



Universitätsbibliothek Paderborn

Talio, Sev Metiens Et Remetiens Mensvra

Stengel, Georg

Ingolstadij, 1650

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52346](#)

Th. 3089.

I. V
19.

71

TALIO,
SEV
METIENS ET REMETIENS
MENSURA,
QVA OSTENDITVR, HO-
MINIBVS, TAM BENEFICIS, QVAM
MALEFICIS, PLERV M Q VE PARI
CALCVLO SVA OPERA COM-
pensi.

AVTHORE
GEORGIO STENGELIO SOC.

I E S V T H E O L O G O .

Societatis IESU ~~professi.~~ Collegii Paderborn.

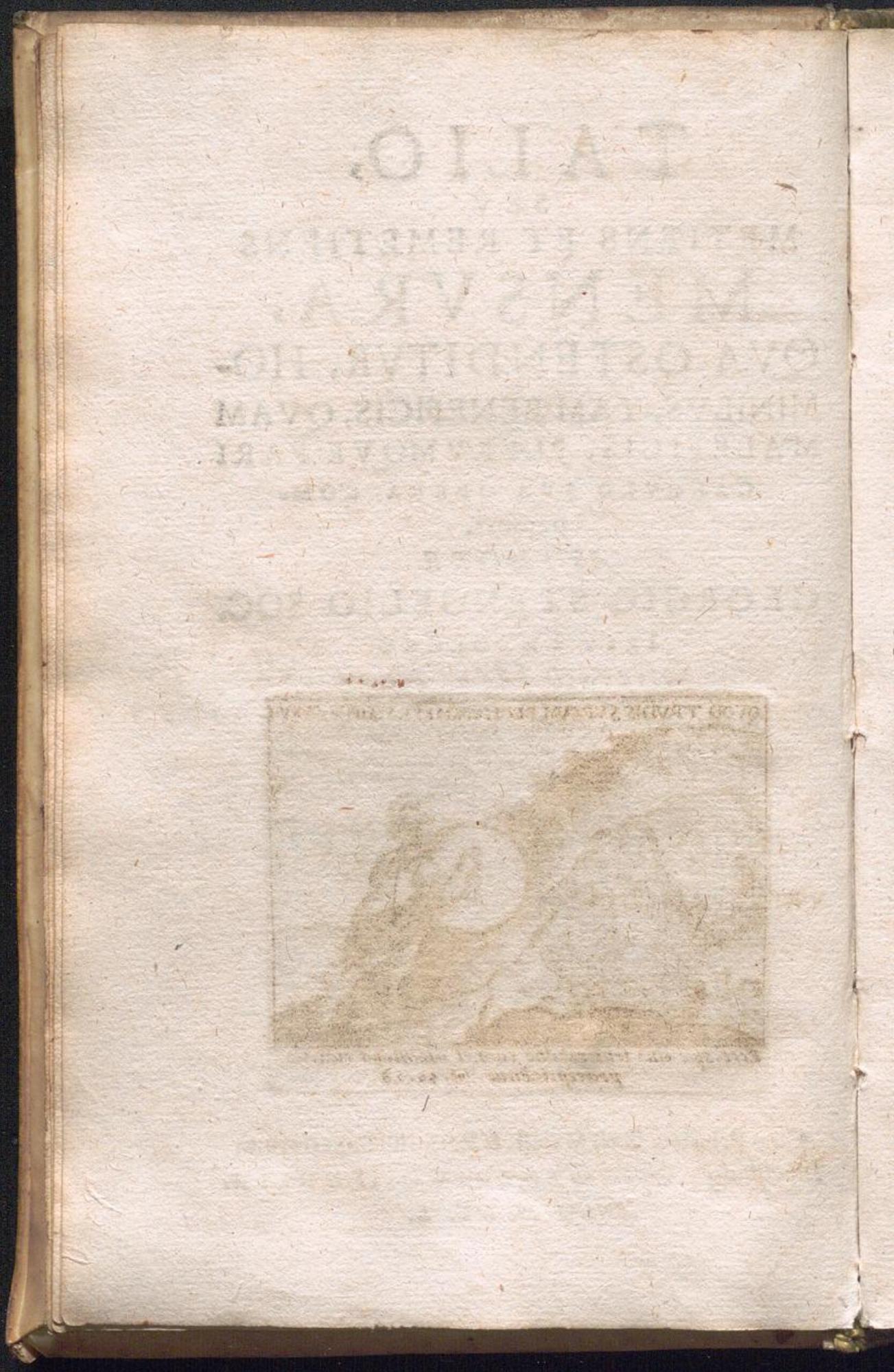
1657.



Ecce, spes eius frustrabitur eum, et uidentibus cunctis
præcipitabitur. Job. 40. 28.

Cum Privileg. Cæs. Maiest. & Permissu Superiorum.
Ingolstadij, Apud GEORGIVM HÆNLIN.

ANNO M. DC. L.



REVERENDISSIMO ET IL-
LVSTRISSIMO S. R. I. PRIN-
CIPI, AC DOMINO,
DOMINO

VITO ADAMO
FRISINGENSIS EC-
CLESIÆ EPISCOPO, PRIN-
CIPI AC DOMINO MEO CLE-
MENTISSIMO.

ON leui culpâ pecca-
rem, REVERENDISSIME
PRÆSVL, PRINCEPS
ILLVSTRISSIME, si, dum
de TALIONE scribo, ob-
liuiscerer TALIONIS. Tantis beneuo-
lentijs gratijsque jam s̄epius à CELSI-
TVDINE VESTRA obligatus sum, vt
meritò tamquam immemor Patro-
norum accusarer, nisi tandem ali-
quando tot benefacta in luce collo-
carem. Neque ego tantùm, sed cete-
ri quoque omnes id fateri debent, è

) (2 Socie-

EPISTOLA

Societate nostra Patres, quotquot
Frisingam viderunt, aut munificen-
tiam experti sunt à CELSITUDINE
VESTRA dimanantem. Nimirum ex-
surgunt suos in ortus bona germina;
& rami felices radicis virtutem tra-
hunt; dignaque erat familia, ut gene-
ris heroici linea nobilis in hanc stir-
pem exiret. Ita patria & auita virtus
agit se in succidancos filios & nepo-
tes: & quæ laudes in Maioribus ger-
minarunt, ut crescant, & magis ma-
gisque efflorescant, à posteris supe-
rantur. Itaque, ut ad reliqua prosa-
piæ decora etiam hoc adderetur or-
namentum, per CELSITUDINEM VE-
STRA M mitra accessit. Par enim erat,
ut qui eminebat virtute, emineret
etiam dignitate. Grande est testimo-
nium vitæ ac morum, eligi in Princi-
pem, & quiddam longè maius, quam
nasci Principem. In hoc progenito-
rum, in illo propria virtus honora-
tur. Nescitur adhuc, in quem euasu-
rus

DEDICATORIA.

rus sit, qui Princeps nascitur; qui eligitur, non eligitur, nisi bonus. Qualis autem in familiam suam fuit CELSITVDO VESTRA, talis semper extitit etiam in nostram; à qua proinde merito vicissim laude, prædicatione, litteris, monumentisq; decoranda est, cùm eam ipsa prior, judicio, aestimatione, voluntate beneuola, beneficentiaque decorârit.

Sed, vt hæc priuata omittam, populus ipse ouésque Pastorem suum, sub quo ouant, laudant. Aiunt siquidem, quosdam alios Rerumpublicarum vertices, semper esse alios, & mutari cum tempestate; CELSITVDINEM VESTRAM autem semper inueniti eamdem, semper mitem, semper suauem, semper candidam ac sinceram, semper hilariter feriam, siue in mensâ cum amicis, siue in curiâ cum officijs, siue in Ecclesiâ cum Superis agat; nec usquam tam nominis, quam Numinis esse studiosam. Aiunt,

¶ 3 multa

E P I S T O L A

multa esse, quæ faciant CELSITVDI-
NEM VESTRAM venerandam, sed
maximè amorem ac reuerentiam se-
debere ætati, & sinceritati; ut adeò
ipsa canities sit pro mitrâ. Albet ca-
pillus, sed pectus ipso capite est can-
didius. Quæ virtus, ut verè Germana,
ita veris Germanis solet esse charissi-
ma. Eant noui Politici, & sibi de ar-
tibus suis placeant, quibus cum sin-
ceritate veritatē excludunt; &, dum
aliros decipiunt, se ipsos maximè fal-
lunt: solidiore fundamento nititur
CELSITVDI NIS VESTRÆ fama, IDEM
DICERE, AC SENTIRE. Grauissimè
animos offendunt, qui alia auribus,
alia oculis ingerunt: nec pauci è
schola Machiauelli suis artibus perie-
runt: constanter adiuuat Devs in-
veritate constantes. Quin & illud
tabulis dignum est, quòd non solum
CELSITVDO VESTRA semper feli-
cem se judicârit, si alios facere pos-
set felices; sed etiam inter hos bello-
rum

DEDICATORIA.

rum turbines æquè erecto fuerit animo, atque cùm prosperitatis Fauonij spirarent; & adeò quòd mutatâ etiam cæli facie, semper tamen vultum seruârit eumdem. Cicerone auctem teste, *Fortis animi & constantis est, non perturbari in rebus asperis.* Qua in re CELSITVDO VESTRA. Athanasios, Chrysostomos, Nazianzenos, aliósque Sanctissimos Episcopos, non minùs gloriose, quàm generosè exulantes est imitata: adèò didicit agere & Pastorem inter oues, & ouem inter Pastores: domi vigil, foris patiens, in vtraque Fortuna lætissimè constans, quasi cum inuictissimo illo athleta diceret: *Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum.* Quis igitur miretur, si & nos CELSITVDINEM VESTRAM, & in illa Dominum benedicamus; vt benedictionem cò remittamus, vnde accepimus benedictionem?

EPIST. DEDICATORIA.

Etionem? Quippe & hoc esse quod.
dam genus TALIONIS, hic liber.
ostendet, quo REVERENDISSIMAM &
ILLVSTRISSIMAM CELSITUDINEM
VESTRAM valere diu, saluere æter-
num jubeo. Ingolstadij, Anno salutis
1650. Kal. Iunij.

Reu.^{mæ} & Ill.^{mæ} Cels.^{nis} V.^{ra}

In simus in Christo seruus

GEORGIVS STENGELIVS
Soc. IESV.

PRÆFATIO.

Vidiciorum Dei justitia clari-
ssimè elucet etiam in re-
tributione, & vel præ-
mij, vel supplicij paritate.
Quam & in re, & in ima-
gine frequenter intuemur.

Puerorum ludus est, ut trabi transuersam
trabem asseremus imponant, & equato pon-
dere ita libratum, ut neque hinc, neque
illinc prægrauetur. Insident deinde in
extremo utrumque lusuri, atque alternis
vicibus jam has, jam illa parte emergunt,
& in altum leuantur; ita ut vicissim
quoque premantur, & ad terram usque
descendant. Ad hunc modum, dum se se
mutuò jactant, & qui alterum ascensu-
rus pressit, & qui descensurus alterum in
altum extulit, paria faciunt, & paria pa-
tiuntur. Ludus iste imago est diuina non
solum sapientia, sed etiam aequitatis & ju-
stitia, quæ de se ipsa loquitur: Cum eo Prou. 8.
(Mundi Creatore) eram cuncta com- 30.

(s ponens:

PRÆFATIO.

ponens: & delectabar per singulos dies, ludens corā eo omni tempore; ludens in orbe terrarum. Quid enim memorato puerorum ludo similius est, depressoſ efferentium, & elatos deprimentiū,
Matth. 23. quām illud, quod Seruator effatus est; Qui
12. ſe exaltauerit, humiliabitur, & qui ſe humiliauerit exaltabitur? Nominatim
Matth. 11. autem: Et tu Capharnaum, numquid
23. uſq; in cælum exaltaberis? uſque in
infernum descendes. Nimirum super-
bia, quæ uſq; ad Dei contemptū ascendit,
& deprimere vult ipsam diuinitatem,
merito digna judicatur, quæ ſit viciſſim
deſcienda. Quo pacto Lucifer ſumma
affectionis, ad ima eſt præcipitatus; ſolio
ſuo excuſſus, qui ambiuit alienum.

Hanc talionem etiam Ethnici agnouerunt, apud quos non nemo interrogatus, quid Iuppiter in cælo rerum actitaret? respondit: **ALIOS ATTOLLIT, ALIOS DEPRIMIT**, nulla utique iniuria; & ſaſe non alia de cauſa, quām ut par pari redat. Quo judicio ſapientiſſimi quig; alios

¶

PRÆFATI O.

¶ deterruerunt à maleficijs, & ad bene-
faciendum impulerunt. Apud Comicum
fictus Tyndarus Hegioni sic loquitur.

Tam ego fui antè liber, quām gna- Plaut, in
tus tuus'. Captiu.

Tam mihi, quām illi libertatem ho- Ad. 2.
stilis eripuit manus, Scen. 2.

Tam ille apud nos seruit, quām ego
nunc hīc apud te seruio.

Est profectò Deus, qui, quæ nos geri-
mus, audītque, & videt.

Is, vti me hīc habueris, proinde illum
illīc curauerit.

Bene merenti bene profuerit, malè
merenti par erit.

Quod plerumq; viuis à Deo euenire, com-
pluribus exemplis docebim⁹, hoc tractatu.

Quin & mortuis contingere, sacra Ma-
chabæorum historia ostendit in Iasone, qui ^{2. Mach.}
insepultos multos abiecerat, ipse igi-^{5. 10.}
tur, & illamētatus, & insepultus abij-
citur, sepultura neq; peregrina vſus,
neque patrio sepulchro participans⁹.

Quia autem apud multos, mores le-
ges

PRÆFATIO.

ges perduxerunt jam in potestatem
suam, ipsi mores pro legibus habentur.
Vnde altos jubere facere videmur, quæ ipsi
à nobis facienda judicamus. Igitur & alij
viciſſim cupiunt nos pati, quæ ipsi à nobis
patiuntur. Ac, teste Ausonio, Pittaci est
dictum:

Pareto legi, quisquis legem sanxeris.

Lactant. lib. 4. diu. instit. Et Lactantius, Quicumque, ait, dat
præcepta hominibus, ad vitam mo-
resq; fingit: aliorum siquidem bona
sunt, quæ præcepit: at ipsi eodē mo-
do viuendum est, quo docet esse vi-
uendum: ne, si aliter ille vixerit, præ-
ceptis suis fidē detrahatur, leuioremq;
doctrinam suam faciat, si reipsa resol-
uat, quod verbis nitatur astringere.
Cūm igitur quis non faciat, quæ præ-
cepit, quæ insolentia est, ut homini
libero imponere velit leges, quibus
ipse non pareat? Homines enim ma-
lunt exempla, quām verba. Quia lo-
qui facile est, præstare difficile. Si igit-
tur eadem exemplo docenda sunt, quæ do-

cerus

PRÆFATIÖ.

ecimus verbo, quis non videt talionem? de
qua Christus ait: Omnia, quæcumque Matth 7.
12.
vultis ut faciant vobis homines, &
vos facite illis. Hæc est enim lex &
Prophetæ. E diuerso autē, quæ non vul-
tis ut faciant vobis homines, nec vos faci-
te illis. Non graue est docere, non difficile
mandare, non arduum leges condere; sed
opere facere, quod docetur sermone; &
exequi mandata, ac parere legibus, hoc
opus, hic labore est. Et tamen æquum est.
Hinc Servator ait: Qui soluerit vnū de
Matth 5.
19.
mandatis istis minimis, & docuerit sic
homines, minimus vocabitur in re-
gno cælorū: qui autem fecerit, & do-
cuerit, hic magnus vocabitur in re-
gno cælorum. Nimirum ob seruatam
sermonis & operis talionem.

Tales doctores ac Legislatores fuere etiā
ex Ethnici multi, immò & Reges. De Al-
camene Telecri filio scribit Plutarchus,
eum interrogatū, cur munera à Messenijs
oblata recusasset? respondisse: Quoniam
si recepissim, cum legibus pacem ha-
bere

PRÆFATIO.

bere non poteram. *Hoc responsō relato,*
subiungit Plutarchus: O mentem rege
dignā, quæ magno obuiōq; lucro le
gum authoritatē anteposuit! Et
vbi sunt interim, qui clamant: Quod
Principi placuit, legis vigore habet?
Et, Principem dare quidem leges, at
non teneri legibus? Putarunt autem
multi, eum teneri. Hinc in filijs, immo in
seipsis, quod in alios statuerunt, seruari
voluerunt. Tennes Tenediorum rex, ex
maris periculo seruatus, in quod ob falsam
adulterij suspicionem projectus erat à pa
tre, legē tulit, ut quisquis adulterū depre
hendisset, eum securi trucidaret. Depre
henso verò filio ipsius, rogatus rex, quid
faciendū esset? respondit, Lege vteretur.
Ob hanc caussam in altera parte sumisma
tum suorum securim insculpsit, in altera
viri atq; mulieris faciem ex uno collo de
pendentem. Quām pauci nunc tales pa
rentes inuenirentur? Enim uero inuenti
sunt olim, qui legibus ut satisfacerent, ne
que filijs, neq; sibi ipsis pepercerunt. Nihil
illis.

PRÆFATIO.

illis justitia exemplis fortius. Zaleucus
yrbe Locrensiū à se saluberrimis atq;
utilissimis legibus munita, *ait Valerius;*
cūm filius eius adulterij crimine dā-
natus, secundūm jus ab ipso custodi-
tum, vtroq; oculo carere deberet, ac
tota ciuitas in honorem patris, pœnæ
necessitatem adolescentulo remitte-
ret, aliquamdiu repugnauit: Ad vlti-
mum precibus populi euidus, suo
priūs, deinde filij oculo eruto, vsum
videndi vtrique reliquit. Ita debitum
supplicij modum legi reddidit, æqui-
tatis admirabili temperamento, se in-
ter misericordem patrem, & justum
legislatorem partitus. Sed aliquanto
Charundæ Thuriæ præfractior atque
abscissior justitia. Ad vim & cruorem
vsque seditiosas conciones ciuium
pacauerat; lege cauendo, vt si quis
casum cum ferro intrasset, continuo in-
terficeretur. Interiecit deinde tem-
pore, ex longinquo rure gladio cin-
ctus domum repetens, subito indicta

con-

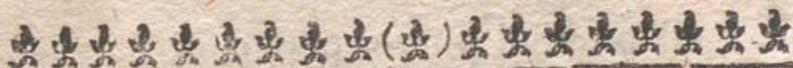
Valerius
Max. I. 6.
c. 5. n. 3.
& 4.

PRÆFATIO.

concone, sicut erat, in eam processit; ab eoq; qui proximè constiterat, solutæ à se legis suæ monitus; Idem, ego illam, inquit, sanciam, ac protinus ferro, quod habebat, districto incubuit. Cumque liceret culpam vel dissimulare, vel errore defendere; pœnam tamen repræsentare maluit, ne qua fraus justitiæ fieret. Simile quiddam de Diocle memorat Diodorus. Et quamvis meritò præfractior hec atque abscessior vocetur justitia, immò insinias se se ipsos occidentium; ostendit tamen vel imprudentium error, quam non debeamus à nostris legibus recedere; & quia facta, seu mores etiam sunt quodammodo leges, idem, quod alijs facimus, ab alijs expectare. Diuina igitur sapientia pañim nos hanc docet æquitatem. Quam qui discit, neq; ægrè fert, si mala pro malis recipiat; neque bene alijs facere omittit, ut bona vicissim, saltem à Deo reportet. Sic pro freno pariter, & stimulo est, Legem Talionis meminisse.

TALIO

Diodor.
lib. 13.



TALIO,

SEU

METIENS ET REMETIENS

MENSURA.

QVA OSTENDITVR, HOMINIBVS TAM BENEFICIS, QVAM
MALEFICIS PLERVMQVE PARI
calculo sua opera compen-
sari.

CAPVT I.

*Cur inimicis sit ignoscendum? & tamen
ob hoc eorum peccata non manere im-
punita.*

§. I.

*Veri honoris lucem, umbra honoris longè esse
preferendam.*



Vàm iustis de cauſis Mundi Con-
ditor & Gubernator honores alijs
tribuat, alijs auferat, si cetera om-
nia deſſent argumenta, ſatis ſuperq; oſten-
derent illi ſapientes, qui honores, tamquà

A

rem

2 Cap. I. *Iniurias non manere inultas,*
rem vilem, & ad pueros pertinentia crepuna-
dia, à se abdicauerunt, abiecerunt, concul-
cauerunt. Neque in sapientum habendus est
numero, qui magnum nomen tenet potius,
quam implet. Illius in iudicando prudentia
laudatur, qui, quando ita res fert, laudes
ipsas humanas potest contemnere. Sæpe
enim vanæ sunt; sæpe etiam perniciose; mu-
tabiles semper. Quamobrem apposite viri
nobiles Athenis, fibulæ cicadam è terra natā,
canentem, & citò morientem; Romani au-
tem lunulam, mutabilitatis atque incon-
stantiæ notam, calceis suis addiderunt.
Splendet quidem Luna, sed non semper lu-
mine pleno; immò nec semipleno semper:
sæpe enim etiam sereno cælo non cernitur.
Ita gloria humana aliquando multum, ali-
quando parum effulget, aliquando tota ob-
scuratur. Non ita gloria cælestis, quæ con-
stans est & sempiterna, atque idcirco Soli
comparata. Neque enim sola Dei maiestas
Psal. 18. 6. in sole posuit tabernaculum suum, sed etiam
Cant. 6. 9. sponsa Dei est electa ut sol, sanctique omnes
instar solis exsplendescit. Quam gloriam
Christus expressit, quando in monte Tha-
bor resplenduit facies eius sicut sol. Quis scin-
tillam, aut exiguum nitedulæ lumé luci me-
ridianæ,

Matth. 17.
2.

ridianæ anteferret? aut muscam monte,
guttam aquæ Oceano maiorem esse iudica-
ret? Hoc ne faciant à Deo meliora docti,
non modò contenti sunt, si desituros hono-
res non adipiscantur, aut amittant; verùm
etiam spe maioris gloriæ in cælo adeundæ
gaudent: neq; de vindicta cogitant eorum,
à quibus ignominia iniuriaque afficiuntur;
sed insuper eos ponunt in numero benefa-
torum.

§. II.

Iniuriarum patientia in heroico exemplo
tradita.

Dicebat Abbas Ioannes quibusdam fratribus: Heribez.
Rosveid:
16. de
Vit. PP.
libell. q.
n. 12.
Quia fuerunt tres philosophi amici, quorū unus moriens alteri reliquit filium suum commendatum; qui in aetate iuvenili proueclus, nutritoris sui adulterauit uxorem. Quo scelere cognitus missus est foras. Deinde cùm plurimum pæniteret, non ei concessit regressum sed ait illi: Vade, & esto tribus annis inter damnatos, qui metalla in flumine deponunt, & sic indulgeo tibi culpam tuam. Quo post triennium redennit rursus ait: Vade alios tres annos da mercedes, ut iniurias patiaris. Ille vero fecit sic alios tres annos. Qui dixit ei: Venergo nunc ad cimitatē Atheniensium, ut philosophiam discas. Erat au-

4 Cap. I. Iniurias non manere inultas,
sem ad portam ciuitatis quidam senex philosophus sedens, atque intrantes contumelias affiebat; iniuriauit ergo & iuuenem illum. At ille iniuriatus risit. Cui senior ait: Quid est hoc, quod tibi ego iniurias facio, & tu rides? Dicit ei iuuenis: Non vis ut rideam, qui tribus annis, ut iniurias paterer, dedi mercedes, & hodie gratis eas patior. Prorsus ob hoc ego risi. Dixitq; ei senex: Ascende & ingredere ciuitatem. Cumq; hoc retulisset Abbas Ioannes, dixit: Hac porta Domini, & patres nostri per multas iniurias in eâ gratulantes ingressi sunt. Multis hoc videtur paradoxum, & inter ea, quæ fieri non possunt, cum tamen sit vnum in-
Matth. 5. ter ea quæ fieri debent. Audisti quia dictum est: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros, bene facite his, qui oderunt vos: & orate pro persecutibus, & calumniantibus vos: ut sitis filii Patris vestri, qui in celis est: qui solem suum oriri facit super bonos & malos: & pluit super iustos & iniustos. Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne & publicani hoc faciunt? Et si salutaueritis fratres vestros tantum, quid amplius faciatis? nonne & Ethnici hoc faciunt? Estote ergo vos perfecti, sicut & Pater vester caelstis perfectus est.

§. III.

ut si nos non ulciscamur.

§. III.

Deum esse longè meliorem vindicem nostram
iniuriarum, quam nos ipsos.

Ob hanc causam multi, qui clarum jus
haberent honoris sui defendendi, tamen
non tam jus suum, quam meritum suum
perfectionemq; spectant, & abstinent à ju-
stissima accusatione inimicorum. Quid er-
go? estne iustitia in mundo? aut manent
tot calumniatores & iniuriarum fabri im-
puniti? Nequaquam. *Ne dederis os tuum, Eccl. 5. 5.*
ut peccare facias carnem tuam: neque dicas co-
ram Angelo, non est prouidentia: ne forte iratus
Deus contra sermones tuos dissipet cuncta opera
manuum tuarum. Si videris calumnias ege-
norum, & violenta judicia, & subuerti iustitiam
in prouincia, non mireris super hoc negotio: quia
excelsò excelsior est alius, & super hos quoque
eminentiores sunt alij, & insuper uniuersa ter-
ræ rex imperat seruienti. Hic rex sceptrum
non frustra gerit, sicut neque magistratus *Heb. 1. 3.*
gladium: *virgam regni sui non sinit sibi eripi.*
Nos in nostra causa non sumus boni judi-
ces, cùm maximè effruescimus, cæcutimus.
Quod indicavit, qui dixit: Turbatuſ est a fu- *PLI. 6. 8.*
rere oculus mens. Hinc Apostoli monitio est,
Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus ho- *Eccl. 8.*

Cap. I. Iniurias non manere inultas,
minibus pacem habentes: Non vosmetipsoſ de-
fendentes, chariſſimi, ſed date locum ira, ſcrip-
tum eſt enim: Mihi vindicta, & ego retribuam,
dicit Dominus. Vbi duo docet Paulus, pri-
mum eſt, domandum eſſe vltionis appetitū;
alterum, Deo judicium & vindictam iniu-
riæ eſſe relinquendam. Primum pertinet ad
noſtram patientiam, alterum ad Numinis
prudentiam.

§. IV.

Tertulliani decem rationes, ob quas nos ipſos ul-
tisci non debeamus.

Ne nos ipſos defendamus, hoc eſt, vlcif-
eamur, Tertullianus hæc decem præſcripsit
documenta. 1. Hæc vlciscendi libido negotiæ
curat aut gloria, aut malitia: ſed gloria ubique
vana eſt, & malitia Domino odiosa, hoc quidem
loco maximè: quia malum duplicit, quod ſe-
melfactum eſt. Quid enim refert inter proue-
cantem, & pronocatum, niſi quid ille prior in
maleſicio deprehenditur, iſte posterior? 2. Vt ergo
laſi Domini reuſ eſt, qui omnem nequam prohibet
& damnat, quiq; precipit malum malo non re-
pendendum. 3. Quem honorem litabimus Da-
mino, ſi nobis arbitrium defenſionis arrogaueri-
mo? 4. Quid credimus judicem illum, ſi non
& vltorem? Hoc ſe nobis repremittit dicens:
Vindi-

Tertulli-
an. lib. de
patientia.
¶ 9. & 10.

Vindictam mihi, & ego vindicabo, id est, patientiam mihi, & ego patientiam remunerabo. 5. Qui vindicat se, honorem unici judicis, id est Dei, abstulit. 6. Post vindictam sequitur patientia, fuga, & reatus, ut pari modo plectamur. 7. Nihil impatientia suscepimus, sine impetu transigi nouit: quidquid impetu actum est, aut offendit, aut corrigit, aut praeceps abiit. 8. Si lenius defendaris, insanies: si uberioris, oneraberis. 9. Quid mibi cum ultione, cuius modum regere non possum, per impatientiam doloris? 10. Si impatientia incubabo, non dolebo: si non dolebo, ulcisci non desiderabo.

§. V.

S. Gregorij Nazianzeni in remittendis iniuriis
insignia duo exempla.

Hoc autem Apostoli philtrum, atque ista Tertulliani malagmata obtulit S. Gregorius Nazianzenus suis Catholicis Constantinopolitanis. Illi enim, quia ab Ariano, sub Valente Ariano Imp. multum vexati, immo penè oppressi fuere, eo postea Imperatore defuncto, sub Theodosio orthodoxo Imp. par pari reddere, eosque similibus molestijs affligere voluerunt. Tum Nazianzenus, ut hanc ultionis voluntatem auerteret, eos in hunc modum est allocu-

8 Cap. I. Iniurias non manere inultas,
tus: Non hæc, mi grex, à vobis pōscit Christus;
neq; sic Euangelium nos docet. Hec mea sit ul-
tio, ut qui nos affecerunt iniurijs, salutem con-
sequantur. Præstare illis beneficia, qui vos odio
persequuntur. Quod si animus vehementer ex-
aſtuat, neque coerceri se ira patitur; quod ab
hoc alterum est, præstare, ut hæc Christo permit-
tatis, ac futuro tribunali reseruetis. Mea enim
est ultio, ego rependam ait Dominus. Talibus
dictis tumultuantem populum sedauit, atq;
in suam sententiam pertraxit. Neque ipſe
remissiūs præsttit reipsa, quod suos verbo
docuit. Quando enim in Concilio Con-
stantinopolitano nonnullorū Episcoporum
simultates & dissidia exorta fuerunt, eò
quod Gregorius, ipsis inconsulis, ab alijs
Episcopus Nazianzenus eſſet consecratus,
loco suo & gradu sponte cessit, his eosdem
verbis compellans: Suppliciter vos, per Tri-
nitatem ipsam, oro, ut inter vos omnia recte pa-
cificeq; constituatis. Quod si ego diſſensionis in-
ter vos cauſa sum, nequaquam bona vate ve-
nerabilior videri debo. Abycite me in mare, ac
turbarum tempeſtas hæc inter vos ſedabitur.
Lubens equidem patiar, quidquid volueritis,
quamquam innocens, vestræ concordia cauſa.
Eycite me ſolio, ab urbe pellite, tantum verita-
tem

et si nos non vlciscavur.

3

tem & pacem diligite. Valete pastores sacri, meorumq; laborum perpetuò recordamini. Hæc vbi dixit, abiit ad Theodosium Imp. talibus verbis ab eo missionem petens: *Supplex oro,* vt laboribus hinc liberer, *estō finis inuidie,* pacem colant Antistites, idq; tua opera. *Hoc ego munus à te flagito, hoc mihi postremum beneficium largire.* Theodosius tanti viri modestiam patientiamque admiratus, vix tandem consensit, vt Nectarium ei substitui patetur. Sic docuit, sic fecit Nazianzenus, quando iniurijs maximis fuit exagitatus. Ad hoc illi contumelie seruierunt, vt posset ignoroscere, & bonum pro malo redhibere. Quo opere nulla maior, & ad Christi amorem proprius accedens charitas potest excogitari.

Nam, vt Russinus refert, interrogavit quidam Ruffin. in
frater Abbatem Pæmenem dicens: *Quid est,* vitis PP.
quod Dominus in Euangelio dicit: Maiorem
hac charitatem nemo habet, quam ut quis animam suam pro amico suo ponat: quo modo hoc
fiet? Respondit senex: *Si quis audit verbum malum a proximo suo, & cum possit ipse similia illi*
respondere, tolerat tamen in corde suo, & vim
laboremq; sibi facit, ne forte respondeat illi malum, & contristet illum: iste animam suam ponit pro amico suo.

A 5

§. VI:

10 Cap. I. Iniurias non manere inultas,

§. VI.

Deo iniuriarum certo Vindici ultionem esse re-
linquendam.

Atqui hoc pacto atrocissimæ quæquam ini-
juriæ viris sanctis & patientibus irrogatae
Eccles. 5. manent impunitæ? inquies. Ne dederis os
5. tuum, ut peccare facias carnem tuam; neque
dicas coram Angelo, non est prouidentia &c. Si
videris calumnias egenorum, & violenta judicia,
& subuerti justitiam in prouincia, non mireris
super hoc negotio; quia ex celso excelsior est alius.
Non punit Princeps, non punit rex, parcit
Imperator, excelsus quidem est. Sed ex-
celso excelsior est alius, qui ait, *mibi vindicta*
(competit) *ego retribuam*, dicit Dominus. Ego
Deus sum omnium justissimus prouisor, ju-
dex, & vindex, meum est vlcisci; meum of-
ficium est, debitas de calumniatoribus, &
omnibus prævaricatoribus poenas sumere.
Itaque vos grauia passi, nolite solium me-
Rom. 12. um, tribunal meum, sceptrum meum inua-
19. dere, sed date locum iræ, diuinæ, vt supplent
Chrysost. D. Chrysostomus, Theodoretus, Oecume-
Theodo- nius, & ipse Augustinus, relinquite Deo
ret. Oe- iniuriæ vestreæ ultionem. Si enim vos ipsi
cum. in vultis esse vltores, & mercedem patientie, &
cit. loc. virtutem charitatis perdetis; & efficietis, vt,
Pauli. Au-
gustin. in
Psal. 78. mali

malī alienē potestatis usurpatores, *vestra*
sententia in caput *vestrum* resiliat. Digni
sane sunt suppicio suo, omnes injuriarum
authores & fabricatores, & quidam bono
zelo vindictam expetunt. Igitur *si animus*
vehementer exestuat, neque coerceris *ira pati-*
tur, præstate, ut hac Christo permittatis, ac fu-
turo tribunali resernetis. Etsi enim multorū,
in hac vita, crimina non plectantur, non ta-
men illa manebunt inulta. Quia Deus *vl-*
ciscetur, & quidem grauissimè, saltem in vi-
ta altera. Grauissima autem erit illa vltio,
quia non erit judicis, qui falli potest, sed
Dei omnipotentis, atque omnia videntis;
cuius opera omnia magnifica & terrificā
sunt. Ob quam causam Apostolus alibi ea-
dem repetens, ac scribens, *Scimus qui dixit: Hebr. 10^o*
Mibi vindicta, & ego retribuam: Et iterum: 3^o
Quia judicabit Dominus populum suum: mox
subiungit: Horrendum est incidere in manus
Dei viuentis. Quamobrem non debet homo
se ipsum *vlcisci*, hoc enim esset, & inuadere
officium *Dei*, & de eius justitia diffidere;
neq; credere eius *vltionem*: quæ tanta erit,
ut potius commiseratione digni sint, qui
quando nobis leues injurias inferunt, in-
manus *Dei viuentis*, & irati incident, in-
quas

12 *Cap. II. Quid, & num iusta lex,*

quas horrendum est incidere. Quamquam etiam partim ad justitiae suæ manifestationem, partim ad innocenter afflictorum consolationem, partim ad aliorum exemplum & cautionem, sapissimè Deus, etiam in hac vita, puniat calumniatores, & quidem illo ipso malo, quod alijs præparauerunt. Hoc autem, siue per se, siue per alios, facere eum consueuisse, paulò explicatiùs dicere opera & pretium est.

CAPVT II.

Quid sit lex, aut pæna talionis, & quam justa?

S. I.

Quid sit propriè TALIO? quid latè?

MIndictam, seu hostimentum, veteres talionem appellauerunt. Vnde si quis alteri manum amputauisset, apud Romanos, illi lege talionis manus vicissim debebat amputari. Festi verba sunt: *Talionis mentionem fieri in XII. Tabulis, ait Verrius hoc modo: SI MEMBRVM RVPIT, NIGVM EO PACIT, TALIO ESTO. Neg, id, quid significet, indicat, puto, quia notum est. Permittit enim lex parem vindictam. Quam Sylla metuens*

meruens in sua familia primus voluit cre-
mari, ne, quod Mario fecerat, ipse quoque
pateretur. Plinium audi: *Ipsum cremare,*
apud Romanos non fuit veteris instituti: terrâ
condebantur. At postquam longinquis bellis ob-
rutos erui cognouere, tunc institutum. Et ta-
men multæ familia priscos seruauere ritus: sicut
in Cornelia nemo ante Syllam dictatorem tradi-
tur crematus. Idq; voluisse, veritum TALIO-
NEM eruto C. Marij cadavere. Ita quidem
talio propriè accipitur; extendi tamen etiam
potest in bonam partem, vt talio vocetur,
quando bonum simili bono compensatur,
seu quæcumque retributio, sive boni, sive
mali, tamen veteres strictè vindictam intel-
lexerunt per talionem.

Plin. lib.
7.c. 54.

§. II.

Rationes & lepida historia contra pœnam
talionis.

Hanc talionis legem (vti & alias leges de-
cemuirales, quas decemuirii eius rei gratiâ à
populo creati composuerunt in duodecim
tabulas) philosophus Fauorinus, apud A.
Gellium, his verbis & argumentis impug-
nat. Nonnulla in ipsis legibus nec consistere qui-
dem, sicut dixi visa sunt, velut illa lex TALIO-
NIS: *cuius verba, nisi memoria me fallit, hac*

Aul. Gela-
lius lib.
20. Noct.
cap. 1,

sunt:

sunt: Si. MEMBRVM. RVPIT. NI. CVM. E. PACIT. TALIO ESTO, prater enim ulciscendi acerbitatem: ne procedere quoq; exsequutio iusta talionis potest. Nam cui membrum ab alio ruptum est: si ipsi itidem rumpere per talionem velit, queso an efficere possit rumpendi pariter membra aequilibrium. in qua re ea primùm difficultas est inexplicabilis. Quid si quis membrum, inquit, alteri imprudens ruperit? quod enim per imprudentiam factum est, retaliari per imprudentiam debet: illus quippe fortuitus & consultus non cadunt sub eiusdem talionis similitudinem. Quonam igitur modo imprudentem poterit imitari, qui in exsequenda talione non licentia jus habet, sed imprudentia? sed & si prudens ruperit, nequaquam patietur, aut altius se laidi, aut latius, quod cuiusmodi librâ atq; mensurâ caueri possit, non reperio. Quin & iam si quid plus erit, aliterne commissum: res fiet ridicula atrocitatis, ut contraria actio mutua talionis oriatur, & adolescat infinita quadam reciprocatio talionum. His Fauorini argumentis addi potest historia, an fabula, quæ perspicue ostendit, damnum casu illatum, saepe non nisi incertum, & maiore periculo reponi posse. Homo unus aliquis de pago, in urbe bono foro usus, liberalius vino sese ingurgita-

gurgitauit. Baccho plenus connuere cœpit; neq; sensu & ratione se�itis, locum, in quo biberat, mutauit. Itaque propter fenestram considens vertigine & sopore perturbatus, dum nescio quid somniaret, ita exterritus est vehementer, ut exiliret, & per fenestrā præceps in publicum, laberetur. Dixisse, Astyanactem de turri præcipitatum, tanto pondere cecidit, somno, vinoque & multo adipe obesus rusticus. Felicitas illius, alterius infortunium fuit. Eo enim ipso tempore alius in platea, juxta eamdem domū, & parietem transiens, nec quidquam minus, quam ruinam suspicans à ruente oppressus est pagano, adhuc ronchos ducente, & vix tandem excitato à confluente hominum turba, quæ casu, aut morientis clamore excitata, e vicinis vndique ædibus fere effudatur. Re intellecta, cadauer sub tecta, rusticus in carcerem trahitur. Ibi postquam edormiuit crapulem, dies ei dicta est. Constituta die, apud judicem se listit reus, & actor. Narratur casus, non negat rusticus. Ibi ergo Caſſidicus patenrem facundiæ suæ campum nactus; *Quid argumenta querimus?* (exclamat) habemus fatentem reum, non negat facinum, homicida est, occidit, occidatur. *lege talionis,*

16 Cap. II. Quid, & num iusta lex,

lionis, quod fecit, ferat. Mors morte luenda est.
Neg₃ quisquam dicat, vini id flagitium fuisse.
Non vini, sed violenti culpa occisus est miser.
Ebrius fecit? quid tum? non excusat, sed dupli-
cat crimen, qui crudelitatem pariter accusat,
& ebrietatem. Crudeliter enim sit, quisquis
non bibit, sine exitio & interitu alterius. Bibat
quantum volet, qui nemini nocet in ebrietate;
soli Deo reddet rationem. Ast quisquis potando
& se perdit, & alios, potando iam facit, quod po-
tius est patraturus. Luat ergo, quod patravit te-
nuentus homicida. Nam occisi uxor & liberi
nihilo sunt feliores, quod vel maritus, vel pa-
rens illorum interemptus sit ab ebrio, quam a
sobrio. Quamquam tam immane est crimen, ut
sobrius non fecisset. Crapula igitur in causa est,
crapula scelus est, per quod & uxor coniuge, &
liberi spoliati sunt parente. Hi, ô judex, a te
petunt, ut secundum jus & equum sententiam
pronunties; hi postulant vindictam, hi poscunt,
ut lege talionis, par pari referatur. Dixit. Au-
ditâ hac accusatione, judex jussit, & rusticū
perorare caussam. Is, nulla re excusata, in-
compendio retulit: Quando ego tam reus sum,
ô Domine judex, non defugio, neq₃ detrecto subi-
re, quod iste petit. Ut ergo par pari referatur;
inebriet se etiam iste, atq₃ ad meum modum,

in

in eadem fenestra obdormiat, meq; inibi transiuntem desuper cadens obruat. Quam conditionem & talionem, cum acceptare nolle^t actor, potiusque occisum inultum censeret relinquendum, quam tantò vitam suam proscribendam, totum judicium desit in cachiⁿnos. Hæc talia cum ijs, quæ Fauorinus disputauit, obijci possunt contra legem talionis.

§. III.

Sex. Cæcilius quid responderit ad ea, quæ Fauorinus contra legem talionis obiecerat?

Ad quæ Sex. Cæcilius in disciplina juris atque legibus populi Romani noscendis interpretandisque, scientia, vsu, auctoritateq; illustris, amplexus utraque manu Fauorinum, præter cætera, sic respondit: Maiores nostri quibusdam iniurijs talionem quoque apposuerunt, quam quidem tu talionem, vir optime, iniquius paulò insectatus es: ac ne consistere quidem dixisti, lepida quādam solertia verborum: quoniam talioni par non sit talio: neque rumpi membrum facile posit ad alterius rupturæ (ut ait tu) aequilibrium. Verum est, mihi Fauorine, talionem ratissimam fieri difficillime. Sed decemviri minuere atq; extinguere volentes huicmodi violentiam pulsandi atque ladendi,

B

60

eo quoq; metu coērcendos esse homines putau-
runt; neq; eius, qui membrum alteri rupisset, &
pacisci tamen de talione redimenda nollet, tan-
tam esse habendam rationem arbitrati sunt: ut
an prudens imprudensq; rupisset, spectandum
putarent, aut talionē in eo vel ad amissim & qui-
pararent, vel in librili perpenderent: sed potius
eumdem animum eumdemq; imperum in eādem
parte corporis rumpendi, non eumdem quoque
casum exigi voluerunt, quoniam modus volun-
tatis prestari posset: casus ictus non posset. Quod
si ita est, ut dico, ut & ipse aequitatis habitus de-
monstrat: taliones illæ tua reciprocæ argutiores
profecto, quam veriores fuerunt. Sed quoniam
acerbum quoque esse hoc genus pœna putas: qua-
obsecro te, ista acerbitas, si idem fiat in te, quod
tute in alio feceris: præsertim cùm habeas fa-
cilitatem pacisciendi: & non necesse sit pati talio-
nem, nisi eam tu elegeris? quod edictum autem
prætorium de astimandis iniurijs probabilius esse
potest? nolo hoc ignores, hanc quoque ipsam ta-
lionem ad estimationem judicis redigi necessariò
solitam. Nam si reus, qui depacisci noluerat,
judici talionem imperanti non parebat: astima-
tâ lite Iudex hominem pecunia damnabat. At-
que ita, si reo & pactio grauis, & acerbatalio vi-
sa fuerat, severitas legis ad pecunia multam re-
dibat. Ita Sex. Cæcilius,

§, IV.

§. IV.

*Lex talionis in diuinis litteris sapientia repetita,
sed eum limitatione.*

Legem talionis rectè intellectam iustitiae & æquitati conformem esse, docent etiam diuinæ litteræ, in quibus Dei ipsius nomine atque auctoritate Moyses ita statuit: *Si Exod. 21.
rixati fuerint viri, & percusserit quis mulie- 22.
rem prægnantem, & abortinum quidem fece-
rit, sed ipsa vixerit: subiacebit damno, quantum
maritus mulieris expetierit, & arbitri iudica-
uerint. Sin autem mors eius fuerit subsecuta,
reddet animam pro anima, oculum pro oculo,
dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro
pede, adiunctionem pro adiunctione, vulnus pro vul-
nere, liuorem pro liuore.* Similes leges repe-
tuntur & in Leuitico, ut mors morte, & ali-
ud damnum simili damno compensetur.
*Qui percusserit, & occiderit hominem, morte Leuit. 24.
moriatur. Qui percusserit animal, reddet vi- 17.
carium, id est, animam pro anima. Qui irro-
gauerit maculam cuilibet ciuium suorum, sicut
fecit, sic fieri ei: fracturam pro fractura, oculum
pro oculo, dentem pro dente restituere: Qualem
inflixerit maculam, talem sustinere cogetur. Ac
rursus in Deuteronomio: Si steterit testis Deuter.
mendax contra hominem, accusans eum pra- 19. 16.
-*

naricationis, stabunt ambo, quorum causa est, ante Dominum, in conspectu sacerdotum & judicium, qui fuerint in diebus illis. Cumq; diligenter perscrutantes inuenerint, falsum testimoniū dixisse contra fratrem suum mendacium: reddent ei, sicut fratris suo facere cogitauit, & auferes malum de medio tui: ut audientes certi timorem habeant, & nequaquam talia au deant facere. Non misereberis eius, sed animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exiges. Quæ lex, teste S. Augustino, vindicta & furoris non fomes, sed limes est justus. Quippe, ut Tertullianus ait, licentia retributionis prohibitio erat prouocationis. Et apud Aristotelem Rhadamanthus iustum pronuntiat, si, quæ quis fecit iniuste, eadem & patiatur. Habet tamen, etiam in diuinis libris, hæc lex talionis limitationem suam, & exceptionem. Tunc enim demum par pari est referendum, si persona lædens & læsa, sit eiusdem sortis, & æqualis conditionis. Qua de causa, in hac ipsa lege mox excipitur is, qui seruum percussit. Sequitur enim in illa Exodi lege: *Si percusserit quispiam oculum serui sui, aut ancillæ, & luscos eos fecerit, dimitter eos liberos pro oculo, quem eruit. Dentem quoque si exsufferit*

S. Augu-
stini, lib.
12. contr.
Faustin.
cap. 25.
Tertull.
lib. 2.
contr.
Marcio.
nec. 18.

enferit seruo vel ancille sua, similiter dimittet eos liberos. Quare non iubetur, ut oculum pro oculo, aut dentem pro dente restituat. Neque sanè par est, ut, si Princeps rustico colaphum incutiat, ab eodem colaphum expectet. Maior enim est iniuria, si Princeps à rustico, aut dominus à seruo, quam si rusticus à Principe, aut seruus à domino percutiatur. Atq; ut videoas legem duodecim tabularum cum diuina congruere, eamdemque utriusque esse expositionem, Probabile est, inquit Abulensis, quod nonnulli D. D. asserunt, scilicet pœnam talionis debuisse irrogari à judice, si Iesus illam peteret; quod si non peteret eam, sed maleret pecuniam, tunc index non tenebatur, immo non poterat infligere pœnam talionis.

Abulensis
in c. 24.
Leuit.

§. V.

An Christus sustulerit legem Talionis, quando percutienti insit maxillam alteram præberi?

Hanc legem non improbavit, & (quia moralis est) nec abrogavit Christus, quando dixit: *Audistis, quia dictum est: Oculum Matth. 5. pro oculo, & dentem pro dente. Ego autem dico 38. vobis, non resistere malo: sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram, &c.* Clarum est enim, Seruatorem

22 *Cap. II. Quid, & num iusta lex,*

eo loco non instruere judicem, sed docere iniurias patientem, & ad perfectionem patientiae ducere; ne vindictam petat, sed vlationem Deo relinquat. Iudex *non sine causa* gladium portat, sed ut eum stringat iuste in illos, qui strinxerunt in alios iniuste. *Omnes enim, qui acceperint gladium, gladio peribunt.* Et ad magistratum pertinet, mortem morte compensare. Is autem qui iniurijs est violatus, et si ius suū possit repetere, rectius tamen sanctiusque se gerit, si non petit calionem. *Nempe Dominus potius misericorditer* perferendam indicat infirmitatem alterius, ait S. Augustinus, quam alterius supplicio suam mitigandam. *Neg, enim hic ea vindicta prohibetur, quae ad correctionem valet.* Ipsa enim, quoque pertinet ad misericordiam. Nec impedit illud propositum, quo quisque paratus est, ab eo, quem correctum esse vult, plura perferre; requiritur enim, ut & ille vindicet, rerum ordine potestas data est, sed cum ea voluntate vindicet, qua pater in filium parvulum, quem odisse non potest. Hæc Augustinus, qui eadem alibi copiosius repetit. Et contra mendacium disputans ait: *Ea, quæ in novo testamento à Sanctis facta sunt, valent ad intelligendas Scripturas.* *Velut cùm legimus in Evangelio: Accepisti alapans*

Rom. 13.

4.

Matth.
26, 52.

S. Augu-
stin lib. 1.
cap 31 de
serm
Christi in
monte,

Idem ep.
ad Mar
cell. S.
Aug lib.
contra
mendac,
c. 15,

alapam in dexteram maxillam, prebe & alteram. Exemplum sanè patientie nullum, quam ipsius Domini excellentius inuenimus, & ipse tamen, cùm alapa percussus esset, non ait: Ecce Ioan. 18, alteram maxillam: sed: Si male locutus sum, ²² exprobra de malo; si autem bene, quid me cedis? Ubi ostendit, preparationem tantum alterius maxille in corde faciendam. Itaque passus est Christus iniuriam, & alapam excepit animo non turbato, docere tamen voluit percutientem, quām iniquè egisset. Et quamquam tunc maxillam alteram non præbuerit, ut ostenderet, quod ius esset innocenter percusso; tamen paulò pòst, non vnam, sed utramque maxillam præbuit sèpius diuerberandam, quando ei coronam de spinis imposuerunt; & veniebant ad eum, & dicebant: ^{Ioan. 19. 3.} Aue Rex Iudaorum: & dabant ei alapas: non vnam alapam, sed alapas, & plus quām alapas. Quamobrem ad illud Christi dictū: *Si male locutus sum, testimoniū perhibe de malo; si autem bene, cur me cedis?* ait idem S. Antonius: *Hic dicet aliquis, cur non fecit Christus, quod ipse pracepit, maxillam ut præberet alteram?* Quid? Non solum maxillam alteram iterum percussuro, sed totum corpus figendum præparauit in ligno, & demonstrauit, sua

S. Augustin tract.

13. in Io.

24 Cap. II. *Quid, & num in ista lex,
illa praecepta non ostentatione corporis, sed cordis
præparacione facienda.*

§. VI.

*An reclè S. Paulus percuti iussus, vici sim per-
cussionem sit imprecatus?*

Quod etiam fecit Paulus, qui interim,
Act. 23. 2. quando Princeps sacerdotum Ananias præcepit
astantibus sibi percutere os eius, iustitia zelo ab-
reptus dixit ad eum: *Percutiet te Deus paries
dealbate. Non utique tunc præbuit alteram
maxillam; sed iniuste iubentem monuit
officij sui, & criminis arguit.* Ita enim lo-
quitur S. Augustinus: *Paulus Pontificis iussu
palma percussus, contumeliosè visus est dicere:
Percutiet te Deus, paries dealbate; quod mi-
nus intelligentibus conuictum sonat, intelli-
gentibus vero sane prophetia est. Paries quippe de-
albatus hypocrisis est, id est, simulatio, sacerdo-
talem præferens dignitatem, & sub hoc nomine,
tamquam candido tegmine, interiorem, quasi
luteam turpitudinem occultans. Ita ut nomi-
ne forinsecus niteret, intrinsecus luteis concupis-
centijs sorderet. Quo pacto alibi loquitur
idem Pater. Prohibuit quidem Christus,
Luc. 6. 28. ne quis malefacentibus malefaciat, maledicat
maledicentibus, & imprecetur; & ipse metet
Rom. 12. Apostolus idem præcipiens ait: *Benedicite
14. perse-**

S. Augu-
stin. lib. 1
serm Do-
mini in
monte
c. 19.

Idem lib.
de men-
dacio
cap. 15.

Luc. 6. 28.

Rom. 12.
14.

persequuntibus vos: benedicite, & nolite male- <sup>1 Cor. 4.
12.</sup>
dicere: & ab se sic factum scribit: maledici-
mur, & benedicimus, tamen licet quandoque
virumlibet zelo iustitia & judicaria potestate,
atque sine vindicta linore, sine odio, ut D. Gre-
gorius obseruat. Quo pacto idem Paulus
scribit: Alexander ararius multa mala mihi
ostendit: reddet illi Dominus secundum opera ^{14.}
eius: quem & tu denita: valde enim resti-
tit verbis nostris. Et alibi: Utinam absin- ^{Gal. 5. 12.}
dantur, qui vos conturbant. Quo zelo etiam
correptus fuit Elias, quando duos quinqua-
genarios, cum subditis sibi militibus, ius-
fit ab igne cœlesti deuorari: & Ieremias, quan-
do prævaricatoribus iratus oravit: Congre- <sup>4 Reg. 1.
10</sup>
ga eos, quasi gregem ad victimam: quamvis ^{Iere. 12. 3.}
eadem per modum prædicentis potius, quam
optantis dicta videantur. Quo pacto etiam
D. Paulus dixit: Percutiet te Deus, paries de-
albate. De qua sententia loquens S. Chry- ^{S. Chrys.}
sostomus ait: Nonimus quidem, quod de hoc hom. & de
loco aliqui satisfacentes, loco prophetæ velint ^{laudib.}
esse, quod dictum est: nec culpo dicentes: eternum
istud evenerit, sicq; defunctus est. Siue autem me-
rae prædictiones fuerint istæ, siue impreca-
tiones ex zelo prouenientes, rationi conue-
niebant, neque Christi præcepto aduersa-

B 5 bantur:

26 *Cap. II. Quid, & num instalex,*
bantur: ut enim qui nos docuit sagittare, non
vetuit jaculari, sed vetuit, ne aberremus a sco-
po: ita non est interdicta punitio, sed in tem-
pore, & aptè facienda. Ex quibus intelligi-
mus, legem TALIONIS à Christo non fuisse
sublatam, si iusta & illi ipsi, in quem vindi-
cta stringitur, aut certè alijs, utilis causa sub-
est; quamuis interea legem illam perficiens,
nos ita voluerit animo esse ad omnes iniuri-
rias præparato, ut non solùm non simus si-
miles insanis, quorum cùm in animum ira in-
cidit, velut saua tempestas, tantos excitat flu-
etus, ut statum mentis immutet, ardescant oculi,
os tremat, lingua titubet, dentes concrepent,
alternis vultum maculet nunc suffusus rubor,
nunc pallor albescens: verùm etiam, ut alterā
atque tertiam, & quartam plagam Spar-
tana, immò Christiana nobilitate, patien-
tia, & constantia excipiamus.

Lactant.
lib. de ira
Dei. c. 5.

§. VII.

Fructus Talionis.

Interim, quidquid sit de talione, quam
vel jure nostro petere; vel cum merito re-
mittere possumus; illud tamen duplensem
parit in hominibus fructum, quòd D E V S
plerumque soleat *lege talionis* plectere dam-
natos iniuriarum. Primum enim qui nouit
justissi-

justissimum mundi judicem nihil mali impunitum relinquere, & verò etiam par pari referre, non solum non offenditur, quasi nulla sit iustitia mundum administrans; sed libenter quoque; D E o relinquit ultionem, quam & certam scit esse, & culpæ sufficientem. Deinde accurata *talionis* expectandæ consideratio, facit magis, quam villa alia res, malos & ad offendendum proximos, iniurijs abstinere. *Quotusquisq; reperietur*, ait Tullius, *qui impunitate proposita, abst inere possit iniuria?* *Impunitas peccandi maxima est illecebra: pœna igitur medicina.* At pœna talionis conuenientissima; quia, ob æ qualitatem, iustitiæ maximè conformis, ei que cui infertur vel idcirco molestissima, quia per eam patitur, quod ipse alteri, tamquam maximè molestum intulit. *Canthrides & scorpij in se circumferunt sui veneni remedium; ita & ipsi peccato inest sua pœna suppliciumque, si redeat in authorem;* qui, si volet prouidere, eam ipsam pœnam vertere potest in medicinam; dum enim metuit iniurias pati, cauet eas facere, quas haud ambiguè cogitat in caput suum reuersuras. Interrogatus aliquando Solon, *Quanam ratione nullum in urbe scelus perpetraretur?* re spondit: Cic. lib. 3. de officiis

28 Cap. III. *An sit virtutum quoq,*

spondit: *Si tam indignarentur illi, quibus non est facta iniuria, quam quibus facta est.* Certè plerique grauissimè sentiunt ea, quæ contra se dicta, aut facta sunt, etiam si leuissima sint re ipsa; at ea, quæ etiam atrociter in alios geruntur, nihil estimant, hinc neque impediunt, et si ex officio obstricti punire deberent; impedituri utique, & punituri, si eorum cor unum, & anima una esset cum illis, sentirent enim tamquā sibi illatum malum, quorum enim una est anima, unus est sensus: neque secus, quod peccaretur, vindicarent, atque sibi factum, si proximum diligenter, sicut se metipso. Quia igitur nostra magis sentimus, quam aliena, si nos ipsa iniurias non cohibet ab iniuria alijs offerenda, saltem frenum habebimus, si in malis timeamus; stimulum, si in bonis speremus *talionem.*

C A P V T III.

Etiam virtutibus, & bonis operibus suam esse talionem.

§. I.

Talio bonorum à Christo promissa.

Psal. 36.  Itæ & virtutum Magister Christus,
27. vt nos eodem verbo doceret, & de-
Matth. 7. clinare à malo, & facere bonum, ve-
2. lut

Int talionis legem denuo promulgans, dixit: Marc. 4.
24.
In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. Si bene feceritis, recipietis bene; si malum dabitis, malum accipietis. Quamquam ea Numinis bonitas est, ut bonum præmijs ultra condignum, malum supplicijs citra condignum soleat remunerare. Quod etiam in veteri prouerbio insinuatum Cicero & Cic. lib.
13. ad At-
tic. Luci-
eadem mensura, & melius. Lucianus docuerunt. *ἀντὶ τῷ μέτρῳ, καὶ λόγῳ,* *τοι. Luci-
eadem mensura, & melius.* Certe non strictè an. in ima eadem, sed maiore nobis mensurâ remetien- ginib.
 dum indicat Lucas inquiens: *Mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & superefflu-
entem dabunt in sinum vestrum.* Quod legi talionis nihil officit, diuinis laudibus multum addit. *Talio enim qualitatis est, non quanti-
tatis.* Et ad diuinam pertinet liberalitatem, ultra meritum præmia refundere; ad diuinam clementiam, citra condignum statuere pœnas. Itaque eadem mensurâ, non re, sed proportione remetietur. Proportione quidem, quia quò nos erga alios, vel seueriores, vel liberaliores fuerimus, hoc etiam erga nos seuerior, vel liberalior erit Deus; tametsi eius misericordia infinitis semper parti- bus maior sit nostrâ. Longè igitur maiora sunt præmia meritis nostris, quia non sunt condigne

non
rte
tra
int
ge-
di-
nt;
cor
nt
um
ue
ue
se-
is,
li-
m
n,

m

s,
e-
e-
it

30 Cap. III. An sit virtutum quog₃

- Rom. 8. condigne passiones huius temporis ad futuram
13. gloriā, quae reuelabitur in nobis, & quod in
2. Cor. 4. præsenti est momentaneum, & leue tribulationis
17. nostra, aeternum gloriæ pondus operatur in nobis.
Vide S. August. Atque hoc quidem in altera fiet vita. Quoniam autem multi præsentibus magis mo-
lib. 21. de ciuit. uentur, quam futuris, etiam huius vitæ qua-
dam pariatione nos vult regi noster legislator. Hinc illa reliquit oracula: *Omnia que-*
Matth. 7. *cumque vultis, ut faciant vobis homines, & vos*
12. *facite illis. Hac est enim lex & Propheta. Atque*
Luc. 6. 31. *alibi, cum mandatum de Deo diligendo re-*
Matth. 22. *citasset, subjunxit: Secundum autem simile est*
38. *huic: Diliges proximum tuum, sicut te ipsum. In his duobus mandatis uniuersa lex pendet,*
& Propheta. Mensura diligendi proximi, est
amor quo nos volumus diligi: volumus au-
tem nos maximè diligi, necesse est igitur, ut
& proximum maximè diligamus. Neque
dilectionis tantum est hæc regula, sed om-
Matth. 7. *nium etiam nostrarum actionum. Omnia,*
12. *ait, quacumq₃ vultis, ut faciant vobis homines,*
& vos facite illis. Quibus verbis nos monet,
ut tales simus in alios, quales in nos illos ex-
F. lib. 2. *perimur. Id ipsum exprimunt & leges ciui-*
tit, 2. L. 1. *les, in quibus vulgare est illud: Quod quisq₃*
juris in alterum statuit, ipse eodem jure uti de-
bet,

bet. Hoc edictum, inquit Vlpianus, summam quod
habet aequitatem, & sine cuiusquam indigna- quisque
tione justa. Quis enim aspernabitur, idem jus
sibi dici, quod ipse alys dixit, vel dici effecit? Ne-
cessere est ergo, ut quod ipse quis in alterius perso-
na aequum esse credidisset, id in ipsis quoq; per-
sona valere patiatur.

§. II.

Historia mirabilis de bonorum operum reta-
liatione.

Coniugum parerat, vitâ dispar. Vxor. Ex Gem-
pia, impius maritus. Ut ergo illa hunc Deo ma Fid.
lucraretur, in talem modum Dei Matrem Vngari
rogauit: O Dei & misericordiæ parens, Si Min. fer.
tu meo, & ego tuo loco essem, quid, & quo 70. Et Stem-
pacto velles à me, pro te, orari, fierique? Id mat. Ma-
igitur nunc tu ora, & impetra pro me, pro- riano 14, Iunij.
que impio meo coniuge. Reduc illum, obse-
cro, ab iniquitate & usuris suis in viam ju-
stitiae, ô misericors Virgo. Sic precata, ali-
quot religiosos ad prandium inuitauit; neq;
sanè inuito coniuge, qui eos comiter exce-
pit, sed illam legem, condicionemq; posuit,
ne quis inter coniuandū, sermonem ullum
de Deo, deq; rebus ad animæ salutē pertinē-
tibus inferret. Neque enim tales offas in
suam esse mensam inferendas. Ibi lætitiae &
lauti-

lautitiæ locum esse. Illi ingenij hominum se
accommodare, & tempori seruire gnari, ac-
cepta condicione, inter dapes latè agebant;
neq; sacra homini profano obtrudere inuita
voluerunt, opportunitatē expectandam ra-
ti. Epulo autem finito, vnuſ ſuo, & cetero-
rum nomine, cùm liberalitatem eius laudaſ-
ſet, in vicem gratiæ referendæ, hoc inquie-

Matth. 7.

12.

bat, documentū à me cape: *Omnia, quæcumq;*
vis, vt faciant tibi homines. & tu facito illis, &
quod tibi non vis fieri, alteri, ne feceris. Si Deus
effeſſes, ab hominibus velles præcepta tua
ſeruari; te & matrem tuam amari ex tota
mente; Eucharistiam frequenter ſumi, à nul-
lo blaſphemari, à nullo proximum decipi
vel occidi, à nullo domum tuam ſpurcitijs
& immunditijs inquinari. Hoc breue docu-
mentum, ita altè in præcordia illi descen-
dit, vt vberes ei lacrymas excuteret. Itaq; die
altera, toto in ea regula exequenda animo
versans fortè ibi transibat, vbi conſpexit
molitorem, in rota, quam nimbus & inun-
dantes aquæ axi ſuo excuſſerant, reſtituenda
vehementer laborantē. Subiit ergo animum
illius hēſterni documenti memoria. Et hem,
inquit, ſi tu iſte molitor effeſſes, nonnè velles
alios venire tibi auxiliatum? Mox igitur ex
equo

equo desiliens; idem facere jubet famulos comitantes. Ita coniunctâ operâ rotam in locum suum reponunt, cum tanta molitoris admiratione, quanta lætitia. Addit deinde aliud beneficio beneficium, nam & damnum illi illatum sarcit. Mox prioris vitæ pœnitens, atque in virtutem pronior, uxoris præsertim instinctu, quidquid alieni possidebat, ad dominos remisit. Cogitabat enim, etiam se sua, si qua essent apud alios, libenter recepturum. Exinde semper doctior, proficiens ita, ut quemcumque obvium aspexisset, semper documenti sibi à Religioso dati meminisset. Ea mente cùm esset, incidit in hominem mendicum, non in opia solum, sed & morbis oppressum, qui stipem petebat. Ibi tacitè mens illi suggestit, quid, si tu mendicus ille es, tibi fieri optares? nonnè stipem dari? Dabo igitur. Enim uero optares, te domum duci. Ducam igitur domum. Quin & ad mensam te admitti desiderares. Admittam igitur ad mensam, & tamquā Christo seruiam. Et quia crescebat semper in pectore illius diuinus ignis magis, ac magis, eō se documentū illi traditum extendit, ut fœdum illud & ulceribus coopertum mendicabulum à cœna, in proprium cubile deduce-

C

ret,

ret, atq; in suo & lecto collocaret; cogita-
bat enim & sibi gratum futurum, si id fieret
similiter ægrotanti. Quin & illud dictabat
eadem regula charitatis: Si tu tam exhau-
stis viribus cum morbo colluctareris, non-
nè velles tibi aliquem astare, & vigilem ex-
cubare? Velles vtique. Excubabo igitur &
ego isti. Altera iam transferat noctis vigilia,
cùm inter gemitus audijt miserandum in-
modum exclamantem ægrum, ac dicentem:
Ah, vt sitio! heu siti enecor! moriendum est
mihi, nisi quis me frigida refocillat. Quam
vocem vbi intellexit excubitor, protinus ita
se se ipsum est allocutus: Si tu ita constitutus
siti arderes, nonnè velles tibi ab alio gelidi-
simum haustum afferri? Velles vtiq;. Itaque
sine mora cucurrit, atque properè aquam è
puteo haurire cœpit. Nimia properatio fe-
cit inattentum; immò diuina prouidentia,
quę pro haustu aquę frigidę, cälum promi-
sit, eum cælo maturum iudicauit. Nam dum
ille festinanter situlam è puto attrahit, at-
tractus est ipse, vñnā aquis grauidā præpon-
derante, submersusque expirauit. Facto die,
duos familia desiderauit; nam neque mendi-
cus in lecto, neque herus in domo repertus
est. Diu, multumque requisitus, neque in-
uencus

uentus cùm esset, fuit, qui se eum, media círciter nocte, per scalas descendenter audiisse diceret. Adeunt igitur puteum in atrij vmbilico stantem. Inspiciunt curiosiùs, periuntque in caput præcipitem lapsum, & aquis suffocatum. Fit clamor, concurritur, luctus ingens omnes inuadit, sed mox in admirationem & gaudium mutandus. Nam postquam eum iniectis funibus, resupinum è puto extraxerunt, collum aureo torque ornatum videbatur, ita splendebat. Sed non erat torques; litteræ erant supra aurum effulgentes, quæ hanc sententiam exprefserant: **PRIVSQVAM HOC CORPVS IN AQVA**
FRIGIDVM FACTVM EST, **ANIMA ILIVS**
AB ANGELIS IN CAELVM PORTATAES.

§. III.

Misericordiæ apud Deum retributio.

Ecce tibi talionem, & retaliationem. Quemadmodū enim opera iniustiæ, ita & opera misericordiæ suam habent compensationem; neque maior est spes diuinæ misericordiæ impetrandæ, quam si in opere misericordiæ ipsi moriamur. Hæc opera sunt insignia, atque ornamenta eorum, qui ut nobiles & illustres Dei Filij se gerunt. Misericordia est torques aurea, qua se sponso suo

C 2

animæ

gita-
fieret
tabat
hau-
non-
m ex-
ur &
gilia,
n in-
item-
m est
Quam
us ita
tutus
lidis.
aque
amrè
o fe-
ntia,
omi-
dum
, at-
pon-
die,
ndi-
ertus
e in-
ntus

36 Cap. III. An sit virtutum quoq;₃

animæ condecorant. Qua de caussa dicitur
Prou. 3. 3. à Salomone: *Misericordia & veritas te non
deserant, circumda eas gutturi tuo, & describe
in tabulis cordis tui, & inuenies gratiam, &
disciplinam bonam, coram Deo, & hominibus.*

S. Chrys. Quæ verba exponens S. Chrysostomus ait:
epist. ad Philip.

*Sicut filij Principum torques aureas, & catena
gemmais ornatas collo appendere solent in signum
nobilitatis, ita planè qui filiorum Dei adoptio-
ne gaudent, libenter his opibus & ornamenti
fulgent, tamquam filij eius, qui misericors est.
Estote (ait Christus) misericordes, sicut & Pa-
ter vester misericors est. Et post pauca. *Torqui
hunc aureum animæ aptemus (eleemosynam di-
co) quam diu scilicet hic fuerimus. Nam cùm
atas hac præterierit, non amplius eo utemur.
Quod enim in pueris evenit, ut cùm ad virilem
atatem permenerint, ista deponant, atq; alium
assumant ornatum, idem quoq; in nobis: etenim
ibi non erit eleemosyna ista, quæ pecunijs fit, sed
alia quædam longe maior. Quænam? Nimirū
reuelatio arcanorum, quam hi, qui gloria
superiores sunt in cælo, quasi stipem quam-
dam inferioribus, ac sibi subjectis erogant,
Dei videlicet consilia manifestantes. Quam-
quam autem diuiti supradicto, ea retributio
facta sit, ob misericordiam, quam Christo**

Luc. 6.

in mendici schemate exhibuit, lex tamen illa est generalis, extenditq; se se ad omnia, quæ alijs præstamus, etiam alia, quā misericordiæ opera. Ait enim: *Omnia, quæcumq; vultis.* Matth. 7:12. *ut faciant vobis homines, & vos facite illis.* 12. *Hæc est enim lex & Propheta, hoc est, summa totius legis, & Prophetarum.*

§. IV.

Veniam dantes homini, veniam impetrare apud Deum.

Talionem petere nos jussit Seruator etiam tunc, quando docuit sic orare: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum: dimittet & vobis Pater vester celestis delicta vestra. Si autem non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra. Cuius consolabile exemplum recitat Blasius Melanesius, & post eum Baronius, de Ioanne Gualberto, adhuc sæculari, qui postea sanctissimus Abbas ac pater monachorum Vallis vmbrosæ fuit. Is enim inimicitarum ac irarum parentis non minus, quam facultatum hæres incidit aliquando Domini in hostem interfectoremq; propinqui sui, 1051. 1. cuius diu exoptauerat interitum, loco tam angusto, ut neuter posset de via deflectere.

Blas. Melanes. in vita eius apud Sur. 12. Iul. & Baron. tom. 11. ad Anno

38 Cap. III. *An sit virtutum quoq;*

Ibi enim uero inimicus ille in geminis angustijs animi & viæ fuit. Atq; ut augeretur periculum, etiam inermis erat. Quid igitur aliud expectare poterat, nisi ut miserandum in modum trucidaretur? In summo discri-
mine, ad clementiam confugit. Nam ex equo desiliens, humili se prostrauit, junctis
que manibus supplex petiit, sibi, ob Christi
crucifixi amorem, veniam dari. Ioan. Gual-
bertus, audito crucifixi nomine perculsus,
Matth. 6.
35. cogitauit utique illud: *Si non dimiseritis ho-
minibus peccata, nec pater vester dimittet vo-
bis peccata vestra. Quamobrem amore illius,*
Luc. 23.
34. qui in cruce dixit: *Pater dimitte illis: non enim
sciunt, quid faciunt, pacem illi obtulit, ius-
sumq; è terra surgere incolumem liberum-
que dimisit. Ab hoc facto Ioannes deinde
intrauit in templum S. Miniati, quod nunc
arce Florentinæ ciuitatis obducitur, ante
Christi crucifixi imaginem genua flexit, ibi-
que & ipse supplex veniam suorum peccato-
rum flagitauit. Et mira res accidit. Vedit
enim manifestè in cruce pendentis ligneum
caput moueri, atque ad se inclinari, tam-
quam vicissim ignoscentis, aut gratias
agentis, quod pro eius amore ac pietate in
Redemptorem iurato hosti pepercisset. Ad-
dit*

dit Author: *Hodieq; hoc est, post annos quingentos adhuc visitur, Et pie colitur sacra illa Christi crucifixi statua: cerniturq; ad facti memoriam sempiternam etiam nunc caput eius exorrecta fronte motu longius a ligno, cui suffixa est, non ingrauati morem demissum, sed eius potius, qui amicum benignè salutet, illiq; præstatum officium gratuletur.* Quam verè igitur dixit Dominus ac Iudex noster: *Si dimittet Matth. 6. misericordia hominibus peccata eorum; dimittet Et 14. vobis Pater vester cælestis peccata vestra?* Quæ in finem & S. Cyprianus ait: *Praeclaræ Et S. Cypri- diuina res salutaris operatio, solatium grande an serm. de ele- credentium, securitatis nostræ salubre præsidium, mosyna- munimentum spei, tutela fidei, medela peccati.*

Recte igitur D. Augustinus ait: *Quotiescumque Natalem Domini, aut reliquas solennitates celebrare disponitis, odium velut venenum mortiferum de corde vestro repellite; Et tanta nica 1. Ad sit in vobis charitas, quæ non solum usque ad amicos, sed etiam usque ad inimicos perueniat, ut securè possitis dicere in oratione Dominica, dimitte nobis debita, sicut Et nos dimittimus debitoribus nostris. Nam qui scit, se vel unum hominem odio habere, nescio si ad altare Domini securus possit accedere, cum præcipue Ioannes Euangelista terribiliter clamet, Et dicat: Qui Iean. 3. 15.*

C 4 fratrem

40 Cap. III. An sit virtutum quoq;₃

fratrem suum odit, homicida est. Nam uestrum est iudicare, utrum homicida, antè, quam pa-
nitentiam agat, presumere debet Eucharistiam
accipere. Similia scribit S. Hieronymus ad
Castorinam, & D. Gregorius in Iob. Quo-
rum ille ait: *Quid agemus nos in die iudicij,*
S. Hiero-
nym. ep.
36.

*super quorum iram non unius diei, sed tantorum
annorum sol testis occubuit?* Dominus loquitur
in Euangelio: *Si offers munus tuum ad altare,*
*ibiq;₃ recordatus fueris, quia frater tuus habet
aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum
ante altare, & vade, reconciliari prius fratri
tuo, & sic offeres munus tuum ad altare.* At S.
Gregorius ait: *Contra institutionem postula-
tionis, conditionem posuit pietatis, dicens: Di-
mitte nobis debita nostra, sicut & nos dimitti-
mus debitoribus nostris; ut profecto bonum, quod
a Deo compuncti petimus hoc primum, cum pro-
ximo conuersi faciamus.*

S. Greg.
l. 10. Mo-
ral. c. 18.
Matth. 5.
23.

§. V.

*Misericordiam & liberalitatem misericordia
& liberalitate compensari.*

Ad misericordiæ talionem particulatim
pertinet illa quoq; promissio: *Beati miseri-
cordes, quoniam ipsi misericordiam consequen-
tur.* Quamquam & hoc de omni misericor-
diæ generè potest intelligi, teste D. Hiero-
nymo

Matth. 5.
7.

nymo & Theophylacto. Cùm enim æquis-
simum sit, vt misericordiam exhibeant mi-
sericordiam consecuti, vt dicitur alibi: Ser-
ue nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam
rogasti me; nonnè ergo oportuit ¶ te misereri
conserui tui, sicut ¶ ego tui misertus sum? Chri-
stus autem pronuntiārit, quod uni ex mi-
nimis meis fecistis, mihi fecistis, meritò idem
Dominus, in suis, misericordiam consecu-
tus, vicissim miseretur eorumdem, quos in S. Grega-
suis expertus est fuisse misericordes. S. Gre-
gorius Nyssenus tamen, Augustinus & Leo
recitatam sententiam propriè de eleemosy-
na intelligunt, quia qui miseretur pauperis, ser. Do-
beatuerit, vt est in Proverbijs. Et, Beatus vir, qui intelligit super egenum ¶ pauperem,, mini in
in die mala liberabit eum Dominus. Sed vtiq; monte,
misericordia latius se extendit, quàm ad e- Leo homa
leemosynas; & misericordiam meretur,, de om-
quisquis misericors fuit, & fit miser. Quia, nib. SS.
vt vel Sophocles dixit, ἀ χάεις χάειν φέν, Prou. 14:
gratia gratiam affert. Et alibi ipse Christus: in Oedi-
Date, ¶ dabitur vobis. Cui aliqua ex parte, po Cole-
respondent illa Hesiodi:
neo.
Luc. 6. 38

*Æquum, ut ametur amans: qui acce-
dit, innigitur illi.*

*Da tibi qui dederit: qui non dederit tibi,
ne da.*

C 3

Danti

Matth. 18:
28.
Matth. 25:
40.

Nyss. lib.
de beat.
Augustina
lib. 1 de
na intelligunt, quia qui miseretur pauperis, ser. Do-
beatuerit, vt est in Proverbijs. Et, Beatus mini in
vir, qui intelligit super egenum ¶ pauperem,, monte,
in die mala liberabit eum Dominus. Sed vtiq; Leo homa
misericordia latius se extendit, quàm ad e- de om-
leemosynas; & misericordiam meretur,, nib. SS.
quisquis misericors fuit, & fit miser. Quia, Psal. 40:
vt vel Sophocles dixit, ἀ χάεις χάειν φέν, Prou. 14:
gratia gratiam affert. Et alibi ipse Christus: in Oedi-
Date, ¶ dabitur vobis. Cui aliqua ex parte, po Cole-
respondent illa Hesiodi:
neo.
Luc. 6. 38

Hesiod.in

I. Georg.

Danti aliquis dedit, at non danti non dedit ullus.

Quibus significatur beneficium beneficio inuitari, & officium officio procurari. Quamquam duo posteriores versiculi, si recte considerentur, & falsitatem continent, & inhumanitatem. Falsum est enim illud; *non danti non dedit ullus*: inhumanum; *qui non dederit tibi, ne da*. Primus certe aliquis dare debuit ei, qui non dederat, alioquin infinitum esset eundum. Porro fidelis est Deus, ita misericordis miseretur, & ita dat danti, ut numquam fallat. Igitur quicumque dona vult aliqua, habet artem ea impetrandi: *Date, & dabitur*. Sunt duo quasi fratres uterini, *Date & Dabitur*, unus ab altero non potest separari. Si è domo tua eiiciatur unus, qui est *Date*, eiicietur & alter, qui est *Dabitur*. Noli ergo separare, quos Deus coniunxit. Qua fronte audes à Deo petere, si ipse petenti Deo negas? *Date & dabitur*. habes promissionem. Ita fidelis est, ut non fallat, ita liberalis, ut plus det. Pro haustu aquæ

Lu6. 6. Matth. 10. 42. Matth. 19. 21. Aristot. 1.9. Mor.

frigidæ, mercedem; pro eleemosyna thesau- rum in celo promittit, & reddit. Non sic reddunt talionem principes terræ. Diony-

sus, teste Aristotele, eitharædum accersuerat,

vt

ut sibi caneret in nuptijs: atq; cum eo his pa-
etius est legibus, ut quo doctiùs meliusq; caneret,
hoc copiosiorem ferret mercedem. Annixus est
omni artificio citharædus, uti quam scitissime ca-
neret, sperans amplissimum præmium. At po-
stridie paclam mercedem reposcenti musico, qui
conduxerat, ait, iam persoluisse sese, quod esset
pollicitus: nempe par pari retaliisse, proq; volu-
ptate reposuisse voluptatem, spem lucri signifi-
cans: quæ quidem hoc maior fuerat, quò magis
ex arte cantasset. Verùm eo loco negat Phi-
losophus par pari relatum; propterea, quòd
alter id, quod volebat accepit: alter eo, quod
expetebat, frustratus est. Nimirum ex mun-
di Genio faciebat Dionysius.

§. VI.

*S. Catharina Senensis liberalitas liberalitate
Christi compensata.*

Aliter facit Christus, cui dari, quod pau- Seuēr.
peri datur, expertus est D. Martinus, vidit Sulpit. de
enim eum chamydis suæ, qua pauperem te- vit. S.
xerat parte vestitum, ad Angelorum cir- Martini
cumstantium multitudinē dicentem: *Mar-* c. 2.
tinus adhuc catechumenus hac me ueste conte-
xit. Theophanius Comes pauperum ama-
tor & susceptor à Christo audiuit: Ceteris
diebus me in membris meis, hesterno autem die
me in
S. Greg.
hom. 56.
in Euang.

Raymūn. *me in me ipso suscepisti. Talionem autem esse li-*
 à Capua *beralitatis sensit conspexitq; S. Catharina*
 in vita ei- *Senensis, qua aliquando orante, in Ecclesia*
 us, & An- *Dominicanorum Senensem, quidam mendicus*
 tonius *ab ea petiit opem. Illa, cùm nihil haberet apud*
 3: p. hist. *se, roganit, ut expectaret, donec esset reuersa do-*
 tit. 23. *mum. At illo dicente, se tam diu expectare non*
 cap. 4. *posse, sancta Virgo eius non ferens afflictionem,*
 Sur. 29. *anxiè cogitare coepit, quidnam ei dare posset.*
 April. *Mox succurrit ei, habere apud se crucem par-*
uam argenteam. Eam igitur pauperi hilariter
dedit, iūq; eā acceptā latus abscessit. Nocte pro-
xima Christus Virgini oranti apparuit, eamq;
erucem ei ostendit, multis gemmis undique or-
natam, promisitq; ei, se in die iudicii eam coram
tota Angelorum & hominum frequentia osten-
srum. Alio tempore, cādem Sacra Virgine
Catharina ex eodem templo redire volente,
Christus occurrit in forma iuuenis pauperis, ac
peregrini triginta plus minus annorum, petiuitq;
ab eā vestem. Illa rediens ad Sacellum, unde
descenderat, tunicam non manicatam, quam sub-
extima ueste propter frigus habebat, sibi canticè
detraxit, pauperiq; tribuit, nesciens esse Chri-
stum. At ille etiam lineum umentum petiit.
Tum illa iubet eum se sequi ad ades suas, ubi ei
subuculam & subligaculum dedit. Verūm non
destitit

destitit ille plura mendicare, ut probaret eius
animum. Quid, inquit, faciam hac tunica, qua
manicas caret? Quoso etiam manicas mibi lar-
giaris. Illa perlustrat domum, & ecce videt a
pertica suspensam nouam ancilla tunicam: ab
eâq; manicas auferens dat pauperi. Rursus pau-
per etiam socium in domo hospitale se habere di-
cit, valde indigentem vestibus. Tum verò S. Virgo
nihil prorsus sibi superesse videns, quod daret pra-
ter tunicam, qua erat induita, quam non sine-
bat virgineus pudor & honestas, ut sibi detra-
beret, ne nuda cogeretur cum multorum offen-
diculo incedere, dixit illi: Reuera charissime,
si possem ullo pacto, libenter aliquid prestarem
tuo socio. Ille verò subridens: Video, inquit,
promptum animum tuum: sed iam bene vale.
Et si autem S. Virgo, illo recedente, ex quibus-
dam signis coniecit, Dominum I E S V M esse;
tamen quia tanta gratia se indignissimam puta-
bat, ad consueta se recepit exercitia sua. Sed
nocte sequenti Dominus ei oranti manifestè se vi-
sendum præbuit, in illius pauperis effigie, in ma-
nu ferens tunicam, quam ipsi Virgo dederat.
margaritis iam & coruscantibus gemmis con-
spicuam, ait q; se illi daturum vestem inuisibilem
qua ab ea arceret omne noxium utriusq; homi-
nis frigus. Quod certe etiam re ipsa præstitit,

ad ecce

adèò ut ex eo tempore iisdem hieme, quibus
estate, contenta fuerit vestibus, immò nec hiemis
intemperiem umquam senserit. Simul autem
etiam Dominus, & cùm crucem argenteam, &
cùm hanc tunicam illi ostenderet, talia ei pro-
missa fecit, unde certò illi constare posset, illam
in calis excellenti gloriâ sine fine perfruituram.
Vides talionem optabilem, & erucem da-
tam mendico in terris, in iudicio, gemmis
condecoratam toti mundo cum gloria in-
genti redhibendam? Vides vestem visibi-
lem cum inuisibili commutatam? Vides,
quantum proftit Dare? Vides, cui proftit?
Verè dixit S. Leo: *Nobis præstamus, quod alys
erogamus.*

§. VII.

*Misericordiam misericordiâ etiam in alijs plu-
ribus fuisse remuneratam.*

Carolus
Regius
in orat.
Christi.
an.lib.10.
c. 8.

*Cosmas Mediceus, qui fuit Magnorum Du-
cum Hetruria primus, multa expendebat, ut
opem afferret egentibus. Cuidam igitur ex fa-
miliaribus, eum nimis liberalem appellanti, re-
spondit: Se in libro, initarum cum Deo ratio-
num, dati & accepti, numquam potuisse èo per-
uenire, ut quæ deberet Deo solueret. Nam quid
plura dabat etiam èo plura recipiebat, semperq;
inueniret, se debitorem, Deum verò creditorem.*

Dignum

Dignum tanto Principe dictum, & gemi-
num illi, quod S. Gregorius Nazianzenus
scripsit: *Numquam Dei liberalitatem & bene-
ficiantiam vinces, quamvis omnium tuarum fa-
cilitatum jacturam feceris; quamvis te etiam
facultatibus adjeceris. Nam hoc quoque ipsum
accipere, est Deum aliquid nobis donare.* Sub-
nectit idem S. Pater duas insigne comparationes;
vnam vmbrae, quae non potest ita
præuolare ante corpus, aut tardè subsequi,
ut ab eo separetur; quia progrediente cor-
pore, semper simul progreditur, ac velut ad-
hærescit: alteram capit, supra quod mem-
bra cetera numquam possunt excrescere,
cùm quantumvis illa augeantur, semper
caput item attollatur atque superstet. Illu-
strissima sanctæ huius talionis, ac compen-
sationis, usque in centuplum, exempla reci-
tantur, à Gregorio Turonensi, & Paulo Gregor.
Diacono de Tiberio Cæsare; à Metaphraste
& Bredenbachio, de Ioanne Eleemosyna-
rio; à Surio de S. Germano Episcopo; à Li-
pomanno de S. Marcello Archimandrita; &
alia ab alijs. Ita nimis diuina benignitas,
semper eminet, numquam ab hominis libe-
ralitate

576. Me-

talaph, in vita S. Ioan. Eleem. Bredenb. lib. 6. Coll. 10. Sur. 31.
Iulij. lib. 2. cap. 11. vita S. Germ. Lipom. 22. Decemb.

48 Cap. III. An sit virtutum quoq,

Luc. 6.38.
Matth. 5.
7.

Leont.
Episcop.
Neapole-
os in eius
vita.

ralitate superatur. Quis ergo non velit dare, vt sic detur? quis recuset esse misericors, cùm misericordes misericordiam consequantur, in tantum augendam, vt ab homine numquam possit adæquari? Fuit hoc certamen inter Deum, & Ioannem Eleemosynarium, qui ferè quidquid accepit, illico dedit pauperibus, & tamen semper iterum diuinitus recepit. Vnde multoties inuentus est ita Deum in exultatione spiritus compellans: *Sic, sic, aut tu mittendo, aut ego dispergendo: videbimus, quis vincat. Liqueat enim, quoniam tu diues. Domine, & vita nostra miserator es.* Hac ipsa de cauſſa, cùm aliquando dies elapsus effet, quo non meminerat, se opus misericordiæ ullum præstitisse, mœſtitiam vultu præ ſe ferens singularem, à Sophronio interrogatus, quid ei triste accidisset, respondit: *Hodie miserandus Ioannes, non ab aliquo ullam recepit mercedem, neq; ullum vel minimum pia culum potuit offerre Christo pro multis & magnis suis delictis, quo modo neq; alias umquam.* Quid mirum ita ſentire Christianum, qui credit illud à veritate dictum: *Misericordes misericordiam consequentur: itemque: Date, & dabitur?* cùm à Romano Ethnico Imperatore dictum fuiffe ſcribatur: *Hodie non*

regnat

regnauimus, quoniam neminem affecimus beneficio: & à Græco, in simili caufa; Amici, diem perdidimus. Etsi autem plurimis diuinus remunerator mercedem præmiumque virtutis in alteram vitam referuat, multis tamen etiam virtutis talionem in hac quoque promittit, & largitur: clara enim sunt illa: *Om- Matth. 19, 29.*
*nis, qui reliquerit domum, vel fratres, aut so-
 rores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem,
 aut filios, aut agros, propter nomen meum, cen-
 truplum accipiet, & vitam aeternam possidebit.*
 Sed de hoc argumento agendi proprius locus est, in tractatu de judicijs, que Deus in altera vita exercet: hic satis est, docuisse obiter, etiam virtutum talionem esse in hac vita à Deo. *Iacobus Aragoniæ rex, Ordinis D. Mariae de Mercede, (seu redemptionis captiuorum) præcipuus auctor esse creditur, ait Ioan: Ios. Ma-
 Mariana, voti reus, ut quidam scribunt, quod riana lib.
 Muntione, dum captivi instar teneretur, Vir- 12. c. 8. ad
 gini Matri nuncuparat, usu edoctus, quantum An. 1218.
 esset captitatis malum. Hinc libertati redi-
 tus, Deoq; gratus, eum Ordinem instituit,
 qui etiam alios captiuitate liberaret, ut etiā
 alios eo beneficio afficeret, quod ipse exper-
 tus esset. Faciant hoc homines, & non fa-*

D ciat

ciat Deus, qui protestatur sibi fieri, quod fit
suis? Nunc ad pœnæ talionem accedamus.

C A P V T IV.

*Caciae, nubes in se trahenti, similes esse,
qui malum, quod alijs parant, patiun-
tur, idq; Poetarum & fabularum
exemplis declaratur.*

§. I.

Cacia vento similes esse peccatores.

Plin. lib. 2. nat. hist. 46. Arist. lib. de Mundo & Meteor. & sect. 26. Problem. A. Gellius I. 2. c. 22. Plutarch. in vita Sertorii.

Ventus, cui Cæcias nomen, qui media inter Aquilonem & exortum regione flat, à Plinio scribitur, vñus contra aliorum Septemtrionalium ventorum natu- rati, non pellere, sed *in se trahere nubes*, in Ponto. Aristoteles putat, eum circa ortus æstiuos spirare; quod autem nubes, non more reliquorum ventorum, à se abigat, sed ad se vocet, causam existimat esse, vel quia aliis ventus reflat aduersus, eodē tempore; vel quia hic è sublimi cæli parte spirans, puta orientali, non transuersus per terram fertur, sed recurvata linea, propter reflexum, vnde exortus est, eò recurrit. Animaduersa hac Cæciae natura, Sertorius Cacitanos, vel Characitanos hostes ad ditionem coëgit in hunc modum. E regione speluncarum, in quibus

quibus illi se continebant, obiecit aggeres
cinericios. Quibus incursatione equitum
concitatis, Cæcias tantum pulueris in fau-
ces speluncarum deuexit, vt, cùm ferre non
possent, se se Sertorio in manus darent.
Natum est ex hac venti indole proverbiu[m],
Mala attrahens ad se se, ut Cæcias nubes. Cæcias
similes sunt peccatores; & maximè illi, quo-
rum malitia alios violat. Nam, vt etiam est
in adagio, *sibi parat malum, qui alteri parat,*
teste Democrito Chio. Et, si aliud malum
non rediret ad authorem, certè quisquis aliū
fraudat pecunia, seipsum spoliat bona men-
te. Itaque grauius seipsum lædit, quàm al-
terum.

Apud
Arist. lib.
3. Rhet.

§. II.

*Circino, & circumforaneorum pyxidi similis,
qui aliorum famam maculant.*

Quamquam interim etiam plerumque
eodem plectitur malo, quicumque alteri in-
tulit malum, diuina quadam lege talionis;
vt in quo quis peccat, in eo & puniatur, si-
milis circino, cuius pes alter, in circulo de-
scribendo, ad idem punctum recurrit, vnde
cœpit; aut circumforaneo, qui ridiculi cau-
sa hominibus os sublinit. Is enim postquam
pyxidem, cuius operculum vndeque est cir-

D 2

cumfo-

cum foratum, contritis in farinæ modum carbonibus impleuit, jubet obuios quosque fistulam operculo insertam ori admouere, & canere. Quod qui conantur, tota facie maculantur. Dum enim inspirant, fuliginem vultu excipiunt è pyxide ad se reuolantem. Idem contingit in justis infamatoribus, detractoribus, delatoribus, calumniatoribus, dum enim alios, diabolo sugerente, conantur maculare, sibi ipsis grauiorem notam inurunt. Quisquis enim prudens eos audit, ex cantu nouit calumniatores. Illa igitur lingua, quæ in alios stringitur, inse ipsam, tamquam *arcus prauus* reuertitur. Quæ res eò miserrima est, quia *bis intermititur*, qui *suis armis* perit.

Psal. 77.

57.

§. III.

Busiris & Phalaris Aenei Tauri opifices suis met inuentis cruciauerunt.

Quid.lib.
de art.

Dicitur *Ægyptus caruisse juvantibus arid Imbris, atq; annos sicca fuisse novem.*
Tum Thrasius Busirin adit, monstratq; piari Hospitis effuso sanguine posse Iouem.
Illi Busiris: fies Iouis hostia primus,
*Inquit, & *Ægypto* tu dabis hospes aqua.*
Et Phalaris tauro violenti membra Perilli,
Torruit, infelix imbuit anthon opus.

Injustus

*Iustus uterq; fuit. Neq; enim lex justior
ulla est.*

Quam necis artifices arte perire sua.

Nimirum Thrasius, ieu Thrasillus, cùm ad exorandas à Ioue plouias Busirin docuisset hospites immolare, omnium ipse primus immolatus est, meritoque sacri monstrator iniqui.

Elicuit pluuias victimæ factus aquas.

Perillus autem in tauro æneo, quem ad torquendos alios excogitauerat, ipse quoque primus in eo ignito mugijt. Hinc illa imprecatio:

Ære Perillæ veros imitare juuencos,

Ouid. in

Ad formam tauri conueniente sono.

Ibin.

Perillum nemo laudat seniorem Phalaridis ty-
ranno, ait Plinius: qui taurum fecit, mugitus
hominis pollicetur igne subdito, & primus eum
expertus cruciatum justiore sauitia. In hoc a si-
mulachris Deum hominumq; denocauerat hu-
manissimam artem. Ideone tot conditores eius
elaborauerant, ut ex ea tormenta fierent? Itaq;
una de causa seruantur opera eius, ut quisquis
illa videat, oderit manus; dicatque, eum ju-
re suo tormento perisse, quod conflauit, ut
eo alios perderet.

Plin. lib:
34. nat.
hist. c. 8.

Sic opifex tanitorumq; repertor, Claud.

D 3

Qui

lib. i. in
Europ.

*Qui funesta novo fabricauerat ara dolori,
Primus inexpertum Siculo cogente tyranno,
Sensit opus, docuitq; suum mugire juencū.
Quin & ipse quoque postea tyrannus Pha-
laris, eidem taurō inclusus, & in cinerem
redactus est. Quod supplicium inimico iti-
dem suo Poeta imprecatur :*

*Vtq; ferox Phalaris, lingua prius ense re-
secta,*

More bonis Paphio clausus in are gemau.

§. IV.

*Aruntius, Pygmalion, Sciron, ipsi malum, quo
alijs dederunt, passi.*

Aristides, apud Plutarchum author est, *Ægestam Siciliæ oppidum fuisse, in quo principem locum tenebat Æmylius Censo-
rinus, qui noui tormenti inuentores mu-
neribus cumulabat. Cui cùm Aruntius Pa-
terculus equum ex ære factum ad fontes
perimendos excogitasset, eiusdem jussu pri-
mus eò coniectus est, & ibidem vstulatus,
Æmylio ingeniosus, sibi damnosus. Idem
quod Thrasillo contigit, euenit Pygmalioni;
qui quòd docuisset, Deorum aras hospitum
sanguine irrigandas; eas ipse quoq; suo cru-
ore coactus est foedare :*

Frater

Frater ut Antai, quo sanguine debuit, aras
Tinxit, & exemplis occidit ipse suis.

Idem
Ouid. in
Ibin,

Sciron immanissimus latro, in Attica, a
Theseo in mare præcipitatus est, quod prius
hospites ipse præcipitabat; cuius idcirco
ossa in scopulos mutata finguntur. Tutus
ex eo Atticæ limes

Composito Scirone patet: sparsisq; latronis
Terra negat sedem, sedem negat oib; unda: 7. Metam.
Quæ jactata diu fertur durasse vetustas
In scopulos, Scopulis nomen Scironis inharet.

§. V.

Ab equis, & vinis mala in authores reuersa.

Crudelissima canuntur fuisse Diomedis
præsepio, nam ibi equos suos humano san-
guine pavuit. Tandem ergo & ipse Diomedes
ab Hercule datus est in pabulum suis equis.
Fabula hæc dici potest; historia tamen sic
sæpe apud eos, qui subditorum suorum su-
dore & sanguine equos ad delicias pascunt.
Quid deinde mirum, si & ipsi ab equis peri-
mantur, vel percussi, vel excussi? Icarus pa-
ter Erigones, cum Atticis usum vini tradi-
disset, ab eisdem in ebrietatem lapsis inter-
fectus est. Hinc illæ Diræ:

Muneribusq; tuis ledéris, ut Icarus, in quem Quid. in
Intulit armatas ebria turba manus. Ibin,

Fit sœpe etiam ex hac fabula historia. Quoties enim, qui alterum potando cogit vires & sanitatem, & vitam ipsam perdere, ipse vicissim vino vires, sanitatem, & vitam perdit? Quot enim culullis alterum vrget, totidem ipse vrgetur; raroq; torquet alium mero, qui non & ipse torquetur. Quia ergo par numerus poculorum per vtrumque transit, par etiam plerumq; inuadit vtrum.

Prou. 23. que numerus morborum. *Cui va? cuius pa-
tri va? cui rixa? cui fœna? cui sine cauſa
vulnera? cui suffusio oculorum? Nonnè his, qui
commorantur in vino, & ſtudent calicibus
epotandis?*

§. VI.

*Omnia vitia in ſe ipſa retorqueri, & de superbis
anaritiaq; lepidum exemplum.*

Accersitum hoc malum ſtultis ſtultitiam ſuam oſtendit. Cur enim alterius procurant ebrietatem, ſi nolunt iþi inebriari? Cur alteri podagram, chiragram, lippitudinem & aſſiduas rubentium oculorum lachrymas conciliant; niſi vt, dum iþi vicissim propinando, velut datatim ludunt, tantundem ſibi materiæ affundant, pro lippitudine, & oculorum ſuffuſione acquirenda? Quod etiam in alijs rebus ſolet contingere. Nam & qui

qui ad duella se prouocant, quid aliud expe-
ctant, nisi vt vulnerent, & vulnerentur? Su-
perbus quoque, dum alios despicit, despici-
tur. Et quisquis odio se ardere ostendit, fit
alijs odiosus. Quin & avaritia simili talio-
ne punita stultitiam suam prodit. Fertur
Antuerpiæ quidā nimius pecuniarum ama-
tor, &, nisi me memoria fallit, opulentus
mercator, haud ignobilem ad se accersiuis-
se pictorem, à quo volebat effigiem suam,
ad viuum depingi. In laboris premium duo-
decim pepigit Philippæos, sed ea conditione,
vt bellè pingeret atque accurate. Sin autem
secus, nihil ei se daturum edixit. Data ac-
ceptaque est conditio. Statuto die, sedet
mercator, stetit ad tabulam pictor, om-
nemque operam & artem adhibuit, vt ho-
minis lineamenta ad amissim exprimeret,
nec vnum vel in barba, vel in capitis coma
pilum imprudens præteriret. Capite satis
delineato, cetera corporis domi absoluit. In-
terea, vt vitia plerumque vitijs repugnant,
in pectore mercatoris magnum inter super-
biam & avaritiam extitit certamen. Animi
tumor gaudebat, quod se ipsum mercator
identidem in effigie sua posset intueri, &
egregium illum, diuitemque Eucratem ad-

D 5

mirari,

mirari, si imago coloribus suis absoluta afferretur. Auarities mirè dolebat, quod duodecim Philippæi, sine omni necessitate, essent profundendi, cum præsertim mercator, utique longè accuratiùs, & natura non errante, simulachrum suum in speculo expressum, quoties vellet, posset contemplari. Victa est ab auaritia superbia. Pœnituit eum pepigisse; & tantò magis, quia, postquam pictor attulit imaginem, quamvis omnibus numeris absolutam, ipsi tamè etiam superbiæ ea non videbatur satis accurata. Siquidem re ipsa mercator longè se censuit esse, quām in ea effigie, pulchriorem. Quoniam igitur maluit argentum suum, quām signum suum domi seruare, irato similis pactum rescidit, prætexens picturam non esse ex conditione pictam, neq; ad suam voluntatem, atque adeò à suo vultu diuersam, ut Oedipo opus sit, qui diuinet, cuius ea sit imago. Pictor, qui non minus ingeniu habebat in promptu, quām penicillum, quāsi nihil ea re offensus, placatissima voce respondit, haud se idcirco affligi, facile se id opus alibi maiore pretio venditum. Mercator, postquam dixit, de imagine ut faceret, quidquid vellet, jussit pictorem cum tabula

tabula sua bonis auibus domum redire. Reuersus domum pictor illico penicillum, arripuit, vt imaginem emendaret, mercatorique redderet similiorem. Versicolorem ergo mitram capiti eius imposuit, Cappadocemque fecit, quali ferè ornatu stulti solent incedere, in aulis Principum. E mitra superbant geminæ longæque aures, quales Midæ appinguntur, aut quales solent esse asinorum. Neque carebant appendicibus summæ aures, quia erant cacuminatæ, vt tintinnabulis sonoræ viderentur. His insignibus condecoratam imaginem in pinacotheca vanelem exposuit. Quicumque igitur tabernæ propiores transferunt, subsistebant, & cuiusnam stulti ea esset effigies, scire cupiebant. Neque diu ambigui fuerunt. Ita enim facies imaginis respondebat exactè vultui mercatoris, vt ouum ouo similius non esset. Mouit ea res spectatoribus risum, manauit in vniuersam ciuitatem fama; peruenit rumor etiam ad ipsum mercatorem, nimirum cum exiguo illius honore ridiculam eius imaginem prostitui, cachinnis aspergi, uno verbo, illum tamquam stultum repræsentari. Surgit mercator & accurrit ad tabernam, ac ne diutiùs in argumentum ridiculi profet,

¶ Cap. IV. *Pœna talionis,*

prostet, imaginem pariter atque ignominia
suam iam quatuordecim Philippæis lubens
volensq; redimit. Ita quam superbiam au-
aritiamque in imagine exercuit, in imagine
luit; pictorq; Iæsus iniuriam ex æquo pen-
sauit.

¶ §. VII.

*¶ sibi Fur, quod alteri conabatur clepere, clepsit
sibi.*

Diuinæ quoque prouidentiæ iste stilus est,
ut per inexpectatos casus fraus in fraudan-
tem retorqueatur. Duo feruntur vicini
fuisse, quibus vnum erat granarium, in quo
conuectas fruges recondererent, sed non vna
indoles. Vnus enim erat iusticiæ, alter
pecuniæ amans. Hunc igitur auarum subiit
aliquando cupiditas rapiendi frumenti,
quod ad justum pertinebat, & sanè modi-
cum erat; quemadmodum neq; auari acer-
uus admodum magnus. Ne ergo, per no-
cturnas tenebras, error contingeret, ac sor-
didus ille, ipse sibi, quod suum erat, raperet,
lucente adhuc sole, clam in granarium irrep-
sit, suumque pallium vicini frugibus super-
iniecit, eo indicio, noctu, frumentum alienum
deprehensurus. Ita fecit, & abiit. In-
terea tamen & alter voluit, ante diem abe-
nitem,

untem, visitare frumentum suum. Ingressus igitur ad suam cumeram, reperit eam vicini pallio diligenter contectam. Miratus est initio: sed mox, quia pluuium erat cælum, charitate id vicini factum est interpretatus, ut qui voluerit, neglecta sua propria parte, socij frumentum contra imbres tueri. Ut ergo amor amorem, & benevolentia benevolentiam parit, beneficium voluit beneficio compensare. Et, hem, inquit, ita vicinus meus meis rebus cauet? ita prospicit? ita ab ijs arcet pluuiam per tegulas stillantem? Non patiar hoc fieri, non sianam me beneficentia superari. reddam amoris vices. dixit, & cum dicto pallium arripuit, atque à suo aceruo ad vicini cumulum transtulit, ut eum contra cæli injurias tegeret. Quod ubi fecit, abiit. Abiit etiam paulò post dies, & nocte cælo inducta, aë tenebris sese intendentibus, tenebrio adesse commodam cogitationibus suis horam ratus, ad granarium curiosè obseratum accessit, illudque clavi Laconica furtim rese rauit. Ad locum prædæ postquam venit, tenebris imaginationem perturbansibus, oculorum vice, manibus palpare cœpit, donec ad pallij sui indicinam perueniret. Nihil

62 Cap. IV. Pœna talionis, per Poëtas, &c.

hil ergo ambigens, se vicini frumentum te-
nere, saccum repleuit, & secum asportauit
pallio tectum. Quam vere dixit Seneca:

Senec. ep. 75. ad Lu-
cilius.

Nulli, etiam cui rapina cessit feliciter, gaudium
recte duravit in posterum. Nam noctis læti-
tia, diei facta est tristitia. Lux enim ortu-
ostendit, Harpalum hunc, casso labore, non
quæ vicini erant, sed sua rapuisse. Ita qui-
dem diuina prouidentia voluit, ut sibi ipsi
faceret, quod facere alteri cogitaret. Quod
audiuimus etiam maligni dæmonis arte ali-
quando factum, cum magicæ peritus alteri
cultrum in manum præbens, simul & digi-
tum suum, jussit eum audacter secare. Qui
postquam secare pariter & dolorem sentire
cœpit, intellexit, se non digitum magi, sed
suum nasum tenere; & si perrexisset, non
alteri, sed sibi vulnus inflicturum fuisse.

Voluit enim illi versipellis artifex nasum
facere dum eum denasa-
ret.



CAPVT

CAPVT V.

Varij's S. Scripturæ locis ostenditur, pœnam talionis fuisse indicatam, & inculcatam.

§. I.

Fouea alijs destinata, fodienti facta.

 Ed satis fabulæ talionem ostendunt, in malis inferendis, & rese-
rendis. Id ipsum etiam sacræ lit-
teræ sæpius docent. David enim ait: *Lacum* Psal. 70.
aperuit, & effodit eum: & incidit in foueam, 16.
quam fecit: & filius eius: Qui fodit foueam, Prou. 26.
incidet in eam, & qui voluit lapidem, reuerte- 27.
*tur ad eum. Item: Qui fodit foueam, incidet Eccles. 10.
in eam, & qui dissipat sepem, mordebit eum co-* 8.
*luber. Quin & in Ecclesiastico legimus: Qui Eccli. 27.
foueam fodit, incidet in eam, & qui statuit lapi-* 29.
*dem proximo suo, offendet in eo; & qui laqueum
alijs ponit, peribit in illo. Ac ibidem: Qui in* Ib. v. 28.
altum mittit lapidem, super caput eius cadet:
& plaga dolosa dolosi dividet vulnera. His simi-
litudinibus divina Scriptura ostendit, dolos
& insidias in eum recidere solitas, qui illas
alijs fraudulenter struit. Primam similitu-
dinem à fouea sumptam, quidam ita expo-

BUNT

nunt, vt dicant, eum, qui alteri foueam, id est, sepulchrum aperit, vt ipsum secreto peremptum condat; Dei prouidentia, saepe ipsum in eam inferri. Quo pacto multi filii patris sui mortem optantes, tumulum, & epitaphium ei, ante tempus fecerunt; sed ipsi prius mortui, ibidem humati sunt. Alij, magis appositè, aiunt Salomonem ducere similitudinem à venatoribus, qui foueas, seu scrobes faciunt in semitis ferarum: easque vel gramine, vel stramine contegunt complanantque, vt bestias illas transeuntes deludant, incautiusque incedentes & incidentes comprehendant. Quid si à bellis sumpta sit similitudo, in quibus aliquoties suffossis cuniculis hostis hostem dum captat, ipse capit; bestijs vel flammis, per eosdem cuniculos illi obuiam missis? vt eadem via qua exitium inducere vrbi parabat, exitium recurrat ad fossorem. Idem quod *fouea*, significat in *Psalmo lacus*, hoc est, cella subterranea, carcer, sepulchrum. Ita quisquis dolos, & insidias, & foueas, quisquis calumnias, custodias, aut sepulchrum alteri parat, ipse iisdem, aut similibus fraudibus insidijsque, & malis peribit. Enim uero, ita homo dolosus & insidiator suis ipse dolis insidijs-

insidijsque plerumque comprehenditur, ijsdemq; artibus, quibus alijs nocere cogitat, sibi perniciem consciscit. Quod passim contingit ijs, qui volunt esse architecti fraudum & insidiarum; decipientes enim decipiuntur, vt Herodius Magis fallaciter agenti contigisse scribens Petrus Chrysologus ait:

Fremit dolositas se deceptam, & in sefraus reuersa colliditur. Herodes stridet cadens ipse in laqueum, quem tetendit. Er infrà. In altum tendens, cadit ab alto; cælum pulsans, intrat profundum; in se vadit, qui vadit in Deum. Petrus Chrysoli ser. 152.

D. Cyril. D. Cyrilus ait: *Semper persecutoribus Ecclesiæ conatus ipsorum in caput reciderunt; & tangunt suammet pupillam.* D. Cyril. lus in Zanchar. II. 14.

§. II.

Lapis ad voluenterem reuertens.

Altera similitudo est: *Qui voluit lapidem, reuertetur ad eum; quod plerique ita expoununt, vt dicant, sicut quis ex edito loco lapidem in alterius caput deucluit, vt ex turri, vel monte, vel colle, qui ad eum redeat; ita sæpe contingit, vt illa ipsa pernicies, quam per fraudem in alios molimur, in verticem nostrum remittatur.* Hanc interpretationē non nemo putat violentam, cùm singat, lapidem contra naturam suam

E

sursum

sursum redire, ac superiora loca repeteret, vnde exciderat. Sed non est contra natu-
rā vim lapidis, etiam sursum resilire illi-
sum; quamquam non resiliat, vsq; ad verti-

Ouid. l. 13. cem montis aut turris. Sicut nec illud *Æ-
Metam.*

gæ saxum, quo Acis adobratus est, reuersum
est ad Polypedium, qui illud coniecit in fu-
gientem. Fateor tamen posse etiam ita in-
telligi: *Qui voluit lapidem, reuertetur ad eum*
non lapis ad voluentem, sed is ipse, qui eum
lapidem demisit; quia viciissim & ipse è sub-
limi loco deuolutus in eumdem lapidem in-
curret, & illidetur. Sic enim saepe fit, vt is,
qui è fastigio alicuius dignitatis, ad quam
euectus est, inferiores & sibi subiectos per-
cutit, aut damno aliquo afficit, pro merito
suo obtineat; vt inde depulsus, aut deie-
ctus, eadem, quæ alijs intulit, damna subire

Diodor. Hac consideratione Sesostris
lib. I.

Ægypti rex, qui interstitium à rubro mari
ad Nilum proscindere adorsus est, cùm qua-
tuor duces loco equorum, currui iunxit, posuit.
supercilium. Vedit enim ex his vnum
identidem ad rotas respectantem, & reuolu-
tionum vices contemplantem; didicitque,
quemadmodum in rota radij jam supra fe-
runtur, iam ad partes inferiores deuoluun-

tur,

tur, ita contingere inter mortales; ut illi qui hodie eminent, aliosque despiciunt, & premunt, cras ipsi quoq; subsint, despiciantur, & premantur. Mihi tamen longè planior videtur tertius sensus. Neque enim necesse est, ut quando dicitur, *Qui voluit lapidem, reuertetur ad eum*, id intelligendum sit de lapide deorsum deuoluto; quem necesse sit sursum reuerti, sed prorsus contrario modo, de lapide, qui magna vi sursum voluit, semperque suo pondere reuertitur ad voluentem, eumque premit, & verberat. Quod Latini ipsum significant noto illo proverbio, *saxum voluis*, quo indicant homines inexhausto atque inutili labore fatigatos. *Satis diu jam hoc saxum voluo*, ait ille apud Comicum. Quod proverbum censet Donatus tractum à Sisyphi fabula, *saxum apud inferos sursum ac deorsum voluentis*. Verè sic *qui voluit lapidem, reuertetur ad eum*.

Terent. in
Eunuch.

§. III.

*Quid lapis in altum missus, & lapis
offensionis?*

Quo intellectu etiam dicitur: *Qui in altum mittit lapidem, super caput eius cadet*; & quò altius mittit, fortiùs cadet. Seu autem lapidem mitteat, seu sagittam, perinde est.

Eccli. 27; 28.

E 2

Nam

Nam & sagitta, rectis lineis emissâ recid
in caput jaculantis. Exemplo est Creten
ille, super quem confixa aquila suo ipsi
jaculo incidens, eum illo peremit, quod
Anthol.
l. 1. epigr.
22.

Anthologia epigrammate dupli concin
descriptum est. Ut ergo, qui vel lapiden
vel sagittam in altum mittit, ita qui al
rum injuriâ petit, periclitatur. Cui æmulu
est illud verbum vetus: *In cælum expuis*,
est, facis, quod in tuum ipsius caput red
dat. Quæ quadrant in eos præcipue, q
obloquuntur, aut injuriam impingunt hi
qui facile possint lædere. Siquidem, qui
cælum expuit, primùm videtur cælites ipse
afficere contumelia: deinde fit sæpius, ut
sputum in ipsius faciem recidat. Nihil at
tem facilius est, quâm ut superior, si vel
malum reddat inferiori. Ut enim melior
est conditionis, qui ex loco altiore pugnat
ita semper plures habet tangendi inferiori
percutiendique occasiones, quisquis eminet
Itaque, et si neminem lædere oportet, nem
tamen periculosis læditur, quâm qui po
test fulminare ex alto. *Durum est contra*
mulum calcitrare. Ad eumdem scopum ten
Eccl. 27: dit illud: *Qui statuit lapidem proximo suo, of*
29. *fendet in eo.* Sunt, qui lapidem putent dici
qual

quasi qui lœdat pedem. Sæpe ergo euenit, vt qui lapidem ponit alteri in offendiculum, ipse sui doli oblitus in eum incurrat imprudens; immò, vt qua re alium vincere voluit, eā vincatur.

§. I V.

Quid fuerit, aut sit lapis oneris?

Quod vt intelligas, aduerte ex D. Hieronymo, quid à Propheta Zacharia *lapis oneris* *Zachar.* vocetur. Vetus enim, in Iudea, mos fuit, 12. 3. S. Hieronymi adhuc tempore, obseruatus, vt in viculis, oppidis, & castellis rotundi lapi-des ponderis grauissimi ponerentur, quibus se le juvenes exercere solitabant, dum eos pro diuersitate virium subleuarunt, alij vsque ad genua, alij ad umbilicum, alij ad humeros & caput, nonnulli super verticem, rectis junctisq; manibus magnitudinem virium demonstrantes. Addit, etiam Græcorum morem similem fuisse. Nam se in arce Atheniensium, juxta simulachrum Mineruæ, vidisse sphæram æneā ponderis maximi, quam ipse pro imbecillitate corpusculi mouere vix potuerit: cùm autem quæreret, quidnam sibi illud vellet? responsum ab ipsis eius authoribus, athletarum in illa massa robur comprobari; nec prius ad agonem

E 3

quem-

quemquam descendere, quām ex leuatione ponderis sciatur, quis cui debeat comparari. Talis lapis in aula quoque Monacensi monstratur, quem cum poëta, partem habet exiguam montis voces, sublatus, gestatus, projectus à fortissimo heroe Bauariæ Duce.

§. V.

Quid lapis oneris, & laqueus absconditus significat?

Qui statuit talem lapidem proximo suo incertamen, & virium certamen, offendet inquit, quia si videat, quod tollere eum alter non possit, inueniet se ipsum imparem, ad eum tollendum. Nihil est frequentius, quām vi alios contemnamus ob laborem, quem fugiunt, vel excusant, cūm tamen eum ipsi perferre non possimus. Quo in genere super-

Matth. 23. riores sāpe peccant. Dicunt enim, & non faciunt. Alligant enim onera grania, & imponunt in humeros hominum: dīgito autem suo nolunt ea mouere: & sāpe non possunt. Itaque, si sorte mutata, eadem facere jubeantur, tunc demum in lapidem offendunt, quem ipsi alijs posuerunt; & lapis oneris ostendit illis suam imbecillitatem, qui infirmitatem aliorum agnoscere noluerunt. Tertia similitudo est. Qui laqueum alijs

*Eccli. 27.
29.*

alijs ponit, peribit in illo: quod etiam David *Psal. 9. 16.*
 voluit monere, cùm diceret: *In laqueo isto,*
quem absconderunt, comprehensus est pes eorum.
 S. Hieronymus legit: *in rote isto, quod occul-*
tauerunt. Clemens Alexandrinus, ceterique Clemens
Alex. I. 6.
Strom.
cap. I.
 Patres aiunt, doceri per comparationem ex
 artis venandi opere minùs laborioso, & sum-
 ptuoso, scilicet per dolos retis, laquei, pedi-
 cæ, quibus minùs cautæ deluduntur, & ca-
 piuntur animantes, neminem alteri, per-
 technas & fraudes injuriam parare, quin sibi
 quoque ipsi paret. Quod ibidem pluribus *Psal. 9. 16.*
 explicatur. *Infixa sunt gentes in interitu, quem*
fecerunt, inquit, ideo exultabo in salutari tuo.
 Hostes enim plerumque in laqueos se indu-
 cunt, quos tetenderunt. Idcirco igitur Dei de
 rebus humanis procuratio est agnoscenda,
 speranda, & cum exultatione laudanda, quia
 videmus peccatores alijs malum struentes,
 illo ipso malo irretitos comprehendendi, & in-
 noxios liberari. Ita enim, teste Caetano, ut
 Deus Ammonitas ob vetera delicta deleret,
 permisit Dauidi mouere bellum injustum, ut
 iphi in eo corruerent. Ob hanc talionem ibi-
 dem subiungitur: *Cognoscetur Dominus judi-* Ib. v. 17.
cia faciens: in operibus manuum suarum com-
prehensus est peccator. Rectè autem peccata-

Psal. 27.

45.

vocantur *opera manuum nostrarum*, quia pro-
priè nostra sunt; vti & *Idola*, quæ non sun-
idola, nisi prout à nobis fiunt. Itaq; proptè
opera manuum nostrarum, & ob dolos, quos
alijs machinamur, in eadem incidimus, quæ
alijs machinamur. Ex qua ipsa pœna cognoscetur
Dominus judicia faciens, & justitia Dei,
per ea ipsa homines, quæ faciunt, punientis.

§. VI.

Hortorum custodia serpens.

Eccles.

10. 8.

Quarta similitudo est: *Qui dissipat sepem, mordebit cum coluber.* Damnum commune
hoc est, quod homines solent hominibus in-
ferre. 1. Ut limitem loco moueant, & ter-
minos hortorum, pratorum, agrorum con-
fundant, quæ omnia solent sepibus diserimi-
nari. 2. Ut equis & curribus viam aperiant,
nouamque fundi domino inducant transe-
undi seruiturem. 3. Ut apries & ceruis pascua
monstrent, cum ingenti detimento subdi-
torum. 4. Ut laceratis sepibus fructus pol-
sint asportare hortorum, cuius se culpæ reū
in pueritia fuisse, confitetur S. Augustinus.
5. Ut inde sumant bacilos, quibus innitan-
tur viatores. 6. Ut è materia sepium, habeat-
ur materia ignium. Quod Milites nōrunt,
qui focos ybi extruunt, nullas sepes relin-
quunt.

quunt. His omnibus modis læditur is, qui hortum, pratum, agrumue circumsepsit. At quo modo lædens vicissim læditur? *Mordebit eum coluber*; qui non raro latet in herba, aut inter sepes tegitur, & , velut Hesperidum. Hortum fabulosus ille draco , poma custodit. Audi S. Gregorium. *In eodem*, inquit, S. Greg. monasterio (Fundensi) quidam magna vita lib. 2. *Monachus erat hortulanus*. Fur vero venire Dial. c. 3. consueverat, & per sepem ascendere , & occulte olera auferre. Cumq; ille multa plantaret, quæ minus inneniret, & alia pedibus conculcata, alia direpta conficeret : totum hortum circuiens, innenit iter, unde fur venire consueverat. *Qui* in eodem horto deambulans , reperit etiam serpentem, cui præcipiens dixit : *sequere me* : atq; ad aditum furi perueniens, imperauit serpenti, dicens: *In nomine Iesu Christi præcipio tibi*, ut aditum istum custodias, ac furem huc ingredi non permittas. Protinus serpens totum se in itinere in transuersum tetendit, & ad cellam monachus redijt. Cumq; meridiano tempore cuncti fratres quiescerent, more solito , fur aduenit , ascendit sepem , & cum in hortu pedem poneret , vidi subito, quia extensus serpens clausisset viam, & tremefactus post semetipsum concidit, eiusq; pes per calceamentum insude sepiis inhaesit , sicq; usque dum

E s

que dum

que dum hortulanus rediret, deorsum capite pendit. Consueta hora venit hortulanus, pendentem in sepe furem reperit, serpenti autem dixit: *Gratias ago Deo, implasti, quod jussi: recede modè: qui statim abscessit. ad furem verò perueniens, ait: quid est frater? tradidit te mihi Deus, quare in labore monachorum furtum facere toties præsumpsisti? qui hec dicens, pedem illius à sepe, in qua inheserat soluit, eumq; sine lajione depositus. Cui dixit: sequere me: quem sequentem duxit ad horti aditum, & olera, qua furto appetebat auferre, ei cum magnâ dulcedine præbuit, dicens: *Vade, & post hac furtum non facias: sed cùm necesse habes, huc ad me ingredere, & qua tu cum peccato laboras tollere, ego tibi deuotus dabo.* Furto læsit hortulanum iste, & vt læderet, sepem dissipauit; lædendus vicissim, nisi Deus, ad mentem hortulani aspexisset. Etenim coluber eum momordisset, nisi bonus ille Religiosus, furtum magis, quàm furem odiasset.*

§. VII.

Serpentes hominum custodes.

Laërt. in' gita eius. Nec nouum est, serpentes esse hortorum custodes, cùm legantur & hominum fuisse defensores. Heraclides Ponticus Philosophus draconem habuit mansuetum, eunti &

ti & quiescenti solitum adesse, & assistere
velut comitem. Didymus Abbas & Ana-
choreta colubros & serpentes innoxios tra-
ctabat. Cinitas est in Achaia, nomine Patre, ^{Ælian.}
ait ^{Ælian.} *In ea puer (Thoas) draconem* ^{lib. 13.}
parvulū emebat. magnāq; cum cura educabat, ^{Variar.}
cumq; creuisset, loquebatur quasifcum intelligen-
te, ludens ac dormiens cum ipso. Cūm vero ad
ingentem magnitudinem draco peruenisset, in
solitudinem à Ciniibus est dimissus. Post cūm puer
adolescens factus reuersus à spectaculo quodam-
cum aliquibus aequalibus in latrones incidisset, &
clamorem extulisset, ecce draco praesto est, & alios
in fugam vertit, alios interimit, ipsuno vero sal-
num conseruat.

§. VIII.

Sepem dissipare quam sit malum?

Nonnè hos coluber momordit, cùm iu- ^{Iob. 26.}
uenem hunc, tamquam sepem dissipare ^{13.}
vellent? Quamuis & alius est, coluber tor-
tuosus, qui in Paradiso primos parentes mo-
mordit, de quo scriptū est: *Non est caput ne-* ^{Eccl. 25.}
qui super caput colubri, qui mordet Dei le- ^{22.}
gem, tamquam sepem, dissipantes, nec dam-
num dumtaxat damno, sed utiq; longè gra-
uius damnum reponit. Quanta enim cum-
que sit iniuria alteri illata, numquam tamen
tantum

tantum est malum, quantum sustinet is, qui iniuriam infert. Ille in pecunijs, in fama, in corpore aliquid patitur; at iniuriosus mor- detur à suæ conscientiæ verme, & à peccato

Ecli. 21. 2. de quo dicitur: *Quasi à facie colubrifuge pec-
cati.* Et, si vel modica iniuria, si sepius lace-
ratio sine poena non abit; quid ei fiet, qui

Eccles. 10. 8. nomen, qui famam alterius lacerat? *Qui dis-
sipat sepem,* ait, *mordebit eum coluber.* Audi,

quid sanctissimæ feminæ acciderit, ob sepem
quàm parcissimè dissipatam, sepem aperuit,
& sibi templum, per angelos aperiri soli-
tum, clausit. Raderi verba, & venatoribus
alijsque sepium dissipatoribus diligenter

Matth. considerandam historiam accipe. *Kunigun-
dis,* seu *Cunissa nobilissimo dynasta Conrado Co-
mite Oeningensi,* ad lacum Acronianum, nepote
Rader. in *Othonis Magni Imperatoris ex filia Richalita,*
Bauaria *oriunda Friderico II. Andecensi regulo, Arbonis*
Pia. pag. *filio, Friderici I. Comitis And. nepote B. Ra-*
28. *thonis seu Rassonis pronepti nupta, post mariti in*
peregrinatione Hierosolymitana defuncti morte,
& dotem suam, & quidquid opum possedit Chri-
sto consecravit, modicâ sibi ad vitam tuendam
partione retentâ. Imperante namque Henrico
S. Imperatore Cœnobium nobile Canonicis, qui
D. Augustini leges sequuntur, ad D. Stephani

cultum

cultum & venerationem in agro Diesensis oppidi, à quo Cœnobium nomen accepit, condidit, ibidemq; vitam sanctissimè traduxit. Modicam quippe cellam in D. Stephani ade, qua occidentem spectat, paullulum à paimento sub testudine elatam posuit, ubi sub rem diuinam condita Deo precibus votisq; litauit. Ceterū haud procul inde supra saltum in castro ad Villegium Vengauiano morabatur, unde sub nocturnas religiosorū preces una dūtaxat ancillā comitata descendebat ad D. Stephanū templū, cuius valvas per cælestes ianitores reductis vectum repagulis sibi semper patere animaduertit, nisi quod semel dumtaxat clausas sensit, cùm in descensu per agros & campos, ut imbrium de cælo cadentium aquis iter cœno & luto impeditum facilius expidret, sudem è proximā pauperis villani sepe extraxit, quo corpus ne fallentibus vestigijs in cœnum prolaberetur, sustineret. Tum verò mirata quid esset, quamobrē sibi præclusa adis sacre ianua esset, quæ alias semper sponte patuisset, aliquid ab se haud dubiè offensum, quo aditum prohiberet, cumq; in se altius descendisset, & omnes animi latebras perscrutareur, si quid deprehenderet, quo numinis clementiam ab se auertisset, nihil tamen (tanta vinebat mulier innocētia) posset reprire, quo deliquisset, tandem ancilla

qui
in
or-
ato
ec-
ce-
qui
dis-
di,
em
it,
li-
us
r-
n-
co-
ote
a,
is
a-
in
ē,
i-
m
co
ni
ni
m

ella, vide, inquit, domina, ne conuulso palo soluta & aperta abs te sepiis alione series tibi portam templi præcluserit. Et hoc ipsum erat, quod à sacrario, innocentem alioquin, matronam prohibebat, nam simul palus suo loco restitutus est, & apertum sepiis interuallum expletum, illa ad templum & cellam suam in templo sitam, reseratis iterum diuinitus valuarum claustris, liberum aditum inuenit.

§. IX.

Alia sacra Scriptura sententiae de malis in caput authoris reuertentibus.

Quod per dictas similitudines expressum est, id etiam sine similitudine alijs sententijs passim significauit Scriptura. Et quidem

- Psal. 136. à Deo esse talionē indicat David: *Beatus, qui retribuet tibi retributionem tuam, quam retribuisti nobis:* & Oseas: *Opprobrium eius restituet ei Dominus.* Ita quasi mutuum domino suo restituendum opprobrium reputatur. Eodem spectat illud: *In operibus manuum suarum comprehenditur peccator, qui et si virga Dei est, qua castigantur rei, si tamen plus facit, quam jubetur, & fas est, etiam si facit, quantum permittitur, tandem & ipse, tamquam virga in ignem mittitur.* Hinc legimus: *Virgā ira sua consummabitur. Irascetur, & tam-*

& tamquam virga puniet, sed & ipse puniens
puniatur. Quia conuertetur dolor eius in caput Psal. 70.
17.
eius, & in verticem ipsius iniquitas eius descen-
det. Quod etiam Abdias minitans ait: *Retri- Abdias*
butionem tuam conuertet in caput tuum. Qui- v. 15.
bus in locis etiā consueta phrasē sacræ lin-
guæ ingens supplicij genus exprimatur, cùm
dicitur, pœnam in alicuius caput conuerti,
eò quòd caput præcipuum sit in corpore;
tamen etiā innuitur, mala in authorem,
atque in principium suum reuerti, ut cùm
Propertius quoque dicit:

*Fluminaq; ad caput incipient renocare li- Propert.
quores.* lib. 2.

Quo pacto exploratores ad Rahab aiunt:
Qui ostium domus sua egressus fuerit, sanguis
ipsius erit in caput eius, & nos erimus alieni.
Cunctorum autem sanguis, qui tecum in domo
*fuerint, redundabit in caput nostrum, si eos ali- Dan. 13.
quid tetigerit.* Hoc pactum pepigerunt He-
bræi duo, cum hospite sua. Duo autem falsi
testes, apud Danielem, dicuntur *mentiti in* 55.59.
caput suum, mendacio scilicet in caput eo-
rum reddituro. Atque hæc de talione in ge-
nere dicuntur. Particulatim proximus vel
iudicio, vel verbo, vel facto violatur; quo
ordine & nos talionem prosequemur, ut
constat,

Psal. 18.

10.

Psal. 36. 6.

Tob. 4.

16.

constet, *judicia Domini esse vera, justificata semetipsa*, & aliquando ita claram ac manifestam Dei paria reponentis pœnam, ut est lumen meridiesque. In hoc triplici lœsionis genere, quicumque ius alterius violat, sibi dictum putet, quod senior Tobias filio suo paternè inculcauit: *Quod ab alio oderis tibi fieri, ne tu alteri facias.*

C A P V T VI.

*Iudicium temerarium talione punitum,
& puniendum.*

§. I.

*Malè judicatus Deus benè judicat male
judicantes.*

S. Thom.

1. contr.

Gent. c.

95. Irenæ.

lib. 4

c. 47 & 48.

Thalmud

ord. 1.

Dist. 5 &

S. Thom.

1. cont.

Gent.

cap. 6.

 Vemadmodum non sine sacrilegia blasphemia, ita neque sine stulta insania hæretici Luciferiani Deum accusauerunt, quod ejecerit de cælo Luciferum, pessimi spiritus mali patroni: Marcionistæ autem, quod indurauerit Pharaonem & in mari rubro submerserit exercitum Ægyptiorum: Thalmudistæ denique, qui dicere audent, Deum saepe flere: quod euerterit templum, Iudæosque disperserit. Quasi vero summus Iudex malè judicauerit, quando illum de

Ium de cælo expulit, qui Altissimum ipsum voluit de solio deturbare; aut quando crudelē regem aquis extinxit, qui in tot infantibus submersis extinguere tentauit totam gentem Hebræorum; vel quando illos dispersit, qui Filium illius, eiusdem gloriae & diuinitatis participem, infamissimo genere mortis interimentes, in crucem sustulerunt. Itaq; Deus est fidelis, & absq; vlla ini-
quitate, justus, & rectus; quia rectum judicium eius. Quid enim? an permittere debet, ut homo nullo delectu, ita temerè judicans, aut suspicionibus sinistris alterum vulnerans impunè ferat judicium ac suspiciones? Tuac injustus esset, si non judicaret, & mala non plecteret. Ut ergo & alios deterreret à temerè judicando, & alios consolaretur, qui temerè judicantur, disertè monuit: *Nolite Matth. 7.*
judicare, ut non judicemini. In quo enim iudicio 10.
judicaueritis, judicabimini: & in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. Vides iudicij diuini æquitatem, humanitatem?

§. II.

Christus & D. Paulus iudicium temerarium prohibentes.

In quæ verba ita scribit S. Augustinus: *S. Augu-*
Quia temporalia (quorum solitudinem stin de
F Chri- *sermone*

Domini
lib. 1. c. 28.
I. Cor. 5.

Christus paulò priùs prohibuerat) in futurū procurare incertum est, quo animo fiat, cùm possit simplici & dupli corde fieri, opportunè hoc loco subjecit: *Nolite judicare, ut non judicemini.* Et concludit: *Non ergo reprehendimus ea, qua nec scimus, quo animo fiant; neq; etiam ista, qua manifesta sunt, ita reprehendimus, ut desperemus sanitatem.* Ad quem modum etiam D. Paulus, cùm idolothytis vesci prohiberet, tamen non voluit, ut, qui illis non vescerentur, de vescientibus male judicarent, quia poterant, aut per ignorantiam, aut bono animo velci.

Rom. 14:

3.

Qui, inquit, non manducat manducantem ne judicet. Ad similem modum docet D. Augustinus, velle Christum, ut, quamquam ipse rerum temporalium solitudinem deponi jusslerat, tamen eos non judicemus, quos videmus, pro vici, & ami-

Ibid. c. 29.

& ep. 49.

q. 4. item

lib. 2. qq.

Evang.

cap. 8.

ctu sollicitos esse. Quin & pergit explicans, quod sequitur: *Sed, inquit, potest mouere, quod ait; In quo enim iudicio judicaueritis, iudicabimini.* Numquid enim, si nos temere iudicaverimus, temere etiam de nobis iudicabit Deus? *Sed hoc dictum est, quia temeritas, qua punis alium, ipsa te puniet. Quo modo puniet?* 1. In conscientia, quæ te arguet temeritatis. 2. Contam tribunali diuino, ad quod, alibi ostendi-

Stendimus, accessisse Religiosum admodum fidenter, nixum hac sententia: *Nolite judicare, & non judicabimini*; ita utique accedent cum magna trepidatione, qui sibi consciij sunt, se tribunal illud iniquè inuasisse. Hinc S. Augustinus ait: *temeritas ipsa te puniet*. Hoc est, judicium tuum temerarium ipsum de te judicabit, seu cauſa erit, ut de te judicetur: 3. Diuinā Nemeli permittitur, ut in poenam talionis vicissim ab alijs hominibus temere judicentur, qui alios temere judicauerunt. Quamuis non necesse est, ut hīc spectentur omnes judicij qualitates, sed sola curiositas seueritasq; judicandi, Qua enim curiositate atq; seueritate de alijs judicauerimus, eādem de nobis etiam Deus judicabit; quia quanto nos erga alios erimus seueriores, tanto etiā Deum Iudicem erga nos seueriorem experiemur.

§. III.

Quo iudicio uti vel non uti debeamus.

Itaque, quando dicitur: *Nolite judicare, ut non judicemini*, non solum prohibetur, ne injurias à proximo acceptas alta mente repetas teneamus, aut alios non condemne- S. Basilius in reg. breu. 164° mus; sed etiam ne judicemus, ut S. Basilius

34 Cap. VI. Iudicij temerarij talio.

& Chrysostomus exponunt: immo ne in
S. Chry- alienos quoq; mores curiosi simus, atque in
sost. hom. ea, quæ ad nos non pertinent, inquiramus.
24. S. Hie- Quærit D. Hieronymus, alijq; sancti & eru-
ron in c. diti Doctores, cur? aut qua ratione Christus
7. Mat. thæzi. vetet de alijs judicare? An non enim subin-
de tam manifestè aliqui peccant, ut non pos-
fit de illis non malè judicari? Blasphemat
alter clarissima voce per plateas; adeò ebrius
redit domum, ut totidem casus, quot passus
numeret; rapit alterius crumenam, aut ex-
palliat illum; immo occidit illum, me præ-
sente; num judicabo, eum non peccare? Quid,
quod D. Paulus non tantum judicauit, ve-
rūm & condemnauit Corinthium illum.
Quid, quod quosdā alios, etiam satanæ tra-
didit, ut discerent non blasphemare? Petrus
an non Ananiam & Saphiram judicauit?
Enimuerò, an non Christus Apostolis ipsis
tradidit judicandi de peccatis potestatem?

1. Cor. 5. Immò, an non & ijs, qui nomophylaces sunt,
3. 1. Tim. 1. & omnibus clarè edixit, *justum iudicium ju-*
20. Act. 5. *dicate?* Denique si omnino non est judican-
1. Matth. dum, ut ratiocinatur S. Hilarius, cur dicitur
16. 19 & *in quo iudicio iudicaueritis, iudicabimini?* Ni-
18. 18. *mirum, si justitiæ fuerit conforme iudicium*
10. 20. 23. *& 21. 15.* *vestrum, justitiæ merces vicissim vobis de-*
10an. 7. *cerne.*
24.

geruetur. Ut his quæstionibus satisfiat, è S. Hieronymo intelligendum est; Christum non prohibuisse, sed docuisse judicare. Nam 1. haudquam prohibuit eos, qui non, solum publicam potestatem, sed publicam quoque habent obligationem de alijs judicandi: quales sunt judices & magistratus, quales & Apostoli extiterunt. 2. Non prohibuit judicare de criminibus claro die, & palam factis, de quibus S. Paulus loquitur: *Quorumdam peccata manifesta sunt præcedētia ad judicium.* 3. Non prohibuit etiam judicare de dubijs, modò non ultra, quām quod nos ducunt judicia, judicemus. De quibus ergo dixit: *Nolite judicare, & non judicabimini?* Nimirum de ijs, quæ benè & malè interpretari possumus, prohibet nos malè judicare. Quia ita charitas exigit, quæ non cogitat *i. Cor. 13:5* malum. Caruit ergo charitate Phariseus ille, *5* qui & Christum & Magdalenam judicauit, de quo dicitur: *Videns autem Phariseus, qui Lue. 7:39.* vocauerat eum, ait intra se, dicens: *Hic si esset, Propheta, sciret utiqz, qua, & qualis est mulier, qua tangit eum: quia peccatrix est.* Neque verò ea solum, quæ dubium est, quo animo sunt, in meliorem partem sunt interpretan-

F 3 da,

da, sed etiam res ipsæ dubiæ in meliorem
Rom. 14. partem sunt trahendæ. *Tu quis es, qui judicas alienum sernum? Domino suo stat, aut cadr.*
4.
Ib. v. 10. Item: *Tu autem, quid judicas fratrem tuum? aut tu quare spernis fratrem tuum? Omnes enim stabimus ante tribunal Christi. Ac rursus.*
Ib. v. 13: *Non ergo amplius inuicem judicemus: sed hoc judicare magis, ne ponatis offendiculum fratri, vel scandalum. Præcipue autem illud prohibet Christus, ne cum ipsis iisdem, aut maioribus forte peccatis scatemus, de aliorum culpis minoribus curiosè judicemus. Hinc ad-*
Matth. 7. *dit: Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides? Et Apo-*
3.
Rom. 2. 1, *stolus: Propter quod, o homo, inexcusabilis es, omnis, qui judicas: in quo enim alterum judicas: ipsum condemnas: eadem enim agis, que judicas. Tales judices qui sunt, merentur utique ut vicissim & à Deo, & ab hominibus judicentur. Et quidem satis foret, si eiusmodi hominibus terribile judicium diuinum esset metuendum, sed quia multi, de futuris rebus parum sunt solliciti, magisque curant præsentia, Deus etiam in præsenti vita Mi-*
das & temerarios istos judices affligit pœna talionis.

§. IV.

§. IV.

*Malum ex lege Christiana, malo non esse
reddendum.*

Ex Athenæo liquet, apud veteres solen- Athenæo
nem fuisse, inter propinandum, vocem, *ἰερός* us lib. 10.
ἰερός, quibus verbis significabatur, pares esse
cyathos. Aequalibus enim cyathis bibere,
mos erat olim in compotationibus Græco-
rum, ut a quæ magnis poculis respondere co-
geretur, cui magnis poculis fuerat propina-
tum. Sic etiam quidam Ethnicorum cense-
bant, par pari in iniurijs referendum. Existi-
mabant enim semper nos tales esse oportet-
re in alios, quales in nos illos experimur; ut
juxta Medeatri Euripideam amicis simus a-
mici, inimicis infesti, in perfidos perfidi, in
parcos parci, erga clamulos clamosi, in im-
pudentes improbi: denique ut vicumque
meritum merito simili retaliemus. Quo pa-
cto & conuitum conuitio Comicus vult esse
compensatum, cum ait: *Quod ab ipso allatum* Terence
est, sibi id esse relatum putat. Nequaquam simi- ia Prole-
lis est lex Christi, cum ait: *In qua mensura go-*
mensi fueritis, remeteretur vobis. Nemo enim, Phorm.
qui malum accepit, tenetur malum repone- Matth. 7, 1.
re. Mundi hæc sapientia, diaboli malitia est,
contra quam Apostolus scribit: *Nolite Rom. 12,*

F 4

esse 17,

82 Cap. VI. Iudicij temerarij talis.

Matth. 5. esse prudentes apud vosmetipos: Nulli malum
 44. pro malo reddentes: immo, ut Christus nos
 jussit diligere inimicos, & benefacere his,
 qui oderunt; ita & Paulus de se ipso scripsit
 1. Cor. 4.
 12. Maledicimur, & benedicimus: persecutionem
 1. Petr. 2.
 33. patimur, & sustinemus: blasphemamur, & ob-
 secramus. Et hoc ipsum didicit a Christo quod
 cum malediceretur, non maledicebat; cum pati-
 retur, non comminabatur. Ut autem maledicti
 maledictis non sunt reponenda, ita neque
 iudicijs temerarijs judicia temeraria sunt a
 nobis compensanda, quia ut S. Iacobus dicit
 Qui iudicat fratrem, iudicat legem. Legis enim
 sibi partes usurpat, secundum quam debet
 iudicari. Et addit: Si autem iudicas legem, noi
 es factor legis, sed iudex: cum tamen lex De
 nobis data sit, ut eam faciamus, non ut
 quoslibet secundum eam iudicemus. Itaque
 non iubet Dominus, ut malum pro malo red-
 damus; sed ne vlli malum inferamus, pra-
 dicit & minatur, malum nobis vicissim pro
 malo illatum iri, si iudicijs suffragijsq; no-
 stris Panidem imitemur, & malum bonum
 bonum malum esse censeamus.

Ex vitiis
 SS. PP.
 part. i.

§. V.

Malè iudicati, ob domos meretricias.
 S. Vitalius admirandi zeli divini monachu
 aliquan

aliquando de prostibulo, in quo pudicitia
vñalis habebatur, egredi conspectus est.
Transibat tunc forte & alter è què in iudicia,
atque in æmulationem libidinis præcepit.
Nam temerè iudicabat, monachum in ta-
bernam meritoriam nō alia de causa intra-
uisse, quam ut, sicut ipse faciebat, sectaretur
voluptatem, libidinemque suam expleret.
Itaque impetu quodam animi colaphum illi
incusit, cum hoc epiphonemate: *V*squequo,
*p*essime illusor Christi, non emendas te ab his ne-
quitys tuis? Vix hæc dixerat, cùm adfuit Sty-
gius Alastor, immò in eo diuina Nemesis siue
Adrastia, quamquam deformi & Æthiopico
vultu, atque ei vicissim manu excusissima
alapam pro alapa impegit; adeò ut in terrā
prolaberetur. Adibat autem Vitalis prosti-
bula, & infamia meretricum Iustra, ut mi-
serrima Veneris mancipia à turpi corporis
questu auocaret; oblataq; pecunia vel vnius
noctis continentiam pacisceretur. Quali
mente etiam S. P. Noster Ignatius, Romæ,
instituit in æde D. Marthæ Cœnobium, in
quod mulierculas à turpi questu abductas ipse-
met sapenumero, ne perirent, vel in matrona ali-
enius honesta domum, instituendas ad virtutis
studium, id atatis vir, & Generalis Prepositus

F 4 deduc-

Petr. Ri-
bad.lib.3a
vitæ S.
Ignatij
c. 9.

90 *Cap. VI. Indicij temerarij talio.*

deducebat. *Quo in genere, Leonoræ Osorio (ea
Ioannis Vega Cæsarei apud Pontificem Legati erat
uxor) pietas, atq; benignitas in primis enituit.*
*Cum autem Ignatio obijceretur, in curandu
huiusmodi mulierculu male operam ponit, quip
pe que in vitijs jam occalluissent, facileq; re
uerterentur ad vomitum: Minime sane, in
quit Ignatius: sed si omnibus meæ vita curis at
que laboribus id possum efficere, ut vel unam no
tum peccato vacuam praterire istarum aliqua
velit: omnes ego quidem neros contendam, ut
vel illo tam exiguo tempore Deus ac Dominus
noster non offendatur: etiam si sciam illam sta
tim in ingenium redituram.*

§. VI.

*Temerarij Indicij cōhibendi miranda in Vitalio
& Eleemosynario exempla.*

Contemnebat itaque hominum de se iu
dicia Ignatius, dummodo vel unum lethi
ferum peccatum posset impedire. *Quod*
etiam fecit Vitalius. Quamquam in hoc
Deus peculiariter voluit ostendere, eos, qui
iudicari in diuino tribunali non vellent,
nequaquam debere alios iudicare, etiam in
rebus, quæ magnam mali apparentiam præ
*ferunt. Quo judicij fræno etiam S. Ioan
nis Eleemosynarij Sanctitas eluxit, per*
Vitalium

Vitalium probata. Operæ pretium est, ad temeritatem iudiciorum compescendam, in quam admodum proni sunt mortales, totam ex Heriberto Rosweydo historiam apponere. Ita enim apud eum illa legitur. *Senex quidam magnus, quasi annorum sexaginta, audiens tales res beati (Ioannis Eleemosynarij) voluit tentare eum, si posset verbis suadere, & ad scandalum facile inclinari, & ut contingit, si condemnaret aliquem. Et habitans prius in monasterio Abbatis Seridonis, exiit & venit Alexandriam; & sumit conuersationem hominibus quidem reprehensibilem, sed Deo gratam, qui dat (ut ait David) singulis secundum cor eorum. Ingrediens itaq; ciuitatem, scribit omnes, quæ nota erant meretrices, & cœpit labore opuscula, & accipere per singulos dies filiqua unam. Cum ergo occumberet sol, manducabat unius arei lupinos, & intrabat ad unam meretricum: & dabat ei ereos nummos, & dicebat: Dona mihi noctem istam, & noli fornicari. Et manebat juxta eam, nocte illâ, obseruans eam ne fornicaretur. Stabat ergo à Vespere in uno angulo cellulae, ubi dormiebat mulier, psallens & orans pro eâ, & mittens genuflexiones usq; ad auroram: & exiens accipiebat verbum ab illa, quod nulli diceret actionem eius. Ita agebat semper*

Heribert
Rosveyd
lib. 1. de
vitis PP.
in vita Ss
Io. Elec-
molyna-
rij c. 35.

per, quousq; una earum manifestauit vitam eius, quod non, ut fornicaretur, intraret ad eas, sed ut saluaret. Oravit senex & cœpit mulier a Demonio vexari, ut per illam cetera timerent, & non manifestarent eum omni tempore vita eius. Dicebant ergo quidam ei, quæ a demonio vexabatur: Quid est? Reddidit Deus, quoniam mentitæ es. Ut fornicetur enim ingreditur pessimus iste, & non est aliud aliquid. Iam enim & S. Vitalis (hoc quippe nomen erat ei) volens hominum gloriam fugere, & animas a tenebris rucare, dicebat audientibus cunctis, cum laboraret in opere, & solueret vesperi: Eamus modo, domina talis exspectat nos. Vbi ergo erat ordo ipsius? Multis ergo criminantibus & intelligentibus illi, dicebat: Numquid ego non uesti corpus, ut omnes? Aut Monachis solis iratum est Deus? Verè & ipsi homines sunt, ut omnes. Dicebat itaq; ei quidā: Accipe tibi unam mulierem Abba, & muta umentum tuū, ut non blasphemetur Deus per te, & habebis iudicium, quæ scandalizantur, animarum. At ille respondebat illis iterum, dicebatq; se demonstrans quasi iratum: Verè non obaudiam vobis, ite a me. modo nihil aliud faciam, ut vos non scandalizemini, nisi accipiam mulierem, quatenus curam habeam dominus, & faciam malos dies. qui

vñk

vult scandalizari, scandalizetur: & det frontē in parietem. Quid vultis ex me? Numquid judices constituti estis super me à Deo? Ite, de vobis curam habetote, vos pro me Deo non redetis rationem. Vnus est Index, & sancta dies iudicij, qui singulis reddet secundū opera eorū. Dicebat autem hæc clamans. Quidam ergo ecclæsia defensorum, hac multoties audientes ab eo, referebant Patriarcha quod siebat. Deus verò sciens, quod nollet ille sanctus offendere Abbatem Vitalium, indurauit cor eius, ne crederet eis. Recordabatur enim antè memorati eunuchi: sed increpauit vehementer eos, qui contra Vitalium Abbatem accusationem ei afferebant, dicens ad eos: Quiescite accusare monachos. An nescitis, quod circa sanctæ memoriae Constantini Imperatorem actum fuisse, conscriptiones, que de eo leguntur, contineant? Quoniam, ait, quidam non timentes Deum, cùm celebraretur secunda Synodus in Nicaa, cœperunt contrase dare in scriptis famas turpes beato illi Imperatori: quidam Clerici quidem existentes, quidam monachi: & ad faciem adducens sanctus Dei Constantinus accusatorem & accusatum, utrumq; andinit. Et cùm inuenisset multas talium criminorum veras esse, afferens ardenter cereum, incendit omnes, qua data sunt

sunt in scriptis, malas opiniones, dicens: Verè si proprijs oculis vidissim Sacerdotem Dei, vel aliquem eorum, qui monachico habitu circumscripti sunt, peccantem: chlamydem meam explicarem, & cooperirem eum, ne ab aliquo videatur. Nam & in seruum Dei illum, videlicet eunuchum, ita putasti, & misisti me extra viam, & feci anima mee peccatum magnum. confundens ergo eos multum absolvit. Seruus autem Dei Vitalius à propria operatione non cessabat. Deprecabatur ergo, ut quibusdam post mortem eius in somnis manifestaret Deus, ut non imputaretur in peccatum his, qui scandalizabantur in eum: eò quod rem, quam agebat, dicerent scandalo esse plenam; & non haberet homo peccati judicium ex eâ quidquid locutus fuisset. Multas igitur de talibus mulieribus in compositionem induxit hac operatio eius: & maxime, quando videbant eum nocte extendentem manus, & orantem pro unaquaque earum: propter quod quedam earum à fornicatione cessabant, quodam verò accipiebant viros, & pudicè conuabantur: quadam verò & modis omnibus mundum relinquentes, singularem vitam ducebant. Nullus tamen sciuit, usq; ad eius dormitionem, quod ipsius admonitione & oratione impudica muliercula à fornicatione cessarent. Vnde quodam

dam die excunte eo à primâ talium mulierum
 diluculo, obuiat ei quidam homo immundus, in-
 trans ad fornicandum cum eâ: & cùm vidisset
 sanctum Vitalium ex eâ egredientem, dedit ei
 alapam in faciem, dicens ad eum: Usquequò pes-
 simè illusor Christi, non emendas te ab his nequi-
 tis tuis? Qui dixit ad eum: Crede mihi, accipies
 alapam à me humili, ut tota Alexandria colli-
 gatur ad clamores tuos. Nondum brevi tempore
 exacto, dormiuit cum pace in cellulâ suâ S. Vi-
 talium, nemine sciente omnino. Habebat enim
 valde pusillam cellulam, super locum, qui dici-
 tur Porta Solis. Vnde & plerumq., cùm collecta
 celebraretur juxta cellulam eius in ecclesiâ Me-
 tre, conuenientes quadam muliercularum ha-
 rum, ad alterutras dicebant: Eamus, eamus: ite-
 rum Abbas Vitalius collectam habet. Et venien-
 tibus eis, curabat eas. Igitur dormiente eo, ut pre-
 dictum est, in propriâ cellulâ, & nullo sciente,
 mox quidam demon tamquam Æthiops defor-
 mis, adstat ei qui dederat alapam Abbatî Vita-
 lios, & dat ei alapam, dicens: Suscipe alapam, quā
 misit tibi Abbas Vitalius. Et cadens statim cœpìe-
 spumare. Congregata est igitur, secundùm pro-
 phetiam Vitalij, pâne tota Alexandria in violen-
 tiā, quam patiebatur à demone: & maxime,
 quia senitum data ei alapa audierunt quidam,
 quas

erè si
 el ali-
 um-
 n ex-
 vide-
 elicit
 a vi-
 con-
 Aua-
 cessio-
 19301-
 : non
 11744
 t, di-
 homo
 isset,
 ouho
 imè,
 ma-
 pter
 que-
 rsa-
 uno-
 ant.
 em,
 dice
 uo-
 am

quasi ad unius jactum sagittæ. Post aliquantum
verò horas, in mentem rediens is, qui patiebatur,
scidit vestimenta pectoris sui, & cucurrit ad cel-
lulam clamans & dicens: Culpam feci tibi, seru
Dei Vitali, miserere mei. Cucurrerunt verò cum
eo omnes audientes. Cum peruenisset ad cellulam
sancti, exiit iterum demonium, jactans eum
omnibus adspicientibus. Et cum ingredierentur
intrò hi, qui cum eo cucurrerunt, inuenierunt
sanctum stantem in geniculis suis, & orantem,
& animam Domino tradente, & in pauimento
scripturam huiusmodi: VIRI ALEXANDRINI,
NOLITE ANTE TEMPUS IUDICARE, QVOAD-
VSQVE VENIAT DOMINVS. Confitebatur verò
& homo, qui à demonio vexabatur, quod sancti
fecerat, & quod dixerat sanctus ei. Recitata er-
go sunt beatissimo Ioanni Patriarchæ omnia, qui
circa S. Vitalium acta sunt: & descendens cum
clero, venit ad corpus S. Vitalij: & cum vidisset
superscriptionem, dixit: Verè hanc humilis lo-
annes per Deum euasit. nam alapam, quam ac-
cepit qui patitur, ego acciperem. Tunc itaq; om-
nes fornicaria, & que abrenuntiauerunt ex eis,
& viros susceperant, cum cereis & lampadibus
praibant cum flentes & dicentes: Perdidimus sa-
lutem nostram & doctrinam. Enarrabant enim
iam conuersationem eius omnibus: & quoniam

6012

non propter turpem rem ad nos intrabat: & quia nunquam aliquando vidimus eum super latum dormientem, aut unam tenentem ex nobis n. an- zu suâ. Et reprehendentibus eas quibusdam & dicentibus: Quare hec non omnibus dicebatis, sed scandalizabatur in eo tota ciuitas? enarrabant iam capitulum, quod circa eam gestum est, qua à dæmonio vexationem sustinuit, & quia hoc ti- mentes tacebamus. Sepulto ergo eo in multo ho- nore, permanxit is, qui ab eo correctus, & sanus factus est, faciens memoriam eius. Postmodum autem & renuntiavit seculo, ingressus monaste- rium Abbatis Seridonis in Gazâ. & suscepit cel- lulam Abbatis Vitalij secundum fidem, & in eâ permanxit usq; ad mortem suam. Et sanctissi- mus Patriarcha multas gratias egit Deo, quia non permisit eum peccare in servum suum Vita- lium. Multi autem multum ex iunc in Alexan- dria profuerunt sibi, & hospitio recipiebant ma- nachos: & monebantur, ut non condemnaretur aliquis ab eis, sicut enenerat. Fecit autem & sa- nitates post mortem honorabile monen S. Vitalij per diuinam gratiam: cuius orationibus det nobis Dominus bonam conuersationem, & misericor- diae in die, quando manifestabit abscondita ho- minum, & nuda faciet consilia cordium.

§. VII.

Quædam circa recitatam historiam, ob-
sernatu digna.

Prolixior hæc historia verbatim mihi vides est referenda, quia ad nullum peccatum humana malitia est pronior, quam ad temeritatem judicandum; quod tamen tantò minus amamus, quanto frequentius, & velut consuetudine in contemptum tracta, committimus. Magis itaque auersaturi vitaturique hanc temeritatem essemus, si quoties alio judicando percutimus, vicissim illico recupereremur, ac velut colaphum pro colapho recipere mus. Multa autem in hac historia sunt consideratione digna. Nam 1. potest hoc factum S. Vitalij accenseri iis, quæ admiranda in Sanctis, non imitanda dicuntur. In multis enim graue periculum esset, adire domos lenociniis plenas, & totas noctes in angulo talis cellulæ, iuxta leuiculam mulierem dormientem excubare. Nam qui amant periculum, in illo peribit. Non omnes sunt ætate tam senes, nec tam maturi virtute, nec mente tam constantes, neque tam ardentes charitate, ut à Cupidinis igne non possint inflammari. Neque sanè omnes tam pie vigilarent, neque tam sollicitè Deum precarentur.

Eccl. 3.
27.

tur. 2. Aliquid debemus proximo, ut eum exemplo non offendamus; neque à malo dumtaxat, verum etiam à specie mali abstinerere. Itaque non in quouis probaretur, si Vitalium hīc vellet imitari. Ex peculiari tamē Dei instinctu Sanctus iste in meretricias domos intravit, sicut alij nōnulli in ardentes fornaces, & medias flamas, ut appareret, Deo non difficile esse, homines in maximis periculis conseruare. 3. Duobus autem miraculis demonstravit diuina bonitas, eum instinctum à se esse profectum, cūm voluit & meretricem arcana pandentem, & temerarium illum injuste persecutentem à malo dæmone insideri. 4. Duas insuper alias ob caussas id cōsilium Vitalio suggessit. Siquidem eo virtutem Ioannis Eleemosynarij illustravit pariter, & vitium ganeonis illius oculis hominum exposuit. Nec ganeonis tantum, sed plurimorum quoque aliorum, qui idem judicium de castissimo viro tulerunt.

§. VIII.

Ad malos bono fine intrari posse.

Ioannes autem Eleemosynarius tanto pluris est faciendus, & verè inter perfectos ^{Psal. 118} accensendus, qui non scandalizantur, quia ^{165.}

non solum Vitalium non judicauit mon
vulgi, sed etiam adeò non offensus est, mon

Matth. 9. eorum, qui dixerunt: *Quare cum publicani*
11. *¶ peccatoribus manducat magister uester?* vi

cogitaret, multas illo ingressu virtutes posse
exerceri. Sciebat enim à quibusdam Sancti
talia fieri, vt ab hominibus contemnantur
à quibusdam, vt, more Domini sui, existi-

Matth. 15. ment, se missos esse ad ones, quæ perierunt,
24. quærendas & saluas faciendas. Vnde & ipsi
ad Zacchæu & alios publicanos, quin & ad

Matth. 18. Phariseos ipsos diuertit. Quia non est voluntas
14. *ante Patrem uestrum, qui in celis est, ut per-*

S. Ephr. *reat unus de pusillis istis. Quo pacto etiam, ut*
de erem. *Neptis sua scortum facta periret, eremita*

Abraha. *Abrahamus, mutato habitu ad eam intra-*

uit, specie quidem tamquam peccaturus, n
autem ipsa, vt eam è sordibus ac peccatis
extraheret. Tali mente etiam Vitalium itare
ad meretrices cogitauit Ioannes Eleemosy-
narius. Magna hæc virtus fuit, videre, ve
audire ingredientem aliquem in lupanariis
& mali nihil de eo suspicari, nihil sinistrum
cogitare. Potuisset illi occurrere Phinees, &

Num. 25. *Israëlitæ, quorum isti, ob similem ingressum*
6. *in lachrymas, ille in maximam indignatio-*

nem, concitati sunt. Et ecce unus de filiis Israë-

intravit

intravit coram fratribus suis ad scortū Madianitidem, vidente Moyse, & omni turba filiorum Israël, qui flebant ante fores tabernaculi. Quod cùm vidisset Phinees filius Eleazari filij Aaron sacerdotis, surrexit de medio multitudinis, & arrepto pugione, ingressus est post virum Israëlitum in lupanar, & perfodit ambos simul, virum scilicet, & mulierem, in locis genitalibus. Cessavitq; plaga à filijs Israël. Placuit ergo Numini illud judicium & Phinees, & Israëlitarum; & tamen non placuit hoc judicium, quod de Vitalio isti tulerant, quorum vnum inficta alapa, immisoq; immundo spiritu, ob suam temeritatem castigauit.

§. IX.

Cautio in iudicijs adhibenda.

Nimirum aliud est, judicium ferre de leuis armaturæ homine, aliud de viro in virtute diu probato, qualis fuit Vitalius sexagenarius, inter Sanctos educatus, & tot annis sancte conuersatus; de quo etiam non sanctos adeunte, nihil debebat, nisi sanctum judicari. Immò laudabiliter facit, qui etiam de plebeio non laudabile quiddam faciente judicium suspendit, vel excusationem querit. Non judicemus quemq; ait S. Ephræm, S. Ephræm quia non nonimus eius pénitentiam: neq; si quid paræ. 4.

102 Cap. VI. Iudicij temerarij talio.

videntem, aut loquentem aspicerimus, cùm nobis exploratum non sit, quo modo in sua cella vitam degat; aut cuimodis erga Deum laborem subeat. Ideò unumquemque nostrum oportet sibi ipsi attendere, quia singuli nostrum Deo rationem reddituri sunt. S. Ambrosius, non iam alapam, pro alapa, neque humanum judicium temerariū (quod tamen plerumque etiam pro temerario iudicio reponitur) sed diuinum, & iustum, & seuerum docet, pro temerario patiendum, ita enim lo-

S. Ambr. quitur: Graue est de alio judicare. Vnde & scri-

ser. 20. prum est: Nolite judicare, & non judicabimini.

Luc. 6.37. cùm enim unusquisque sit suorum conscius pec-

catorum, quo modo potest de alterius judicare

peccato? Iudicet de alterius errore, qui non habet,

quod in se ipso condemnnet. Iudicet ille, qui non

agit eadem, quæ in alio putauerit punienda, ne

cùm de alio judicat, in se ferat ipse sententiam.

Iudicet ille, qui ad pronunciandum nullo odio,

nulla offensione, nulla lenitate ducatur. Itaque

dignus fuit ille impurus homo, qui ipse Ve-

neris caussa ibat ad meretrices, ut, quia Vita-

lium eodem animo illuc subire iudicabat,

eumque idcirco verberare non verebatur,

vicissim quoque ipse verberaretur; & palam

heret

heret vbiq; Alexandriæ, eum reuera esse,
quod in altero temerè iudicauerat.

§. X.

Quo modo justum judicium judicandum?

Hæc de iudicio temerario dicta, non tollunt omne judiciū. Vnde S. Ambrosius adiecit: *Iudicet ille, qui ad pronuntiandum nullo odio, nulla offensione, nulla leuitate ducatur.* Et S. Basilus ait: cùm Dominus aliàs dicat: *No-lite judicare, & non judicabimini: aliàs verò* S. Basil. in
regulis
breuior.
Justum judicium judicandum esse præcipiat, ne- q. 164.
quaquam in uniuersum interdicitur nobis, quò Matth. 7.
minus judicemus, sed in iudicio faciendo, jube- 1.
mur delectum habere, quem dilucide monstra- 24.
uit nobis Apostolus, qui de his quidem, qua posita
sunt in libera cuiusq; potestate, dixerit: Tu autē, Rom. 14.
quid judicas fratrem tuum? Et iterum: Non 10.
ergo amplius inuicem judicemus. In his verò,
qua displacent Deo, eos reprehendat, qui non ju-
dicant. Itaque, teste S. Augustino. *Duo sunt,* S. Augu-
stin. lib. 20.
de Ierm.
Domini
in monte
c. 28.
in quibus temerarium judicium cauere debea-
mus: cùm incertum est, quo animo quidque fa-
ctum fuerit: vel cùm incertum sit, qualis futu-
russ sit, qui nunc vel bonus, vel malus appetet.
Si ergo quispiam, v. g. conquestus de stomacho je-
junare noluit, & tu id non credens, edacitatis
vitio tribueris, temerè judicabis. Item si ma-

infestam edacitatem ebriositatēmque cognoueris,
 O ita reprehenderis, quasi numquam illa possit
 corrigi atq; mutari, nihilominus temere judi-
 cabis. Non ergo reprehendamus ea, qua nesci-
 mus, quo animo fiant; neq; ita reprehendamus,
 qua manifesta sunt, ut desperemus sanitatem.
 Euitabimus judicium, de quo nunc dicitur:
 Nolite judicare, ne judicetur de vobis.

CAPUT VII.

Oris, & Maledicentie talio.

§. I.

Connitantes connitia passi, quibus rebus
 similes?

Esychius testatur, vulgari olim
 sermone fuisse iactatum, quod, qui
 inspuerit in agmen formicarum,
 si labia intumescerent. Hoc, seu vere sit,
 ut ex halitus repercuesso virus aliquod affi-
 ciat conspuentis os, seu temere credatur;
 torqueri solet in eos, qui multitudinem im-
 becillium quidem, sed tamen numerosam,
 & concordem prouocant. Ego existimo,
 id quadrare in omnes, qui alias verbis la-
 dunt, ac velut despiciunt, seu consilijs malis,
 seu sarcastis amaris, seu connitij & sibi-
 lis,

lis, seu detractionibus, calumnijs, falsis testimonijs, proditionibus, aut quibuscumq; linguae venenis eos aspergant. Asperguntur enim & ipsi, & velut repercuſſu inficiuntur, Deo parem calculum ponente. Itaque multi, cùm alijs maledicunt, sibiipsis conuitum faciunt. Pauci enim sunt, qui verbum aculeatum audiant patienter. Vt Olympiæ por. Plin. I 36, cap. 11.

ticus vocem acceptam arte septies reddit, vnde heptaphonon oppidani vocant; ita quosdam si vno tangas conuitio, sexcenta regerunt: aut si paucis ad loquendum prouoces, in te garriendi finem non faciunt. Ad hoc & vitia, & vitiosos permittit esse in mundo Deus, ut & vitijs & vitiosis reponantur. Hinc illa Poëtarum:

Talia dicentur tibi, qualia dixeris ipſe.

Homeris

Si pergit, qua vult dicere, qua nō vult audire.

Iliad. V.

Benedictis si certasset, audisset bene.

Terent.

Desinant maledicere, male dicta ne noscant

in Andra

sua.

Itaque ut hanc scias esse à malitia hominum talionem, *Contumeliam si dicas, audies.* Vnde non solum periculosè maledicit alteri, cui vel idem, vel simile, vel diuersum, vel detterius vitium potest obijci; sed etiam qui nullius sibi vitijs conscius est: quia etiam vbi

G 5 vitium

vitium deest, facilè potest singi conuitum. Permittit hæc iustissimè mundi Gubernator. Paribus enim digni sunt vitilitigatores. Et multi maledictis abstinent, ne maledictis maledicta luant; dum non ignorant, quā plurimos esse, qui haud secus talia excipiant, ac filii quædam, aut rupium cavitates, vel valles, in quibus Echo habitat, & plura quāmittantur, verba ad clamantem remittuntur.

Matth. 7. Hoc est, quod dicitur: *In qua mensura mensura fueritis, remetietur vobis.*

§. II.

Dicteria dicterijs reposita.

Et quidem in conuicijs plurima quotidie audiuntur exempla, seu propter generis obscuritatem; seu propter patriæ ignobilitatem; seu ob inopiam; seu ob corporis defectum; seu ob ingenij, doctrinæ, morumque inelegantiam; aut alios quoscumque errores. De stirpis obscuritate Plutarchus refert, in apoph. Iphicratem Hermodio ignobilitatem exprobranti respondisse: *Mei generis nobilitas à me incipiet, tua autem in te desinet. Simile.*

Diogen. quiddam, ob patriæ barbariem, recenset Laert. lib. 2. de Philosopho. Iphicratem, de Anacharsi; cui cùm Atticus quidam obiecisset, quod Scytha esset, dixit: *ibi quidem probro est patria, sed patria tu.* Apud Vale.

Valerium, ob inopiam Diogenes, *Syracusis*, xim. li. 40
cùm olera ei lauanti *Aristippus* dixisset: *Si Dio-* cap. 40
nyfum adulare velles, ista non essemus. *Immo, in-*
quit, si tu ista esse velles, non adulares Dionysium.
Ita familiæ, patriæ, & mensæ conuitum in
authores suos est retortum. Neq; in militia
ob defectum corporis, defuit opprobrij re-
torsio. Nam, eodem Valerio teste, Andro-
clydas increpitus à quodam, quod in acie clau- Idem lib.
dus descendere; pugnare, non fugere, propositū 3. cap. 70
sibi esse, respondit. Præstisset nimirum etiam
alterum claudum esse, quām armis abiectis
deserere stationem; maiusque est vitium, pe-
dibus fugere, quām claudicare. Agathocles Putarch.
Siciliæ rex, cùm urbem obsideret, & aliqui in apolo-
conuiciarentur dicentes: *O figule, quo modo reg.*
militibus stipendia solues? respondit: *Cùm ur-*
bem vestram cepero. Ille dictum, iste spiculum
iecit; ille de pecunia, iste de victoria trium-
phantium existimauit; ille, quod minus; iste,
quod maius est, curandum putauit. Quem-
admodum & Anthagoras, qui, eodem Plu- Idem
tarcho teste, congrum cùm coqueret, & ibid.
Antigonus illi assistens dixisset: *Putasne*
Homerum Agamemnonis & Græcorum rebus
describendis intentum, quo modo congrimelius
saperent, pensasse? respondit: *Opinaris, ô rex,*

Agas.

108 Cap. VII. Oris, & maledicentia talio.

Agamemnonem sollicitius perscrutatum, ecquiu
in exercitu congrum coqueret? Talia se se quo-
tidie offerunt. Noui ego hominem non in-
doctū, qui vt alios suauius de erroribus suis
admoneret, solebat increpationi iocos ad-
miscere, vt id, quod est iniucundum, laetius
audiretur, si salibus esset conditum. Quidam
autem, cùm ne sic quidem posset pati cor-
reptionem, acerbo satis sarcasmo eum in-
terrogauit: *Ubinam in stultorum nauigio sede-
ret?* Cui ille. *E regione tui, inquiebat; in-
nuens eum exaduersum sedere, æqualis stul-
titia præditum.* Adhuc acerbius iocum ioco
reddidit mihi notissimus, nec sanè infimi
nominis Iurisconsultus & Doctor. Eum
quidam, inter pocula hilarior liberiorque
adiocandum, interrogauit: *Quodnam esset
discrimen, inter Doctorem & stultum?* Cui
ille, ut breuissime id tibi dicam, inquiebat, *Illud
ipsum est inter Doctorem & stultum discrimen,
quod est inter me & te.* Nempe memor fui.

Prou. 26. illius oraculi: *Responde stulto iuxta stultitiam
suum, ne sibi sapiens esse videatur.* Nihil potuit
tum breuius veriusq; dici. Stultorum enim
Eccles. 10. proprium est, alios sibi similes arbitrari; nec
3. sentiunt, si leniter verberantur. Non recipit
Prou. 18. stultus verba prudentiae; nisi ea dixeris, qua ver-
santur in corde eius.

§. III.

§. III.

*Lepida retractatio in gratiam rixosae
fœmina facta.*

Qua de causa quidam alius, cùm inter-
esset litibus inter illustres domos compo-
nendis; nec abesset mulier stulta & clamosa, Prou. 9:
quæ se sæpius iactauerat de spe nobilissimi 13.
sponsi, voluit eam ea ipsa spe mitigare, di-
cens, sponsum tātō faciliūs in nuptias con-
sensurum, si intelligeret, illam non esse ri-
xosam, & toties sua promissa retractantem.
Nihil mouit ea oratio caput cerebrosum.
Tum alter à spe ad metū se conuertens aie-
bat, fore profecto, si illa pergeret esse con-
tumax, vt & sponsus suam retractet spon-
sionem. Cui illa, nihil moror, ait, si ille me
non vult ducere, decem habebo alios. Hic
diribitor ille tam superbæ Furæ subiratus,
Profecto, inquiebat, Domina, si talis es, *Car-
nifice marito nō es digna.* Dixit, & tamquam si
pulueri pyrio ignem admouisset, ita illa re-
pentè impotenter exarsit in iras; neque se-
cūs atq; insana Mænas concitata ad cogna-
torum suorum, qui planè numerosi ad il-
lud negotium tractandum conuenerant, ad-
uolans cōfessum, magnis cœpit vocibus ex-
postulare contra diribitorem, & accusare,
quod

110 Cap. VII. Oris, & maledicentia talis.

quod toti familiæ omnibusq; cognatis magnum opprobriū intulisset. Sedebant attoniti omnes, & grande aliquid allaturam expectabant, diribitorem quoque toruis oculis intuentes; qui eos his verbis est allocutus.
Ego, Domini, huc usq; operam dedi, ut nihil negligenter eorum, quæ videbantur facere, ad hanc Dominam placandam: eamq; operam omnem & laborem impendi, ut vobis gratificarer. Dolorem itaq; ex animo, si quidquam vel dixisset, vel fecisset, quod vobis esset probosum. Enim nero, sancte profiteor, me, si quidquam dixi, aut feci, quod vel vobis, vel huic Domini displiceat, libenter prompte q; hic, coram omnibus, retractaturum. Miraculi instar erat, mulierem furiosam tam diu silere potuisse. Sed mox patuit, eam tacuisse, ut meditato insiniret. Nam mox, lachrymis erumpentibus, ducto ex præcordijs altissimo suspirio, & verbis, præ ira, interruptis, ita cœpit perorare. Domini mei, an non conquerar? an auxiliū vestrum non implorem? an non exposulem? Hic homo, & me, & auos meos, & eos omnes pariter summa ignominia affecit. Ausus quippe est dicere, me Carnifice marito non esse dignam. Videbantur ad hoc verbum commoti, qui assederant. Sed illico diribitor.

inter-

Cap. VII. Oris, & maledicentia talio. III

interpellans aiebat: *Non refugio, Domini, retractare hoc dictum, si aut vos, aut istam offendit, atq; ecce vel jam retracto, & lubens mihi ipsi contradico, aioq;, HANC DOMINAM CAR- NIFICE MARITO ESSE DIGNAM.* Dixit, & omnes auditores in cachinnum sunt soluti: coacta est etiam ipsa mulier stultitiam suam ridere, ut quę maluerit, se carnifice dignam, quam non dignam videri.

§. IV.

Conuictiores in ranas mutati.

Qui plura vult eiuscmodi pensantium ex æquo conuictia missa & remissa audire, audiat in foro, in hospitijs, in valetudinarijs litigantes; putabit sæpe, se audire Lycios cum Latona pugnantes, aut ita homines inter se coaxantes, seque inuicem prouocantes, & maledictis lacerantes, ut nulla illis maior optari pœna possit, quam qualem Latona Lycijs est precata; quæ ab aquis cum conuictio repulsa,

Eternum stagno, dixit, vinatis in isto. Quid. I. 6.

Eueniunt optata Deæ: iuuat esse sub undis. Metam,

Et modo tota cauâ submergere membra palude,

Nunc proferre caput, summo modo gurgite nare,

Sape

Sape super ripam stagni consistere, sepe
In gelidos resilire lacus, sed nunc quoq; turpe
Litibus exercent linguas, pulsoq; pudore
Quamvis sint sub aqua, sub aqua maledic-
re tentant.

Vox quoq; jam ranca est, inflataq; colla in-
tremescunt,

Ipsaq; dilatant patulos conuitia rictus.
Terga caput tangunt, colla intercepta vi-
dentur,

Spina viret: venter, pars maxima corpori
albet:

Limosoq; nouæ saliunt in gurgite rana.
Ita falsa Dea fingitur puniuisse veros con-
vitiatores, ranis merito in ripa, aut aqua
identidem coaxantibus comparandos.

§. V.

Retorsiones in Adamum, demonem malum,
& alios a Deo facta.

Verus Deus conuitia, sine conuitio, in
authores suos refundit. Mirè permulfit pri-

Gen. 3. 5. mos parentes nostros illa cantilena: Erit
sicut Di, scientes bonum & malum. Präuari-
cati sunt; & tunicis pelliceis induti audierū:

Ibid. v. 22. Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est, sciens
bonum & malum. Insignis hæc ironia & sar-
casmus erat, quo indicatum est, quām dis-
similis

Cap. VII. Oris & maledicentia talio. 113

similis factus esset, qui Dei similitudinem affectarat. Neque enim immortalis, & corpore carens Deus pelliceis tunicis indiget.

At talibus oportebat indui peccatorem, inquit Orig. Origenes, quæ esset mortalitatis, quam primo peccato acceperat, & fragilitatis eius, quæ ex carnis corruptione veniebat, iudicium. Itaque,

hom 6. in Leuit.

qui volebant esse, ut Dij, quantum erubuerunt, cum ad nuditatem & turpitudinem suam tegendam, ad frigora arcenda, ad agendum poenitentiam, pellibus, quasi cilio, induti audire cogerentur: Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est? Quin & ipsum malum suggestorem, & a ferrum dæmonem, tamquam illusorem, illusit sapientius diuinus artifex; quem David ita allocutus est: *Draco* Psal. 103.

iste, quem formasti ad illudendum ei: nimirum, *Draco* magnus, rufus, habens capita septem, & Apoc. 12.

cornua decem. Numquam enim convenientius vincitur, ait S. Gregorius, quam cum eius ver. S. Gregorius, lib. 5. in falleret, & qui in ligno vincebat, in ligno quoque primum vinceretur, passus est Christus se ad Crucem postulari. Hoc promiserat per Osseam dicens:

De manu mortis liberabo eos, de morte redi- Ossee, 13.
mam eos: ero mors tua, & mors, mors tuis ero, 14.

inferne. Mirè enim momordit versipellem

H illum

114 Cap. VII. Oris, & maledicentia talis,

illum, se instigasse populum, ut clamaret:

Ioan. 19. 6. Crucifige, crucifige, postquam expertus est,

crucem in gloriam Christo; sibi autem in
ignominiā cessisse, atq; in interitum regni.
Quodq; mirabile est, ait S. Chrysostomus, vi-
debis mortem morte peremptam; & maledictum
esse maledicto extinctum; & per qua diabolus
iam antè maximè valebat, per ea ipsa tyran-
nidem illius esse destructam. Ut autem verbo
crucis, ita & diuinæ Scripturæ verbis retor-
tis, hostem Stygium percussit Seruator. Vo-
lebat ei persuadere satan, ut se de pinnaculo
templi mitteret deorsum: quod ut persua-

Matth. 4. 6. deret, dixit: Scriptum est enim: Quia Angelis

suis mandauit de te, & in manibus tollent te, m-
fortè offendas ad lapidē pedem tuum. Ut ten-
tatorem hunc reijceret, ait illi Iesus: Rursum
scriptum est: Non tentabis Dominum Deum
tuum. Ac redeuntem rursus Scripturæ ver-
bis percussit. Ita à se reiecit etiam Pharisæos

Matth. 12. dicentes: Hic non ejicit demones, nisi in Beel-

245 Zebub principe demoniorum. Retorsit enim

Luc. 11. 15. calumniam ijsdem verbis inquiens: Si ego in
Beelzebub ejicio demones, filij vestri in quo ej-
ciunt? Ideò ipsi judicos vestri erunt. Ita alibi

Luc. 19. 22. dixit: Ex ore tuo te judico, serue nequam, scie-
bas, quod ego homo austerus sum, tollens quod

non

lio.
naret:
us est;
m in-
regni,
us, vi-
dictum
abolus
tyran-
verbo
reto-
r. Vo-
aculo
ersua-
Angelis
te, n
t ten-
ursum
eum
e ver-
risa
Beel-
enim
ego in
uo ej-
alibi
, scie-
quod
NON

Cap. VII. Oris, & maledicentie talio. 115

non posui, & metens, quod non seminavi, &c.

§. VI.

*Maledicta Deus maledictorum metu
impedit.*

Et quare Deus homines suo ipsorum ju-
dicio non damnaret, verbisq; proprijs con-
uinceret, cùm hæc sit vñstatissima, inter-
ipsoſmet homines consuetudo? Thrasillus
Cynicus ab Antigono rege drachmā petijt,
ut scribit Seneca. *At regi, inquit Antigonus,* Seneca
hoc dare non conuenit. Illo subijciente, Da lib. 2. de
igitur mihi talentum: *Atqui, respondit sapi-* benef.
c. 17.

*entissimus Princeps, hoc accipere non decet Cy-
nicum.* Potuifset vertere argumentum Thra-
fillus ac dicere, seu drachmam, seu talentū
dederis, non exerrabis. Si drachmam de-
deris, mihi conueniet; si talentum, tibi. Sic
verbis velut datatim iuditur. Verbis pari-
ter ac reipsa lusit homo Scytha. Inhorref-
cente cælo cùm aliquando copiosa nix cecidif-
ſet, interrogauit rex Scytharum quemdā nu-
dum perseverantem, *Annè frigeret? qui è con-*
Ælian.
lib. 7. var.
hist. c. 6.
trario regem interrogauit. Rigeatnē ipſi frons?
cumq; ille negasset: Ergo, ait, ne ego quidem
rigeo, qui quantus quantus sum, frons sum.
Hæc amicè, & iocosè respondentur. Acu-
leatè interrogata, responſionem itidem

H 2 merea-

116 Cap. VII. Oris, & maledicentia talio:

merentur aculeatam; vt apud Ciceronem,
cùm quidam obuium haberet Eunuchum,

Cic. lib. 2. aut virum sine barba, salutato dixit: *Quando venies ad me cum tua colu?* Cui mox re-
spondit spado: *Equidem mater mea mihi edi-
xit, ad infames ne exirem.* Hæc permitit
Orbis Gubernator, vt metu acerbioris re-
sponsi, omittantur acerbæ interrogationes.
Quamquam probæ mentis homines, cum

4. Cor. 11. D. Paulo dicunt: *Si quis autem videtur con-
tentiosus esse, Nos talem consuetudinem non
habemus, neq; Ecclesia DEI.* Quam ergo
consuetudinem habent Paulini imitatores?

1. Cor. 4. *Maledicimur, & benedicimus.* Hoc idem nos
12. facere præcipit, ad Romanos scribens: *Ba-
Rom. 12. nedicite, & nolite maledicere.* Quod præ-
14. ptum Christiano tantò magis conuenit,
quia etiam Cato cuiusdam probris vexatus

Plutarch. respondit: *Impar mihi tecum certandi condi-
in vita tio est: nam vt maledicere, & male audire tibi
Catonis. facillimum est: sic mihi maledicere insuane est,
& male audire insuetum.* Memor erat nimi-
rum illius: *Qui quæ vult dicit, quæ non vult
audit.* Ut ergo non audiat, quæ non vult,
neque quæ vult dicat; aut certè illud sibi

Eccles. 7. præceptum datum meminerit: *Cunctis ser-
22. monibus, qui dicuntur, ne accommodes cor tuū,*

me

ne forte audias seruum tuum maledicentem-
tibi. Scit enim conscientia tua, quia & tu cre-
bro maledixisti aliis.

C A P V T VIII.

Quām sint consilia mala consulenti
ipſi pernicioſa?

§. I.

Vnde ortum prouerbium, *Consilium malum
consulteri pessimum?*

Doris talionem etiam pertinet, quod plerumque in eorum caput recidat consilium malum, qui aliis perperam consuluerunt. Si enim *consilium* Cic. li. 28. est, *examinandarum gubernandarumq; causarum* Rhetor. *subtilis animi prospectus*; utique neque cæcus dux, neque amens consultor adhibendus est; ne cæcus si caco ducatum praestet, ambo Matth. 15. in foueam cadant. Quia sine ratione *consilium bonum stare non potest*, ut Philosophus docet. 14. Ari-
stot. lib. 6. Ethic. c. 9. Vbi ergo ratio deest, mens cæca nihil prospicit, nec alium dumtaxat in foueam ducit, sed ipsa quoque eodem cadit. Quod si consilium non ignorantia, sed malitia & consulto sit malum, tunc utique sicut iram ita & poenam diuinam meretur. Vnde senarius prouerbialis extat:

H 3

Ma.

A. Gel.
lios. lib. 4.
Noct. At-
sic, c. 5.

Malum consilium consulteri pessimum.
Cuius adagij originem ex Gellio accipe: *Sta-
tua Roma in comitio posita Horatij Coclitis, for-
tissimi viri, de calo tacta est. ob id fulgur pi-
culis luendum, haruspices ex Etruria acciti,
inimico atq; hostili in populum Romanum animo,
instituerant eam rem contrarijs religionib;
procurare, atq; illam statuam suaserunt in in-
feriorem locum perperam transponi, quem so-
appositu circum undiq; aliarum adiun, num-
quam illustraret. quod cum ita fieri persuasi-
sent, delati ad populum proditiq; sunt, & quum
de perfidia confessi essent, necati sunt, constitui-
sam statuam, proinde ut vera rationes, post com-
perta, monebant, in locum editum subducendam,
atque ita in area Volcani sublimiori loco statu-
endam, eaque res bene & prosperè reipublica
cessit. Tunc igitur quod in Etrascos haruspici
malè consulentes animaduersum vindicatumq;
fuerat, versus hic scitè factus cantatusq; esse a
pueris urbe tota fertur, *Malum consilium con-
sulteri pessimum est.* Ea historia de haruspici-
ebus, ac de versu isto senario, scripta est in Anni-
ibus Maximi libro undecimo, & in Verriij Flati-
ei libro primo rerum memoria dignarum, vi-
deatur autem hic versus de Graco illo Hesiodi
versu expressus:*

Ἄλλοι κακὴ Βουλὴ τῷ Βουλεύσαντι κακίστῳ

§. II.

Arus pex alius malum consilium luit.

Cur autem consilium malum in consu-
lentem refundatur, nihil est quærendum.
Suspectus est cocus, qui cibum parat, quem
ipse nolit edere. *Tute intruisti, tibi exeden-
dum est*, ait ille. Meritò inbetur ipse calicem
haurire, qui venenum miscuit alteri. *Suadeo,*
quod ipse facturus essem, ait fidelis amicus.
Sentio, suadeoq; tibi, quibus haud grauer uti.
Ipsa mihi similis si quando occurrerei vsus, inquit
apud Homerum Calypso. *Græcis isq; ov n̄ βελλ̄,*
Sacra quedam res est consilium. Ut ergo li-
benter est accipiendum, cùm res postulat,
ita quoque est religiosè citraq; fraudem-
dandum, si quis egeat. Alioquin non defu-
turum est Numen, quod pœnas repeatat ab
eo, qui rem sacram ac diuinam violarit. Me-
mivit T. Linius Papyrium Cursorem, cùm
consul Aquiloniam ob sideret, velletq; prœ-
lium committere cum hostibus, nisi si quid
auspicia refragarentur; ac consultus pul-
larius suaderet uti committeret, cùm aues
infausta nuntiassent, re cognita pullarium
in prima acie constituisse: qui primo traie-
ctus telo violazam religionem expiarit. Va-

Homer;
lib. 5.
Odysseus;

Tit. Livi-
us Dec. 1.
lib. 10.

Val. Max.
I.7. cap. 2

lerij verba sunt: *Papyrius* *Cursor consul* cùm
Aquiloniam oppugnans prælium vellet commit-
tere, *pullariusq;* non prosperatibus anibus emen-
titus optimum ei auspicium renuntiasset; defal-
lacia illius factus certior, sibi quidem & exercitu-
bonum omen datum credidit, ac pugnam inicit.
Ceterum mendacē ante ipsam aciem constituit:
ut haberent *Dij* cuius capite, si quid ira concepe-
rant, expiarent. Directum est autem siue casu,
siue etiam cælestis numinis prouidentia, quod pri-
mum è contrariā parte missum erat telum, in
ipsum *pullarij* pectus, eumq; exanimem prostra-
uit. Id ubi consul cognouit, fidente animo & ho-
steis inuasit, & *Aquiloniam* cepit. Tam citò ani-
maduertit, quo pacto iniuria imperatoris vin-
dicari deberet, quemadmodum violata religio
expianda foret, & quā ratione victoria appre-
hendi posset. Egit virum seuerum, consulem
religiosum, imperatorem strenuum: timoru-
modum, pœna genus, spei viam, uno mentis im-
petu rapiendo. Quid autem mirum est, pul-
larium consilio mendaci, dum *Papyrium*
voluit decipere, se ipsum in exilium dedis-
se: illius discipulus erat, illius artem, exer-
cebat, qui vt omnes secum in interitum
trahat, ipsos etiam Prophetas conatur ad
mala consilia danda impellere. Hinc enim

aīc

ait: *Egrediar, & ero spiritus mendax in ore om-* 2. *Paral-*
nium Prophetarum tuus, Achab scilicet, qui ^{18. 20.}
noluit audire Michæam consulentem bene;
sed tantum credidit illis, qui optata pro-
phetarent. Melior fuit Papyrius Cursor re-
ge Achab. Ille enim maluit sibi vera, quam-
uis ingrata dici; jussitque grata mendaciter
promittentem in prima acie stare, ut pri-
mus caderet. Quadrat in hunc pullarium
optimè, quod Virgilius cecinit de alio au-
gure, in proelio, quod cœperat, infelice.

Cadit ipse Tolumnius augur,

Virgil.

lib. 12. ~~ll. 10.~~

neid.

Primus in aduersos telum quitorserat hostes.
Cœpit quippe proelium, qui suasit proelium:
nihil enim illi tunc homines, sine augurijs,
incipiebant. Quod saepe contingit hodie-
que, ut litium, rixarum, & bellorum autho-
res maxima litium, rixarum, & bellorum
sentiant detrimenta.

§. III.

Lupus calumnians à vulpe leoni obiectus.

Par autem est, vt, quemadmodum bene
 consultum, & consulenti & consultori pro-
 dest; ita male consultum ipsi quoque noceat
 consultori. Quod Varro his verbis indica-
 uit: *Opinor, non solum, quod dicitur, Malum* ^{M. Varro}
consilium consutori esse pessimum, sed etiam ^{1.3. de re}
rustic. c. 1.

H s bonum

bonum consilium ei, qui consuluit, & qui consulitur, bonum habendum. Sicut ergo sagittam militem loricatum missa resilit in jaculatorem; ita ab eo quem diuina armat protegio, consilium perniciosum retorquetur consulentem. Extat in hanc sententiam apolodus non inuenustus. Leonem, ob semetiam, egrotantem, & ea causa suo in lumen continentem sese, cetera quidem animantia officiis gratia, visabant regem suum, excepta vulpe. Proinde lupus nactus opportunitatem, accusavit vulpem, apud leonem laesa Maiestatis, quae pro nibilo haberet cum, penes quem rerum erat summa, nec, ob contemptum, ad visendum accessisset: atque, interea interuenit in lupifabula vulpes, & extremam sermonis partem audiuit. Itaque leo conspecta vulpe, protinus aduersus eam infremuit. At illa postulato ad purgandum se spatio, Et quis, inquit, omnium, qui hoc conuenerunt, tantum tibi profuit, quantum ego, qui quoquo versum circumcursum fui, tibique morbi remedium a Medicis reperi? cumque leo protinus edixisset, ut remedium aperiret: si viuus, inquit, lupus no excories, & illius pellem induas, conualesces. Leo credulus continuo lupum inuasit & interemit. Quo extincto risit astuta vulpes, calumniatoris malum consilium in ipsius recidisse caput.

§. IV.

§. IV.

Consilia mala Achitophelis, & Themistoclis.

Hoc ipsum non tacuerunt diuinæ littæ, in quibus hoc traditur axioma: *Facienti nequissimum consilium, super ipsum deuoluerunt, & non agnosceret, unde adueniat illi.* Non agnouit Achitophel, unde veniret suum exi-
tium, quod à Domino venit, & super ipsum deuolutum est. *Consilium autem Achitophel, 2. Reg. 16.* quod dabat in diebus illis, quasi si quis consuleret 23. *Deum: sic erat omne consilium Achitophel, & cùm esset cum David, & cùm esset cum Absa-
lom. Quando igitur dixerunt Absalom & 2. Reg. 17. omnes viri Israël: Melius est consilium Chu-
sai Arachite, consilio Achitophel: Domini nu-
tu dissipatum est consiliū Achitophel vtile (Ab-
saloni, pessimum Dauidi, & coram Deo)
ut induceret Dominus super Absalom malum.* Itaque Achitophel videns, quod non fuisset fa-
ctum consiliū suum, stranit asinum suum, sur-
rexitq; & abiit in domum suam, & in ciuita-
tem suam: & deposita domo sua, suspedio in-
teriit. Quapropter nequissimum consilium,
super ipsum deuolutum est. *Nequissimum* autem meritò potest appellari; quia licet-
Absaloni vtile fuisset, tamen absolute fuit
malum, immò pessimum, tūm quia contra
diui-

Eccli 27.
30.

14.

divinum præceptum, quo iubentur filii parentes honorare; tum quia ei ipsi in caput est deuolutum, à quo est profectum. Igitur Achitophel, dum voluit Absaloni consilere bene, sibi consuluit malè. Quo loco etiam atque etiam mihi monendi sunt Principum Regumque consiliarij, ne se ipsos fallant, dum existimant nihil sibi à Deo metendum, dummodo Principibus Regibusue suis vtilia, & fisco profutura suadeant, siue fas sit, siue nefas, quod suadent. Possunt enim etiam vtilia consilia esse inhonesta; & hinc mala, atque tandem super ipsos consiliarios deuoluenda. Primum ergo videntur est in consilijs, an nō Deum offendantur deinde num dominis prosint? Pernicosa fidelitas est, quæ supremum judicem habet aduersantem. Quid miserius est, quam cum proprio exitio alijs prodesse? Eat aliquis adulator, qui ut domino suo placeat, suadeat noua onera, suggerat inauditas artes opum augendarum, cum manifesta iniuria

Psal. 7, 17. damnoq; subditorum, conuertetur dolor eius in caput eius: & in uerticem ipsius iniquitas eius descendet. Ob hanc meritissimam vindictam,

Ibid. 18. ait regius Propheta: Confitebor Domino secundum justitiam eius: & psallam nomini Domini altissi-

altissimi; neque consilium malum dabo,
neque probabo ab alijs datum. Themisto-
cles in concione dixit, se reperisse consiliū,
quod summopere pertineret ad dignitatem
Atheniensium: sed id eius esse generis, ut
proferri non expediret; cùm nulla consilia
meliora sint, quām illa quæ ignorauerit
aduersarius antè, quām facias; quæ si eis
prodantur, in propriam perniciem sint redi-
tura. His auditis populus censuit, vti con-
silium vni Aristidi indicaret: si is probaret,
probaturos omnes. Cùm igitur Themisto-
cles indicasset Aristidi, se de incendenda
Græcorū nauali statione cogitare (sic enim
fore, vt Athenienses toti Græciæ domina-
rentur) Aristides ad populum progrediens,
dixit Themistoclis consilio nihil esse vtilius,
sed eodem nihil inhonestius. Qua audita
voce populus vetuit, ne super ea re in poste-
rum verba faceret Themistocles. *Hic certè*
populus quiddam Philosophicum præstítit, ait
Plutarchus, repudians utilitatem cum turpitu-
dine coniunctam; immò præstítit quiddam
Christianum. Apud nos enim nihil vtile
est, nisi honestum; cùm sciamus, inhonestis
consilijs diuinam iram imminere, quæ &
dantes plectit, & male usurpantes. *Vt enim,*
qui

Plutarch.
in Aristi-
de.

filij pa-
capu-
Igitur
nsule-
co eti-
Princi-
os fal-
metu-
ibusue
t, sive
ossunt
sta; &
s con-
viden-
dant
osa fi-
habet
n cum
i quis
, sua-
rtes
hiuria
r eiu-
as eiu-
Etam,
secun-
omini
ultissi-

qui in cælum expuit, sputo suo fœdatur, in
qui contra Deum consulit, malum sentie,
¶ in verticem ipsum iniquitas eius descendet.

§. V.

Eutropij lex Eutropio pernicioſa.

Iob. 12.

16.

Verè aliis dixit: *Apud ipsum est fortitudo*
¶ *sapientia: ipse nouit & decipientem, & eum,*
qui decipitur. Adducit consiliarios in stultum
finem, & judices in stuporem; vt, dum stulte
consulunt, suis met consilijs irretiantur; ac
dum stupidè judicant, ore suo judicentur,
sententiaque propria damnentur; & legem,
quam in alios tulerunt, ipsi patiantur. Quo
pacto Eutropius Eunuchus, dum studeret in
quosdam, qui ad templum confugerant,
animadertere, persuasit Imperatori, vt fer-
retur lex, qua templi religio nulli prodesse
nocenti. Lata lege factum est, vt Eutropius
cum offendisset Cæsarem irritata Augusta
Imperatrice, confugeret sub altare, unde
protractus capite plexus est, suo ipsius
consilio perditus. Quam historiam non so-
lum tradidit Socrates in historia tripartita,

Niceph. sed etiam Nicephorus his verbis: *Eutro-*
Callist. *pius Eunuchorū in Imperiali cubiculo princeps,*
1. 3. hist. *Eccl. c. 4. qui ad Consularem dignitatem peruenerat,*
¶ *& pater Imperatoris vocatus fuerat, neq; pra-*
sentis

sentis fortune magnitudinem tulit, neq; quid-
quam de rerum humanarum mutabilitate co-
gitauit, sed ubi vlcisci quosdam in animum in-
duxisset, magnopere contendit, ut Imperatores
Constitutionem ferrent, ne quis ad Ecclesiam
confugeret, sed etiam si quis ad eam confugisset,
Et supplex Deo factus esset; atq; in templis me-
tus causâ versaretur, ut inde extraheretur.
Potissimum verò id fecit propter Pentadiam
clarissimi Duci Timadij coniugem, quem ma-
gnâ gloria virum affectata Tyrannidis reum-
a se actum, Oasim ad perpetuum exilium de-
portari curauerat. At ille siti, quemadmodum
audiri, oppressus, aut ne peius quidquam pa-
teretur, veritus, arenosis ibi locis errans statim
vitam finiit. Et Lex, quam Eutropius ferenda
curauerat, ad finem suum perducta est. Breui
verò post, cùm Imperatorem offendisset, aue
qui in Coniugem eius contumeliosus fuisset, pri-
mus ipse quam perferri studuerat Legem, sta-
tim violauit. Nam ex Imperialibus adibus pro-
fugiens supplex in Ecclesiam consedit. Tum Io-
annes absurdum Eutropij conatum redarguens
luculentam habuit Orationem, in Ambone seu
suggestu, qui mos eius erat, quum populum do-
ceret, ut omnes vocem eius exciperent, sedens.
In ea oratione, quum eorum, qui potestatem, &
Magi-

Magistratus gerunt, supercilium & arrogan-
tiam quantum potuit, taxanit; tum popul-
verum humanarum inconstantiam, qua eoden-
loco manere non soleant, proposuit. Sed enim
qui hostili erga eum erant animo, & hoc ipsum
calumniosè reprehenderunt, illud carpenu-
quum miserari potius casum eius qui de vita pa-
riclitatus sit debuerit, qui insuper arumnam
arguerit, afflictionem illius adarguens, & cal-
mitati insultans. Eutropius tam impifacino-
ris poenas non multò post propter multa quoqu
alia delicta luit, capitali affectus suppicio. Lex
autem opera eius lata publicis monumentis sub-
lata, & nomen eius in catalogo & nomencla-
tura Consulium expunctum est. Ecclesia autem
DEI legibus bene dudum constitutis emituit
ipso scilicet die apertam iniuriam vindicante.

§. VI.

Ancilla proditio prodenti noxia.

Paulò clementius, pro merito tamen
tractata est pecuniæ cupiditate perfida facta
ancilla, eodem authore teste, qui de S. A-
thanasio ita scribit: *Dicitur sane hic vir mul-
tata & diuersa, diuino indicio, evasisse pericula.*
Nicephi-
l. 9. hist.
Eccl. c. 34. *Quod namque DEO esset perquam charus,*
*qua futura erant, it idem ut presentia per gra-
tiam Dei providebat. Multa certè, & admi-*
randa

randa futurorum cognitionem viro ei conte-
nuntur. Primo namque, Constante adhuc vi-
uente, Constantio insidias ei struente, quum fu-
ga sibi consuluisse, apud notum quemdam ho-
minem in subterraneo, & caliginoso specu, aquæ
olim cisterna, latuit, nemine præter ancillam
conscio, qua quod fidelis esse videretur, ad p̄sus
necessarios ei inseruiebat. Postquam autem in-
hoc magno studio aduersarij incubuere, ut vi-
rum viuum caperent, & ancilla ea pecunia ab
illis corrupta mercede cum proditura erat, præ-
ueniens *DEVS* insidias ei indicauit. Ita ipso
aliò concessit, at illa ut qua contra heros suos
falsa dixisset, plagas reportauit. Grauis siqui-
dem eis constituta fuerat pœna, qui Athanasium
celare compertifuisserent, ut qui contra Impera-
toria iussa niterentur, & rectam reipublicæ ad-
ministrationem tollerent. Consilium itaque
ancillæ de Athanasio capiendo datum, quia
diuinitus in irritum cecidit, in ipsam ancil-
lam retrocessit, quæ pro mercede proditio-
nis, ad satietatem, vapulauit. Eiusmodi
consilia alij multi dant, qui captantes capi-
untur.

§. VII.

Confiariorum consilia consulentibus noxia,
Quemadmodum autem malum consiliū

I

fre-

frequenter in ipsius consulentis caput relit, ita, tametsi non noceat authori in sua domo, tamen nocet illi, tamquam membro communis, in quam totam solet ei

El. Lam- detimento sum. Hinc Homilius, teste
prid. in lio Lampridio, cum a Traiano Imperator
Alexan- audiisset, Domitianum pessimum fuisse
dro, & Imperatorem, amicos tamen optimos habi-
Fulgos. tisse, dixisse fertur: *Melius erat unum ma-*

pati, quam multos. Atque idcirco optare solebat potius malum principem, qui boni haberet consiliarios ac amicos; quam boni qui malos haberet, quibus rerum administrationem committeret. Putabat enim fa-
 lius fore, ut a multis bonis unus malus ad
 miora duceretur, quam ab uno bono mul-
 ta malitia auerterentur; qui & sibi, & Ro-

Xiphilint publicae nocerent consulendo. Quod vide
in Nero- re fuit in Nerone Romanorum Imperato-
ne, re, qui natura crudelis, consiliariorum suo
 rum insuper instinctu, multa contra digni-
 tatem fecit, cum crebro ab illis audiret: *Tu
 hec pateris? Tu hoc times? Ignoras, te Cæsarem
 esse? tecum illorum potestatem habere, non illa-
 tui?* Quibus venenatis consilijs id effec-
 runt, ut eadem in ipsos quoque cogitaret,
 quippe qui & illorum se Cæsarem esse mo-
 minisset.

minisset. Ita contingit illis, qui consulent
volunt adulari; quorū tota vis est, & mens,
dicere, quæ placeant; facere quæ noceant,
nihil pensi habent. Atque de tali homine
dicitur: *Arctabuntur gressus virtutis eius, & Iob. 18. 7.*
præcipitabit eum consilium suum. Qui ergo &
sibi & Reipubl. vult benè, benè consulat;
eosq; qui benè, hoc est, prudenter, fideliter,
&, vbi necesse est, cum secreti silentio, nec
præcipitanter consulant, nec quidquam ad
gratiam captandam, vel ob alios priuatos
affectiones fingant. *Quamobrem Fridericus*
Cæsar, consiliarijs suis in curiam vocatis,
Utinam inquiebat, consiliarij mei in palatiū ve-
stibulo duas res deponerent. Sic enim & ipsi rectè
consulerent, & mihi etiam inter consilia diju-
dicare facillimum esset. Interrogatus autem,
quænam res illæ essent? Simulatio, & Dis-
mulatio, respondit.

§. VIII.

Iudeo imaginum sacrarum hosti consilium pre-
prinm quid pepererit?

Mendacij quoddam genus est, simulare
ea, quæ non sunt; vel dissimulare, quæ sunt.
Itaque qui suadet aliquid simulando, men-
titur, enim uero in caput suum mentitur,
dignus mercede, quam mendaces prome-
rentur,

rentur. Est enim mendacium falsa verbo
rum prolatione cum intentione fallendi: falli
autem odio, voluntas fallendi supplicio ei
digna. Et tamen hac se arte alunt plurimi
à qua se vel Ethnici excusauerunt.

Iuuenal.
Sat. 3.

*Quid Roma faciam? mentiri nescio,
brum,*

*Si malus est, nequeo laudare, & posco
motus*

*Astrorum ignoro: funus promittere pha-
tris*

*Nec volo, nec possum: ranarum visum
numquam*

*Inspxi: ferre ad nuptam que mittit ad
ulter,*

Qua mandat, nōrint alij.

Baron.

An. Chri-
sti 723.

tom. 9 ex

Concilio

Nicæno

2. Act. 5.

& Damas-

cen de

hær.

Qui itaque nōrunt, atque ex simili arte con-
sulunt, quid capiti suo suant, ostendit bre-
viter Theophanes, copiosè autem & lucu-
lento tam exemplo, quām testimonio ex
sacrosancto Occumenico Nicæno Concilio,
& Damasceno Cardinalis Baronius, qui hac
verba transcripsit: *Pereat tempora in Tiberia*
de dux quispiam erat Hebraorum impiorum,
cui nomen Serantapechys, officina diabolorum,
quibus vitiare animas, lusus est & jocus, homo
præstigiator, & veneficus, & Ecclesia Dei hostis
impla-

implacabilis. Hic animaduersâ Gizidi Regis
leuitate, hominem ag greditur, polliceturq; He-
braorū ingenita malitia in se Regi quædam pre-
dicturum, & vatem acturum in maxime ne-
cessarys rebus se offert. Eas ob res cùm esset insi-
nuatus Tyranno: Volo (inquit) ô Princeps , mo-
dò me andias , rationem quamdam indicere tibi ,
quâ poteris facillimè , & vitam commodam de-
gere , & triginta annos regnum æquabili in pote-
state conseruare. Stultus autem Tyrannus spe &
desiderio longioris vita animi leuitate elatus
(erat enim homo voluptatibus deditus) respon-
dit: Quacumq; me jusserris facere , modo possum ,
agam. Veneficus autem Hebraus confessim , in-
quit: sine ulla dilatione jube uniuersum per reg-
num epistolam , qua paßim circumferatur , scri-
bi & mitti , qua omnè imaginem & picturam , si-
ue ea in tabulis , siue in opere musaico in pariete ,
siue in vasis sacris , aut indumentis & altaribus
sit , & quacumque in Christianorum Ecclesijs
reperitur , deleri , expungi , auferri , & ex toto
subuerti mandes: neq; illas solum , verùm omnes
similitudines , & earum etiam , quæ in foro orna-
tus , & honestatis gratiâ collocantur: nullâ igi-
tur ratione alia , quâm ut odium & furorem ad-
uersus Christianos exerceret , præstigiator id
tentauit. Tyrannus autem nefandus præstigia-
tori

tori levitate suâ auscultans, missis nuntijs, omni sanctas imagines & similitudines per uniuersam prouinciam abstulit. Hoc itaq; modo primùm Ecclesie ornamenta, procurante Hebrao venefico, ablata sunt. Christiani autem cùm id sui manibus facere detrectarent, missi sunt Hebrei & Arabes, homines in Deum impij, qui imaginibus exustis Ecclesiarum quasdam calce, quasdam alijs coloribus dealbârunt, & incrustarum. Ita planè Ioannes Damascenus de Iconoclastis ita dictis (inquit) quòd cùm sanctas & veneratione dignas imagines cum ignominia tractarent, tum in minutissimas partes comminurunt, tum conjecterunt in ignem, eodemq; modo eas, qua in parietibus erant depictæ, partim & qua calida, partim calce atramentoq; obliterarunt. Hæc ipse, sed pergit Ioannes Orientis Vicarius: Hac autem cùm peruenissent ad annes Pseudoepisopi Nacoliae, & qui eiusdem erat cum illo opinionis, impios Hebraeos & Arabos imitati, Ecclesias Dei, veluti crucem Christi recundantes reddiderunt. Arbitror autem rilatu dignum, ut & sanctitas vestra audiat, qui finem ignarus iste & veneficus Hebraeus habuit. Gisidius enim, qui facinus perpetrauerat, ultra annum cum dimidio non vixit, in ignemq; eternum descendit. Postquam autem mortuus

fuit

fuit, in pristinum ordinem & statum imagines
restituta sunt. Filius autem illius Ulidus no-
mine indignatus Hebræo tamquam interfectori
patris, turpisimè morte, hominem mori coègit.
Ita is falsi sui vaticinij dignum primum acce-
pit. Sanctissimus Episcopus Morsena dixit:
Ego parvulus eram in Syria, quando Saraceno-
rum Princeps imagines subuertit. Haclenus
Nicæna acta, quæ non tantum docent, in-
imaginum persecutorem justissimè vindica-
tum esse; sed etiam veneficum id, quod &
à ratione, & à veritate longè auersum, con-
sulentem, sibimet ipsi pessimè consuluisse.
Neque enim tyrannus hoc consilio vitam
prolongauit, sed incidit, neque Hebræus
aliud obtinuit, quam ut mercedis loco, tur-
pissima morte mactaretur. Ita ad perniciem
delabuntur ingenia, sine consilio consu-
lentia; aut malitiosè suadentia
vanitatem.



CAPVT IX.

Calumnia in calumniatoris caput reuersæ.

§. I.

Calumniator cur sibi & alijs perniciosus?

S. Thom.
2.2. queſt.
68, art. 3.

 *N*fausta linguæ soboles est etiam *calumnia*, seu falsa & malitiosa criminis impositio, diabolicum vitium, nam & malus spiritus hinc *diabolus* appellatur. *Hæc improba oris* soboles tre contaminat, delatum, cui aliquid malum mendacium affingit; auditorem calumnia qui, quia ſæpe credit, quod clançulum audit, delatum ad respondendum & refellendum non admittit: ac demum delatorem quoq; ipsum in quem reuolat, sicut sagitta clypeo repercussa. Siquidem primò, eiusmodi sycophanta, apud prudentes è cantu ut auis, cognoscitur, & horretur. Socrate calumniatorem nequaquam admittendum esse idcirco suadebat, quia non ex benevolentia tecum, sed malevolentia loquitur: & quemadmodum aliorum arcana tibi detexit, similiter etiam, quæ tu dixeris, exponet alijs. *Vt ergo metuendus*, sic fugiens

Antonius
in Melilla
par. 1. ser.
35. Max.
ser. 10.

dus est : neque enim tibi experieris , quām alijs , fideliorē , cūm idem sit , hoc est , calumniator ; à quo quid potes aliud , quām calumniam expectare ? Tange illum , & vel modicum offendē , mox videbis eum linguā in promptu habere , sicut scorpio caudam , quā ad quemuis afflatum vibrat . Itaque gratiā sāpe seipsum antē , quām alterum priuat .

§. II.

Calumniator de mendacio infamis fidem perdit.

Secundō delator debet timere alium delatorem ; qui si desit , tamen sāpe veritas cum tempore emergit , venitque in lucem ; & calumnia non raro , se ipsam prodit . Quid tunc non refundit malorum in authorem suum ? Notam illi in frontem , aut saltem infamam inurit ; odium creat ; fidem omnem adimit ; adeo , ut in mendacio comprehensus , postea quoque , cūm vera dicit , fidē non mereatur . Vix enim quisquā prudens ei credit , à quo se deceptum meminit . Refert Xenophon , Cyrum dicere ad Armeniū Xenoph.
solitū ; non solūm à calumnijs abstinendū , lib. 2. Pædia.
sed omnino mentiendum non esse : Apertum
enim mendacium hominibus maximē impedi-

mento esse ad veniam consequendam. Danda est quippe his *venia*, qui ex infiditia, vel errore mentiuntur: qui data opera aperètē calumniantur, nulla *venia* digni sunt, nec fide.

Gratian. Vnde falsos testes, ipso jure infames esse, ex **causa. 3.** Eusebio Papa docet **Gratianus** in hæc verba: **q. 5. ex** *Constituimus cum omnibus, qui nobiscum sunt* **Euseb.** *Episcopis, ut homicidae, malefici, fures, sacrilegi, raptiores, adulteri, incesti, venefici, suspecti, criminosi, perjuri, & qui raptum fecerunt, vel falsi. scelus.* **Papa ep.** **3. ad Epi-** **scopos.** **Thusciæ.** *sum testimonium dixerunt, seu qui ad sortilegos diuinosq; concurrerunt, similesq; eorum, nullatenus ad accusationem, vel ad testimonium sunt admittendi; quia infames sunt, & justè repellendi, quia est funesta vox eorum. Fit itaque infamis calumniator, qui alterum voluit infamare. Quid hoc aliud, quam pati, quod alteri parasti patiendum?*

§. III.

Qui alterum, aut alterius famam mordet, seipsum mordet.

Tertio illico calumnia ipsum verberat calumniatorem: quam diu enim apud ipsum est memoria calumniæ factæ, tam diu factæ conscientia illum mordet ac flagellat. **Hom.** **Prou. 10.** **17.** *est, quod dicitur: Sua vis est homini panis mendacij, & postea implebitur os eum calculo. Quem admo-*

admodum enim delectat hominem, se calumniando vindicare, aut alteri, cui adulatur, in gratiam commendare; ita scrupulus residet in eo (qui est velut *calculus in ore*) ut eum cruciet, dentesq; identidem offendat, quibus alterius bonam opinionem momordit. Quòd si quidam ita sunt cornei, ut nullum conscientiæ stimulū amplius sentiant, & sibi ipsis de calumnia plaudant; iam hoc ipso calumnia cæcitate plectit calumniatorem; quia *mendacia si non habent, quem decipi-ant, ipsa sibi mentiuntur*, sicut ait *Psal. Men-tita est iniquitas sibi*. Quartò nulla calumnia, apud alterum, tantum decerpit de laude, quantum ipsi adimit adulatori: discipulum enim, immò filium eum diaboli esse ostendit. *Quomodo Deus Pater genuit Filium veritatem, sic diabolus lapsus genuit quasi filium mendacium*, ait S. Augustinus. *Vos ex patre diabolo estis: & desideria patris vestri vultis facere*, ait Veritas. *Ille homicida erat ab initio*, Ioan. 8. 44 *& in veritate non stetit: quia non est veritas in eo*. *cùm loquitur mendacium, ex proprijs loqui-tur, quia mendax est, & pater eius, mendacijs scilicet*. At quid detestabilius est, quām esse filium talis parentis? Talem autem se esse ostendit, quisquis alteri calumniam impin-git.

S. Chrys.
in cap. 21.
Matth.

git. Vtrum ergo magis infamat, alterum, se ipsum tali patre oriundum?

§. IV.

Mendacium occidit animam mentientis.

Quintò, si nec artificio mendacio, nu-

S. Augu-
stini lib. de cōfici. quomodolibet mentitur quis, occidit animam;

vit & virt. si David Deum compellans ait: Perdes om-

Et habe-
nes, qui loquuntur mendacium; quantò magis

tur 22. q. 2. Nec ar-
rific. affliger calumniatorem? cui dixit: Non lo-

Psal. 5.20. queris contra proximum tuum falsum testimo-

niū? An non igitur æquissimum est, ut qui

Deuter. 5. 20. Deuter. calumniam facit, calumniam vicissim pa-

tiatur, aut certè à justitia atque magistra-

tu ipse sibi perniciem accersat? Idcirco ta-

lem Deus olim legem posuit: Si steterit Iesu-

mendax contra hominem, accusans eum prava-

richtationis, stabunt ambo, quorum causa est, an-

te Dominum in conspectu sacerdotum, & judi-

cum, qui fuerint in diebus illis. Cumq; diligen-

tissimè perscrutantes, inuenerint falsum testimoniū

dixisse contra fratrem suum mendacium: redi-

dent eisicut fratri suo facere cogitauit, & aufer-

entes malum de medio tui: ut audientes ceteri ti-

morem habeant, & nequaquam talia audeant

facere. Non misereberis eius, sed animam pre-

anima, oculum pro oculo, dentem pro dente,

manū.

manum pro manu, pedem pro pede exiges. Quā
clare hic falso testi, seu calumniatori pœna
talioris statuitur? Congruum enim est, vt
quod quis supplicium falso testimonio alte-
ri injustè irrogare voluit, id justè ipsemet
patiatur.

§. V.

*Susanna calumniatores lapides, quos paraue-
rant, paſi.*

Clarissimi exempli historia est apud Da-
nielem de Susanna pudicissima femina, quā
duo libidinosi senes de adulterio commisso
falsò accusarunt, cùm enim eius corpore
frui non possent, morte illius voluerunt se-
ſe delectare. Instituta igitur calumniosa ac-
cusatione, cùm confictam à ſe de juuene è
manibus elapſo fabulam recitaffent, hanc
coronidem addiderunt: *Huius rei testes fu- Dan. 13.
mus. Credidit eis multitudo, quasi ſenibus, & ju. 42.
dicibus populi, & condemnauerunt eam ad
mortem.* Iamque ducebatur innocens lapi-
danda, neq; quemquam habebat, à quo de-
fenderetur. Non illam nobilitas parentum ;
non honestissima educatio ; non sanctissimū
coniugium ; non vitæ præteritæ optima fa-
ma ; non amantissimus maritus ; non luctus
& lachrymæ cognatorū, à calumnia libera-
uerunt.

Dan. 13.
60.

uerunt. Testes erant omni exceptione mai-
ores; cum quibus loquebatur veneratio se-
nectutis, auctoritas magistratus; denique,
qui judices fuerant, facti sunt accusatores.
Ergo vndeque deserta ad eum solum confu-
git, qui verè nouerat innocentem. Exau-
davit igitur *Dominus vocem eius*, & excitauit
Danielem, à quo mendacij conuicti falli-
calumniosi; testes iustum calumniae me-
cedem retulerunt. *Exclamauit itaq; omni*
cætus voce magna, & benedixit Deum, qui sal-
uat sperantes in se. Et consurrexerunt aduersi
duos presbyteros (conuicerat enim eos Daniel ex
ore suo, falsum dixisse testimonium) fecerunt
eis, sicut male egerant, aduersus proximum,
facerent secundum legem Moysi; & interfec-
runt eos: & saluatus est sanguis innoxius in di-
lla. In alto virtutis gradu erat innocens Su-
sanna: senes in profundo iacebant pecca-
torum; vnde illam calumniā, velut saxo
petebant, saxis ipsi digni; hinc ea ex alto in
capita illorum reuolarunt, Susannā intactā.

Ecli. 27. vt fieret, quod dicitur: *Qui in altum mittit*
lapidem, super caput eius cadet.

§. VI.

*Calumnia à Iudeis Christo impacta, & vin-
dicata.*

Fuit

Fuit & Christus lapis angularis, quem Iudæi in altum miserunt, cùm eum sustulerunt in crucem, multis magnisque & contumelijs & calumnijs affectum; qui in caput eorum cecidit. An non enim calumnia fuit, quando cœperunt illum accusare, dicens: *Hunc inuenimus subuertentem gentem nostram, & prohibentem tributa dare Cæsari, & dicentem se Christum regem esse? Quæ falsissima accusatio, apud Pilatum plurimum valebat, cupientem utique & regnum, & tributum Cæsari seruare indemne.* Poterat hæc calumnia refelli ipsorummet testimonio, à quibus interrogatus Christus, Utrum liceret censum dare Cæsari, respondebat disertè: *Reddite quæ sunt Cæsariis Cæsari; Matth. 23, 17. & quæ sunt Dei, Deo. Testes quoque Romanierant, aut Iudæi Publicani, qui Cæsaris vectigal colligebant, Christum non solum soluendum Cæsari tributum docuisse, sed ipsum quoque solitū soluere. Nam cùm venissent Capharnaū, accesserunt, qui didrachma accipiebant, ad Petrum, & dixerunt ei: Magister vester non soluit didrachma? Ait: Etiam. Postea tametsi ostendit Seruator, se ad tributum soluendū non obstringi, nihilominus dixit Petro: Ut autem non scandalizemus*

605,

Matth. 17

23,

eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum
piscem, qui primus ascenderit, tolle: & aperi
ore eius inuenies staterem: illum sumens, da eū
pro me, & te. Adeò non solùm pauper erat,
vt nec staterem secum tunc haberet, sed eti-
am circumspectus, vt vel miraculum facere
mallet, quām negato censu alios scandali-
zare. Et tamen Iudæi, repugnante licet con-
scientia, per summam iniuriam, & malitiam
Christo obijciunt odiosum crimen, quod
scirent, eò verosimilius Præsidi videri posse,
quòd Herodianorum tunc secta vigeret,
qui dicebant, non licere Iudæis regi alieni-
genæ tributa pendere: itemque colorem ad-
debant, quando dixerunt, eum sese tam-
quam regem iactare. Si enim rex erat, du-
bitari non poterat, quia tributa Cæsari dan-
da negaret. Ob has tales calumnias clama-
uerunt iterum iterumq; : Crucifigatur. Vi-
vocem igitur, ita & ipsum Salvatorem: tam-
quā lapidem sine manibus excisum in altum
miserunt; qui super capita eorum cecidit,
eosq; grauissimè percussostrontruit. Quod
ipse ait, palam prædictit futurū illis verbis:
*Numquā legistis in Scripturis: Lapidem, quem
reprobauerunt adificantes, hic factus est in caput
anguli? A Domino factum est istud, & est mi-
rabile*

Matth.
27, 23.

Matth.
21. 42.
Psal. 117.
32.

rabile in oculis nostris? Ideò dico vobis, quia au- Act. 4. 11.
 feretur à vobis regnum Dei, & dabitur genti Rom. 9. 3
 facienti fructum eius. Et qui ceciderit super 1. Pet. 2. 24
 lapidem istam, confringetur: super quem verò 7.
 ceciderit, conteret eum. An non contriti sunt 3. 10. 21
 calumniatores Iudæi, quando à Tito & Ve- 10. 11.
 spasiano obsessa est Hierosolyma? an non 11. 12.
 omnia paria illis redditæ? an non & alibi 13.
 hoc prædixit? Sequebatur illum multa turba Luc. 23.
 populi, & mulierum, quæ plangebant, & la- 27.
 mentabantur eum. Connuersus autem ad illas
 IESVS, dixit: Filie Ierusalem, nolite fovere super
 me, sed super vos ipsas flete, & super filios ve-
 stros. Quoniam ecce venient dies, in quibus di-
 cent: Beata steriles, & ventres, qui non genuer-
 runt, & ubera, quæ non lactauerunt. Tunc in-
 cipient dicere montibus: Cadite super nos, &
 collibus: operite nos. Quia si in viriæ ligno haec
 faciunt, in arido quid fieri? Et scimus, quid
 factum sit, malum pro malo, non iniuria,
 pro iniuria est redditæ. Ex ore suo judeicati
 sunt Iudæi. Clamauerunt enim: *Sanguis Matth.*
 eius super nos, & super filios nostros; id est, 27. 25.
 nos, & filij nostri, si qua in hac accusatio-
 ne calumnia, aut condemnatione iniustitia
 est, præstabimus: nos pœnam haemus. Et
 luerunt insigniter, tempore excidij Ierofo-

K

lymitani,

lymitani, quo nonnullæ matres suos ede-
infantes coactæ sunt, quemadmodum Ioso-
phus testatur. Et vox est extrema patienti-
mala, qui mori vellent, nec possunt, dolo-
daico. c. 8. risq; magnitudine victi montibus clamant
cadite super nos. Non ergo tunc tantum la-

Luc. 23. 30 pis super caput calumniatorum, sed to-
Eccli. 27. montes si cecidissent, melius eis fuisset
28. quàm eam pati calamitatē. Vnde videant
qui calumnijs alios euertunt, quæ eos ma-
neat calamitas, si non in hac vita, saltem in
futuro judicio. Enim uero videant, quantum
sit flagitium calumnia. Si enim Deus non
punit ultra meritum, sed citra, vt Theologi
docent, & tamen tam seuerè punit calum-
niantes, potest vtique ex pœnæ atrocitatē
intelligi sceleris magnitudo.

§. VII.

*Narcisci Episcopi calumniatores suis impre-
cationibus puniti.*

Hæc, vt homines à calumnijs deterreat,
ex ipsis pœnis à Deo inflictis agnita, in cau-
sa est, ne pœna semper in alteram vitam
differatur, sed in terris quoque detegat ca-
lumniarum fabros. Narrat Eusebius, Nar-
cissum Hierosolymitanum Episcopum à tri-
bus falsis testimoniis de infami criminis fuisse
accusa-

Ioseph.
lib. 7. de
bell. Iu-
daico. c. 8.

Luc. 23. 30
Eccli. 27.
28.

Euseb.
lib. 6. hist.
c. 7.

accusatum, mox ipsos infamia maxima fuisse notatos. Primus accusator jurauerat, ut si verum esset hoc eius Præsulis crimen, Deus eum igne perditu iret: secundus mōrum sibi regium imprecabatur, ni vera accusarentur: tertius, si falsum diceret, oculis voluit orbari. Falsum probrum, verum illico plexit supplicium. Nam primus in domo nocte incendio correpta, cum omni familia sua flammis vtricibus conflagravit. Alter non rex, morbo tamen regio à capite ad pedes correptus & absumptus est. Quorum poenâ percussus tertius resipuit, sed multam non euasit. Videns enim præsentem Dei vin dictam ad poenitentiam feriam confugit. Scelus igitur confessus tantis lacrymis defleuit, ut luminibus orbaretur. Rediit igitur & in hunc, quod molitus est alteri. Pro frœno nobis merito sunt ista. Tentamur his temptationibus quotidie, Domine, ait S. Augustinus, sine cessatione tentamur. *Quo-
tidiana fornax nostra est humana lingua. In-
peras nobis & in hoc genere continentiam. Est c. 37,*

qualiscumq; in alijs generibus temptationum mihi facultas explorandi me, in hoc pānē nulla est. Aliquam tamen, velut dígito intento, monstrant poenæ similiūm peccatorum. Id-

eo enim vel punit, vel sinit puniri calumnia
caelestis vindicta, ut doceat vitari.

§. VIII.

Crifpi innocentis mors morte compensata.

Eutropi- Susannam senes primūm procando, de-
us lib. 6. inde calumniando oppugnarunt: viri fami-
hist. c. 7. nam, senes juuenem, & victi sunt. In con-
Aventin. trarium & femina juuenem aggressa est, at-
lib. 2. An- nal Boio- que malum, quod illi parauit, tulit, Cri-
rum, spum Constantini Imp. ex Mineruina Filii

Fausta vxor Imperatoria deperiit, atque
amore impuro incensa, saepius de stupro in-
terpellauit. Cum omnia tentasset, illaque
Putipharis vxorem, ille Iosephum strenu-
egisset, tam constans in reuendo, quam il-
la impudens in prehensando; moecha spu-
sua frustrata; amoreque in odium verso, fu-
riosa mulier priuignum suum ad maritum-
detulit, mentita, sibi vim inferre voluisse.
Non nouit feminam, quisquis feminæ teme-
re credit. Constantinus itaque & ipse mu-
liebris ingenij immemor, vxori fidem adhi-
buit, atq; in filium suum, sola accusatione,
nulla probatione reum, exarsit iracundia;
neque ad defensionem admisit. Quare in-
auditum Polæ in Histria interemit innocen-
tem. Vicisti, Fausta, triumpha. jacet in se-
pulchro,

pulchro, qui noluit jacere in tuo toro. sed non semper durauit tuus triumphus. Aliquot annis latuit innocentia, & fuit triumphata: verum tandem in lucem erupit, teneque vicissim in triumphum duxit. Comperta enim falsissimæ accusationis cauſſa, ac sceleris uxoris deprehenso, Constantinus non minus serio, quam sero dolens de præcipitata sententia, filioque in præmium castitatis imperfecto, Faustum docuit nequaquam fausta alire calumniam struxisse. Nam eam in ardentes balneas conjectam caloribus extinxit, quæ caloribus peccauit. Quare calumniosa Imperatrix lacum aperuit, & effudit eum, & incidit in foueam, quam fecit, seu in quam priuignum præmisit, cuius innocentia calumniatricem post se traxit in ruinam.]

Psal. 73

16.

§. IX.

Hildegardi calumnia facta, in calumniatorem refusa.

Non omittam hic inserere, quod Caspar Bruschius in Chronologia monasteriorum Germaniæ, quin etiam Crusius, Frischlinus, Munsterus (quorum fidem tamen sublestam facit, non sine cauſſa, Raderus noster) de sanctissimi nominis femina memorie pro-

Caspar
Bruschius
in Chro-
nolog.German.
pag. 27.
Matth.
Rader.

K 3

didit.

p. 2. B2.
var. San-
ctæ pag.
102. The-
gan. de
reb. gestis
ab Ludo-
uico Imp.
p. 296.
cap. 2. ap.
Bithæum:

dedit. Hildegardis ea est, Hildebrando Sue-
uorum Duce, & Regarda heroina domo
Bauarâ, nata, coniuge Caroli Magni, An-
no Christi 783. defuncta: quam antiquissi-
mus author Theganus beatissimam nominal-
Chronicon Mindense & Andecense pra-
nomine & titulo Sanctæ honorant. Bruschi-
us de ea ita loquitur: *Fundatrix sancta u-
nus catur, non quod canonizata sit à Romani
Pontificibus, sed quod ab incunabulis Christi a-
Etrinarum ac præceptionum studiosissima, sum-
mo semper studio agrotos inuiserit, & verbo Da-
consolata sit; quod è partu laborantibus femina
Imperatrix etiam adfuerit; quod omnibus pa-
peribus largissima eleemosynarum distributione
opem summam tulerit. Cuius pietatis insignis
& conspicuum hodie adhuc est in Campidunen-
si monasterio indicium: ubi in eius memoriam
singulis septimanis bis, diebus videlicet Lunæ
& Veneris, ducenti homines pauperes distribu-
tis panibus cibari, ac refocillari solent. Hæc ca-
lis Hildegardis nobilissimi religiosorum no-
bilium Monasterij Campidunensis Funda-
trix fuit; vel quia grata esse voluit, quod ex
humiliori statu ad supremam regia maiestatis fa-
rigium ascenderit, ut probabilius coniicitur.
Raderus: vel ob ærumnas grauissimas, quas*

more aliorum Sanctorum exantlavit. *Usa*
est, ipso Crusio teste, ad adificationem eius Mo-
nasterij, duobus ab urbe Constantinopoli statu-
ra & robore incomparabilibus gigantibus, Sanc-
tione, & Celebrando. Portabant y saxa hume-
ris suis, ad nouam adificationem, tantum ambo
in die praestantes, quantum alijs sedecim. Valde
autem erant voraces, ita ut hominibus admirati-
o[n]i, & risui essent: sicuti vetustis temporibus
Hercules B[ea]thoivns cognominatus, quod totos tau-
ros denoraret. Ut autem Hildegardis tem-
plum monasterij huius, quod ædificauerat
& amplissimè fundauerat, etiam sacris Reli-
quijs locupletaret, Romæ apud ipsum Pon-
tificem sollicitauit. Ibi enim postquam nar-
ravit Pontifici de cœnobio, quod condidisset in
Ilergonia; Crusio ipso, hæretico licet, teste;
petiit sibi reliquias aliquot Sanctorum in id dari.
Verum cum hic plus dare nollet, quam quantu[m]
ipsa minimo digito sustinere posset, invocauit illa
beatam Mariam, oraret Filium suum, ut is ro-
boraret digitum sua Hildegardis. Ita, robore
diuinitus petito, cum omnium admiratio-
ne, paruo digito magnu[m] pondus sustulit va-
riarum reliquiarum. *Hinc regina nomen au-*
etum, ait Crusius, SANCTA & MAGNA Hil-
degardis. Post Papa iter. ingrediens (Cardi-

nalibus, Episcopis, Abbatibus 350 comitatu-
vnā cùm Imperatore Carolo & Hildegarde Cam-
pidonum medio ferè Maio peruenit. Vbi Co-
cursus hominum ad spectaculum dedicationis
cœnobij undiq; factus. Huius Monasterij ori-
ginem (quam narrare, non testari mens est)
refert Bruschius ex antiquis Chronicis Cam-
pidunensis cœnobij in hunc modum. Inci-
dit necessitas Carolo Magno belli aduersus
Saxones suscipiendi. In absentia igitur sui
Talandū matris suæ fratrem Vicarium con-
stituit: cui & Imperij curas, & coniugem
Hildegardē etiam atq; etiam commendavit.
Qui fidelitatis atq; honestatis omnis obli-
tus, etiam tori vicarium acturus, non ven-
tus est in honesta petere ab Imperatrice. Sel-
qui Helenam quæsivit, Lucretiam inuenit,
immò Susannam. Neque enim tantæ vi-
tutis femina aut maritum absentē, aut pra-
sentem Deum voluit offendere fidelitatis
pariter, ac pietatis memor. Desideratæ re-
negatione magis acceensus est insanus amor.
Nec destitit identidem fatigare precibus
castam mulierem Talandus; quem metuens
Imperatrix cœpit de astu, consueto femina-
rum clypeo, cogitare. Tandem igitur ali-
quando, quasi viæta manus daret, ita ei re-
spondit:

spondit: Scis, quanti res periculi sit, quæ inter nos agitur; actum est de nobis, si palam fiat. Quare summopere cauendum est, ne resciatur. Tuum igitur erit, ut locum tutum, secretumque ædifices, in quo conuenire possimus, omnibus arbitris remotis, reliqua me curare finito. Ille spe plenus, repente palatum insigne extrui curauit. Quo absoluto, penitior em aditum regio apparatu ornatuit, ad quem ex aula tribus ibatur portis; illuc duxit Imperatricem. Illa præeuntem secuta usque ad intimam conclavis vltimi januam. Eò ubi peruectum est, subito januam adduxit, diligenterque fores obserauit; quin & custodes apposuit, à quibus seruaretur. Quo in carcere diu conclusum atque emaciatum, pro meritis castigauit. Ille fame, solitudine, & suppli- cijs metu pænè exanimatus, quotidie ad Hiltegarde misit, qui delicti veniam, gratiamque libertatis impetraret; nec tamen impetravit antè, quam fama esset, Cæsarem è Saxonia reuerti. Tunc enim, nimis marito præsente, satis se tutam fore arbitrata Imperatrix, liberum eum dimisit. Plenumque vertitur gratia malignis facta in maioris malitiæ occasionem. Hinc & Ta-

landus carcere emissus, reduci Carolo ob-
uiam profectus est. Quem cùm salutare,
pallidus, & osse ore, interrogavit Cæsar,
quænam tam diri vultus tamque macilenti
aspectus cauſa eſſet? Perfidè, perfidaque
fronte respondit: Inuictissime Imperator,
exhaustum viribus & sanguine vides; &
quid mirum ſi color fugit è geniſ? mirum
eſt, quod vita remanſerit, inter tot & tan-
tas ærumnas. Domum tuam, imo totius
Imperij gubernacula mihi commiſiſti hinc
diſcedens. Suscepi lubens; & operam om-
nem impendi, ne quid publicæ priuataque
utilitatis negligetur. Pro quo labore, em-
gratiam reportauſi, vt à rebus gerendis re-
motus, & in custodiam datus, duriflumque
habitus pñne enecarer fame. Quam erga-
tuli poenam tantò grauius ſeñſi, quia inno-
cens fui. Libenter tulisseм, ſi meruisseм.
Cogitasseм enim, à benefico Numeſe bre-
ui me ſupplicio mitique plecti, vt æterni li-
berarer. Nunc autem ego lui, vt alteri li-
centius peccandi eſſet occaſio, ſi custos re-
moueretur. Iam diu expectauerat Carolus,
quiſnam huius eſſet audaciæ, intelligere, &
iubebat Talandum nominare temeritatii
authorem. Ille igitur, ducto ex imis pra-
cordijs

cordijs suspirio, & oculis in cælum missis, quasi superos testes aduocaret, Pudet, inquit, pigetque nominare authorem, ô Cæsar. Et hæc fatus, vocem pressit, quasi inuitus nominaret tanti sceleris reum. Mox tamen in hæc verba erupit. Quis alius hæc talia facere potuisset, nisi Imperatrix? Illa, illa, ô Cæsar, me libero, amoribus ac libidi- ni suæ tam liberè vacare non quiuisset. Ut ergo monitore, & freno careret; tam diu me in vincula coniecit, donec andiret, te- rediturum. De reditu tuo, vbi intellexit, carcerem aperuit, meque in libertatem re- stituit. Magnis viris, magnæ sunt iræ, quando offenduntur. Ita igitur, his auditis, exarsit Carolus, ut in palatio suo non di- uerteret: enimuerò, ut mandaret, mœcham in proximè præterfluentem præcipitari. Quod vbi ad Imperatricem emanauit citius, fuga sibi mature consuluit, atque vulgo ig- nota, in gynæco cuiusdam satraparum Im- perij, latitans vitam seruauit. Ibi tuta sibi videbatur. Sed quid est in hoc mundo tu- tum? Haud multò pòst accidit, ut Impera- tor, ex itinere, apud eumdem satrapam in- teriungeret, repentinus hospes. Ibi Hilt- gardis, communi mulierum curiositate, per- fone-

fenestram prospiciens, obseruabat aduententes; sed & ipsa à Talandō obseruata, & Cæsari prodita est. Illico igitur ira veter pænè sepulta reuixit. Quare subito impetu incalescens mandauit, ut ad siluam rapta oculis priuaretur, ibique omni ope destitu ta relinqueretur feris laceranda. O fortun quām mutabilis es! o quām insatiabilis infelicitas! Iata se putabat Hiltgardis asylū reperisse; jam in portu nauigabat; cùm novi sese scopuli ostenderunt. Solus loci dominus, & mater familias antè nouerant, quām inter reliquas gynæcei nymphas hospitem alerent. Postea ubi agnitam, & tam miserabilem lanienam damnatam viderunt, non potuerunt satis eius calamitatem deplorare. Ipsa quoque quām diu oculos habuit, quibus lachrymas funderet, a fletu non cessauit. At nihil iram Zelotypi lachrymæ molliuerunt. Dicitur in siluam ne alios quoque moueat ad miserationem, habeat carnificinæ suæ spectatores. Iamque arbori alligatur exoculanda, cùm rursus mirabili Numinis prouidentia, aurei velleris Eques Freidenbergensis genere superuenit; isque à sorore Imperatricis Adelinda missus, qui eam sub cultro iam constitutam,

manu.

manibus lictorum eripuit. Ne verò id Imperator i nno^tesceret, canem illis obtulit, cui oculos eradicarent, quos deferrent ad Cæsarem. Ita rursus pia ac innocens femina experta est fortunam fauentiorem, Carolo bona fraude decepto, nec quidquam inter caninos & humanos oculos discriminante. Hiltgardis etiam hoc periculo defuncta, inde Romam profecta est exulatum, fidissima sibi virginē Rosina de Bodman in comitē assumpta. Romæ, ne esset otiosa, aut nihil boni faceret, artem exercuit, à prima iuuentute traditam; ut scilicet salutares herbulas legeret, variasque inde conficeret medicinas. Nouerat enim omnium gramīnum & radicum vires, *Seminaq;*, & *flores*, & *succos*, per quos afflita valetudo redit in *vigorem*. Arti ac peritiæ Deus iunxit felicitatem. Plerosque quos curabat, sanabat. Et, si pauperes essent, sanabat gratis. Quibus rebus factum est, ut breui temporis spatio longè lateq; in claresceret, neque jam Romæ dumtaxat, sed etiam passim alibi ars illius celebraretur; multiq; ad eam se deferri curarent, qui desperatis morbis affecti, ab alijs medicis auxilium nullum accipiebant. Inter ea nec defuit diuinus oculus, qui de cælo

cælo respexit super filios hominum, & sicut
Hiltgardem calumnias passam, morborum
prosperè curandorum gloria extulit; ita vi-
cissim in impium calumniarum architectū
Talandum animaduertit. Nam qui cauſa
erat, vt Imperatrix pænè oculos suos per-
deret, ipſe diuinitus perdidit uſum oculo-
rum, justissimā poenā talionis. Neque in
oculis ſolūm iſſta eſt poena: totum præ-
terea corpus illius fœdiſſima lepra eſt perfu-
ſum. Itum eſt ad omnes medicos, tentata
ſunt remedia omnia. Nihil vel hominum
ars, vel graminū natura profecerunt. Dum
vbique inquiritur, fama crenſit, Romæ eſt
feminam, velut nouam aliquam ſæculi Me-
deam, quæ omnes nōrit morbos sanare. Ta-
landus, deſiderio sanitatis, ſiue bonis illa-
artibus, ſiue Thessalīs utatur, ſtatuit cum
eognato Imperatore Romam proficiſci, atq;
opem illius feminæ implorare, quæ nullum
ſine ope à ſe dimittere ferebatur. Commi-
tit ſe viæ, & Romam appellit. Nec fuit
diſſicile, Romæ, illam reperire, quæ jam in
toto orbe celebris habebatur. Quem poſt
quam Hiltgardis de fenestra vidit, illico ag-
nouit. Sed & cauſam aduentū intellexit.
Quid tunc eam facere jussiſſet affectus, niſi
vircus

virtus naturæ imperasset? Scilicet malum
malo addidisset, si fuisset ipsa mala. *In oculis Eccl. 12:*
suis lachrymatur inimicus: & si inuenerit tem- 16.
pus, non satiabitur sanguine: & si incurrerint
tibi mala, inuenies eum illic priorem. In oculis
suis lachrymatur inimicus, & quasi adiuuans
suffodiet plantas tuas. At non talis fuit he-
roina illa. Incidit utique illi in mentem:
Hic est Talandus ille. Hic est ille impurus
adulter, perfidus sollicitator, mendax ca-
lumniator, qui famam, qui vitam meam ad
extrema duxit. En ut, qui in cauſſa fuit ut
mihi oculi eſſent eradiendi, ipſe cæcitate-
& nocte plenus, horribili ſcabie plenus eſt!
En, ut mea ope indiget! Noui herbas, ſcio
pharmacæ, perſpectam habeo vim lapidum
qui ſanare, qui cruciare poſſint. Non ſana-
bo, cruciabo. Haud me videt cæcus; nec
tot ærumnis mutatum vultum agnoscunt,
qui eum comitantur. Age anime, refrigerá-
te, vindica tam grauem calumniam; & do-
lorem pro dolore repone. Hæc atque alia
talia ſuggeſſit utique memor tam atrocium
iniuriarum animus. Sed virtus eum subegit,
& ſuasit meliora. Misit itaque ad eum Ro-
ſinam ſuam, jussirque primum cauſſam tol-
lere morbi, poſtea quærere medicinam, de-

qua

& ſicut
borum
ita vi.
hitecti
cauſſa
os per-
oculo-
ue in
n pra-
perfū-
entata
inum
Dum
næ eſſe
i Me.
e. Ta.
illu-
cum
i, atq;
allum
mit.
fuit.
am in
poſt.
o ag.
exit.
, niſ
ircus

qua ipsa sit interim prospectura. Ne autem
causam ignoraret, ad sacerdotem eum ab-
legauit, cui peccata sua confiteretur, ob qua-
utique in hæc mala incidisset. Ille seu amo-
re sanitatis, seu quod ictus saperet, crimen-
que suum agnosceret, paruit. Confessione,
pœnitentiaque peracta, intra paucos dies,
visum recuperauit, totoq; corpore munda-
tus est, cum pariter & mentis & corporis sa-
niæ emaculasset. Pro miraculo ea res habi-
t est. Et æquè Pontifex atque Imperator Ca-
rolus fæminæ peregrinæ consiliū auxilium
que admirati, eam ad se accersuerunt; et
autē ad palatium neutrius consentiens ve-
nire, respondit, postero se die in D. Petri Ec-
clesia utriusque locuturam. Aderat dies al-
tera, aderat & Hiltgardis Rosina comitan-
te. Venit & cum Pontifice Imperator. Ma-
gna est omnium expectatio mulierem pere-
grinam tot mirorū patratricem videre cu-
pientium. Sed omnem superauit expecta-
tionem, quod eam primo statim aspectu Ca-
rolus agnosceret, & tamquam Imperatricē
coniugem salutaret. Agnita Hiltgardis &
Pontifici, & marito omnem totius calum-
niæ seriem denarravit, Deoque & grates, &
laudes dixit, qui electos suos deduxit in via
mirabili.

mirabili, & facit mirabilia magna. Neque
 discrimina dumtaxat recensuit, quæ euase-
 rat; sed etiam innocentiam suam, & Talan-
 di calumniam detexit. Carolus veritatem
 edocitus, ingenti gaudio, illam in vxorem
 recepit, filijs quoque matrem Roma redu-
 cturus. Mox deinde ira omni in Talandum
 conuersa, cogitauit, quibus eum supplicijs
 è medio tollendum mandaret. Sed ad cle-
 mentiam ab incunabulis educata Hiltgar-
 dis, inimico suo capitali vitam impetravit.
 Haud tamen impetrare potuit, quin in exi-
 lium, extra Imperij fines, relegaretur. Tum
 noua lætitia, nouumq; festum Romæ exti-
 tit, Pontifice eos denuo coniungente ac be-
 nedicente, & Carolo quidem *Magni*, Hilt-
 gardi autem *Magnæ* nomen tribuente. Hæc
 vbi Romæ gesta sunt, reuersi in Germaniā,
 communi consensu, duo insignia pietatis
 monumenta dedicauerunt, ad honorem
 Dei Matris ac Virginis: Hiltgardis quidem
 ex voto vnum Campiduni, Carolus autem
 Magnus Aquisgrani alterum: quod vtrum-
 que voluerunt esse grati animi æternum te-
 stimonium; ob innocentia ac veritatis antè
 oppressæ, nunc autem manifestatæ victoriæ
 & triumphum. Atq; hæc verissima est vtri-

Sap. 10;

17.

Psal. 135;

41

L

usque

usque ædificij sacri origo, teste Bruschio.

§. X.

Hiltgardis historiam non temere pro fabula habendam, vel sine utili doctrina putandam.

Quod num ita sit, ego neque jurare volo, neque litigare. Narrata narro. Authore do, non fidem; quæ sit penes authores. Scio esse, qui moneat, *in acta Hiltgardis prodigia fabularum monstra, qualia nec Phryx olim fabulator cogitauit, nec Phædro in mentem fuerunt, nec in Parnasso Ascreaus somniauit, immo pisse, & à quibusdam in historiam, tamquam certa legitimaq; recepta admissaq;.* Ego ha pro certis non vendo. Monstra tamen fabularum non agnosco, nec somnia, qualia Æsopus aut Phædrus somniauit. Non enim bestiæ in his gestis feruntur locutæ; sed talia narrantur, qualia passim alijs quoq; heroibus leguntur contigisse. *Mirabilis Deus in sanctis suis.* Ita eorum exercet virtutem; ita probat patientiam, ita illustrat sanctitatem; ita denique ostendit, calumnias ad extremum in ipsorum calumniantium infamiam redudare. Enim uero, si demus hæc facta esse,

Psal. 67.

63.

sanctis suis. Ita eorum exercet virtutem; ita probat patientiam, ita illustrat sanctitatem; ita denique ostendit, calumnias ad extremum in ipsorum calumniantium infamiam redudare. Enim uero, si demus hæc facta esse,

S. Ambr.

lib. 3 de officijs.

an nihil ex illis discere licet? Fabula et si vim veritatis non habeat, ait S. Ambrosius, tamen ratio-

rationē habet, ut juxta eam posit veritas manifestari. Referunt seculares, virum quemdā fuisse, ut quoties beneficio virum suarum destitutus, amicam & nutricem terram impulsu aduersarij cōtigisse, de solo surgens magis in aduersarium præualeret; & sic occasio prostrati occasio siebat triumphi. Dabat infirmitas fortitudinē, lapsus palmam, ruina victoriam. Cui hæc convenient, nisi Christo, qui ad hoc cecidit, ut glorioſior resurgeret? Hæc D. Ambrosius. Licet ergo pari modo siue historiam, siue fabulam Hildegardis etiam nobis ad mores accommodare.

§. XI.

Quæ è factis & narrat à Hildegardis fortunâ documenta capiantur?

Ac sanè multa inde hauriri possunt documenta. 1. Etiam magnatibus suas cruces, suasq; ærumnas esse; ut inde humilientur. Immò quò quisque est maior ac potentior, eò magis patet ad ictus Fortunæ excipiendos. 2. Hinc solatium est minorum, gentium hominibus, si videant etiam Principibus, Regibus, Imperatoribus suos esse casus, seq; tantos socios habere miseriariū. 3. Monentur Principes, ut videant, cui fidant. Talandus cognatus fuit Caroli Ma-

L 2

gni,

gni, nec tamen fidus fuit. Nimirum fratre
quoque gratia rara. 4. Si tantus Princeps.
Si cognatus Cæsar is non fuit fidus custos ca-
stitatis, quid mirum est alios quoq; esse eius
dem virtutis insidiatores? Dolendum, hec
sanguineis lachrymis deplorandū est, quod
multi pædagogi, multi Parochi, multi Pa-
stores; pueros suos, subditos suos, oves suā
ad scelus solicitent! quasi primis stipendiis
secundis beneficium; tertijs merces detur,
vt animas ducant ad Infernum. 5. Dilic-
imus nullam feminis esse excusationem, si se-
finant allici, & in fornicationes, adulteria,
incestus consentiant. Hiltgarden habent
Hiltgarden imitentur, & decipere vole-
tes bono dolo decipient. Ad hoc à natu-
rā astutiam acceperunt, vt astum malum, bo-
no illudant; non vt maritos suos decipient.

6. Ex his gestis intelligimus iudicia Dei, &

Eccl. 11. *mirabilia opera Altissimi.* Sinit innocentes
patri; sinit honestissimos infamari; sinit ca-
stissimos turpissimis calumnijs infamari; si-
nit morti adiudicari vita dignos. Sic eod-

4.

Sap. 3. 6. expolit, sic tamquam aurum in fornace pro-
bat; sic ad maiorem gloriam atque honor
promouet. Quis enim dubitet, Hiltgarden
receptam, quam primò acceptam Impera-

tori

tori fuisse longè chariorem honoratiorem-
qué? Et debebat vtique Carolus hanc illi
compensationem. Vno verbo, Hiltgardis
nulla alia re *Sanctæ* nomen magis potuit
mereri, quām patienti fortiōne exantlatio-
ne tantæ calamitatis. 7. Quod maximè
spectat historia, discant hinc falsi delato-
res, quale eos maneat præmium suæ ac-
cusationis. Ad tempus nocere possunt, cum
tempore prosunt, & exaltant, quos depri-
mere voluerunt: ac per quod ipsi volue-
runt emergere, per illud ipsum tandem in-
paria, immò maiora mala deiiciuntur. Ve-
rè enim dictum est: *Iudicabit pauperes po-* Psal. 72
puli, & saluos faciet filios pauperum: & humiliabit calumniatorem.

§. XII.

*Nottonis calumnia in authorem diuinitas
relapsa.*

Cuius rei manifestum paradigmata etiam Ven. Bea
Venerabilis Beda de S. Arnolfo Episcopo da. tom. 3.
his verbis narrat. *Quidam homo celestus no-* in vita S.
mine Notto, ausus est irrogare cum complicibus Arnolfo,
suis episcopo sancto iniuriam, afferens scilicet,
eum non esse cultorem Dei, sed potius hominem
deditum voluptati: ad cuius lectum nocturnis
horis, non solum rex, verum etiam regina,

tamquā consilium flagitantes interdum prope-
 rarent. Cū ergo vir ille die quādā, alio referto
 vino unā cum detrahente focio suo strata pe-
 tisset, iubente Domino, omnia vestimenta illo-
 rum vallantur undiq_z flammā. Quibus illico
 cum ingenti clamore profilientibus, aquam circa
 nates ac genitalia loca, ubi camisia illorum ac-
 rimē cremabantur iniçientibus, nec omnino
 flammam diuinitus missam extingueret valenti-
 bus, tandem ad instar pororum luto volutabri-
 se pariter involuunt, & ibi diu vociferantes,
 vix ad ultimum pœnam, quam merito pati-
 bantur, euaserunt. In quibus profectō imple-
 tum est hoc, quod scriptum est in Psalmo: De-
 trahentem secretō proximo suo hunc persequi-
 bar: in tantū, ut & illud diuina censura facili-
 esse non ambigamus, quod detractores isti ve-
 mentissimē cremabantur in partibus illis, ubi li-
 bido, de qua calumniabantur virum iustum,
 regnare non dubitatur. nec multò pōst auctor
 huius detractionis, profatus videlicet Notto, in
 huiusmodi criminibus diffamatus apud regem,
 ut sclera eius unā cum vita regalis gladium
 amputaret; nec non & filius eius
 eidem sententia subia-
 ceret.

CAPVI

C A P V T X.

Aliud valdè insignis calumniatoris exemplum & supplicium.

§. I.

Etiam è fabulis utilissima trahi documenta.

Verbi me ad alia, & vidi calumnias, Eccle. 4.1.
qua sub sole geruntur, & lachrymas
innocentium, & neminem consola-
torem: nec posse resistere eorum violentia, cun-
ctorum auxilio destitutos, ait Ecclesiastes. His
ergo, vt siam consolator, ostendam, Deum
esse auxiliatorem, ac vindicem. Ut autem
parum refert, siue lacte caprarum, quæ len-
tisco pascuntur, siue alio pharmaco sanes-
ægrotum; ita nihil interest, siue fabulis,
siue historijs calumniâ afflictum consoleris.
Æsopus, qui meritò sapiens aestimatus est,
utilia monita sua non severè, neque impe-
niosè præcepit: sed, vt Philosophis mos
erat, salubriter ad perspiciendum, mentes
arimasque, hominum caussa, audiendi qua-
dam illecebra induxit. Ut enim apis ex ama-
rissimis floribus & asperrimis spinis mel sua-
visissimum ac lenissimum colligit; sic etiam
ex incredibilibus fabulis, vtcumque decer-
pi potest aliquid utilitatis. *Apud authores*

S. Aug.
contr.
menda-
cium,

secularium litterarum, ait S. Augustinus, ut apud Horatium, *mus loquitur muri, & mus stela vulpecula*, ut per narrationem fictam ad id, quod agitur, verax referatur significatio. *Vnde & Æsopicas fabulas ad eum finem relatas, nullus ineruditus fuit, qui putaret appellanda mendacia.* Haec & in sacris libris, ut in libro Indicum, cum ligna sibi regem fecerunt, & loquuntur ad ficum, & ad vitem, quod totum fingitur: *ficta quidens narratione, sed veraci significacione hec dicuntur.* Et utiliter dicuntur, quia quemadmodum iris nihil aliud est, quam reluentia solis refracti in nubibus: ita fabula quædam est veri repræsentatio. Verum autem dicere, utile est; licet saepius gratum audire; ut videre fuit in Pharisæis, & vniuersim apud Iudeos, quorum alios parabolis suis perstrinxit salubriter, alios

Matth. 13. non sine solatio erudiuit Christus, qui loquitur & v. 34. *cutus est eis multa in parabolis; & sine parabolis non loquebatur eis.* Quoniam igitur multi sunt, qui non solum calumnias struunt, sed etiam calumnias calumnijs superaddunt. *mendacium mendacio tegant.*

Ouid. lib. 1, de art. (*Sic ne perdiderit, non cessat perdere lujor.*
Et renuocat cupidas alea sape manus)
etiam nos medicinæ medicinam appone-

MUS

mus, siue ea sit ex historici, siue è Poëtæ taberna sumpta. Parum id moror, in utroq; genere possumus, seu quid factum, seu quid faciendum demonstrare.

§. II.

Lucij mercatoris, & Nuti famuli eius calumniatoris funesta tragœdia.

Author est Ioan. Baptista Giraldus Cyn-
thius nobilis Ferrariensis, Italicus scriptor, apud quem hæc leguntur. Alfonso II. Du-
ce Ferrariensi, Lucius honesti nominis, & copiosus mercator magnum sanè quæstum ex lana & sericis mercibus faciebat. Hic, in spem tabernæ custodiendæ, puerulum ex lapide emptum, liberaliter educabat, quem Nutum appellavit, Ponirum dictum antè, quām emeretur, utriusque nominis mensuram egregiè impleturū; immò Theocrinem Tragicum Mundo daturum. Videbat enim ingenium in eo Mercurialibus negotijs aptum. Itaque confidebat, se præsertim magistro, insignes eum progressus facturum, eusurumque aliquando & ipsum ditissimum institorem. Quam ob caussam, ubi primū adoleuit, omnem illi tabernæ suæ concredidit administrationem. In fauore indelegit sanguinem præcedit. Mercator igitur,

L 5

quam-

Ioa Bap-

Gyrald.

Cynthius

part. 2.

Hecate-

mitorum

Italicor.

Decade 8.

Nouella.

I. pag. 117.

Venet.

1584. ap-

presso Fa-

bio &

Agostin.

Zoppini,

&c.

quamuis liberos haberet haud paucos, hunc tamen *Nutum* in negotijs expediendis prætulit; neque sanè etiam minore dilectione & cultu dignabatur, quām vnum ex illis. Postquam autem ex ephebis excessit, præter laetum victum, stipendiū ei etiam dedit annū non contemnendum. Quin & mantissam honororiā identidem addebat, vt & spiritus adderet. Accessit ad hanc benevolentia alia occasio. E mercatorum collegio alius quispiam defunctus quingentos aureos, in testamento, reliquerat, ad arbitrium Lucij applicandos cuicunque iuueni, qui speraretur aliquando mercatorum societati profuturus. Hanc omnem pecuniæ summam Lucius *Nuto* suo attribuit, disertis verbis addens: se volente, posse illum hanc summam cum suis mercibus quæstui exponere, vt non in Lucij, sed in *Nuti* commodum excresceret fœnus: plura etiam atque maiora pollicitus, si modò, vt ad id tempus impigre fecisset, ita virtutem & fidem porrò curæ haberet. Qua liberalitate incredibiliter exilaratus *Nutus*, gratijs quām potuit maximis Patrono actis, accepit conditionem, & ex totius pecuniæ in calendariū relatæ partibus triginta, vñ am ipse sibi vendicauit.

Malæ

Mala indoles, etsi habet acetum in pectore, tamen beneficijs non sit grata: & pecuniae cupiditas indomita est, cum inualescit. Interlapso biennio, ea *Nuti* pecunia incrementum sanè magnum fecit; longè tamen minus, quam Lucij. Cœpit ergo *Nutus* suum cum heri lucro conferre, atque progressum utriusque inter se comparare; suspicere & admirari domini augmentum, suum contemnere, & nihil facere: denique sapienter scripsit Apostolus: *Qui volunt 1. Tim. 6. diuites fieri, incident in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia & nociva, qua mergunt homines in interitum & perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetentes errauerunt a fide, & inferuerunt se doloribus multis.* Quod etiam huic *Nuto* accidit, quem inuidia avaritia eò induxit, ut vilitatis suæ, & omnium beneficiorum oblitus, statuerit patronum suum non modò bonis & honore exuere, verùm etiam perfidissimè è vita exturbare. Et quia malis numquam voluntas, sed tantùm occasio peccandi deest, noctu diuq; cogitabat, quo pacto, quæ heri erant, sua facere posset. Aliquando forte herus nihil mali de *Nuto* suo (quem ubiq; ad nutum

tum habebat obsequentem) suspicans, clauem ei Apothecæ tantisper tradidit, vt eam obseraret, pro more, mox reddendam. Et mox etiam reddidit, sed priùs clam ceræ ad id paratæ impressit. Ad eius exemplum clauem adulterinam trifurcifer fieri curauit. Noctu igitur cum fratre minore tabernam ingressus, plurimaque pretiosorum pannorum volumina, atque alia, quæ ipsius erant, sibi ipsi abstulit, & loco subterraneo paucis noto abstrusit. Lucio altum dormiente. Facto postea die, Lucius Apothecam suam visitauit; quam vt primùm reserauit, à nocturno fure compilatam fuisse deprehendit. Ibi incredibile dictu est, quām fuerit vehementer commotus, tantoque magis, quod id damnum ad *Nutum* quoque pertineret. Primum ergo habuit, vt ad eum aduolaret, cui occurrenti cladem acceptam sollicitè nuntiauit, ab eo solatium, ab eo consilium, ab eo opem expectans. Sed longè alia omnia inuēnit. Indoles nimirum, tempore duro, se prodere cœpit. *Nutus* enim ad hunc nuntium, vultum, & colorem, & vocem mutauit, & iracundo simillimus, Superos, inferosque inuocauit in vindictam. Mox etiam in Lucium acerbissimè inuectus, non dubi

dubitauit in eum culpam coniçere, immò ipsummet furti se alligasse, dicere: nam clauim penes ipsum solum fuisse; claustra integra esse; seris neminem vim adhibuisse; neq; effractas fenestras; nulli igitur alij ingressum patuisse, nisi senecioni; iam demum apparere, quorsum sibi quingenti aurei, quorsum aliæ pecuniaæ sint ad tempus potius concessæ, quam donatæ; nimirum suam sic industriam fuisse excitandam, ut impensis laboraret, si heri lucratam quam sua tractaret: nunc, cumulo satis aucto, omnia repente subduci, ut fructus cum radice penes dominum maneret. Nimirum hac est merces mea, inquiebat, hanc pro tam fideli, sedula, ac diurna viginti annorum seruitute gratiam fero? In hoc rem tuam auxi, ut perderem meam? Hac arte uteris, ut jam prætextu aliena furacitatis mea mihi iuslissimo titulo acquisita velis circumscribere? Iuro, si quis Ferrariae locus est iustitiae, effecturum me, ut tu perfidiose vorule, in malam maximam crucem tollaris. Ad hæc tot plastra conuitiorum obstupuit senex, neq; satis capere potuit adeò inexpectatam clientis, & in eam usq; diem obsequentissimi famuli sui insaniam: atque ut erat mitis ingenij, placidissimè in hæc verba

verba respondit: *Hacnē effutire audet, fili!*
Ego nē ut furari, ego tua ut furari ausim, cuim
amore & gratia facere quidnis & pati paratu
sum? quem hanc aliter ac filium amo? quem:
hunc educētum educavi? cui tot munera contu
li? cui omnia concredidi? Sine detumescere pa
llisper iram; pone furorem, & opinionem quoque
istam pones. Citiūs ira potest, quam malitia
placari. Quare ad hæc mitissimè dicta, Egra
gium verò amorem, subiecit verus litium cra
ter Nutus, qui tam diu, tamque, laboriosè compor
tatum senectutis olim mea sustentaculum, opa
minimè modicas mibi audet interuertere? Itane
famulos tuos optimè de te meritos, ita tibi fide
lissimè seruientes remuneras? Sed ita me superi
ad amassint, ut non permittam hacte de impro
bitate gloriari. Dixit, & stomachabundus se
proripuit ad Prætorem, nihil non commi
niscens, ut Lucius ad carcerem, tandemque
etiam ad furcam addiceretur. Ad id indu
cendum Prætorem multis rationibus con
tendebat. Multum in utramque partem po
test fama, quæ si bona est, tam facile num
quam creditur, quod accusatur. Quia igi
tur Lucius tota vrbe vir in paucis bonus
& honestus habebatur, nec ullus erat, qui
de iniuria ab eo umquam accepta fuerit
questus,

questus, præsumptio pro illo fuit. Quin & opulentia quoque Lucij non sinebat credere, ad tam turpe eum facinus descendisse. Quare actorem seriò est cohortatus Prætor, videret, quid ageret; Lucium hactenus in re nulla culpabilem repertum, & cunctis honoratum; temerè rem tanti momenti, contra dominum, præsertim à famulo, ad tribunal non deferendam. At Nutus: *Equidem, aiebat, melius ego cum, & magis domesticè, quam alijs nouere. Quod si vita eius rationem patefecero, equidem in stuporem omnes dabo, quotquot bene de ipso sensere ad hoc tempus.* Interim tamen aliud à te non flagito, quam ut, quod à te requirit iustitia, officium tuum facias. Victus importunitate Prætor respondit, *Non commissurum se, ut officio suo defuisse videri posit.* Itaque linguam magis Nuti, quam caussam Lucij veritus, illo dimisso, hunc per accensum ad se citauit. Quo præsente, irato similis, *Natū, inquit, pulchra coronide voluisti honesta ceteroqui vita clausulam imponere, dum religioni tibi non duxisti, illi famulo suum interuertere, qui tot tibi annis operam tam gnauam locauit.* His auditis Lucius pænè extra se positus obtestari cœpit, ne hoc de se crederet, simul uti cognouerat,

candi-

candidè factum commemorauit, dicas capi-
ti suo dirissimas imprecatus, si aliter res se-
haberet, ac diceret; eoqué Deum, & Diuos
testes, ac vindices implorauit, vocauitq; in-
nocentiax suæ patronos & defensores. At
Prætor, *Quando seras, inquit, nemo violauit,*
neq; claustris vim intulit; neque cardines effra-
eti fuere; neque, ut tute confiteris, prater
vnuno, clamim hypothecæ in potestate habui-
llus, quis non videat, te magnis praividicis la-
borare? Cui quidem exceptioni satisfacere
cùm non posset Lucius, lorarijs mandauit,
ut eum lictores in carcerem abreptum tor-
mentis subigerent ad veri enuntiationē. In-
terim tamē partim ex graui senis optimi te-
stificatione, partim ex verbis, quibus sele-
purgabat, & ipso vultu, quo innocentē se
astruebat, animus illi præfigiit, fore ut tan-
dem veritas proderetur. Quare, et si cum
Nutus quoque passim in vrbe Lucij fugillan-
di finem nullum faceret, commonuit secre-
tò, quotquot nouerat lautos mercatores,
ut ad prætorium concurrerent, & vincula
torturamque Lucij stipulatione 20000 au-
reorum redimerent; donec ventilata cauſa,
& comperto vero, reus innocens pronun-
tiari posset. Factum, quod suggessit. Ita
permis-

permissus tum quidem est domum se recipere Lucius, comparitus, quandocumq; reuocaretur, & amissuris illis memoratam pecuniam, si aut fuga se subduceret, aut causa caderet reus. Numquam fatigatur impedimentis cupiditas diuitiarum. Itaque nebulo ille lucri maioris auidus, cum Lucium nondum neci datum esse videret, cui vitam suam in acceptis referre debebat, liberèq; domi degere, decurrit ad Alfonsum Ducem, & querula ciulatione multis est deuestus, Apud Prætorem, pauperum caussis neque locum, neque aurem esse; iniurias grauissimas negligi; diuitum nempe amicitias & munera præualere. Quod ut ostenderet, simul tanto verborum pondere, quā componuerat, fabulam recensuit, ut non de nihilo esse Ducis persuaderet. Qui proinde ei promisit, effecturum se, ut posthac queri amplius non posset, ius sibi tributum non esse. At mandato igitur à se homine nequam, sine mora Prætorem ad se euocauit, vultu-
sè sciscitatus ex eo: *Cur de manifestario furto accusatum mercatorem caussam è vinculis dicere prohibuisset?* Cui ille retulit: *Rigorem legum aequitate Præterum esse temperandum, quarum finem, non verba debeant expendere.*

M

Enim.

Enim uero cum accusatus huc usq; honesto sem.
 per nomine faerit ubiq; notus, temerè se factu-
 rum fuisse, si talem virum ad unius serui-
 nuntiationem in carceres continuò compiegisse.
 Immò adeò sibi videri Lucium non affinem est
 intenti criminis, ut potius coniectura sit proba-
 bilis admodum, per summam etiam calumnii
 fortunas eius ac vitam peti. Inhumanum est
 afflito addere non citra iniuriam afflictionem.
 Sperare se, breui emersuram veritatem. Ci-
 terum nihil omissurū se, quod sui muneris est.
 Post hæc illi recensuit, vnde Coreggiani
 (ex hac enim familia erat Lucius) accusatio
 sibi commentitia videretur; addiditque:
 Nisi ciuib; passim integritas eius viri longe es-
 set testatissima spectatissimaq; haud sane hon-
 estissimum mercatorum ordinem fidem suam ad-
 tot aureorum, hoc est, 20000. pro eo fuisse inter-
 positurum. Dum hæc à magistratu geruntur,
 Lucius his miseris ærumnis absolui cupient.
 Nuto per certos quosdā homines vltro spo-
 pondit, damnum se ei omne de suo resarvu-
 rum; & additum insuper 500 aureos, si
 actione cœpta desistens caussam suam de-
 sereret, omitteretque porrò sibi negotium
 facessere. Sceleratus impostor, qui obuij;
 vlnis hanc liberalitatem debebat amplecti,
 nouam

nouam ex ea sumpsit occasionem Euergetæ suo lethaliter nocendi. Siquidem denuò ad Prætorem cucurrit, & questus est, quòd veterator senecio malè sibi conscius, suppliciumque metuens, dictam modò summam obtulerit, eaq; se corrumpere voluerit. Nec aliud esse istud, quām apertam criminis perpetrati confessionē. Cui Prætor, Nempe quid detrectas, aiebat, tam insignem conditionem, cùm prater tuum, tantum rebus tuis auctarium accedat? Et meminisse debeas, exiger rationes tuas ad communis humanitatis sensum, ut cum eo, à quo jam inde à teneris altus atq; educatus sis, non summo jure, qua summa esse dicitur iniuria, experiare. Et vel ex hac tam inusitate munificentia oblatione ego haud iniuria colligam, illius intaminatam animi magnitudinem, statuamq; id scelus, quod tu illi affrictas, minime in illum cadere. Hisce velut telo percussus, pertinaciam tamen non mutauit Nutus, sed ita respondit: Ego verò volo, ut de verali improbitate Orbi constet. Et, quandoquidem video, quām agrè tute te permoneris nas, ut, quod aequum est, pronunties, decurras sanè rursus ad summum & incorruptum iustitia mysteriū Duce Alfonsum, qui & me restituit in integrum, & justum sōnti decernat supplicium.

plicium. Dixit, & inde se furioso impetu
 proripiens, atque urbem vbiique inconditis
 replens quiritationibus, apud Duceū effe-
 cit, vt Prætori accersito severissimè manda-
 retur diligens in cauſam inquisitio. Ibi Præ-
 tor Duci prolixè ostendit, quibus religioni-
 bus angeretur; Cur in carcerem rapiendum
 Lucium esse haud existimārit: nec dubitare
 se, dixit, quin breui constitutum sit de syco-
 phantia. Interea *Natus* vt dolum malum
 peiore necteret, cùm aditum ad tabernam
 pannariam sibi non ampliū patere videret,
 ianua pluribus seris communita, subornauit
 quemdam, vt, per speciem pannos emptu-
 ri, ad tabernam admissus, clam aliquid in-
 ferret secum è tela aurea, quam ipse sibi cle-
 pserat, insereretque Lucij mercibus. Quod
 vbi ad animi cessit sententia, denuò fatiga-
 tum Prætorem eò adduxit, vt lictores mit-
 teret, qui num delatoris merces inter mer-
 ces Lucij comperirentur, inquirerent. Mi-
 tuntur, & opportunè Lucium in ipsa taber-
 na reperiunt, qui dum, vt fit, sui panni volu-
 mina hinc inde volutat, explicat, compli-
 cat, auream quoque telam deprehendens,
 lictoribus spectantibus subito rubore per-
 funditur, & colore fatetur, cuius reus non
 erat.

erat. Inuolant lictores, & telam è manibus illi eripiunt, hanc ipsam quoque sibi asportatam queri Nutum dicentes. Necessitatē igitar Lucio secum ad Prætorem eundi imponunt: qui haud grauatè obtemperat. Ibi rogatus de tela, ingenuè fassus est, se eam inter suas merces reperisse, sed à se ibi nequaquam repositam esse, videri vel magicis artibus, illuc venisse, vel ab ipso cacodæmone eò importatam esse: innocentiam suam mirabiliter tentari. Prætor toruante fronte ferociam fingens, *Quin tandem, inquit, tot prejudicijs pressus celare crimen desinu? non patésentis jam fraudem?* At ille nullum non lapidem mouit, vt innocentiam suam astrueret. Ita inter se agentibus Prætore & Lucio superuenit Nutus, & velsut vnguis, quod dicitur, in ulcere, exacerbavit causam, flammamque camino addidit: efficere tamen non potuit, vt manus adversario, aut vincula iniijcerentur. Adduci enim se Prætor non patiebatur, vt grauius in Lucium consuleret priùs, quam cum Duce ipse egisset de impostura, quam conciiebat ex sollicitudine accusatoris. Sensit id sceleratus *Nutus*, & rursus præuertens apud Ducem ipsum Prætorē quoq; vt reum

accusauit, vt qui suam contemneret pauperatem, & Lucij opes vereretur, semperq; juris processum procrastinaret, nec furem dierectum multaret. Vrgebat autem supra modū telam aureā in taberna Lucij inuentam. Et quò non venit vindictæ cupiditas, immò auiditas habendi? ausus est temerarius accusator dicere, ad suspendium se adætū iri, nisi Duce Prætore æquorem experiretur. Qua tam effronti audacia motus Dux sigillatim voluit à Prætore de omnibus edoceri, atq; intelligere, cur carceres differret, atque ad torturam non procederet. Prætor, famam, innocentiam, agendi modum, quo Lucius vtebatur; *Nuti* autem importunitatem, & suspicandi caussas ita Duci exposuit, eiq; adeò satisfecit, vt totam caussam eius arbitrio ac prudentiæ permetteret. Ita à Duce discessum est. Poterat irritari meritò Lucius tot iniurijs ab ingratisimo *Nuto* affectus, quia tamen mitis erat animi, denuò, lite pendente, honestos viros ad *Nutum* alegauit, qui suo nomine, amicè rogarent, vt tandem à se innocentem accusando desisteret; spondere se ei, non modò indemnē eum futurum, sed, præterquā, quòd in integrum eum sit restituturus, & redhibitus

biturus 500 nuper promissos aureos, post-
hac, toto decennio, se ei permissurum dimi-
dium lucrum, quod ex diuenditis mercibus
è sua taberna ad se solum esset redditum.
Sed, ô ingratos mortales! ô hominē effron-
tem! etiam his condicionibus noluit sub-
scribere *Nutus*, immò iam Chius aut Aby-
denus, non *Nutus*; dictitans, jam sibi non
licere, cœptam apud magistratū litem caus-
samque deserere; & suspicionem calumniæ
in se vertere. Itaque vltima voluit experiri,
vt aduersarium è vita exturbaret. Abierat
annus, hac calumniæ tragœdia durante.
Interea vxor Lucij tantæ infamiæ impati-
ens, præ luctu mortua est. Lucius autem &
tori consorte ægrè carens, & liberis tamen
obtrudere nouercā nolens, puellam deam-
auit haud procul à suis ædibus habitantem,
gnaram tractandi sericum, atq; opera Phry-
gia conficiendi. Huius domum, cùm Nutus
ab Lucio celebrari non ignoraret, sperauit,
eius opportunitate tandem se exitialem tra-
gulam illi iniecturum. Misit cum corbe fra-
terculum, qui in eo dibapham ædibus ama-
siæ, quam domo abesse explorauerat, infer-
ret, ac retro lectum destitueret, indeq; sese
actutum subduceret. Interim ipse curriculo

M 4

se ad

se ad prætorem contulit, lictoresque, qui in domo amasæ illius anquirerent, poposcit. Adeò contumax est malitiosè persequentiis animus: adeò inquieta calumniandi libido. Sed nihil attraxit funis *Nuti*. Lucius quippe toties ictus, totq; malis exercitus, tandem sapere, & calumniatoris sui machinationibus attendere didicit. Cùm ergo vivisset, fratrem *Nuti* nescio quid pallioteum gestare, ac furtim se in ædes amasæ suæ penetrare; è vestigio eum insecutus, eodem se intulit, puerumque dibapham, pone mulieris lectum deponentem deprehendit. Illoco igitur irruit, manus iniecit, & aduocato famulorum subsidio, impostorem cum purpura & sportula ad Prætorem adduci curauit, eo ipso tempore, quo lictores procurabantur, ad perscrutandam amasæ domum. Puer conspectu Prætoris conterritus, stropham omnem fratris detexit: quia & historiam omnem de compilata à se, atque à fratre suo, taberna pannaria, per adulterinam clauem reserata, percensuit, non solum Prætore, sed etiam multis alijs, atq; ipso quoque Lucio audiente. Quis tunc latior Lucio, qui expeditum se ærumnis maximis sentiebat? Et tamen adeò bona erat

mentis

mentis, ut gaudium hoc non paruo dolore
perturbaret, eò quòd videret, Nutum, quē
à puero educarat, & tanto opere semper
dilexerat, suo loco implicari, & de capite
periclitari. Etsi enim eum tam immemorem
beneficij, tamque iniurium, & adeò exco-
gitata deliberataq; malitia pertinacem ex-
pertus esset, tamen antiquus amor præua-
luit; & versabatur illi in mente Christi præ-
ceptum: *Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos: & orate pro persequenti- bus, & calumniantibus vos: ut sitis filii Patris vestri, qui in cælis est.* Itaque statuit eum sta-
tim de discrimine, in quo versaretur certio-
rem facere, & ad fugam hortari. Iam eā
caussa è conlaui Prætoris egressus scalis
imminebat, cùm illi occurrit Nutus, existi-
mans omnia, quæ per fratrem minorem
machinatus erat, probè gesta esse; effectu-
rusque vt lictores maturè mitterentur ad
ædes amasiæ perscrutandas. Cui Lucius, ô
Nute, ni actutum te hinc amoliris, perijsti. Pa-
tent omnia Prætori. *Vincula tibi injiciet; ma- lum maximum dabit.* Nutus amentia cæcus
ab irato hæc dici ratus, exemplo mille in-
Lucium conuitia regessit. Ille autem etiam
atque etiam rogauit, vt fuga sibi consuleret;

M 5

non

qui in
oscit.
quen-
di libi-
Lucius
rcitus,
nachi-
govi.
lio te-
masia
is, eo-
, ponè
endit.
aduo-
prem-
em ad-
tores
masia
nterti-
: quin
se, at-
r adul-
non
s, atq;
ac la-
maxi-
erat-
neniū,

non esse amplius simulandi locum. Quanto magis rogauit herus, tanto minus illi credidit *Nutus*, altiusque clamauit. Qui ut caperetur, iam mandaturus erat *Prætor*, cum audijt foris iurgantium voces, januaq; repente reducta conspexit ipsissimum *Nutum* pessimis conuitijs herum suum innocentem proscindere. Neque eius aduentus morus est homo nequam; sed magis effera-tus in ipsum judicem inuehi cœpit, quasi rem jam confectam haberet: Et, *Haccine Ferrariæ justitia est*, exclamauit, sic jura dispensantur? Nempe qui ditior est, innocentior est? pauperem quævis suspicio facit reum? Sunt Superi, qui hac audiunt, qui vident, qui vindicentur. Adhuc plura erat declamaturus, sed interrumpens *Prætor*, *De justitia*, inquietabat, noli dubitare; dabit illa tibi, quod tuum est, & cum dicto eum introduci præcepit, ubi adhuc frater eius cum corbe, & dibapha morabatur. Quo viso, ita animo concidit *Nutus*, ut verbum nullum haberet in potestate. Tandem demum ad se rediens, de furto abs se commisso est confessus, &, velut repente alius factus, auaritiam, inuidiam, ingratitudinem, mendacia, technas, & calumnias suas accusans in genua procubuit, & misericordiam

ricordiam appellauit. Prætor, omnes qui aderant, iubebat horum meminisse: mox *Nutum*, vt indignitas rei poscebat, seuerissimè increpitu[m] in carceres abripi præcepit: illud coronidis loco adiiciens, *Tandem justitiam toties, non imploratam, sed irrisam atque despectam, dignam meritis mercedem Nutu daturam*. His actis, it calumniator ad vincula, fama per urbem, Prætor ad Duce[m]; qui cognitis quæ acciderant, collaudata prudentia Prætoris, quod sententiam in innocentem non præcipitârit, statuit, vt eadem etiamnum luce, teterimus calumniator, per totam vndique urbem virgis concideretur, tandemque cum fratre in crucem ageretur. Quia verò hic ætatis annum 14. nondum excesserat, vitæ illi gratia facta est. Itaque de tergo tantum luit, ac postea in exilium abactus est, & corpore, & famâ lacerata; fratre & hominibus, & ventis in ludibrium facto: qui herum suum de furto infamans, ipse non solùm de furto, sed etiam, tamquam impudentissimus, & crudelissimus calumniator, & infamatus, & in patibulum sublatus pependit; qui vt *Pactæcione calumniosior, ita merito etiam Tigelli noinfelicior fuit*.

S. III.

§. III.

*Multa in narrata historia, sed precipue patien-
tiam in calumniis doceri.*

Multa hinc eluent documenta: mundi cursus; hominum error in feligendis, & diligendis clientibus; mortalium ingratitudo; auaritiæ atque cupiditatis, itemque inuidiæ malum; iudicum cautela; desperatissimorum audacia, mira Numinis prouidentia & iustitia. Sed ego duo dumtaxat ultima hinc propona consideranda, quorum vnum erit pro ijs, qui patiuntur, alterum pro ijs, qui faciunt calumniam; vt & illi solatum, & isti metum hauriant, quo à calumnia do deterreantur. Lucius vnum, Nutus prebet alterum documentum. Lucius passus est ~~innocens~~? Fortasse non fuit innocens. Nam etsi *Nuto* nihil abstulit, quis scit, an in alijs lucris comparandis semper fuerit æquus? & si fuit ipse æquus, quis scit, an non parentes eius iustitiam violârint? cùm antiquo verbo dicatur: *Dives aut iniquus, aut iniqui heres.* Certè cùm, defunctâ uxore, maluit amasiam habere, quam liberis nouercam inducere, non fuit innocens. Sæpe autem, & iustissimè Deus iniurias inferri nobis permittit, in ijs rebus, in quibus su-

misi

mus innocentes, vt luamus in alijs, in quibus sumus nocentes. Ideò iustos permittit Deus h̄ic vexari, ait S. Chrysostomus, vt si quas S. Chrys.
homil. 7.
ad pop. habeant maculas h̄ic eas deponant. Et hoc patriarcha declarans addivitem dicebat, *Quia Lazarus h̄ic recepit mala sua, unde consolationem accipit nunc.* Atque esto, fuerit innocens Lucius, tamen debuit esse etiam patiens, si voluit mereri patientiæ coronam. An frustra toties Magister noster monuit, iniurias esse ferendas? Atqui nemo potest iniuriam pati, nisi innocens, in ea quidem re, in qua iniuriam sustinet. Grandia, & toties iterata passus est Lucius? non passus est virtute sua maiora. Nauclerus nauim per maria ductus saburra onerat, sed onerat ad eam mensuram, vt nec onere nimio grauata mergatur; nec leuitas tanta sit, vt nullo negotio in transuersum eat. Ad eumdem modum diuinus ille mundi hominumque gubernator, ita cursum nostrum temperat malis iniurijsque, vt sint nobis in saburram, non in subuersionem, ne vel extollamur, vel opprimamur, sed vt recte temperatis oneribus nauigemus, & ad optatum gloriæ cælestis portum perueniamus. Vix quisquam est, qui non calumnijs subinde pulsetur; immo & probe-

probetur. Ut enim vasa vitrea franguntur, cùm duriùs tanguntur, aurea atque argentea etiam malleis percussa extenduntur, ita homines pro fragilitate sua, vel patientia sua, calumnijs aut fatiscunt, aut inclaretur. Moyses rubum ardenter, nec tamen

Exod. 3.2. combustum videns dixit: *Ibo, & videbo visionem hanc magnam, quomodo ardeat rubus, & non comburatur?* Magna est visio, si vides hominem inuidiæ, calumniæ, tribulationum igne circumdataum, & velut ardenter, tamen non comburi, non ullum impatiencyæ, aut vindictæ promere verbum. Talis lucet, & fit per ipsam infamiam clarior illustriorque: quando illius innocentia tandem, tandemq; etiam patientia mundo degitur. Quid enim mirabilius generosiusq; fuit, quām Lucij patiens charitas, & tolerantia impudentissimæ calumniæ toties repetitæ? Nimirum vel Seneca teste, *Deus bonum virum in delicijs non habet, experitur, indurat, sibi illum preparat. Quia marcescet sine aduersario virtus.* Tunc apparet, quanta sit, quantum valeat, polleatq;, cùm quid possit, patientia ostendit. Et infrà. *Ego non miror, si quando voluptatem capiunt Di, dum spectant magnos viros colluctantes cum aliqua calamitate.*

Senec.
lib. de
prouid.
cap. 1.

Ibid. c. 2.

rate. *Nobis interdum voluptati est, si adolescens constantis animi feram venabulo exceptit, si leonis incursum interritus pertulit, tantoq[ue] spectaculum est gratius, quanto honestior id fecit.*

§. IV.

Ex eadem historia, disci, qualis vindicta, & quale Dei judicium calumniatoribus sit metuendum?

Quod si haec non sufficiunt ad consolando eos, qui calumnijs vexantur, meminerint illius futuri iudicij, in quo stabunt iusti in magna constantia aduersus eos, qui se angustauerunt. Tunc vicissim, & longe magis, coram toto mundo, in ruborem dabuntur improbi calumniatores. Quamquam non semper Deus usque in alteram vitam differt hanc pœnam talionis; plerosque falsos testes, iniquos accusatores, impios conspiratores, qui alijs insidias struunt, calumniam coquunt, apud superiores, inferiores, & patres, nomen bonum proscindunt; suspicções suas animo amaro excogitatas, pro certis atque exploratis deponunt, & quidquid somniant, oraculum putant; urgent, instant, inculcant, ut sententia in innocentes feratur; hos, inquam, tales Deus, plerosque

que

que etiam in hac vita sinit accusari, & in
mendacijs suis deprehendi, vicissimq; dam-
nari, infamari, in odium omnium atq; exe-
crationem induci. Nihil enim est detesta-
bilius, quam homo, qui desperatâ malitia,
vel ne cogatur iustum debitum soluere
(quod multos facere experimur pro dolo)
vel ne sua in lucem veniant scelera; vel ne
id ipsum, quod in altero accusat, credatur
de accusante, alios audet calumniari. Ta-
lis quisquis est, in *Nato* suam imaginem in-
tueatur. *Natus* terræ filius, è luto ex ino-
pia eductus, habitus amanter, tractatus
liberaliter, pro beneficijs maleficus fuit.
Male se vindicasset, si Iæsus, si prouocatus
iniurijs iniurias reposuisset; peius, si non Iæ-
sus, ignotum, peregrinum Iæsisset; pessi-
mè, quia amantem, sine vlla data causa,
& inuasit coniutijs, & ad judicem detulit
quem sciuit innocentem; & in tota vrbe
vbiique diffamauit. Quam multi tales, etiam
non quæsiti reperiuntur? à quibus sunt di-
lecti, promoti, adiuti, quibus vitam & om-
nia debent, eorum nomen proscribunt;
eorum fortunis & vitæ insidiantur? atq; vt
eos stirpitus eradicent, nihil non mentiun-
tur? Neque enim solùm sunt ingrati, vt dici
possit,

possit, *Decem mundati sunt, & nouē ubi sunt?* *Luc. 17. 17*
 sed etiam infesti, & in patronos, heros, pa-
 tres suos insani, vt verum sit, si talis con-
 queratur: *Filios enutriui, & exaltavi, ipsi au- Isa. 1, 21*
tem spenerunt me. O quām verē prædixit
 Apostolus: *Erunt in nouissimis diebus homi- 2. Tim. 3.*
nus seipso amantes, cupidi, superbi, blasphemari, 2.
parentibus non obedientes, ingratii, scelesti, &c.
 Noui homines, qui, oblata opportunissima
 occasione, vt debitum aliquot millium flo-
 renorum redimere possent, ab amico quin-
 gentos precariò petierunt, vt mutuò daren-
 tur: qui, vt succurreret, ipse eosdem quin-
 gentos aliunde mutuò petijt. Redemptis
 postea plus quām tribus millibus floreno-
 rum, exiguā summā, mutuò petitā, quid non
 excogitarunt illi homines calumpiarum, vt
 nec quingentos quidem reddere cogeren-
 tur? Itaque, qui illis succurrit, pro gratia-
 rum actione, ipse səpius censum, ac tan-
 dem summam omnē soluere debebat. Quid
 talem sensisse, dixisse, scripsisse putemus?
 Immō, quid illos ingratissimos calumnia-
 tores meruisse? An non & nostra ætate
Natos esse dicamus? qui ipsos judices ca-
 uillari, instigare, vrgere precibus & minis-
 audent, vt procedant ad damnandos in-
 nocentes?

N

nocentes?

& in
 dam.
 exe.
 esta-
 litia,
 ere
 (olo)
 ne
 datur
 Ta-
 min-
 ino-
 tur
 it.
 tus
 n. lx.
 essi-
 issa,
 it,
 be
 iam
 t di-
 om-
 t;
 ; vt
 un-
 dici
 ssit,

nocentes? quorum caussa ad cælum clamat?

Non referre beneficij gratiam, & est turpe,

*Senec. & apud omnes habetur. Ingratus est, qui be-
lib. 3. de neficium accepisse se negat, quod accepit, ait
benef. c. I.*

*Seneca: Ingratus est, qui dissimulat. Ingratus
qui non reddit. Ingratissimus omnium, qui ob-
litus est. Quid ergo is, qui beneficium ca-
lumnijs compensat? barbarus, bellua, ge-
henna dignus. Certè dignus virgis, & furca-
in qua *Nuto* sua fuit calumnia compensata.
Neque enim finem suum consecutus ad o-
pes *Lucij*, sed ad coruos peruenit, qui ei ex-
equias cecinerunt.*

CAPVT XI.

*Non mentis tantum & sermonis, si
etiam operis iniurias suam habere ta-
lionem, è sacris litteris osten-
ditur.*

§. I.

De operum talione dicta profanorum.

 Aluminæ huc usque commemora-
tæ, quoniam non in verbis dum-
taxat steterunt, sed iugulum quoq-
uorum petentes, per iugulum authoris re-
dierunt, appositiè possunt etiam referri a
classen

classem eorum, qui idcirco, quia mala alijs
fecere, mala patiuntur. Nunc tamen ex
instituto agendum est de iniurijs, quæ sicut
non iam in iudicijs temerarijs, aut verbis
tantum, sed etiam reipsa consistunt, ita etiā
paribus poenit compensantur. Quod fieri
tam sacrorum, quam profanorum scripto-
rum dicta, narrataque comprobant. Quor-
sum enim illud Terentij? *Ne quid suo suat* Terene.
capiti. Quorsum istud Plauti? *Iam captor* in Phorm.
ipse captus est. Quorsum hoc Horatij? *Gre-* Plaut. in
tia capta ferum captorem cepit. Quorsum Pla- Epidico.
to ait? *Mibi videtur, ô Socrates, maxime* Plato in
capi ratio, quæ captabat. Quorsum com- Thexto.
mune proverbiū? *Captantes capti sumus.*
Quoties enim homines incident in pedi-
cas, quas alijs struxerunt? Quoties qui dat
operam, ut invitatiunculis alium conetur
efficere temulentum, ipse reddatur ebrius?
quoties, qui finitimum molitur imperio
depellere, ipse suum amittit imperium?
Quoties laqueus laqueum cepit? quoties ob-
seruans alterum obseruatus est? quoties ipse Plaut. in
homo sibi malā rem arcessit iumento suo? quo- Amphitri-
ties dolus in alterum excogitatus in caput
authoris recidit? quoties commentum ali-
quis in proprium exitium reperit? quod Lu-

N 2 cianus

cianus de hæredipeta scribit, qui cùm diu-
tem ex asse hæredem scripsisset, ac testa-
mentum protulisset, quod diuitem ad idem
faciendum prouocaret, recti ruina subito
oppressus est, ac sua reliquit illi, cuius fa-
cultatibus inhiārat. Et quamuis à Theogni
de poëta dicatur,

Vincula nemo sibi cudit, charissime Cyri,
tamen diuinæ prouidentiæ iustitiæq; leges
considerans quispiam iuxta vetus verbum
iubet

Compedes, quas ipse fecit, ipsus ut gestus
faber.

Denique quoties quis suo se dicitur gladio illu-
gulare? suo se telo, sua malitia persecutus?
Apud Ouidium quædam heroidum queri-
tur...

*Rensigiumq; dedi, quo me fugituru ab-
res:*

Heu patior teliis vulnera facta meis!

Liu: lib. Ita & apud Liuum, Sentiebat Hannibal suis
z. de se- se artibus peti. Ita apud Plutarchum Brasidas
cundo dux educto è corpore telo, traditur eodem
bello Pu- confodisse eum, qui miserat. Et Marius unus
nico. è triginta tyrannis, à milite quodam inter-
emptus narratur Trebellio Polione, qui
adoriens dixerit: *Hic est gladius, quem ipse*
fecisti!

fecisti: nam Marius, ante imperium, faber ferrarius fuerat, & eius militis operâ in fabrili officina usus.

§. II.

Dicta sacra, & è sacris prompta de operum talione.

Similes loquendi modos è diuinis litteris Supra
suprà enumerauimus, quibus híc addenda cap. 45.
sunt illa: *Va qui prædaris, nonnè & ipse præ-
daberis? va qui spernis, nonnè & ipse spernē-
ris? Va tibi Sennacherib, qui depopularis
Iudæam, nam vicissim præda eris Iudæis; va
tibi, qui victorijs insolens spernis & Iudæos,
& Deum Iudæorum, nam & ipsi spernent
& contemnent te, cùm tua castra per An-
gelum subitò cædantur. Quod & alijs post-
ea Ecclesiæ hostibus ac tyrannis contigit.*
Nam Nero, qui Petrum & Paulum spretuit,
qui primus persecutionem mouit in Chri-
stianos, spretus est & ipse à Senatu populo-
qué Romano, in necem illius conspirante,
eumque ad mortem manu sibi sua consci-
cendam adigente. Domitianus, qui Chri- Baronius
stianos occidit, occisus est & ipse à suis. Va- An. 262.
lerianus, qui Christianos supplantauit, sup-
plantatus est & ipse à rege Persarum, à quo
captus ei equum ascensuro dorsum, quasi

Matth.
26. 52.

scabellum, præbuit. Ad eumdem modum locutus est Christus, quando dixit: *Omnes, qui acceperint gladium, gladio peribunt.* Omnes, qui bellorum ac seditionum auctores fuerint, in eo ipso bello, quod excitauerint, extinguentur, vt Origenes interpretatur; aut vt Hieronymus & Beda, gladio peribunt, non corporali, sed spirituali, id est, diuina vindicta, quæ de illis, vel in hac, vel in altera vita poenas sumet. Quamuis Christus eo loco non significet, necessariò omnes, qui gladium acceperint, gladio periberos esse (cùm multi gladio non pereant) sed tantum legem alleget, quæ iubebat ho-

Gen. 9. 6. micidam occidi. Est autem lex illa: *Qui cumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius: ad imaginem quippe factus est homo.* Itaque non dicit, quāmpce.

S. Augu- nam nēcessariò subituri sint, sed vt D. Au-
stin. lib. gustinus aduertit, quām mereantur. Chi-
qq. vete- stus igitur tunc Petrum reprehendens ge-
ris & noui neralem citauit legem, quia vbi cūque ex-
Testam. cap. 104. ceptio locum non habet, lex locum habet;
non habebat autem locum exceptio in Pe-
tro, qui bono quidem animo, sed quo loco,
& quo tempore non debuit, gladium acce-
pit. *Quid enim unus homo contra cohors*

ter

tem integrum effecisset? an non potius milites irritasset, ut Christum tanto crudelius tractarent? quemadmodum videmus hostem urbe capta truculentius sanguire in armatos ac se te defendere paratos. Ita quidem hic locus est intelligendus.

§. III.

Factorum talio exemplis sacris demonstrata.

Interim diuina Nemesis fit, ut saepe etiam eodem modo hominibus noceatur, quo ipsi nocere voluerunt, ut qui fodit foveam, incidat in eam, & qui in altum mittit lapidem, super caput eius cadat. *Dixi, exempla esse sacra, & profana.* E sacris adduxi supradam de Achitophel, qui suo consilio perijt; de duobus falsis testibus, qui lapides, quos in Susannam innocentem iactare voluerunt, suo capite excipere coacti sunt. His adde Pharaonem, qui praecepit omni populo dicens: *Quidquid masculini sexus natum fuerit, in flumen procyte.* Ita filios Israël voluit extinguere, quibus obstetrices pepererunt. *Quid illi contigit? Factum est in noctis medio, percusit Dominus omne primogenitum in Terra Aegypti, à primogenito Pharaonii, qui in solio eius sedebat, usq; ad primogenitum captiuum, quae erat in carcere, & omne primogenitum.*

Eccles. 10.

8.

Ecc. 27.

28.

Exod. I.

22.

Exod. 12.

29.

iumentorum. Non ergo tantum dentem pro dente, oculum pro oculo; sed etiam pro infantibus occisis infantum necem exē.

Gen. 42. git Deus. Iosephum fratres in cisternam, **23.** Iosephus fratres in carcerē misit tribus de-

bus. Vnde educti dixerunt: *Merito hanc patimur, quia peccauimus in fratrem nostrum videntes angustiam anime illius, dum deprecantur nos, & non audiuiimus: idcirco venit super nos ista tribulatio.* Quare neque Ioseph eos audiuit deprecantes. Quod facturus est enim Deus illis, qui nolunt eum audire vocan-

Apoc. 3. tem: *Stat ad ostium, & pulsat, tangit corporis* **20.**

catoris, duram inuenit ianuam, non aperi-
Cant. 5.2. tur, etiamsi tota nocte pulset, etiamsi cincin-

ni eius pleni sint guttis noctium. Quid ergo iratus dicit? *Quia vocavi, & rennisti: tendi manum meam, & non fuit, qui apice-*

ret. Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. Ego quoque in-

teritu vestro ridebo, & subsannabo, cum vobis id, quod timebatis, aduenerit, &c. In iudi-

Judic. 1.6. cum libro, *Fugit Adonibezec: quem persecuti comprehenderunt, casis summitatibus manuum eius ac pedum. Dixitq; Adonibezec: Septuaginta reges, amputatis manuum ac pedum sum-*

mitatibus, colligebant sub mensa mea ciborum reliquias:

reliquias: sicut feci, ita reddidit mihi Deus. In-
star canis sub mensa comedit, qui alias mo-
re canum tractauit. Itaque, quod ipse sibi
intrivit, hoc illi fuit exedendum. Ut autem
& illud fieret, quod David dixit: *Lacum*, *Psal. 7, 16.*
aperuit, & effodit eum: & incidit in foueam,
quam fecit Daniel, apud regem Darium, su. *Dan. 6, 3,*
perabat omnes principes & satrapas: quia spi-
ritus Dei amplior erat in illo. Porro rex cogita-
bat constituere cum super omne regnum: unde
principes & satrapa quarebant occasionem, ut
inuenirent Danieli malum. Quod cum nus-
quam inuenire possent, nisi ut legem, diui-
næ legi contrariam statuerent, prohiberent-
que, *Ut omnis, qui petijset aliquam petitionem*
à quocumque Deo, & homine usq; ad triginta
dies, nisi à rege, in lacum leonum mittere-
tur. Daniel quia ter in die flectebat genua sua,
& adorabat, confitebaturq; coram Deo suo, si-
c ut & antè facere consueverat, missus est in
lacum à leonibus discepndus. Sed belluæ
innocentiae pepercunt, & illæsum reddi-
derunt; quasi illis custodiendus, non deuo-
randus traditus esset. Inbente autem rege ad-
ducti sunt viri illi, qui accusauerant Danielen,
& in lacum leonum missi sunt; ipsi, & filij, &
uxores eorum: & non peruererunt usq; ad pauci-

N s.

mentum

Cap. XI. Operum talionem,
mentum laci, donec arriperent eos leones, &
omnia ossa eorum comminuerunt.

§. IV.

Suo gladio pereuntes, inter quos sunt, qui do-
cent, scripturam esse luce meridiana
clarioram.

Matth.
26. 52.

1. Reg. 17.
50.

Ne verò etiam in sacris historijs putes,
Marios deesse, qui suo telo sunt iugulati,
aut qui acceperint gladium, & gladio perie-
runt, quid notius spurio illo Goliath? is
quantus in hostem surgebat? quantas voces
iactabat? quantum terrorum Israëlitis in-
cutiebat? An impunè? Praenauit David ad-
uersum Philisthaum in funda & lapide, percu-
sumq; Philisthaum interfecit. Cumq; gladium
non haberet in manu David, currexit, & stetit
super Philisthaum, & tulit gladium eius, &
eduxit eum de vagina sua: & interfecit eum,
preciditq; caput eius. Quod facere, sine gla-
dio, non potuisset. Ut gladius non abesset,
attulit ipse eum in perniciem suam vastus
ille gladiator. Quamuis alia eum mente
attulit, nempe ut id ipsum faceret Dauidi,
quod à Dauide passus est. In quæ verba D.
Gregorius ait: *Vir quoque Catholicus colligit
testimonia Scripturæ, quæ hereticus profese-
fert; & erroris eius pertinaciam inde conuincit.*

Goliath

Goliath ergo cum gladio, David cum pera & funda pastorali ad prælium venit; sed David Goliath suo gladio occidit. *Scriptura sacra* tamquam gladio suo utuntur hæretici, sed ab Ecclesia per ipsam quoque *Scripturam* convincuntur: ut cùm aiunt, sensum litteralem *Scripturæ* clarum esse, & intellectu facilem, iuxta illud: *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis;* ^{Psal. 118.} *iphis scripturis* ^{105.} eos iugulamus, cùm quærimus, Quòd si *Scriptura* semper est clara, cur *discipuli* ^{Luc. 24.} ^{27.} euntes in Emmaus, nisi Christo interprete, non intelligebant Moysen & Prophetas? Cur Eunuchus reginæ Æthiopum rogatus à Philippo an intelligeret Isaiam Prophetam, ^{Act. 8. 31.} quem legebat, respondit: *Quomodo possum,* *si non quis ostenderit mibi?* Cur Apostoli ^{Matth.} multa eorum, quæ à Christo audiebant, & ^{16. II.} ^{Luc. 18.} nonc scripta sunt in Euangelio, non intel- ^{34.} ligebant? Cur à Petro scriptum legimus, in ^{2.} *Petr. 3.* Pauli Apostoli epistolis *quædam esse difficultia* ^{16.} intellectu? Ad hæc respondere non possunt, qui dicunt *Scripturam* ubiq; luce meridiana esse clariorem; suo itaque gladio, hoc est, *Scripturæ* iugulantur. Nos autem ad ea, quæ obijciunt, nullo negotio respondemus. Ait sane David: *Lucerna pedibus meis verbum*

bum tuum; Sed aliud est, Verbum Dei, quando alicui semel ex diuina inspiracione cognitum & intellectum est, dirigere illum, ne erret, sicut lucerna, quæ dirigit eum, ne in foueam cadat, aut in lapidem offendat: aliud est, Verbum Dei ex se claram esse, quod negamus cum Davide, cuius ibidem verba sunt: *Reuelo oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua; item: Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam: Da mihi intellectum, ut sciam testimonia tua.* Vbi petit gratiam à Deo, ut possit Scripturam intelligere; qua ipsa petitione ostendit, Scripturam adeò esse obscuram, ut sine peculari Dei illustratione intelligi non possit. In hunc modum mysticè Goliath suo gladio obtruncatur, dum scripturis hæretici, qui volunt scripturis contra nos pugnare, percutiuntur.

§. V.

Holofernes suo pugione ingulatus; & David adulterijs punitus.

Ceterum ad litteram suo telo cecidit superbus ille Martis imitator Holofernes, qui dum ingenti exercitu imminuit Iudeis, muliebri manu est interemptus. Fortissima enim Iudith, oratione ad Deum fusa, accessit

Iudith.
13. 8.

ad

ad columnam, que erat ad caput lectuli eius, & pugionem eius, qui in ea ligatus pendebat, excoluit. Cumq; euaginasset illum, apprehendit columnam capitis eius, & ait: *Confirmame, Domine Deus in hac hora, & percussit bis in cervicē eius, & abscidit caput eius.* Inermis erat, arma ab hoste accepit, ut itidem David à Philistæo. Quid molimini, mortales, cultrum acutis in victimam? ipsi hostia fietis, quæ sub cultrum veniat. Quam multi mortem euaderent inermes, qui armati occiduntur? quia gladium aduersario porrigunt. Vrbi- bus captis, facile reliquis vita donatur, qui autem stant in excubijs, qui enses stringunt, qui vibrant hastas, sine ulla gratia perimun- tur, & s̄epe suis armis perimuntur, quibus ipsi hostem perimere voluerunt. Deus quo- que idem facit in sceleribus hominum pu- niendis, eodem ferro, aut eadem poena, im- mō eodem scelere sinit plurimos sauciari, quibus destinabat alios mactare; ut men- suræ paritas justitiae demonstret paritatem. Certè ad ipsum Dauidem adulterum factū, per Nathan Prophetam dixit Dominus: *Eò 1. Reg. 12 quod despiceris me, & tuleris uxorem Vrīq; 10. Hēthāi, ut esset uxor tua; Ecce ego suscitabo super te malum de domo tua, & tollam uxorē tuas*

Dei,
ratio-
re il-
igit
lema
e cla-
cuius
e, &
Da
: Da
Vbi
amu-
Scri-
olia-
. In
adio
qui
per-
mid
su-
qui
nu-
a e-
efit
ad

tuas in oculis tuis, & dabo proximo tuo, & dormiet cum uxoribus tuis in oculis solis huic. Adulterium igitur vnum permisit pluribus adulterijs compensari; ut, quod Vix in una uxore fecerat, ipse in multis pateretur.

§. VI.

Ioannis Baptiste caput suo capite luit pueri saltatrix.

Qua de causa in novo etiam testamento impia illa saltatrix, quæ caput Ioannis Baptiste in disco poposcit, ipsa quoque caput, mirabili casu, immò mirabili Dei prouidentia amisit. Historiam Nicephorus Callist. his verbis commemorat. Furibunda sed enim, lib. I. hist. Eccl. cap. & adultera incesta, adeò illa, quæ quidem Herodis habebatur, reuera autem Philippi erat coniuncta, vitâ longius acta, quam prius filiam & saltatricem acerbo fato sublatam vidisset, deinde ipsa quoque decessit, futuri seculi Iudicio, & suppicio reservata, meras ibi quam citissime diuina ira faces, intolerabilisq; indignationis Domini calicem haustura. Filia autem eius (dignum enim est, qui memoria commendetur) talis fuit obitus. Eundum ei quòdiam brumali tempore erat, & fluuius traiiciendus, qui cum glacie constrictus, coagmentatusq; esset, peda eum transibat. Glacie autem ruptâ, (idq; non

sine

sine Dei Numine) demergitur illa statim, capite tenus: & in inferioribus corporis partibus lasciniens, molliusq; se mouens, saltat non in terra, sed in vndis: caput verò frigore & glacie concretum, deinde etiam conuulnatum, & à reliquo corpore, non ferro, sed glaciei crustis resectum in glacie ipsa saltationem lethalem exhibet; spectaculoq; eo omnibus prabito, scelestum hoc caput, in memoriam ea, quæ fecerat, spectantibus renovat. I nunc, procax puella, ad coniuantes ingredere, & dic ad regem: *Volo, Marc: 6.*

ut protinus des mihi in disco caput Ioannis Ba- 25.

ptistæ: dum caput illius petis, tuum morti vendis; verè sententia tua in caput tuum revertitur; dum pedibus plaudis terram, & comicè saltas, mereris ut paulò post tuum à ceruice resectum caput, per glaciem, funestum chorum cogatur defaltare. Sic caput Ioannis, capite meretricis, saltatio scenica, lethali saltatione; & gladius Herodis, glacie fluminis compensantur. Sæpius postea simili pœna saltatrices perierunt. Io. Tri-
Nam Ioannes Trithemius & Cranzius scri- them. in
bunt, in Saxonia, nocte Natiuitatis Domi- Chron.
nicæ, saltantes, postea in pœnam, anno in monast.
tegro, prodigiosissimè saltationem conti- Hirsaug.
nuasse: *Cantipratanus in Gallia iuxta Lau-* Albert.
lib. 4 Sæ
dunum, xon. c. 3a Cranz.

dunum, scribit, quosdam saltantes, rupto
ponte alioqui firmissimo, aquis mersos esse.
Simile quid, sub Rudolpho I. Traiecti con-
tigit, vbi cum juvenes & puellæ, viri & fe-
minæ choreas in ponte frequentes duce-
rent, & illac venerabile Christi Sacramen-
tum deferretur, nullo in genua procumber-
te, pons decidit, & ducenti propè mortales
perierunt. Nempe qui saltando peccarunt,
luerunt quoque de ponte salientes, ut quia
filiam Herodiadis in petulantia imitaban-
tur, etiam in interitu assimilarentur.

§. VII.

*S. Paulus an percutienti imprecatus sit, ut vi-
cissim percuteretur?*

Sanctus Paulus, quod orationis initio
Principem sacerdotum Ananiam nomina-
tim non aliquo honoratiore titulo affe-
cisset, vel tantam innocentiam professus
A& 23; 2. esset, Ananias præcepit astantibus sibi, percu-
tere os eius, cui illico talionē vaticinans Paul-
lus dixit: *Percutiet te Deus, paries dealbate.*

S. Augu- Hæc verba docet S. Augustinus *minus in-*
stin. 1. de *telligentibus conuitum sonare, intelligentibus*
Serm. in *prophetiam esse.* Nam tunc Apostolus serio,
monte, *atque Apostolica quadam auctoritate, per-*
cu
sionis suæ authori interitū denuntiavit,
tum

tum ut eum absterret, tum ne videretur
Tribuno, qui aderat, condemnendus, quem
à flagris sibi infligendis prohibuerat. No- S. Chrys.
nimus quidem, ait S. Chrysostomus, quod de hom. 6. de
hoc loco aliqui satisfacientes, loco prophetiae ve- laudib. S.
lant esse, quod dictum est: nec culpo dicentes: Pauli.
et enim istud evenit, sicq; defunctus est.. Nam
diuina inspiratione sciebat Paulus, quid
Ananiæ euenturum esset, nec decet cum Cai. Ioan. II.
pha Paulum hac in re comparare, qui quod pro. 51.
phetabat, nesciebat, ait Carthusianus. Verat
quidem Dominus, ne quis malefacentibus Luc. 6. 28.
male faciat, aut maledicat maledicentibus, vel Rom. 12.
imprecatur; & ipse Paulus idem præcipit, 14.
& à se sic factum scribit; tamen quandoq; 1. Cor. 4.
licet verum liber zelo iustitiae, & judiciaria poter. 12.
State, atq; sine vindicta liuore, sine odio. vt D. S. Greg.
Gregorius monet, & suppetunt in eodem l. 4. Mo-
Paulo alia exempla, vt & in Petro, Elia, Ie- tal. cap 6.
remia, alijsque diuini honoris zelo inflam. 14.
matis. Summus igitur sacerdos Ananias, Gal. 5. 12.
paries dealbatus; ita ut nomine forinsecus ni- Act. 13.
terer, ait S. Augustinus, intrinsecus luteis con. Act. 8.
eupiscientijs sorderer, quia S. Paulum percuti 4. Reg. 12.
iussit, vicissim percussus est, & quidem manu Ierem. 12.
Dei, in quam incidere horrendum est. Ma- S. Augu-
nus enim omnipotens omnipotens est. menda-
cio c. 15.

§. VIII.

Parentem male tractans, à filio vicissim male tractatur.

Caveant igitur, quicumque alios seu lingua, seu manibus percutiunt; nihil erit apud diuinum tribunal impunitum; et si enim id illis nullus Paulus prædicat, prædit tamen ratio, prædictit justitiae diuinæ quitas, eos vicissim, nisi se ipsos iudicent, perniantque, vel in hac, vel in altera vita, repercutiendos. Quemadmodum non aliunde, quam à propria conscientia monitus

Martin. fuit ille, de quo Martinus Delrio, alijque

Delrio in scripserunt; qui patri suo, in Frisia, sepe

Senecæ iniurius adeò fuit, ut illum pugnis contun-

Agamē- nonem n. deret, & prostratum crinibus raptaret. Nam

901. postea vicissim à filio suo pulsatus, atque

Henric. eodem quoque modo per domum raptatus,

in Diopt. cum ad limen domus peruentum foret; &

Joseph. **Balardin.** nefandi istius filij rabies etiam ulterius pro-

1. 3. c. 47. gressura videretur, miser parens intelligens,

Matth. iusto se Dei judicio illa pati, exclamauit:

Rader. in *Hactenus fili, nec enim parentem meum, aum*

Ephræm. *tuum, ultra domus limen crinibus traxi.* Nu-

lo huic alio monitore opus fuit, quam con-

scientia, & ratione, quæ misero dicebat, si-

lium à parente suo didicisse modum tra-

ctandi

Grandi parentes; qui si inhumanus esset,
magistro potius, quam discipulo tribuen-
dus videretur. Nec enim, nisi iustissime,
Deum permettere, ut peccatum parentis,
peccato filij plecteretur.

§. IX.

In uxorem crudelis crudeli morte multatur.

Hoc etiam pacto sinit aliquando errare,
in sententia ferenda, ipsum Magistratum
Deus. Sæpe enim, qui in uno criminis in-
nocens plectitur, est in alio nocens. Et Se-
natus quidem iudicium præcipitat, est ta-
men aliud peccatum, quod Deus per sena-
tum castigat. Referam melioribus verbis, M. Mi-
quod M. Michaël Iulius rudi Minerua dedit chael Iu-
memorijs posteriorum. Basileæ Paterfami. lius de
lias fuit, crudis homo moribus, & men- dinis
tis indomitæ: qui si tangeretur, echino Coniuga-
fuit asperior; Adria iracundior, si læderetur, lis conc.
Is coniugem habuit utique meliore mari- 5.
to dignam. Nam etsi honesta esset ac pudi-
ca, quotidianas tamen rixas, & velut per-
petuam simultatem pati cogebatur. De-
quavis re, etiam de lana caprina, illi Or-
bilius ille litem mouebat. Nec manebat res
intra verba, & probra; à contumelijs &
maledictis plerumque ad verbera, & liuo-

O x rem

rem vultus veniebatur, vt è vestigijs constaret de præterita tempestate. Diu tolerauit mulier huiuscemodi importunitates, sed tandem, vt ictibus satiata, ac pertæsa iniuriarum, domo profugit ad parentes cognatosque suos, de intolerabili sæuitia ac tyrannide mariti querelā depositura, & quæ situra medicinam. Ibi professa, se frugi honestæq; matrisfamilias officium sedulò suaque sponte facere; maritum autem ganeo-nem, omnis mansuetudinis oblitum in belluam degenerasse, neq; blanditijs, neque viliis officijs delinitum deponere feritatem, roganuit, vt vel auxilium, vel in patria sua exilium sibi darent. Interea autem, illa absente, alia quæpiam mulier in Rhenum cedit, & submersa est. Quare lapsu & agitacione aquarum Basileam vsq; deferebatur, facie sæpius ad scopulos allisa, itaque confusa ac deformata, vt satis agnosci non possit. Quia tamen habitus illius ac vestimenta per omnia respondebant amictui mulieris illius quæ non ita pridem, clam omnibus, ad parentes suos se se proripuerat, non defuere, qui coniicerent, cadauer esse illum profugæ mulieris. Itaque suspicio per plures ac plures propagata est; qui mussitarunt

primo

primò, tum etiam palam iactarunt, non alium istius facinoris esse authorem, quam maritum, cui fermè numquam cum uxore conuenisset: assiduas inter hos coniuges fusiles, bella quotidiana, perpetuas inimicitias; vel igitur uxorem sponte in Rhenum insilijisse, ut se tanto malo liberaret; vel quod de tam importuno atque immiti coniuge longè credibilis esset, maritum incautam uxorem Rheni præripijs adambulantem in aquas præcipitasse. Suspicio in famam, fama sepe in extrema erumpit mala. Quamobrem etiam tum magistratus, partim similitudine habitus in muliere aquis suffocata, partim publicis sermonibus motus, in maritum manus injici, ad carcerem necquidquam reclamantem rapi iussit. Ibi dum crimè obiectum constanter negat, tormentis admouetur, & in questionem postulatur. Multi malunt citò mori, quam diu cruciari. Itaque & ille, quamuis hac parte innoxius, vi tormentorum adductus, non dubitauit fateri, vitam se coniugi suæ eripuisse, eamque vndis sepelire voluisse. Fatentem reum magistratus morti adiudicatur. dicitur. supremo suppicio afficitur. Vix triduum à suppicio elapsum est, cum ma-

O 3 ter

ter familias, cum cerebroso marito in gratiam redditura, Basileam rediit, sed maritū haud amplius inuenit, cuius miserabilitatem comperto, protinus in curiam se effudit, & cum Patribus Reipublicæ illius conscriptis vehementissimè expostulauit, quod maritum suum criminis istius exortem è finibus humanæ naturæ exturbassent, morteque infami deleuissent. Quare non solum mulierem sui à marito discessus, sed etiam magistratum, iniustæ aduersus innocentem sententiaz latæ serò pœnituit: non pœnituit autem Deum, qui tam multas grauesque iniurias mulieri illatas, in occasione habuit vindictæ marito reponendæ.

§. X.

Machetes tria ipse passus, quæ in alijs temeriter judicauit.

Quod in his talibus projectioris licentia hominibus facere iustissimum reorum iudicem tantò minus mirum est, cùm etiam sibi magis addictos feriens talione sinat in ipsum peccatum labi, ut seipso noscere discant, atque in viam redeant. Apud Cassianum, Abbas Machetes solebat narrare, tribus de cauissis potissimum se Monachos temeriter

Cassian.
lib. 5. de
renunti-
antium
Infl. e 30.

temerè iudicasse. Primo cùm venisset ad Monachos quosdam, qui graui tumore intra os laborantes, tubereq; vehementer eos cruciante, medicinam mali excogitabant, procurabantque, ut tuber illud exscindetur. Quod ubi Machetes vidit, iudicauit, apud semetipsum, curationis huius sollicitudinem ex defectu mortificationis prouenire. Secundò male habebat Machetem, quod aliqui seu vitio ætatis, seu alia necessitate compulsi, non nihil de seueritate disciplinæ Monasticæ remitterent, & pro capessenda quiete, pelle ex caprarum pilis confecta se cooperirent. Hos nimia sensualitatis condemnabat. Tertiò indignè tulit, quando vidit sacerdibus potentibus ex deuotione aliquid olei sibi benedici à Monachis, eorum postulatis anni. *Hoc, inquietabat, ingens præsumptio est. & quedam quasi sanctitatis ostentatio.* Sed ecce diuinæ bonitatis æquitatem, idem Machetes, alioqui vir sanctus, palam ultroque fassus est, permisisse Deum iustissimo iudicio suo, ut in omnes hos tres defectus (si quidem defectus sint) ipse met labetur, quos in alijs antè improbauerat. Nam & tubere illo intra os (Deo pœnas temeritatis hoc modo ab illo depositente) enato

punitus est. Itaq; medicinam sectione, ob doloris magnitudinem, petere coactus est. Ex eiusdem morbi vi etiam operimento illo, seu stragulo ex pelle caprina vti adactus est. Deniq; importunitate sæcularium ita fatigatus est, vt oleum quoq; eis benediceret. Hæc de se ipso Machetes dixit, coronidemque illam addidit, hortando, rogandoque omnes, vt ipsius edocti seu exemplo, seu supplicio, judicia temeraria, tamquam præstissimam pestem, declinarent. Itaque nolite judicare, qui non vultis judicari: in quenam judicaueritis, judicabimini.

C A P V T XII.

Pœnam talionis, in omnibus elementis redditam fuisse, è varijs Scriptoribus sacris demonstratur.

§. I.

Fulmina, seu alia Tela in authores retorta, lædere cupientes lædentia.

N ipsis quoq; Sanctorum historijs sape fit mentio, de hominibus, qui illis ipsis armis, aut instrumentis læsi sunt, quibus alios vel lærerunt, vel lædere statuerunt; aut, vt dici solet, qui in

in caput suum lunam deduxerunt; idque in omnibus contigit mundi elementis. Atque ut ab aere incipiam, in eo multa eiusmodi diuinæ vltionis euenerunt argumenta. *Vt* Martyro-
log. Ro-
man. 8.
Maij. enim taceam de legione Fulminatrice, & telo trisulco cum alijs iaculis in hostem revertitis, quis nescit, in montis Gargani Speleo, vel jumentum, ope D. Michaëlis Archangeli, fuisse seruatum, sagittâ ad iacularem remissâ? Si pecudem seruant Diui, atque ita tueruntur, ut arma illis *in arcum præ- Psal. 77.* *num* fiant, percutiantq; eos, qui eam ad se *sunt.* confugientem persequuntur; quippe ni idem faciant hominibus cælitum opem implorantibus? Audi Gabrielem Bisciolum; Gabriel, *Anno 718,* inquit, *Pelagius Theodorici olim* Bisciola *Spatarius,* *fugiens impetum Sarracenorum,* in Epi- *cum magnâ parte militia Gotorum,* tome Ba- *riosse contulit montes,* & *speluncâ se cum illis* roniana. *An. 718.* *continebat.* Quo à Sarracenis auditu, exercitum in eum mouent, sed primùm insidijs appetendum putant, misso ad eum Oppâ Archiepisc. Toletano, *Vuitiza Regis Filio,* qui magnis pollicitationibus illi deditioñem suadeat. Ad quem increpitum magno animo respondit, se ope & intercessione Beatissima Mariae Virginis, sperare cum illâ paruâ manu, gentem Gotorum, &

O s fidem

fidem restauraturum, debellatâ illâ infinitâ
 multitudine Paganorum. Desperatâ deditio,ne
 portam spelunca sagittarij & fundibularij im-
 petere cœperunt; sed diuino miraculo lapidibui
 & sagittis, ac iaculis retortis, maxima est eorum
 multitudo prostrata. Ex quo reliqui perterre-
 facti abemtes, in sequente Pelagio cum suis, pars
 trucidatur, Oppâ capto, pars in itinere per
 aspera montium, & per exundationem flumi-
 num extinguntur, &c. & paulò pôst: Por-
 rò spelunca illa Dei Genitricis memoria dicata
 est, cuius quoque nomine nuncupari cœpta,
 dictaq; S. Maria de Conadongâ. Aëris hæc
 prodigiosa iustitia est, iacula in jacentes re-
 pellentis, haud secus ac si in rupem incidis-
 sent; quæ merito iniuste pugnantes com-
 mouere debet, ad sagittas in pharetra con-
 tinendas. Apud Ferrarium, sacerdos quidâ
 Ferrarius
 3. Maij. sanctus, cui Iuuenali nomen, Narnien-
 bus ardentissimè fidem Christianam prædi-
 cauerat, in cuius rei mercedem impij illi
 eum adigere volebant, ut, Christo deserto,
 vana Numa veneraretur. Vt ergo eum co-
 gerent idolothytum comedere, quidam per
 vim, & cultro os eius conatus est aperire.
 At, cultro se in manu eius vertente, ipse, qui
 lædere voluit, læsus est. Ob quod signum
 tam

tan⁹ prodigiosum septem millia Ethnico-
rum, cum mulieribus & virginibus, con-
uersa sunt.

§. II.

Gladius stringenti ipsi perniciosus.

Abduxit Ethnicos non modò à volunta-
te lădendi, sed etiam ab idolis, cùm viderent
cultrū in manu furentis se vertere, & lă-
dere lădere cupientem; an non & nos debet
absterrere à proximo nostro violando, cùm
intelligamus, mucronē, quem alijs obten-
dimus, diuinæ prouidentiæ justitiâ plerum-
que in nosmetipso reflecti? *Gladium euagi-* Psal. 30.
nauerunt peccatores: intenderunt arcum suū; 14.
ut deiciant pauperem & inopem: ut trucident
rectos corde. Gladius eorum intret in corda ipso-
rum: & arcus eorum confringatur, ait Psal-
mista. Franguntur nimirum consilia im-
piorum, & quo ferro alium voluerunt con-
fodere, ipsi confodiuntur. Quia gladius eo- Psal. 6. 24
rum intrat in corda ipsorum. Fascinat enim
eos ira, quando turbatur à furore oculi⁹ eo-
rum, vt non prospiciant, quò destinata à se
vulnera itura sint; quemadmodum magi
sæpe præstigijs suis id efficiunt, vt, dum vi-
dentur digitum suum alteri in manus dare,
non suum digitum, sed proprium illi pasum
dext.

dent, quem iubenteum abscindere. Si tam audax est, si vult digitum magi cultro seca-
re, sero sentit, se non digitum magi, sed proprium sibi nasum præsecuisse. Neque longè quærenda sunt exempla. Quoties Sty-
gius artifex alterum jubet prouocari ad du-
ellum? cur unus alterum prouocat, nisi ut ei vitam adimat? At obseruatum est, sa-
pius eadere ipsum prouocantem. An non tunc dici potest? *Gladium euaginauerunt pec-
catores, intenderunt arcum suum, armarunt,
& pyrio puluere instruxerunt fistulam fer-
ream, addiderunt glandem plumbeam du-
plicem, ut deiciant pauperem, & inopem;*
qui coactus est vel inuitus in duello com-
parere trucidandus, quia noluit arridere turpibus, vel ad vomitum usque potitare;
aut rapinas unā exercere, rectus corde.
Quid ergo fit? id quod per modum impre-
cantis prædixit Propheta: *Gladius eorum in-
tret in corda ipsorum, & arcus eorum confrin-
gatur. Rumpitur enim fistula: vel non red-
dit ignem silex; vel trepidat manus iaculan-
tis, ut plumbum in auras irritum expua-
tur. Itaque ictum excipit, qui ictum desti-
nauit. Quin etiam audiuimus, saepe gladiū
ipsum instar ceræ, reflexum, atque in se se
redeun-*

Psal. 36.

14.

redeuntem, illum ipsum, à quo vibrabatur,
interemisse.

§. III.

Fur innocentem furti accusans bis suspenditur.

Sicut autem isti ad gladium suum iure
damnantur, ita alij ad laqueum; ut iustitia
summi Iudicis etiam de illis triumphet, qui
in aëre sublimes conspiciuntut. Breuis est,
sed ob inauditam malitiam incredibilis hi-
storia, nisi ab scriptore tam fide digno me-
moraretur. Coloniæ S. Andreæ Canonicus
seruum equo expeditum miserat ad deci-
mas colligendas. Via illum ducebat haud
procul à patibulo, in quo recens suspen-
sum, dilapsis iam ceteris omnibus, animad-
vertens adhuc moueri, aliquid in eo vitæ
superesse, ex palpitatione, coniecit; tactus-
que miseratione, laqueum gladio incidit;
restim laxauit, allataque in pileo ex proxi-
mo amne aqua hominem refocillauit. Qua
refrigeratione recreatus, ad mentem, im-
mò ad amentiam rediit suspendiosus. Adeò
enim pertinax est furandi consuetudo, vt
ne resti quidem ipsa se sinat tolli. Itaque
resumptis viribus, desperatissimæ audaciæ
fur, liberatorem suum ad proximam vil-
lam secutus est: ibi maleficium pro beneficio

Cæsarius;
lib. 6. II.
lustr. Mi-
rac. c. 246

repose

reponens, manum iniecit in equi eius frænum, atq; elata voce clamare cœpit; eum equum suum esse, sessorem iniustum vi sibi illum abstulisse. Vociferatio homines acciuit; qui vndique accurrentes ex agris, & ab igeo indignantes, nec auditio quidem aut ad excusationem admisso necem decreuerunt; factoque agmine, rapuerunt ad furcam; & ad illam ipsam furcam de qua furem eques innocens paulo prius deposuerat. Erat enim illa vtrique loco communis. Nouum mortarium globum cùm ad patibulum confluere vidissent viciniores illi, qui furem laqueo addixerant, accurrerunt & ipso, interrogaturi, quid rerum gereretur. Ad patibulum vbi ventum est, viderunt absesse suspensum, & adesse alium suspendendum; cui datâ pro se loquendi copiâ, auditaque rei gestæ tota serie, vultumq; audacissimi furis haud parum licet sanguine suffuso denigrati agnoscentes, innocentem absoluerunt, calumniatorem autem patibulo suo reddiderunt. Qui proinde, iuxta prouerbium, suo ipsius laqueo captus, in ea ipsa cruce, quam alteri parauerat, bis pendit, quia sèpius meruit.

§. IV.

§. IV.

*Igne consumpti, qui tres pueros igne perdere
voluerunt.*

Nunc & in igne videamus iustitiam ta-
lionis. Neque enim tacendum est, quod
Daniel memorat, tribus pueris accidisse,
qui ipsi illæsi *ambulantes in medio ignis spe-* Dan. 3.
920
ctandi spectauerunt eos, extra fornacem,
ardentes, à quibus iniecti fuerant. *Et non*
cessabant, ait Propheta, qui miserant eos,
ministri regis succendere fornacem, naphtha,
& stuppa, & pice. & malleolis, & effundeba-
tur flamma super fornacem cubitis quadragin-
ta nouem: & erupit, & incendit, quos reperit
iuxta fornacem de Chaldais. Quid isti? non
ne ignem sibimet ipsis incenderunt? & sen-
serunt ignem, extra clibanum, quem serui
Dei in furnum calidum conditi non sense-
runt, suauissima aura recreati? Nimirum
sæpe illud ipsum malum, quod alijs homi-
nes machinantur, incurrint; atque ijs,
quibus machinantur illud, in refrigerium
commutatur, ut illis tantò ægriùs sit, si vi-
deant, se non solum, id quod voluerunt,
non effecisse, sed etiam technā se suam in se
ipsostruxisse. Itaq; tres pueros, immò tres
viros illos, flamma illustravit, Chaldæos
supplicij authores deuorauit.

§. V.

*Calumniator in calcariam mittitur, in quam
alium mittere cogitabat.*

Ex 2.p. Haud absimile quiddam scribitur in vita
Chronic. S. Elisabethæ reginæ Lusitaniæ. Habebat ea
 Francisc. regina, inter ephebos, puerum insignem,
 l. 8. c. 28. omnibus naturæ & gratiæ donis ornatum.
§ 1. Cate- Nam & forma erat præstans, & ingenio
chismi vigebat, & splendebat virtutibus; præser-
Granat. l. 2. c. 27. tim pietate, ac fidelitate. Sed ô quæm pe-
§. 10. riculosum est, in aula eminere! Illæ ipsæ do-
 tes, quæ puerum reddébant amabilem, in-
 uidiæ eum obiecerunt. Erat inter eosdem
 ephebos aliis perditissimis moribus puer,
 qui non poterat pati, quod regina alterum,
 præ se, præque ceteris aestimaret, & verò
 etiam per illum tantas (quas solebat in pau-
 peres expendere) eleemosynas dispensaret.
 Maluisset enim ipse esse quæstor, ditibitor-
 que, ut nummos, pro lusibus clependi ha-
 beret occasionem. Cogitauit igitur diu, quo
 eum modo amoliri posset, ipseq; in officium
 eius succedere. Haud utlius ei consilium
 incidit, quæm vt apud regé eum illis titulis
 accusaret, qui ob gratiam, quam apud regi-
 nam habebat, maximè probabiles, maxi-
 meq; eum suspectum posse reddere videban-

tib.

tur. Et valuit calumnia. Neq; indignatio si-
nebat regem, secundùm leges, in reum in-
quirere; sed ipse sibi pro lege, quod suadebat
in æmulum furor, statim exequi cogitauit.
Egit itaq; cum calcariae fornacis magistro,
summo silentio, & fide illius adiuratâ, ut
cùm tali die, & hora puerum ad illum mi-
sisset, quæsitum: **NVM MANDATA FECIS-
SET**, illico eum, sine vlla misericordia, siue
Superos, siue inferos inuocantem, arrep-
tum in fornacem calcariam iactaret, infe-
licibus flammis vstulandum. Aderat iam di-
cta dies, aderat & hora constituta, qua in-
nocentissimum adolescentulum ad se voca-
tum ire iussit actutum ad officinam Calca-
riam, atque artificem interrogare, **NVM
MANDATA FECISSET?** It puer, ignarus ad
quid mittatur. In via dum est, audit sonitum
æris Campani, quo significabatur hostiæ sa-
cræ ad populum ostensio. Qua igitur erat
pietate, & more suo, ad templum diuertit,
hostiam adorauit, atque ad finem usque
sacrificij inibi supplex perseverauit. Inde
egressus, in alio itidem, atq; alio templo da-
ri signum consimile audiuit, ad quod, & il-
la templo pius viator subiuit. Interea tem-
poris hora quoque à rege data præteriit.

P

Quam-

Quamobrem rex, qui exitum rei vehemen-
ter scire desiderabat, illum ipsum puerum
calumniatorem, à quo fuerat innocens se-
leratè delatus, currere iussit ad calcariam,
sciscitatum è magistro: NVM MANDATA
FECISSET? Cucurrit puer inoffenso pede,
neque ad ullum templum diuertit, non so-
litus scilicet ante aras moram trahere, aut
precibus tempus dare. Ad calcis conficie-
dæ magistrum vbi peruenit, & NVM MANDATA
FECISSET, quæsivit, ille hunc esse
puerum ratus, de quo rex mandatum dede-
rat, inopinatò in eum inuolauit, arreptum-
que in calcariam proiecit, nec quidquam
regis auxilium opemq; in amplexu, claman-
tem. Arsit igitur, & in cinerem redactus est,
in illa ipsa fouea, in qua alteri exitium erat
architectatus. Atque hoc modo summus ille
Iudex innocentis caussam tutatus est, & reum
debito supplicio affecit, & in eum illud malum
conuertit, quod ipse alijs moliebatur, ut face-
re solet. Hoc casu rex veritatem agnouit, &
pœnâ huius tam inopinati exitus alterius pueri
innocentiam, & alterius improbitatem cognouit. Ite, maligni, & perniciem alijs coqui-
te; est in cælo, qui vos illo ipso igne tor-
queat, quem alijs excitatis; immò optatis.

Nec

Nec refert, siue ignis is sit, siue aliud ele-
mentum, aut bellua deuorans; quæcumque
mala vos alijs paratis, scitote etiam paria
pro vobis superesse: immò illa ipsa in vos
posse reuerti. Nam ouum ouo tam simile
non est, quām historiæ modò recitatæ, seu
historia, seu fabula, ex Italico authore fere
verbatim huc apponenda, in documentum
calumniatorum, licet ea pœnam ignis non
contineat, sed bestiarum.

§. VI.

Alius similis calumniator, similia passus.

Selimo Constantinopoli Turcis imperi. Io. Bap-
tante, captus à Piratis Lamprinus adolescens. Girald.
cens quidā cùm formâ, & corpore elegans, Cinthius
tum animo ad omnem virtutem excultus, Hecaco-
nidem Tyranno ut mancipium muneri est p. 2. de-
datus. Qui Tyrannus et si truculentissimus cad. 8.
alias vitam extorquere captiuis Christianis Nouella;
soleret, generosa tamen indole commotus 6. fol. 135.
vitæ ei gratiam obtulit, si eiuraret Chri- Venet.
stum. Erat tum annorum XV. oriundus ex
Corfu, ac quòd tenera aetate rerum careret
experientia, nec ita quæque suis momentis
metiretur, ingenti terrore perculsus, &
præsenti necessitate adductus imminentis
horrendi supplicij metu, si aliter faceret,

externo cultu subscripturum se Machumetanigenarum superstitioni finxit, in animo soli Christianorum interim Deo facturus sacra, quoad melior adspiraret aura. Hoc facto, ut elegantia, ita gratia in dies apud herum crevit, quod multis, qui iam olim in aula seruiebant grande peperit cordolium. Erat inter cæteros Zelimus quidam, quem ita exosum habebat Selimus, ut de illo interficiendo cogitaret; hic Zelimus aduentus, quām bono apud Selimum loco esset Lamprinus, eo patrono se receptum in gratiam obtainere posse confidere cœpit, quare illum compositissima ad omnem submissionem oratione rogauit, ut, quando ab Imperatore nihil non facillimè posset obtinere, antiquo dignitatis pristinæ loco redere ne grauaretur, quo excidisset, secretarij nimirum cubicularis; promittens, se gratiam, quām posset maximam beneficio huic immortali redhibiturum. Erat eius ingenij Lamprinus, ut in perditis eum diem, & horam sibi numerandam arbitraretur, quia non obsequium alicui gratificatus fuisset, quare liberaliter promisit, si quā re patrum eius agere posset, haudquaquam intermissurum occasionem; nec multò post

cam

eam nactus, tam strenuè rem eius egit, vt pro fratre melius facere non potuisset. Calorem tantum admiratus Selimus, nescis tu, bone, quid petas, ait, Eâ enim est malignitate naturæ Zelimus, vt sperari ab eo nil boni quicquam possit, sc̄ quamquam mon̄tes polliceatur aureos, plumbeum non præstabit teruncium, id quod multiplici me jam dudum docuit exemplo, inde plures mihi sunt & graues cauſſæ, cur inuisum habeam atque execrer. Ne tamen tibi, quem tantopere diligo, rusticè aliquid negasse videri queam, Esto sanè in tuam gratiam, reddo illum officio, quamquam animus iam præsagiat, cessurum id in vtriusq; nostrum grande & exitiale malum, nî Deus auertat. Senties, & vtinam vel maximâ calamitate tuâ sentias, spem de ipso à te conceptam turpiter esse falsam, promissa ventis tradita, pessimam tibi relatam gratiam. Lamprinus his omnibus nihil motus, vbi gratias egit, Zelimum Imperatori stitit, qui disertis verbis ei denuntiauit, non alterius ope, quām Lamprini eum patrocinio dignitati esse restitutum; daret ergò operam, vt memor benesicij, ita se gereret, ne neutrum pœnitere posset: id quod se accuratè facturum

P 3

appro-

appromisit. Magnas ſæpe, ſpes vna, facit promiſſiones; quæ, vbi res habetur, abeunt in obliuionem. Vnde & Zelimus, ne vllum in aula & gratia Principis priorem haberet, vbi primùm ſibi persuasit, non malo ſe eſſe apud Selimum loco, continuò conſilium agitauit, quibus machinis efficeret, vt gratia Lamprinus excideret, & dederetur neci. Multa ſecum ad id efficiendum volutauerat, excogitaueratque, ſed nullis ſe profeſtum aliiquid ſibi poterat persuadere artibus, quòd ita in amoribus Selimo Lamprinum eſſe ægrefcentibus inuidia oculis videbat: tandem tamen hanc ſtropham adiunxit. Erat inter Vxores Selimi Tamulia quam piam principe loco, quam ad insaniam diligebat: Ortu illa quidē Christiana, cæterum, quòd à piratis ex Corfu abducta, in eius poſtatem veniſſet, & ob formæ elegantiam haud diſplicuiſſet, vt vitæ conſuleret, multoties à Tyranno ſollicitata, itidem in ſpeciem, omiſſo Christo, Machometigenis religione accedere ſe simulauit.

Huius curam Selimus fidissimo ſibi, vti credebat, Lamprino credidit, imperans, uti non aliter atque oculos eam ſuos obſeruaret & coleret; id quod ſe facturum diligens

gentius propensissimè stipulatus est: eoque magis, quod sororē eam esse suam cognitū haberet atque perspectum, videlicet eodem aliās fato anno superiore Byzantium raptā à piratis, quo ipse fuerat: vnde & fiebat, cùm Tamulia etiam non nesciret ijsdem se cum eo parentibus genitam, ut agerent inter se confidentissimè, ac deliciarentur, nomine interim quopiam altero conscio, tam arctam sanguinis necessitudinem intercedere.

Ex hoc tam hilari, & libero agendi inter se modo sementem cepit Zelimus inuidiæ, & odij, nactusq; materiem cudendæ exitialis fabæ Lamprino. Nam cùm veluti Selimi secretarius, illi aliquando confidentius colloqueretur, eò diverti orationem, ut diceret, à magnatibus maligno fato sæpe numero reijsi famulorū fidissimum quemque, & officio dimitti, cùm ē contrario ignauissimi quique maxima quæque apud eos possent, & ad summos honorum gradus proucherentur, qui res interim infidelissimè administrarent, atque huius rei exemplum, ut non longè abiret, peti posse ab Lamprino, quem ex capto, & capitis damnato Selimus in tantum dignitatis fastigia

extulisset, vt quod vnum ex mortalibus haberet expeditissimum, charissimumque Tamuliam ipsius fidei commiserit, quid autem dein? Responderetne expectationi, & tot ac tantis Principis sui beneficijs? immo vero per summum scelus ita cum ipso agere Tamuliam, vt si maritus esset, nec dubitare se venisse illum in partem tori Imperatoris, nisi forte illa iræ tuæ furores extimescens, facinus quo minus perpetratum sit obstiterit. Hic Selimus, vide quid dicas, ait. Scis quantis nominibus Lamprino sis obstrictus, quidquid es, ac quantus es, ipsius es, ipsius beneficio non solum spiras, sed in amicitiam nostram admissus palatinis facile omnibus antistas. Et benefactorem tuum tantum mihi fidum, tam charum, de re tam turpi ac nefanda apud me audeas fugillare? quem si etiam grauissime deliquisse haberet compertum, vel cum vita tuæ periculo supplicio deberes subducere, nunc vltro carnicinæ obtrudis, & quod crudelitatem transcendit, innocentem, nam qui de obiecto adulterio conuinces? cui Zelimus: si eius dumtaxat obligationis, quæ mihi cum eo intercedit, rationem habere liceret, equidem silentio hoc erratum & amici, & patroni

tronī maximē obruissem. Nunc, cūm me pluribus, & potioribus nominibus Maiestati tuæ obstrictum intelligam, nec potui, nec debui intermittere ad te referre ea, quæ ignorata cum summo dedecore irreparabilem tibi cladem poterant adferre, præser-tim cūm perfidia tanta pro summā fide habita summis laudibus à te sit deprædicata, & tantum non sublata in cælum. Cūm contrà contendere Selimus, ad se signū ha-ctenus nullum libidinosæ proteruiæ perue-nisse, sed talem se præstisset Lamprinum, vt ne optare, aut fingere potuerit aut voluerit castiorem. Nihilominus, his auditis, Ze-limus propositum vrgens, nam quid miri sit, inquiebat, si exterus, & religionis nostræ hostis os tibi sublinat! obsequium se Deo præstiturum existimabit, si male tibi facere possit: iniurias tibi à se illatas summā glo-riam interpretabitur, Quid, quòd Tamulia vt eiusdem religionis, ita & patriæ esse per-hibetur? Sic quando tu totam esse tuam tibi persuades, in consortium non invita re-ceptura est suum ciuem, quid si mater fiat? quid si tu currucā aliena educes pignera? quid si spurij illi, te senescente, imperium si-bi vendicent Orientis? Et quæ cūm matris

Iacte suxere popularibus nostris vel instillent, vel obtrudant Christianæ superstitionis deliria? quæ quanti sint momenti, equidem tibi, Imperator, expendenda relinquo. Auditis hiscè suspicio orta est in animo Selimi; fidem tamen tribuere noluit prius, quām signum quoddam ac vestigium facinoris ipse deprehenderet, neque enim amoris magnitudo, quo æquè Tamuliam, ac Lamprinum prosequebatur, præcipitare feralem sententiam sinebat; utque certi aliquid de ijs concluderet, obstare beneficiorum erga eos multitudinem, quā eos sibi deuinxerat, sentiebat. Itaque conuersus ad Zelimum, Quod si calumniatum esse tedeprehendero, stomachabundus exclamat. Ea suppicia mansura infelicitatem tuam scito, quorum acerbitas ijs experiunda erit, si proditoriè, aut perfidè mecum eos egisse comperiam. Argum agam, & si quod scelus est in apertum producam; ubi nullum erit, senties, & quidem proximo malo tuo, quām mihi displiceant erga benefactores ingrati. Obtulit ille corpus, si sciens falleret, dolouè malo inuidiam confarer Lamprino, suppicio vel Phalaridis tauro immasiori. Imbiberat jam tot calum-
ijs

nijs venenum zelotypus, & quiduis, quod diceret ageret ué Lamprinus, in deterius rapiebat. Ita crescente in dies suspicione, factum, ut cùm alia pertractaret cum Selimo Zelimus, is vltro de Lamprino sermonem inferret, ac se nunc demum intelligere affirmaret, quò spectarent familiares congressus Tamuliæ, & Lamprini. Nam vt mordicus tori fidem obseruaret Tamulia, vero tamen simillimum sibi videri, Lamprinum illi, plus quām sit necesse, familiarem. Sed dies piter me perduit, exclamabat, nisi atrociter luet subsestor thalami nostri, indignus, qui pereat ab humana manu, lacerabitur à feris. Incredibile dictu est, quām audire hæc iucundum fuerit Zelimo, confirmanti Dominum, vt si posset, crudelius etiam sanguiret in Mœchum.

Erat Selimo viuarium diuersis refertum bestijs, vt leonibus, pantheris, tigridibus, quas gratissimo subinde inter se spectaculo committebat. Huius mansuetarium cùm ad se accersiuisset, imperauit, vt, sicut erat, leonibus deuorandum obijceret, quemcumque vesperi ad ipsum amandasset, rogatum, *An executioni mandasset, quæ Imperator ei dedisset in mandatis & Leontarchus, ne*

paria

paria cogeretur perpeti, memori mente im-
perata reposuit, & Orco futuram victimam
est præstolatus. Subinde Selimus cùm Lam-
prinum ablegasset ad Leontotrophum, quæ-
saturum, num quæ Imperator ei dedisset in
mandatis, perfecisset, nescio quæ insolita
hominem incessit religio, reputantem secū
insolitæ legationis insolentiam, hominis in
aula in paucis spectati ad homuncionem è
plebis sentinâ: eapropter animo aliquid
mali præsagiente, secessit in frutetum. Et
cùm in genua se precabundus abiecisset,
versis ad cælum oculis sic Deum cœpit com-
pellare. *Scis ô Cardiognostes, animi imbecilli-
tate eò (prò dolor!) me abruptum, ut cùm tuas
cra medullitus sola venerer & amplectar, sacri-
lego fuco me Mahumeto quoq; addictum ausu
sim simulare. Certe numinis tui reverentia
numquam excessit pectore, neq; animus prater
te quemquā adorauit, ut par est, Deum. Qua-
re demissimè flagito & obtestor, ut calamitosâ
illa fragilitate mea insuper habita ne dedigneris
clementi me respicere obtutu, & si quod melius
imperio heri, quo nunc perfungor, manet infor-
tunium, id benignè auertere. Quin verò tristia
mam pandis, per quam è turpisima hac serui-
tute euadam? ut, excusso Mahumeto, palam
peßim*

poſsim preces tibi allegare, uti nunc miser in ſe-
creto, te conditorem aſſertoremq; meum pro-
niſimo aſſenſu adoro atque veneror. Subinde
amuleto ſacrosanctæ Crucis frontem, &
pectus obarmatus, quò destinatus erat per-
gere iſtitit. Porrò haud aberat Zelimus,
cùm Selimus mandata dederat Lamprino,
quare cùm ad ſumma votorum deſide-
ria tandem ſua tendere intelligeret, nihil
prius habuit, quām vt ad leonum caueam.
& ipſe quoque contereret, hostiſque ſui
internecione triftiſſima crudeles paſceret
oculos, &, ſi ita daretur occasio, ad maio-
rem rabiem leones inhortaretur. Illico er-
go & ipſe ſe quoque dedit in viam, ac dum
precibus tempus exigit Lamprinus, Zeli-
mus prior leontarcho occurrens ſcifta-
tus eſt, Ecquid mandatis Imperatoris pa-
ruiſſet? ille, qui catharma futurum trito
calle manebat, vbi ſymbolum inaudijc,
quod à rege morti ſacratum leonibus addi-
ceret, protinus hominem inuasit, & nec
quiquam reluctantem bestijs lacerandum
obiecit, nec potuit eum multoties implora-
tus feruare Mahomet, nec truces minæ,
nec ſubmiſſæ preces, nec amplæ pollicita-
tiones, nec, pro quo erat ſuccedanea victi-
ma,

im-
mam
Lam-
qua-
ſet in
olita-
ſecū
nis in
em e
iquid
n. Et
ſet,
com-
ecilli-
ua ſa-
ſacri-
auſu
rentia
orater
Qua-
nitosa
gneris
me ex
infor-
zri-
ferui-
alam
deſimi

ma, imperatorio iussu carnificinæ Lamprinus jamiam adfuturus, quin ita foedè tractaretur, ut Pentheus, Absyrtusue mitius sit habitus. Iam sepulchrum nactus erat ingratus Zelimus in leonibus, cùm aduenti Lamprino Leontarchus, nempe rescire cupis, inquit, an Cæsaris imperio perfundus sim! Et annuentem illum ad caueam duxit, ossiumque reliquias cum iufelicitabo, deinde & vestes quoque ostendit, addiditque, summa vociferatione contendisse, non se, sed Lamprinum quendam, ut belluarum ingluuiem saturaret submissum; præstolaretur igitur tantisper; mox adfore, se hæc insuper habuisse, & potius Cæsaris imperium, quam huius tergiuersationem, & insidiosa lamenta curasse. Ex hisce haud difficulter didicit Lamprinus & scelus in authorem recidisse, & miseratione diuinâ votorum se suorum factum esse compotem, quare actis Deo gratijs statuit se in Christianam libertatem afferere. Solitus erat aliâ animi subinde gratia dominare Astartuconem Imperatorium, quo ipse vtpote velocissimo vtebatur, cùm pugnarum spectatum concederet, hunc fugæ suæ aptissimum judicauit. Ergo ubi cauſa-

tus

rus mandatum à Cæsare, eum concedit, ac nemine interpellante, ad Christianorū fines in Sclauoniam tetendit, quò vbi ve-
nit, nihil habuit antiquius, quam Ecclesiæ
Orthodoxæ vt reconciliaretur. At Selim-
us, qui nihil dubitabat Lamprinum à le-
onibus deuoratum, cùm desideraret Zeli-
num, nec quisquam, quid eo ageretur, ra-
tionem posset reddere, rei insolentiam haud
modicè est miratus, interiectis diebus non-
nullis sterni Equum iussit, vt Ferarum pug-
nis intenderet, at strator se illum pronuper
Lamprino cessisse respondit, qui principis
eum nomine sibi cedi voluerit, ardui nego-
tij expediendi caussa. Obstupescens Impe-
rator si viueret Lamprinus, Ecquem ergo
Leontotrophus feris obiecisset est percon-
tatus? cui ille, eum videlicet, qui primus ex
se sciscitatus esset, *Num quæ ab Imperatore
habuisset in mandatis, effecisset, Zelimum;*
idque se eidem Selimo per paulò pòst su-
peruenientem Lamprinum significari cu-
rasse. Mox Selimus haud absurdè est suspi-
catus, per calumniam structas esse à Zeli-
mo Lamprini vitæ insidias, atq; vtique san-
guinolentum animum, oculosque dum il-
lius carnificina exaturare conaretur, ipsum
cecidisse

cecidisse in foueam, quam innocentii ef-
foderat, diuinæque prouidentiæ sapientissi-
mam adorans dispositionem non potuit
non vehementur commendare, ingratissi-
mum bipedum ingrati animi dignum re-
tulisse præmium. Sparserat iam longè late-
que fama, ob id, quod Tamuliæ pudicitia
insidiatus fuisset Lamprinus, Imperatoris
imperio ad bestias damnatum, & ad ipsius
quoque Tamuliæ aures pertulerat, qua
haud parum mœsta, ob fratris lanienam;
tantò postea magis exhilarata fuit, ubi,
quod factum erat, reipsa intellexit. Nam
postquam domum venit, Lamprinus ipse
ut mendacium refelleret, honorisque in-
demnitati consuleret, scriptis ad Selimum
litteris, per calumniam famam suam arro-
sam est questus, de quo ne dubitandi locus
esset, nolle se ipsum ignorare asserebat.
Tamuliam ijsdem esse parentibus progra-
tam, quos ipse pro suis meritò agnoscereb-
& veneraretur. Cùm verò sibi constaret de
iniquissimè se apud eum traducto, & capite
suo in periculum adducto, coactum fugā si-
bi consulere Equi beneficio, quem ne aut fi-
dei defuisse, aut quicquam alienum surti-
puisse posset argui, cum hisce Domino re-
mittere

mittere. Acceptis litteris, & agnitis à manu Lamprini, Selimus rogauit ex Tamuliâ, Ecquæ ipsi necessitudo intercederet cum Lamprino? Non alia, ipsa respondit, quâm sororis cum fratre, neque enim diffiteri possum, fratrem illum esse meum, quo audito, dupli ex capite dolere cœpit Selimus, quod & perperam fidem improbissimo suffroni adhibuisset, & interim fidelis ministri officiositate excidisset: cumque nihil non industriæ adhibuisset, ut domum reconcilaret, frustra tum fuit. Vbi autem nequijt id homini persuadere, admirabili in barbaro vrbaniitate, & donis coluit multis. Et verò non perfunctoriè est cohortatus, ut quam sibi integritatem, & fidem præstisset, eam, cuicunque tandem domino operam addiceret, præstare neu omitteret. Post paucos menses, cùm mortuus esset Selimus, Tamuliam magnarum opum reliquit hæredem, quæ pertæsa Mahometanismi, & cupida Christianismi, de eo certiorem fecit fratrem, maximopere obtestata, ut se conveniret, & ad suos abduceret. Hic, impe trato ab Solimanno Selimi successore com meatu, Constantinopolim veniens in patriam auexit sororem, quæ temporalium re

Q

rum

rum satur Monacham induit, & quarum
Domina erat diuina, fratri transcripta,
qui laute ipsi necessaria, & sociis Virginis
bus subministravit, ut cœnobium redderet
sane opulentum. Atque ita malignus
ingratuusq; calumniator miserè perijt, Lam-
prinus seruitute exemptus abdicavit se su-
perstitione, liberauit sororem, & cum eam
Orthodoxa religione multo dehinc tempo-
re felicissimè prouixit. Huc usque Ioannes
Baptista Giraldus: quæ si ad suprà memo-
ratæ historiæ imitationem à calcaria ad ca-
ueas bestiarum tracta sunt, & Poëticè nat-
rantur; tamen ingenium calumniæ, po-
namq; talionis ad viuum depingunt: quod
vitium nullis satis vel historijs, vel fabulis
potest castigari. Nunc ad ignis elementum
reuertamur, ut ijdem vrantur magis, qui
calumniantur.

§. VII.

*S. Ignatio Loyolæ ignem imprecantes, vel mi-
nitantes, qualis igne puniti?*

Nicol. Compluti Ioannes Lucena pius sacer-
Orland. dos dum, comite Ignatio Societatis IESV
in hist. anthore, stipem corrogat, homo nobilis, v.
Soc. IESV troque conspecto, & cognito ex Lucena, quem
t. 1. lib. 1. n. 58. in usum eleemosyna cogeretur; reprehendens
etiam

eum, quod id hominum genus foneret; granum
 cum stomacho, elata voce, & multis audien-
 tibus, Malè ego incendio peream, inquit, nisi
 iste (Ignatium demonstrabat) meretur incen-
 dium. Dicatum, factum. Nuntius eodem die
 perfertur, natum Carolo Quinto Casarifiliu[m]
 (is fuit Philippus postea rex Hispaniarum,
 appellatione ea secundus) cuius natalem dum
 tota Hispania, pro seq[ue]ntia priuatim, ac publicè
 Complutenses de more festis ignibus gratulan-
 tur; ille quem dixi nobilis adiutorum suarum tur-
 riconscensa, ibi q[ui] illa fortè scintilla in pyrium
 puluerem, quem ad illam celebritatem multum
 subuexerat, miserrimo incendio conflagravit,
 conditionem fideliter implens, quam sibi tulerat,
 si mentiretur: eodemq[ue] se & mentitum igne de-
 monstrans, & temerarij mendacij pœnas excol-
 hens. Ille achrymauit ad funestum casum Ignatius.
 Et certè, inquit, me enim uero perinuit,
 hunc sibi exitum ipse optauit; ac cecinit. Quam
 autem eo inuito illa ignis talio nobilem
 corripuerit, intelligi potest ex alio facto,
 quo, pro igne sibi suisq[ue] socijs parando, lon-
 gè alium reprecatus est ignem. Romæ anno Petr. Riq[ue] 1546.
 Religiosus quidam eruditus, ex amico ini-
 micus factum, inuidia extimulante, graniter in
 Ignatium exarsit: qui etiam iactare cœpit, om-
 baden.
 lib. 5. de
 vita S. Ig[na]tij c. 24

Q 2

nro

nes nostræ Societatis homines, qui in Hispania essent, à Perpiniano Hispalim usque, igni se traditurum: idq; Ignatio, qui suis verbis renuntiaret, misit. Cui Ignatius per eumdem scriptu ita respondit. Tu quidem, quotquot nostri in Hispania sunt, cremandos te curaturum dicas: et verò id dico, & opto, ut & tu charitate flagres, & amici tui, ac necessarij, non solum, qui in Hispania, sed qui in uniuerso orbe terrarum sunt, Spiritus sancti igne inflammentur & ardeant: ut perfectionis culmen adepti, diuinam gloriam angeant magis, & illustrent. Quodsi quid, contra me, bone pater, habes, Indices Romæ sunt, Gubernator, & Vicarius, qui nunc summi Pontificis imperio, res nostras cognoscant, ut sententiam de illis ferant: ad illos referas, queso, antequam sententiam pronuntient, ut ego, si quid debeo, solus exoluam, & corpore meo potius satisfaciam, quod mibi quidem erit incundissimum, quam alij, qui in Hispaniâ sunt, nullâ sua culpa, pœnas indebiti pendant. Romæ apud S. Mariam de Strata^{10.} Augusti. 1546. Superiorum talionem à Deo fuisse, dubitari non potest, ut ab imprecano do deterreamur; hanc ab Ignatio profecta, diuini Spiritus ignem, pro dirissimis flammarum minis, optante, legimus, ut imite-
mar.

mut. *Hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput eius*, ait S. Paulus, *hoc est, ita inflammabis ad redamandum, quasi carbones ignitos charitatis & amoris super eum effudisses.* Siquidem, S. Augustino te-
ste, *nulla maior est provocatio ad amandum*, quam præuenire amando.

Rom. 13:
20.

S. Augu-
stin. tract.
de cate-
chiz, ru-
dibus.

§. VIII.

*Cineres sacros ridens qui Bacchanalia celebra-
rat, cineribus plectitur.*

Ceterum aliter Sanctorum charitas optat inimicis, aliter diuina iustitia reponit; cuius est ipsisdem quoque rebus plectere impios, quibus peccauerunt. Nam siue ad ignem ipse-
stant cineres ab igne facti; siue ad aërem, quem impleuerunt, Theodoricus familiâ comes in Vieda, professione religiosus, te-
stis est, Confluentiae carnificem, officio ma-
gis, quam moribus infamem, tamen Bacchi tempora satis genialiter traduxisse. Itaque feria tertia, cum non solùm diem totum, comessationibus compotationibusque combussisset, sed noctem etiam ipsam diei iun-
xisset, manè rursus sitiens socio comite in tabernam vinatiam intravit, antea, quam cineres sacros, de manu sacerdotis, vertice impositos excepisset. Eo nimirum modo

Cæsarius
Illustr.
mirac.lib.
10. c. 53.

Q. 3 dicebat,

dicebat, carnes hesternas esse abluendas. Iam allatum erat vinum, iam litabatur Baccho, atque elui carnium exequiæ celebabantur, cùm ecce signum datur, & pulsus æris Campani homines ad officium Missa conuocantur. Itur vndique ad templum: neque in ea ipsa taberna quisquam domi remanet, præter hos duos calicum trahones; quorum tamen alteri pocula non ita cordi fuerunt, ut carnifizi salutaria non suggere-
ret, quem his verbis est allocutus: *Certe modo diu nimis expectamus, eamus ergo ad Ecclesiam, propter sacros cineres. Cui ille mystrium cinerum irridendo respondit: Sede, te dabo tibi cineres, & tu mihi; tollensq; cineri de foco iactauit super caput eius.* Numquam impunè in sacris rebus iuditur. In alijs peccatis saepe pœna differtur, in hoc plerumq; culpam ipsam comitatur. Nam ecce vix cinerem manu sparserat, cùm illicè irrisio-
merces subsecuta, tantum pulueris traxit,

Quantum non Aquilo Campanis excitat agris.

Itaque nubes cinerea vndique circa os, & faciem, & totum caput eius ita aërem im-
pleuit, ut plenis follibus ei insufflari videre-
tur. Monstro territus altissimè exclamauit,

Quan-

Quando autem clamando os aperuit, tantum
cineris hausit, ut propemodum interclusa
vocis via suffocaretur. Exciti è templo &
vicinia multi prodigium spectarunt, utque
miserum seruarent, in proximam insulam
traxere, in qua nullus puluis, sed omnia gra-
mine vestita erant. At neque ibi quies im-
pio fuit, aere ipso in cineres mutato. Deni-
que quocumq; fugit, pœna eum secuta est;
in pomerio, in solario, in ipso Rheno, ubi-
que cineres eum infestarunt, à turbine acti;
neque antè desierunt, quām sacrilegi io-
ci supplicium sustinens suffocatus extingue-
retur. Ita in cinere peccauit, in cinere luit.
Quod exemplum non solum hæreticis ter-
rori esse debet, quibus consuetum est, ri-
tus sacros Ecclesiæ irridere; sed etiam Ca-
tholicis seriò inculcandum; quorum multi,
quia Bacchanalia ita in seram noctem ex-
trahunt, ut ad cineres excipiendos, die al-
tero, præ somnolentia, surgere non que-
ant, morem sanctissimum, antiquissimum,
& miraculis confirmatum insuper habent;
& nihil faciunt. Voluit eo ritu Ecclesia ho-
mines commonefacere, pœnitentia, humi-
litatis, mortalitatis. Nam priscus mōs est, *Luc. 10.*
ut in cilicio & cinere pœnitentia agatur. Et *13.*

Q 4

sub-

submissi animi argumentum est, non comp-
tum, non ornatum, sed sordidatū incedere.

Gen. 3, 19. Deniq; ipsius Dei vox est, *Puluis et in pul-
uerem reuerteris*, qua voluit primum homi-
nem docere, eum reuersum in terram, de
qua sumptus erat. Quod si igitur prædictus
homo, alioqui minimè malus, ob leuem io-
cum, adhuc hesterna crapula stolidus tan-
topere est punitus, videant alij, qui mera
malitia, aut pertinacia in diuinos ritus sunt
blasphemi, quid mereantur.

§. IX.

*Maxentius aquis machinatus malū Constanti-
no, aquis perit.*

Sed nunc ad aquam veniamus, videamus
que, an ibi quoq; pœna talionis reperiatur?
Et reperitur sanè. Maxentius Imp. accepto
nuntio, Constantini Magni copias Italie
fines tenere, exercitum eduxit, sed in foro
Iulij crebris prælijs deiectus, coacto milite,
cum copijs suis ad mœnia urbis refugit, ijs-
que se continuit. Quintus tum agebatur an-
nus Imperij Constantini. Maxentius soli-
citus de belli euentu magam consuluit (ni-
hil enim umquam sine mulierculatum, aut
angurum responsis supersticiosus Imperator
gesserat) **magæ improba prospera omnia-
polli-**

pollicetur, si priùs cæsis infantibus placaret aduersa numina. Quod summa vanitate, cruentus princeps, facile perfecit, seculo infante. Iusserat autem antè, nauibus ad decipulam compositis, fluuium sterni, & superpositis pontibus exæquari. Cùm itaque ei diem & horam, quando educendus exercitus, & manus conserendæ essent, magna præscripsisset, sacris suis peractis, omnia magæ consilio egit; plenusque vana spe, prior ante exercitum suum furibundus è portis proruit urbis; immemor præ nimia vecordia fraudis à se fabrefactæ, pontem cum paucis aggressus, in profundum mergitur cum equo, nec usquam cadauer eius postea inuentum. Ad hunc modum aquis haustus Exod. 14. est nouus Pharao, in quas voluit, doloso 28. ponte, religiosum & pium Imperatorem, Constantimum præcipitare. Ita proprium authorem machina percussit.

§. X.

S. Emmerano, in siti, non præbens potum, sitiens insanit.

Ad hanc classem pertinet aquæ potus S. **Cyrinus**, Emmerano Episcopo Ratisponensi negatus, **Episc. in vita eius;** de quo scribit **Cyrinus Episcopus**, cùm ei **cap. 9. 12.** in grauissimis tormentis constituto, à diui. apud Suris 22. Sept.

Q 5

nis laudibus & Psalmis Dauidicis non desistenti carnifices linguam excidissent, & abijsent, aduolasse è latibulis suis clericos, cum vicinis mulieribus. Nutu igitur ab his, corpore sanguine destituto, aquæ haustrum petiit. Cui Vitalis presbyter & interpres eius, vir alioqui pius & religiosus, non sine commiseratione ac lachrymis dixit: *Quid vis refocillari, cùm sis membris corporis destitutus? Meo quidem iudicio rectius tibi mortem optaris, quam tot affectus iniurys vitam producere velis.* Vbi ergo fortissimus martyr intellexit presbyteri sui animum secus affectum, quam expediret, collecto spiritu, & mutilatâ linguâ, verba, ut potuit, explicans, ita eum affatus est: *Non tibi in mentem venit, sepe me dixisse, neminem ad mortem festinare debere, sed potius optare, ut differatur, ut possit pijs intercessionibus facie Domini preoccupare, ut detur spacium infirmis, ad agendum pœnitentiam, propter ea, quæ infirmitas humana perpetravit?* An verò pigritia tua molestum videtur cruentum refrigerare pectus? Ecce nunc temporarie vita hanc ego propono pnam, ut quoties ori tuo potum applicueris, mentis inops fias; nec tamen cuiquam noceas, sed inobedientie exemplum de te prabeas. Dixi

hoc

hoc vir sanctissimus, &c, vt dixit, ita euenit. Tanti fuit sicuti Martyri haustum negauisse; sicut luit, qui sicuti non succurrit. Quid luent illi, qui Maryrum Domino clamanti *Sitio*, haustum negant? Neque enim in cruce dumtaxat olim clamauit, clamat adhuc quotidie in miseris, in pauperibus & ægrotis, & quām pauci sunt, qui de cra-pula sua aliquid detrahant vini, vt ad ægrotos refocillandos id mittant? An non talionem metuere debent? an non & illi vicissim aliquando clamitabunt, *Pater Abraham miserere mei, & mitte Lazarum, ut intingat extreum digiti sui in aquam, ut refrigeret languam meam, quia crucior in hac flamma?*

*Ioan. 19.
28.*

§ XI.
S. Wilibrordus pœna talionis afficiens anarum.

Potest sanè seuera illa supremi judicis sententia conijci, ex assessorum illius sententia, qui si in hac vita pœnam illam irrogant, vt sicuti plectant, & aqua interdicant ijs, qui non refrigerant sicutientes, quid in altera vita fiet? Refert Albinus Flaccus Alcuinus *Apud Sua* Caroli Magni præceptor, *S. Wilibrordum* rū *tom. 6* *Traiectensem Episcopum magnis aliquando* *7. Nou. in* *itineribus in Frisiā profectum, ad Chri.* *cap. 9. vi-* *tae S. Wilibrordi.*

stum annuntiandum, laboreque fatigatum,
 in cuiusdam opulenti hominis pratis lassos
 de via equos paululum refocillare voluisse.
 Sed, ut plerumq; diuitiarum comes est au-
 ritia, diuitem illum id minimè tulisse, eaque
 propter equos cädere, & è pascuis abigere
 cœpisse. At Wilibrordus, placido vultu, &
 mitibus verbis, Desine, inquiebat, nobis in-
 iuriam facere; nihil enim tibi damni infer-
 re, sed necessitate pressi, hīc quiescere vole-
 bamus. In Dei negotio versamur, Dei opus
 est, ad quod agendum proficiscimur, in par-
 tem mercedis tu quoque venire poteris, si
 nobis fueris adiumento, memor illius: *Qui
 vos recipit, me recipit, & qui me recipit, recipit
 eum, qui me misit.* Itaque nobiscum amicè
 accumbe, & te, aliquantulum bibens, vñā
 refice; ut in domum tuam cum benedictio-
 ne reuertaris. Lapii loquitur, qui loqui-
 tur pertinaci. Itaq; nihil ille motus Episco-
 pi mansuetissima humanitate, etiam conui-
 tia in eum regessit, spretaque ad vñā biben-
 dum in uitatione, dixit: *Tu quidem me hor-
 taris bibere, & pacem tecum inire; scito certissi-
 mè quod tecum bibere pro nihilo habeo.* Quod
 verbum ex ore eius rapiens vir Dei respon-
 dit: *Si non velis mecum bibere, non bibe.* Hac
 dixit,

Matth.
 10.

dixit, & actutum cum socijs, eo relicto, discessit. Inhumanus autem ille diues etiam ipse domum concessit, sed mox adeò sitiuit vehementer, ut ardere videretur; quæ fuit prima plaga. Sensit autem & alteram longè grauiorē. Nam cùm ita siccus æstuareret, anhelaretque, bibere nec vlla vi, nec arte medicorum valuit, nulla vel vini, vel alterius gutta, per fauces illius descendente. Ac, ne breuem fuisse pœnam existimemus, per annum integrum duravit. Quare agnita tandem superbiæ suæ culpa, Wilibrordi redditum summis votis exoptauit. Itaque vertente anno reuertenti obuiam se portari optauit, eiisque peccatum suum confitens, pœnamque, quam patiebatur, aperiens Christi amore, eâ exolui flagitauit. Wilibrordus, ut erat clemens, non solùm ignouit, sed etiam culpa pariter ac pœna remissa, iussit eum è suo calice bibere. Babit, & poculum, quod priùs contempserat, suo damno, jam optata benedictione sensit salutare, sanus enim domum rediuit, imposterum semper, quoties sitiret, Wilibrordi recordaturus. Nimirum sapuit hic ictus, prudentiùs facturi sunt, qui ante ictum sapientes, dum ipsi vino, ciboque abundant,

pau-

tum,
lassos
uissi;
aua-
aque
igere
tu, &
is in-
fer-
vole-
opus
par-
s, si
Qui
incipit
nicè
vnà
tio-
qui-
sco-
nui-
pen-
hor-
tifi-
uod
pon-
Hac
xit,

pauperum & peregrinorum, sitiens, & famelicorum non obliuiscuntur. Fortasse enim & ipsi aliquando sitiens, aut esurient. Nesciunt enim, quid serus vesper vehat.

Virgil. 1.
Geor.

§. XII.

Sabinus Episcopus mistum venenum babit innoxium sibi, noxiū miscenti.

Ad hos sitiens, & vel male, vel bene bibentes appono & illud, quod D. Gregorius, in pœnam talionis, accidisse memorat. Tametsi enim id nō accidit in aquæ elemen-
to, euenit nihilominus, in poculo, interli-
quida annumerando, & luculentissimo tali-
onis argumento. Verba D. Gregorij sunt

S. Greg. ista: *Venerabilis viri (Sabini Canusinoz verbis
l. 3. dial. Episcopi) cùm ad exemplum vitæ sequentium
cap. 5. in longum senium vita traheretur, eius Archi-
diaconus ambitione adipiscendi Episcopatum ac-
sensus, eum extinguere veneno molitus est. Qui
cùm vinifusoris animum corrupisset, ut mixtū
vino veneni ei poculum præberet, refelctionis ho-
racùm iam vir Dei ad edendum discumberet,
ei præmijs corruptus puer hoc, quod ab Archidi-
acono eius acceperat, veneni poculum obtulit.
Cui statim venerabilis Episcopus dixit: Bibet
hoc, quod mihi bibendum præbes. Tremefactus
puer deprehensum se esse sentiens, maluit mori-*

1778

curus bibere, quam pœnas pro illa tanti homicidij culpa, tolerare. Cumq; sibi ad os calicem duceret, vir Domini compescuit, dicens: Non bibas, da mihi, ego bibo, sed vade dic ei, qui tibi illud dedit: Ego quidem venenum bibo, sed tu Episcopus non eris. Facto igitur signo crucis, venenum Episcopus bibit securus. Eademq; hora in loco alio, in quo erat Archidiaconus eius, defunctus est, ac si per os Episcopi ad Archidiaconi viscera illa venena transiissent. Cui tamen ad inferendam mortem venenū quidem corporale defuit. Sed hunc, in conspectu aeterni Iudicis, venenum sue malitia occidit. Quod saepius accidit, quam animaduertatur, Deo Sanctos suos protegente, & virus in veneficos refundente. Libet Sabini facto cantu applaudere.

*In sanitatem ceterorum ceteri,
Sed innocentes, si venenum misceas,
Sibi salutem, ceteris mortem bibunt.*

§. XIII.

*Euthymius eodem curru in exilium vehitur,
quo S. Ambrosium euehere volebat: Vxor
eodem mariti feretro ad sepulchrum.*

Omnium elementorum exempla, quæ recensuimus, in terra contigerunt, quam obrem etiam terræ possunt ascribi. Addam tamen vnum alterumque adhuc peculiare, quod

quod circa D. Ambrosium evenit, qui etsi, ut mundi incola, cum D. Paulo, non existimat, se h̄ic habere manentem ciuitatem, & ut in proverbio est, terram pro terra libenter commutasset, diuino tamen præsidio defensus est, ne in exilium mitteretur, eo ipso misso, qui illi exilium paravit. Ita

5 Anto-
nin. part.
2. tit. 10.
c. 7. §. 1.

enim de eo scribit S. Antoninus Archiepiscopus Florentinus. *Mediolanum reuersus, innumeras insidias & persecutioes passus est à Iustina Imperatrice matre Valentiniani iunioris Ariana, muneribus & honoribus contra eum populos concitante. Cum autem multi ex Ariani precipue eum in exilium mittere niterentur, unus ceteris infelior (nomine Euthymius) in tantum furorem excitatus est, ut domum sibi juxta Ecclesiam Ambrosij locaret, hac de causa, ut in eadem quadrigam paratam haberet, quo procurante Iustina facilius raptum in exilium deportaret. Sed Dei judicio ipsa die, qua cum rapere arbitrabatur, in eadem quadriga de eadem domo in exilium ipse pulsus est. Cui tamen Ambrosius reddens bona pro malis, sumptus & necessaria ministravit. Ita s̄æpe quis sibi parat malum, quod alteri parat, & quare alium vult in exilium vehere, vehitur ipse.* M̄cmai Augustæ aliquando virum

iræ

ita viribus defectum, ut pro deposito haberetur; cui vxor futuro mariti funere læta, jam capulum parari iusserat, & ante oculos constituebat. Hoc vbi vidi maritus nolens vxori tam improbae moriendo gratificari, animo pariter ac viribus resumptis è lecto surrexit, offam comedit, & non secus, ac si numquam ægrotasset, foras ambulauit. Quod videns vxor in insaniam versa ipsa decubuit, & defuncta in illo ipso fere tro est elata, quod curauerat pro marito præparari; inciditq; in foueam sepulchri, quam marito fecit, sed ad D. Ambrosium reuertamur.

§. XIV.

*Claudenti fores & aures, ne pauperes audiat,
claudit & Christus suas fores & aures.*

Alterum itaque eiusdem justissimæ diuinæ vindictæ exemplum idem author, ibidem memorans ait: *Quadam die Ambrosius ad palatum Macedonij magistri officiorum, ut pro quodam intercederet, venit. Sed cum fores clausas innenisset, nec intrandi copiam habere potuisset, ait: Et tu quoque ad Ecclesiam venies, & non iannis clausis, sed apertis ingredi non valebis. Post aliquid tempus timens Macedonius inimicos, qui cum insequebantur, fugit*

R

ad

258 Cap. XII. De pœna talionis
ad Ecclesiam, sed apertis ianuis intrare non p.
sunt. Audite hæc, qui januam pauperibus,
qui miseris aures clauditis, & eliminatis
vobis mendicantes, aut Christum inferre ad
vos volentes. Quemadmodum Macedo-
nius Ambrosium excludens è palatio, ex-
clusus est è templo; ita vos Christum ex-
cludentes è domo, vicissim excludemini
calo. Tunc enim dicetur: *Et clausa est ia-
nua*, quando nimis vos dicetis: *Domi-
ne, Domine aperi nobis*. Tunc enim & ille
respondebit: *Amen dico vobis, nescio voi*.
Cuius rei Tragicum exemplum nobis sup-
peditat Ioannes Duegenius, in speculo tri-
stium, de homine, quem à multis virtuti-
bus laudat. Nulli enim erat obnoxius bla-
phemiarum in Deum. Nulla in eo erat super-
biæ nota. Demisso esse animo videbatur;
demisso vultu incedebat. Abstinentiæ quo-
que, & castis se se moribus ubiq; commen-
dabat. Hic talis in vita, morrem quoque
parem putabatur habiturus. Sed secus euc-
nit. Nam postquam extremum diem obiij
funus ductum est, & cadauer in templum
solenni pompa perlatum. Ibi, dum Episco-
pus sacris operatus est, nouum planè, &
admirabile spectaculum præsentium se se
oculis

Matth.
25.10.

Io. Due-
gen. Hisp.
in specu-
lo tristiu-
m. cap. 3.

oculis obiecit. Quotiescumque enim Episcopus ad populum conuersus dixit: *Dominus vobiscum*, toties illi visa est lignea Christi Domini in crucem suffixi imago, manus ambas clavis eximere, digitisque aures suas obturare, ne preces pro defuncto factas excipere cogeretur. Eo monstro attonitus Præsul, statuit, peracto demum sacrificio, tam stupendæ rei caussam exquisitiùs indagare. Quod ubi fecit, nihil ab eius aut vicinis, aut familiaribus aliud potuit exprimere, quām præclarum vite laudabilis testimonium. Et creuit non parum inde admiratio, donec tandem certis authoribus accepit, quām asper ille atque immitis extiterit in egenos; à quibus iuuandis adeo abhorruit, ut, ne vocem quidem eorum mendicantium ferre posset. Qua de caussa, remotiùs ab ædium ianua, & prospectu in plateas, nouum sibi domicilium struxit, ubi conditus nullos vel maximos pauperum clamores percipere posset. Hac inclemencia cognita, facile intellexit Episcopus urbis, non immerito Christum Dominum preces pro mortuo fusas audire noluisse, quem sciuerat & ipsum ad clamores pauperum aures suas occlusisse. Hoc etiam utique

R 3

in

260 Cap. XIII. Christi patientis,

in supremo judicio faciet, atque coram Pa-
tre suo, cuius vel imago id mortalibus o-
stendit, manibus aures suas obstruens. Quid
enim aliud vaticinatus est Salomon, cum
dixit? *Qui obturat aurem suam ad clamorem*
pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur.

Prover.
23. 13.

C A P V T XIII.

*Cladem Ierosolymitanæ urbis ac Iudeo-
rum, ob Dei Filium tam crudeliter tracta-
rum, illatam, imaginem esse pœnæ talionis,
& eorum, quæ etiam impœnitentes Chri-
stiani merentur, dum per quæ quis pec-
cat, per eadem & punitur.*

§. I.

*Iudeos fletu dignissimam, sed equissimam quoq;
cladem passos.*

*Luc. 23.
28.*

Multi dolent & flent, si socijs, aut
amicis calamitas accidat; & ne-
que dolent, neque flent, de ca-
lamitate sibi impendente. Quod etiam
Christo Domino nos redimente, euenit.
Sequebatur illum multa turba populi, & ma-
lierum, quæ plangebant, & lamentabantur eum.
Conuersus autem ad illas I E S V S dixit: *Filia
Ierusalem, nolite flere super me, sed super vos*
ipsos

ipsas flete, & super filios vestros. Bonum fuit
vtique, vt Christi innocentis morte dole-
rent, immo malum fuisset, si non doluissent;
sed, quasi diceret ad turbam Christus: *ejcē* Matth. 7.
primū festucam de oculo tuo; aut, medice 5.
curate ipsum, ita iubet turbam illam flere su-
per se, & super filios suos; quibus non viden-
tibus grauissima mala impendebant, ob
Christum Seruatorum tam truculentē habi-
tum & occisum. In quo si cælestis Pater
peccata aliena tam severè puniuit, quid Iu-
dæis futurum erat, ob peccata sua, & illam
ipsam immanitatem, qua Redemptorem
suum iniquissimè interemerunt? *Quia si in* Luc. 23.
viridi ligno hac faciunt, in arido quid fiet? 31.

Quoniam autem Iudæi illi vera quædam
imago sunt induratorum, impoenitentium,
& Christi passionem ac sanguinem contem-
nentium, ostendendum est, quām iustè pri-
mum illi, iuxta omnia, quæ ipsi in Christum
patrarunt, eadem passi sint; deinde, quòd
eadem nobis, nisi pœnitentiam agamus,
sint metuenda, Christo dudum illud oracu-
lum ponente: *In quo iudicio indicaueritis, in-* Matth. 7.
dicabimini: & in qua mensura mensi fueritis, 2.
remetietur vobis. Sumam autem omnia ex Joseph.
probatissimis authoribus, qui plerique, lib. 7. &

R 3 quare

seqq. An. quare tanta mala inuaserint Iudæos, indi-
 riguit. **Tacit. 15.** gant, dum alij Iudæorum id rebellioni,
hist. Sue- alij idololatrijs tribuunt; Iosephus tradit,
ton. Plu- existimatum ob necem illatam Iacobo Iu-
 tarch. sto, tanta mala Iudæos apprehendisse; qui
DioPhle- tamen, ante illum, jam & alios sanctissimos
 gon, Ha- viros ac Prophetas occiderant ad se missos,
 driani li. bertus. nullam ob id talem tantamque vindictam
CæsarBa- experti. Ex Euangelijs vaticinijs, SS. Pa-
 son. An. trum attestatione, & immanitatem ac simili-
Christi tudine pœnarum constat, nullum, nisi il-
 72. Iud maximū omnium & maximè execra-
 dum facinus, esse, cui eæ calamitates potius
 ascribi possint, nisi quod in Dei Filium, tot
 oraculis Prophetarum testatum, tot mira-
 culis illustratum, tot testimonijs declara-
 tum, ante annos triginta octo immanissi-
 mè commiserunt: quem quia pluribus ini-
 rijs affectum occiderunt, pluribus quoque
 plagis sunt castigati, & quidem manifesta
 similitudinem præ se ferentibus, cum ijs
 malis, quæ Messia suo intulere; ut vera si-
Matth. 7. ret illa prædictio: *In qua mensura mensis fu-
 eritis, remetietur vobis.*

§. II.

*Iudei Christum non agnoscentes, in pœnam, illi
 clausis sue nuncios agnouerunt.*

I. Igi.

1. Igitur, sicut olim *omnia in figura con-* 1. Cor. 10:11
tingebant Iudæis, & Prophetæ atque Patriar-
chæ Christum venturum prædixerunt, ut
Iudæi nullam habere possent excusationem,
quod eum non agnoscerent, ea de causa
Christo dicente: Scrutamini Scripturas, quia Ioa. 5:39
vos putatis in ipsis vitam aeternam habere: &
illa sunt, que testimonium perhibent de me: &
non vobis venire ad me, ut vitam habeatis:
Ita, etiam postquam Iudæi Christum cruci-
fixerunt, non eos statim punivit Deus, sed
per triginta octo annos eorum pœnitentiam
expectauit, eosq; ut pœnitentiam agerent,
seriò præmonuit. Siquidem, per integrum Ioseph.
annum, terribilis flammæ cometa gladio si-
milis, supra Ierusalem stetit. Visi sunt etiam
in aëre igniti currus & infestæ acies præli-
antium. Audita est quoque in templo for-
midanda quædam vox Angelorum claman-
*tium: *Migremus hinc.* Et Iesus quidam*
Anani filius, per septennium totum & ali-
quot menses, assidue per omnes vbiq; vicos
*& plateas clamitans: *Va Hierosolymis, nec**
minis, nec flagris compesci potuit, ut ita
non clamitaret; donec tandem in ipso ciui-
*tatis muro insanè vociferans: *Va Hierosolymis,**
& mihi, tormenti hostilis lapide iactus

l. 7. c. 10

interiit. Hunc ergo (sicut quondam ad Nini-
vitas Ionam) sicut & alia prodigia, ad præ-
monendam gentem illam misit Deus: sed
frustra ; non enim obstinata corda pecca-
tum suum voluerunt agnoscere, neque po-
nitentiam egerunt ; sicut neque quondam
Noë diluvium Mundo prædicante; immo si-
cut neque ipso Christo super Hierusalem
flente. Neque enim ille discipulis suis dūm-
taxat eam cladem prædixit, quibus & caus-
sam , & tempus horum malorum reseravit

Luc. 21.

dicens : *Amen dico vobis* , quia non prateribit
generatio hæc, donec omnia fiant (& vidit sancta
illa omnia ea ætas & generatio, quæ ab illo
prædicta sunt, quippe non nisi triginta octo
annorum spatiū intercessit) verūmetiam
quando sollenni pompa & triumpho Iero-
solymam intravit, coram Phariseis & omni

Luc. 19.

41.

turba, ut appropinquauit, videns ciuitatem fle-
uit super illam, dicens: *Quia si cognouisses* & tu,
& quidem in hac die tua, que ad pacem tibi:
nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.
*Quia venient dies in te, & circumdabunt te ini-
mici tui vallo, & circumdabunt te: & coanghe-*

Lactant.

L. 4. c. 21.

stabunt te undiq; &c. Monuit Christus hæc
aperte; monuerunt & Apostoli, nam, ut
Lactantij verbis utar, futura aperuit illis om-

nih

nia, qua Petrus & Paulus Roma predicauerunt: & ea predicatio in memoria scripta permansit; in qua cum multa alia mira, cum etiam hoc futurum dixerunt, ut post breve tempus immitteret Deus regem, qui expugnaret Iudeos, & ciuitates eorum solo aquaret, ipsos autem fame sitiq; confectos ob sideret. Tum fore, ut corporibus suorum vescerentur, & consume rent se inuicem: postremo ut capti venirent in manus hostium, & in conspectu suo acerbissime coniuges suas vexari cernerent, violari & prostitui virgines, diripi pueros, allidi parulos, omnia denique ferro igniq; vastari, captiuos in perpetuum terris suis exterminari: eò quod exultauerant super amantissimum & probatissimum Filium Dei. At dura gens Iudeorum, uti Prophetias de Christo cæca mente non agnouit, ita neque Christi aut Apostolorum prædictionibus credidit, neque signis de cælo missis adhibuit fidem. Quemadmodum multi etiam hodie peccatores à Deo, ab Angelis, ab hominibus, à propria conscientia moniti, obsurdescunt. Quidquid illis dicas, non ad aures, non ad animum admit tunt: induruerunt non secus, ac si lapidi loquereris. Ut ergo isti tales Deum à se excludunt, ita vicissim cum clamitant ad eum

in extrema necessitate merentur non exaudiri. Quod prædixit illis verbis: *In qua mensura mensi fueritis, remetetur vobis.*

§. III.

Iudei vicissim excepti, sicut ipsi Christum excepérunt.

2. *Quia Iudei ingressum mitissimè Salu-*

Marcha atorem, de quo dictum erat: Dicite filia Sion:
21. 5.

Isa 62. 11. Ecce rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super

Ioan. 10. asinam & pullum filium subingalis; è ciuitate

31. & 1L 8. sua eduxerunt, pessimis modis exceptum;

quem & lapidare voluerunt: idcirco di-

nus iudex alium misit, Titum scilicet, qui

Philo in Flaccum, truculentus intravit, & illos eiecit. Immo,

& in lega- tione ad Iudei plurimis locis etiam extra Iudeam

Caium. habitarent, vbique furori populari expositi

fuerunt, vbiq; cædebantur impunè, spolia-

bantur bonis, impetebantur sordibus & sa-

xis, omnibus exosi, omnibus ludibrio; nec

quemquam capiebat eorum miseratio. In

ipsa verò Iudea affligebantur à Præfectis, &

milite Romano, qui maximas illis clades

inferebant. Nimirum qui Christum vel non

admittunt, vel à se expellunt mansuetè ve-

nientem, atque eos ad poenitentiam vocan-

tem; videbant illum venientem in ambibus

cuius

¶ eum potestate magna. Interim, ante eum diem varios mittit seu hospites, seu hostes, cum luctu & vastitate necessariò recipiendos & tolerandos ab ijs, qui homines à Deo missos, qui Angelum, qui veritatem Catholicam, qui Christum ipsum non admiserunt, aut expulerunt, aut etiam lapidauerunt durissimè contra eum locuti. In Matth. 7. 2. *qua mensura mensura fueritis remetietur vobis.*

§. IV.

Iudai in Paschate Christum crucifixerunt, in Paschate quoque obfideri cœperunt.

3. Diu admodum & sape Iudæi Christo sunt insidiati. Enimuerò & consilium aliquoties inierunt, quo modo, quibusue dolis vel in verbo, vel in facto aliquo illum caperent. Absq; dubio, etiam tempus capiendi in consilium venit: cùm & illud in concilio dixerint: *Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo.* Quamuis placuerit illis illud tempus, quo maxima vndique ad diem festum multitudo proficisci ebatur. Elegerunt igitur tempus Paschale totius anni celeberrimum; quo, ex lege Moysis, vndique Iudæi ad festi celebrationem confluabant. Huius consilij caussa fuit, quod Christi nomen, ob amabiles mores, ob vita sancti-

sanctitatem, ob tot patrata miracula, tot
 curatos infirmos, & diuinum quid spiran-
 tes conciones, famamque celeberrimam,
 longe lateq; erat notum, multisque persua-
 ferat, hunc esse Messiam. Quare, ut nomen
 hoc obscurarent, eo tempore, quo vniuersis
 ex prouincijs confluxerat innumerabilis
 hominu multitudo, morte turpissima illum
 tamquam impostorem, & hominem ipso
 latrone Barabba sceleratiorem, inter ho-
 micidas, publice crucifixerunt. Cùm enim
 Deuter. jam ab antiquo maledictus esset omnis qui
 21. 23. peperdit in ligno, & abominabilis habereatur,
 sperauerunt, hoc pacto, Christum quoque
 tamquam blasphemum & furciferum, una-
 que eius doctrinam & fidem contemptum
 iri. Nam ignominiosa illius mors, per om-
 nes illico prouincias vulgabatur, in quibus
 quantò priùs melior fuit de illo opinio,
 tantò putabant homines postea peiùs locu-
 turos, si audiuissent, fuisse veteratorem.
 Quoniam igitur, ad Christum capiendum &
 crucifigendum illud præcipue tempus ele-
 gerunt, quod ad illius infamiam & contu-
 meliam maximè seruiturum arbitrabantur,
 iusto Dei iudicio factum est, ut Vespasianus
 Titum filiu suum, Paschali quoq; tempore
 misericordia

miserit ad ciuitatem Ierusalem obsidendā, *Ioseph.*
quam die 14. Aprilis cœpit obsidere, quo *de bell.*
tempore iterum Iudæi ex omnibus prouin- *Iud. I. 6.*
cijs, ob festi sollennitatem ingenti numero *c. 4. & 18.*
erant congregati. Putabant nimirum Iu-
dæi, Vespasianum & Titum Coss. quòd ad
arma ciuilia diuertissent, de Hierosolymis
in præsentiarum minùs fore sollicitos, sed ad
stabiendum Imperium omne studium ac
operam nauaturos, ac proinde hoc saltem
anno ab Hierosolymorum obsidione tem-
peraturos. At hæc eos spes miserè fefellit.
Collectis igitur vndique legionibus; eo tem-
pore urbem cinxerunt, quo, vt ex victimis,
in Paschate, offerri solitis Iosephus colli-
git, Hierosolymis, vigesies centies & septies
centies mille homines fuere; & quidem tan-
tum eorum Iudæorum, qui mundi panibus
azymis vesci poterant; non annumeratis æ-
gtis, peregrinis ethnicis, quorum vtiq; eti-
am haud exiguus numerus erat. Quò num-
erosior autem in vrbe fuit populus, tanto
obsessorum fuit grauior calamitas, quæ se se
in tot hominum necessitates extendebat. *In Metth. 7.*
qua mensura mensi fueritis, remetietur vo-
bi. Peccauit ingens multitudo consentiens
in necem Christi, luit ingens multitudo.

S. V.

Iudei eodem loco puniti, in quo peccaverunt.

4. Christus passionem suam in monte Oliueti cœpit; ubi sanguinem sudauit; ubi osculo proditus est Iudæis; ubi captus est cohortibus militum tamquam ad latronem executum. Vnde etiam respiciens civitatem fleuit super eam, ut qui præ oculis haberet durissimam omnium cladem, quam passuri essent à Romanis. Itaque vicissim etiam in oliueti monte eorum calamitas initium habuit. Nam ibi, teste Iosepho, prope Hierosolymam Titus, in ipso monte Oliueti, posuit castra. Ibi ergo ubi cum gladiis & fustibus alijsq; armis Christum quæsierunt, armis quæsiti sunt ipsi postea. Ut enim in monte Oliueti Christus, ob instantem sibi passionem, cœpit paucere ostendere, & maestus esse: ita, hoste in eodem monte castra ponente, incussus est timor & formido Iudæis obsecris; ut non solum Christo mons ille fuerit tremendus, sed etiam postea tot armis relucens, toti civitati fieret metuendus. Et ut tanto esset maior comparatio, sicut ibi, cum Christus caperetur, illi solum Christum, non item discipulos eius quæsierunt, ipso Domino discen-

Marth.

26.

Luc. 19.

Ioseph.
de bell.
Iud. loc.
cit.

te: Si ergo me queritis, finite hos abire. Ut im-
pleretur sermo, quem dixit: *Quia quos dedisti
mihi, non perdidi ex eis quemquam: ita, ante
obsidionem, multi qui iam Christiani erant
Hierosolymis, inde diuina Prudentia du-
ce, recesserunt. Quod sanè utrumque ut di-
uinæ illius potentia, ita & prouidentia me-
ritò debet adscribi. Nam alioqui profectò
saltē Petrus non evasisset, qui, coram to-
ta cohorte, & tribuno, & ministris Iudæo-
rum, *habens gladium eduxit eum*, audacter
sanè, nec eduxit tantum, sed etiam percus-
sit Pontificis seruum, & *abscidit auriculam eius
dexteram*. Quod mirum est seruo Pontifi-
cis passosesse fieri tot armatos. Sed Chris-
tus voluit ostendere, quantam habeat suo-
rum curam. Hoc etiam fecit, in lamenta-
bili illo excidio Hierosolymitano; quo in-
gruente, ait Iosephus, quām plurimi futu-
rum malorum non falsi coniectores Hie-
rosolymis elapsi in alias regiones emigra-
runt. Ex quibus fuisse Christianos, qui tunc
ibi degebant, testatur Epiphanius. Hi in ex-
teriorum prouinciam recedentes, maiore
ex parte, Pellam incoluere, quia sic eos
Christus, ut antè, quām obsidione cinge-
rentur, aliò se recipereat, olim admonuit.*

Ioseph.
de bell.
Iud. l. 2,
cap. 25.

S. Epiph.
hæres. 29.
& 30.

Hic

Matth.
24.Origen.
tract. 24.
in Matth.
S. Augu-
stin. epist.
80. ad He-
sichium.

Hic enim annus, & hoc tempus est à Domino designatum, quando de ventura Iudeorum clade verba faciens dixit: *Cum videritis circumdari ab exercitu Hierusalem, tunc scitote, quia appropinquauit desolatio eius: tunc qui in Iudea sunt, fugiant ad montes.* Atque hoc respexisse Christum Origenes quoque & D. Augustinus scripsierunt. Admonuit autem Dominus, ut primo exercitus Romani aduentu fugam captarent, quia videt postea non amplius liberum fore ihs, qui Hierosolymis erant, inde recedere. Quippe sequenti post Christum anno 69. a. d. sic ciuitas Zelotarum est arcta custodijs, ut nulli amplius egrediendi sit data facultas, nisi qui forte ingenti vi pecuniarum eam redemisset. Quia igitur Christiani Hierosolymis agentes erant pauperium, jamque diu omnibus bonis spoliati eleemosynarum collectione indigebant, probabile est, eos Anno Christi 68 excessisse, & cum Angelis dixisse: *migremus hinc.* Erat autem non vrbis tantum regia excidenda, sed circumposita quoque prouincia vndeique & vndeique deuastanda, quod cœptum est Anno 69. quando à Nerone Vespasianus in Iudeam est missus. Idcirco Christus non tantum

tantum suos monuit, ut Hierosolymis exirent, sed omnes, inquit, qui sunt in Iudea, fugiant ad montes. Aliquos tamen Hierosolymis mansisse Christianos, quorum itidem rationem habuerit Deus, scripsit D. Augustinus, cuius haec verba sunt: *Non enim debemus ambigere, quando eversa est Hierusalem, fuisse in illo populo electos Dei, qui ex circumcisione crediderant, sine fuerant credituri, electi ante constitutionem mundi, propter quos breviarentur dies illi, ut tolerabilia mala fierent.* Hæc S. Pater in illa verba: *Nisi breuiati fuissent dies illi, non fieret salua omnis caro: sed propter electos breuiabuntur dies illi.* Breuiati autem sunt, quia diuinæ prouidentiæ consilio inexpugnabiles munitiones à Tito citius fuerunt expugnatae; si enim Romani diuini obsidionem continuassent, & urbe seculi potiti essent, obsessi omnes fame perirent. Quare & reliqui Iudei, ob electos hos breuiatis illis diebus, à Christianis istud beneficium acceperunt, ut ex ijs plurimi, nimis ex plebe immensus numerus, ex populo autem, ut Iosephus tradit seroata sint *Ioseph de plusquam quadraginta millia.* *Abbreuiati bell. Iudei* sunt autem dies illi, quia ab obsidione usque ad expugnationem ciuitatis, nec quatuor

S. Augu-
stin. epist.
80, ad
Hesichiū,

integri menses intercesserunt. Vrbs enim
14. die Aprilis obsideri cœpta, octauo die
mensis Augusti à Romanis est capta. Iu-
non solùm electis succurrit Deus, sed etiam
alijs, propter electos vnà habitantes: quem-
admodum & olim, vel propter decem illi-
stos voluit Deus parcere Sodomitis.

Gen. 18.
32.

§. VI.

*Iudæi carcere conclusi, qui Christum in carcere
rem coniecerunt.*

5. Christum ita solum captum, vt nos
in libertatem reponeret, Iudæi noctu, in
aula Principis sacerdotum Caiphæ, carce-
re clausum armata militum manu custo-
dierunt. In obsidione Titus ita conclusi
Iudæos, vt illis omnem exitum, ne quis vel
ad herbas pascendas egredi posset, prohibe-
ret, aggeribus quinque contra urbem ex-
tructis; quod opus coeptum duodecima
mensis Maij, vigesima nona eiusdem mensis
perfectum est. Aggeribus tamen his, per Iu-
dæos erumpentes, dissipatis, Titus nouum
opus aggressus est; murum enim construxit
circa ciuitatem, vt omnis penitus exitus in-
terciperetur; & quidem tanta celeritate
consummatum est hoc opus, vt planè supo-
ret humanum captum. Quod Iosephus ad-
mirans

mitans ait: *Murus quidem uno minus quadraginta stadiorum erat. Ad hoc autem foris castella tredicim adificata sunt: eorum gyrus deus stadijs numerabatur.* Totum autem opus triduo constructum est, ut tamen dignum mensibus videretur; celeritas vero fide caret. Hoc pacto factum est, quod dixit Christus existium urbis deflens: *Venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo: & circumdabunt te (nempe muro) & coangustabunt undique.* Et ipse Josephus ait: *Tum ergo velut in carcerem tota gens conclusa est, & farta omnibus ciuitas obsidebatur.* Itaque Iudei tamquam feræ in cauea, aut rei in carcere claudebantur, ut nemo exire, nemo fugere posset. Verè dictum: *in qua mensura mensura fueritis, remeteretur vobis.* Nam & ipsi Christum ligatum in vinculis habuerunt; vicissim capiendi & ligandi,

Joseph
lib. 7. de
bell. Iud.
cap. 17.

§. VII.

Iudei, qui Christo emendo vilissimum pretium
constituerunt, vilissimo pretio venditi sunt
e ipsi.

σ ipſi.

6. Ut autem Christum sic capere possent, vilissimo prelio à proditore Iuda Deum emerunt. Triginta argenteis venditus est, cuius sunt omnes thesauri totius mundi. Si

S 2 jam

iam lytrum vile pro magno belli duce per-
teretur, ignominiam is sibi illatam putaret.
Iudæi pro illo, qui *dux est & legifer noster*, ipse
precium constituerunt, & quām vile? Pro eo
pro quo tot martyres vitam & sanguinem
posuerunt; pro quo tot Confessores Mun-
dum reliquerunt, non dederunt, nisi 30. a-
genteos. Ita qui cælum & terram creavit,
apud iniquissimos homines, non valet plus
quām ager figuli. Quare ut in qua mensura
mensi fuerant, remetietur etiam illis, inno-
meri Iudæi à Tito capti, vilissimo rursum
precio venditi sunt. Captiuorum autem
Iosepho numerantur nonaginta septies mil-
lies; è quibus, qui infra decimum septimi
annum erant, in mancipia, quasi teruncio
vendebantur. Immò non erant, qui eos
emere vellent. Et, ut dicam quām viles tunc
habiti sint Iudæi etiam nobilissimi, & diu-
sini, sicut illi Christum 30. argenteis em-
erunt, ita postea 30. Iudæi uno argenteo,
immò uno denario venditi sunt. *In qua men-
sura mensi fueritis, remetietur vobis.* Vilissi-
ma merx, Iudæi, animaduertite iustitia di-
uinæ æquitatem, uno denario venditi esset
qui totius Mundi pretium triginta argen-
teis vendidistis. Nihil est ut conqueri pos-
sis, par pari redditum est.

S. VIII

§. VIII.

*Iudai Christo illudentes, viciſſim ludibrium
facti.*

7. Nocte sacra Iudæi varijs modis Christo illuserunt, atque ex eo risui suo spectaculum fecerunt. Alij cachinnis exceperunt; alijs fœda illi phlegmata in faciem iecerunt, alijs venerandos illi oculos velauerunt; alijs ei alapas dederunt, & tamquam falsum Prophetam, sibi prophetare eum iusserunt, à quo percussus esset? Igitur postea, vt ea- Ioseph. de
dē illis mensura remetiretur, ad immensa bell. Iud.
eorum mala & illud accessit, quod pseudo- 1. 7. 6. II.
propheta diceret, Deum omnibus polliceri
salutem, qui in templum ascenderent: huic
quicunq; fidem habuerunt, atque eò ascen-
derunt, quorum fuere ad sex milia, incen-
dio consumpti sunt. Addit Iosephus, à se-
ditiosis tyrannis, qui tum Hierosolymis
erant, superinductos fuisse pseudoprophe-
tas multos, qui denuntiarent populo, vt
expectarent auxilium Dei, ne fugerent, aut
deditioinem facerent, vt sic vana spe dece-
ptos intra mœnia continerent. Ad quos
pseudoprophetas aspexit Christus, illis ver-
bis: *Tunc si quis vobis dixerit: Ecce hic est Marchi
Christus, aut illis, nolite credere: Ecce in de-* 24

S 3

sero;

Vide S.
Augustin.
ep. 80.

seruo; nolite exire: Ecce in penetralibus; nolite credere. Surgent enim pseudoChristi, & pseudoprophetæ. Animaduertit ex Iosepho Baronius, cum esset in oraculis, appropinquasse jam tempus, quo ex Iudea proditorus esset homo, qui summa rerum potius, & toti terrarum orbi dominaturus esset, quemque seditionorum principum, ut se esse illum persuaderet, adseiuisse sibi pseudoprophetas, qui eadem in populum diuulgarent; ut hac etiam arte populi gratiam conciliantes, velut diuinitus sibi concessum imperium auspicarentur. Quò alluit Christus illis verbis: Videte ne seducamini, multi enim venient in nomine meo, dicentes: Quia ego sum; & tempus appropinquavit. Nolite ire post eos. Sic verum Prophetam contemnentes à falsis seduci meruerunt.

Ioseph.
lib. 7. de
bell. c. 13.

Vt de Zelotis nihil dicam. Sed & qui Christum ludibrio habuerunt, & spectaculo conspuerunt, postea à Tito capti, in theatra pro spectaculis introducti sunt; ubi se ipsos confidere, cum bestijs pugnare, & similia tragica ludicrè facere debuerunt. adeò ut Titus frarris sui Domitiani Natalie die 24. Octobr. Anno Christi 73. Cesarea in spectaculum produxit tantam multitudinem,

tudinem, ut ultra duo millia & quingenta Iudæorum fuerint occisa. *I nunc & verbis, virtutem illude superbis, I, & dic, sanguis eius super nos, & super filios nostros. I, lude cum Deo; qui ait, se quoq₃ in interitu tuo risurum.*

Matth.
27. 25.
Prov. p.
26.

§. IX.

Iudai Christum veste spoliantes spoliati quoque ipsi fuerant.

8. Iudai Christum sæpius veste exutum inuerecundè nudauerunt, exposuerunt oculis irrisorum, virgis, flagris miserandum in modum ceciderunt. Ut par pari referretur, etiam ipsi, in hac obsidione, à tyrannis in vrbe, & famelicis prædonibus sunt spoliati, profugi autem ex vrbe, vestibus, pecunijs, vita exuti. Quin Syri & Arabes in militiam adlecti, in discisis ventribus eorum pecuniam quæsuerunt. Et quidem vna nocte duo millia Iudæorum laniata sunt ad hunc modum, in quorū fugitiuorum visceribus aurum quærebatur. Et plures fuissent ad hunc modum mactati, ni Titus id mandato prohibuisset. *In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. Virginum corpus denudasti, vestibus ac vita exuendi fuisti & ipsi, qui pudorem dudum exuisti.*

§. 4

§. X.

§. X.

Iudei clamantes : Crucifige, crucifixi.

9. Clamor Iudeorum ante Pilatum factus ad cælum ascendit. Quid enim clamant? *Crucifige, crucifige eum. Non hunc, sed Barabbam.* *Sanguis eius super nos, & super filios nostros.* Factum est, quod voluerunt.

*Ioseph.
lib. 6. de
bell. c. 7.*

Nam primò Titus Iudeum captum in crucem agi pro muro iussit, ut eo spectaculo ceteri territi cederent. Cumque ex Iudeis complures quotidie caperentur, saltem quingenti per singulos dies, & interdum plures: eos omnes ante oculos ciuium Titus crucibus suffigi iussit; adeoque multiplicata.

Ibid. c. 12. *tus est eorum numerus, ut (quod Iosephus ait) jam spatium crucibus deesse, & corporibus cruces.* Erant hi, qui ex ciuitate, fame urgente, foras egredi coacti sunt, qui dum cibum quererent, exitium inuenierunt. Crucifixi ex illis ipsis sunt, vel absque dubio illorum filij, qui clamauerunt in Christum.

*Matth.
27. 23.*

Crucifigatur, crucifigatur, & : sanguis eius super nos, & super filios nostros. Viderunt hæc spectacula obsessi è mœnibus & turribus ciuitatis, & tamē non recordati sunt, se se ad

*Matth. 7.
9*

hoc, Christo crucifigendo obstrinxisse, iamque in quo iudicio judicauerant, esse judicatos.

§. XI.

§. XI

*Iudei, profelle & aceto Christo porrecto, quām
dira fame puniti?*

10. Iudei Christo in summa siti fel & a-
acetum porrexerunt; vt ergo illis *eadem men-
sura remetiretur*, vicissim incredibili fame
ac siti plexi sunt. Muro enim septi, adeò *Ioseph.*
fame vexati sunt, vt innumera hominum *de bell.*
multitudo sit morte consumpta: quorum *Iud. I. 6.*
corpora nullis sepulchris sufficientibus, cu-
mularim proiiciebantur extra mœnia, qua
circuiens *Titus*, vbi plena cadaveribus om-
nia vidit, altamque saniem tabefactis cor-
poribus defluentem aspexit, ingemuit; &
extensis manibus Deum testabatur, factum
illud suum non esse, sed ex Iudaica pertina-
cia proficisci. Cumq; fames magis magisq;
in dies inualeceret, eò necessitatis *cives*
compulit, vt foras potius sponte optarent
progredi, seque vltro dedere Romanis cru-
cis supplicium subituros, quām intus fame
perire, ac cruciatu tam diurno. His ac-
cessit noua calamitas: eorum namque, qui
vrbe egressi ad Romanos confugerant, cùm
alij auido stomacho cibo gustato protinus
interirent, alij verò moniti aliorum exem-
plo cibum lente capientes evaderent, eos

S 5

Syri

Syri & Arabes immanissimè euiscerarunt. In ipsa autem vrbe cùm neque herbæ aut gramina essent, quibus vesci possent, à stabulis sumum in cibum quæritabant, collectoque stercore tamquam scarabæi vescebantur. Sed ea inedia magis in dies inualebant. lib. 7. de scente, eos nec ab humanis carnibus tempebell. c. 6: rasse testatur Iosephus; vti & calceamentis, cingulisque, ac insuper corijs, quibus scuta tegebantur detractis, insumptis; veterisq; fœni laceramentis magno pretio venditis. Quæ his carebat, eò immanitatis redacta est, fame improba compellente, femina nobilis ac prædiues, Maria nomine, filia Eleazari, à seditionis jam exuta vitæ substantijs, vt sibi consuleret, fame rabida impulsa, lactentem filium occidit, quem comestura mox coxit; cuius nidoris odore illecti milites, qui sibi victimum, quacumque possent, raptu quarebant, cùm eius peruasissent domum, partem assati filij, quæ supererat intuiti, detestati facinus, abiére. Moxq; repleta est eius sceleris famâ tota cinitas, ait Iosephus, ante oculos sibi cladem proponens, tamquam hoc ipsa admisisset, horrescet. Hoc futurum prædictum Christus: *Filia Hierusalem, nolite flere super me, sed super vos ipsas flete, & super filios vestros;*

Ibid. c. 8.

Luc. 23. 28

vestros: quoniam ecce venient dies, in quibus dicent: Beata steriles, & ventres qui non genuerunt, & ubera, quae non lactauerunt. Si hoc autem factum est à divite illa, quid de ceteris nec diuitibus, nec nobilibus erit cogitandum? Quis autem fuerit numerus eorum, qui intus fame consumpti periérunt à 14. die Aprilis, qua cœpit obsidio, usque ad Cal. Iulij, custos unius portæ Mannæus Lazarus filius transgressus ad Titum testatus est, per eam scilicet portam sibi commissam, elata fuisse cadauera centum quindecim millia & octoginta, absque illis, quæ propinqui domi, vel in hortis sepelijssent. Post hæc nobiliores profugi, mortuorum egenorum sexcenta millia portis eiecta nuntiabant; aliorum verò numerum minimè potuisse comprehendendi: nam cum cadaueribus efferendis non sufficerent, congesta dicebant in maximis ædibus cadauera esse inclusa. Quia autem non solum fames ipsa pestem trahit secum, sed etiam præ inedia lacertas & serpentes, & venenata animalia comedenterunt, idcirco ingens quoque pestis, per illos, grassabatur. Vnde muscarum instar considerunt mortui, omnibus undique malis appetiti. Quia mensura mensi fueritis remetetur vobis.

§. XII.

§. XII.

*Inde in vestem Christi sortem mittentes, quam
graviter & ipsis sub sortem venientes ca-
stigati?*

11. Iudæi in tunicam inconsutilem Christi sortem miserunt, quis quid tolleret.
Ioan. 19.3 **24.** Ut ergo par pari referretur, tempore obsi-
dionis, ipsis inter se Iudæi sortiti sunt, ut
alterius carnifex fieret, atque alterum occi-
deret, ne in manus hostium deueniens gra-
uiora pateretur. Et quia clamarunt: *sanguis
eius super nos, &c.* ideo postquam Titus est
ciuitate potitus, omnes obuij mactati sunt,
omnia cum ipso templo incensa: ita, ut
quamvis incendijs omnia lucerent, plus ta-
men sanguinis, quam ignis videretur, &
multis locis flamma ipso sanguine extin-
gueretur; quasi aquæ, non sanguis, essent
affusæ. Sunt, qui scribant in sola vrbe le-
rosolymitana per tempus obsidionis decies
centena hominum millia fame, peste, igne,
ferro interisse; nonaginta septem millia
capta. Ite, Iudæi, vincula iniuste Messie
vestro, accusate innocentem, percutite,
cadite, occidite, ouis instar obmutescen-
tem: non erit semper tempus tacendi. *Qua
mensura mensa fueritis, remetietur vobis.*

§. XIII.

§. XIII.

Iudei Christum expellentes expulsi.

12. Iudæi Christum non solum eduxerunt è ciuitate sua grauissimo crucis truncu oneratum, sed etiam enixis precibus à Pilato impetrârunt, ut in cruce auersus ab urbe, versus occidentem suspenderetur, indignum eum iudicantes, qui urbem aspiceret. Pari pacto & iphi, non solum ex urbe Hierosolymitana, sed etiam ex tota patria sua sunt exturbati, venditi, capti abducti, itaque ubiq; contempti fuerunt, ut ad nullum honestum officium admitterentur, sed teste Ammiano, non aliter quam *olidi & fætentes Iudei* appellarentur. Ita odorij illæ compensatus est, quem Christus inter mortuorum ossa, in monte Caluariæ, sustinuit. Quin & Elius Adrianus postea edicto cauit, ne quis de Iudeorum gente amplius circa rudera ciuitatis compareret. Certè Iudæi non solum exuti templo, sacrificijs, ciuitate, per diuersas orbis partes (ut olim profugus Cain) vagati sunt, & adhuc vagantur, sed etiam omnibus gentibus odiosi & abominabiles redditи fuerunt. Sic implementum est illud: *disperge illos in virtute tua, & Psal. 130 depone eos, ut omnibus in opprobrium dati,* 120 *testimo-*

l. 19. de.

Iud. Cod.

Theod.

Ammi-

an. Marc.

lib. 2.

Vide S. August. in Ptol. 58. dæis agnatum non esse; ejcidentes ergo Chri-
Ioseph. 1. stum electi sunt. Atque Captiuorum quidem
2. de bell. omnium, ait Iosephus, qui toto bello compre-
Iud. c. 17. hensi sunt, nonaginta & septem millium com-
prehensus est numerus: mortuorum vero, per
omne tempus obsidionis, undecies centum millia.
Ite, exules, qua mensura mensi fueritis, re-
metietur vobis. Inde expellimini, vnde Do-
minus vestrum expulisti.

§. XIV.

Iudai Christum eradicantes, eradicati,
Ioseph. 13. Quia autem Iudæorum de Christo
lib. 7. de consilium fuit, eradamus eum de terra vi-
bell. c. 2. uentium, ideo non solum ipsi, at etiam eo-
rum templum, & ciuitas, & Resp. est era-
dicata. Licet enim Titus per se, perque
Iudæos, qui ad castra Romanorum con-
fugerant, Iudæos ad ditionem honestam
sæpius inuitaret, quin etiam rogaret, vt si
non sui, saltem templi rationem haberent,
ne irruentes illud milites inflammarent,
tantum absfuit, vt ipsorum saluti consulen-
tes audirent, etiam his omnibus superbè
spretis, obstinato se animo omnia liben-
tius expertores mala iactarunt, quam vt se
dedere

dedere vellent Romanis. Titus igitur contestatus Deum & homines, se ad urbis & templi excidium compelli. Quod & fecit inuitus; immò contra eius iussum incensum est à militum furore, ita ut nec lapis super lapidem remaneret. Incenso templo, à Tito licentia militibus data est etiam ciuitatis inflammmandæ, & solo æquandæ. De quo excidio hæc Iosephus: *Postquam quos occideret, quidue raperet, non habebat exercitus, quod iratis animis omnia deerant, neque enim parcendo, si esset, quod agerent, abstinuissent; iubet eos Cæsar totam funditus iam eruere ciuitatem, ac templum, relictis quidem turribus, quæ præter alias eminebant, Phælo, & Hippico, & Mariamne; muriq; tanto, quantum ciuitatem ab Occidente cingebat, ut esset castrum illuc custodia causa relinquendis: turres autem, ut posteris indicarent, qualēm ciuitatem, quāmne munitissimam Romanorum virtus obtinuisset. Alium verò totum ambitum ciuitatis ita complanauerunt, diruentes; ut qui ad eam accessissent, habitatam aliquando esse vix crederent. Eant nunc, & dicant: Eradamus eum de terra viuentium. Erasi sunt ipsis, & templum eorum; qui templum corporis Christi destruxerunt in triduo reædificatum,*

Vide Ba-
ronium
qui hæc
omnia fu-
sè reci-
tat An.
72.
Luc. 21,
Ioseph.
l. 7. de
bell. c. 18,

H. 2
1748
1002
1003

ficatum. Ite Iudæi, destruite templum hoc.
Qua mensura mensi fueritis, remetetur vobis.

§. XV.

Iudei, quis sanguinem Christi emerunt, lachrymas suas emere coacti.

His malis affecti Iudæi, ut saltem lacrymis, quod aliunde non possent, solamen aliquod inuenirent, consuevère, anniversaria die, persoluto tamen pretio (cùm aliter non liceret) ea adire loca, lachrymas fundere, & miserè lamentari. Usque ad

S. Hieronymi in Sophon. cap. 1. præsentem diem, ait S. Hieronymus, per-

di coloni, post interfectionem seruorum, & ad extreum Filij Dei, excepto planctu, prohiben-
 tur ingredi Hierusalem: & ut ruinam sua cū flere liceat cinitatis, pretio redimunt: ut qui quondam emerant sanguinem Christi, emant lachrymas suas. Videas in die, quo capta est Romanis, & diruta Hierusalem, venire popu-
 lum lugubrem, confluere decrepitas mulier-
 las, & senes pannis annisq; obitos, & in corpo-
 ribus, & in habitu suo iram Domini demon-
 strantes. Congregatur turba miserorum, &
 patibulo Domini coruscante, ac radiante iu-
 sacis eius, de Oliueti monte quoque crucis ful-
 gente vexillo, plangere ruinas templi sui popu-
 lum miserrimum, & tamen non esse miserabilem.

Ad hunc

Adhuc fletus in genis, & linda brachia, & sparsi crines, & miles mercedem postulat, ut il-
lis flere plus liceat. Et dubitat aliquis, cum haec
videat, de die tribulationis & angustie, de die
calamitatis & miseria, de die tenebrarum &
caliginis, de die nebula & turbinis, de die tuba
& clangoris? Habent enim & in luctu tubas;
& iuxta prophetiam, vox solennitatis versae est
in planctum. Ululant super cineres sanctuarij,
& super altare destructum, & super ciuitates
quondam manitas, & super excelsos quondam
angulos templi, de quibus quondam Iacobum
fratrem Domini præcipitauerunt. Talibus la-
chrymis & lamentis luerunt Iudæi, qui
cauſa fuerunt, ut non solùm Petrus fleret
amarè, sed etiam Dei Mater, & quotquot
à cruce reuertebantur pectora sua percuti-
entes. Ite Iudæi, & Christum, & Matrem
Christi, & Apostolos, & omnes pios iube-
te plorare. Qua mensura mensi fueritis, reme-
Matthi 7, 2,
betur vobis. Ite & vos, frigidi Christiani,
qui viduis, qui pupillis, qui egentibus la-
chrymas duritiâ vestrâ excutitis; veniet &
vobis tempus flendi, gemendi, lamentandi;
ut eamdem mensuram experiamini, quam
vos alijs adhibuistis.

§ XVI.

*Christiani Iudeis paria qui perpetrant sceleris,
paria meruant suppicia.*

Ita quidem Iudeis potest peccatum & supplicium exprobrari, & nobis; quare cum illis flentibus meritò & nos flemus. Nam videtur illi mihi dicere: Suspendimus organa nostra: fleuimus, ut meruimus, à nemine deplorandi; quia nullus nos amplius lachrymæ iuuant. Vos Christiani, *Flete super vos, & super filios vestros.* Si enim in viridiligno haes faciunt, in arido quid fiet? Si nos Iudei, qui Christum non agnouimus, ita perditimur; quid vobis eueniet, qui Christum profitemini, & saepe crudelius tractatis? Hierusalem Dominum occidens exemplum & imago est, cuiusque animæ, urbis, regionis, immò totius Mundi Christum repudiantis, contemnentis, & crucifigentis. Malitia, quæ fecit, tulit Hierusalem: sensit talionem. Vos quoque talio manet, qui sceleribus Iudeos imitamini. Sic euenit non solum in extremo iudicio malis omnibus, sed etiam multis in hac vita. Et quidem i. illicis, qui veros & veridicos Prophetas nolunt audire, sed se sinunt decipi à falsis dicentibus, pacem esse, & non est pax; ponentibus

Lucem

lacent in tenebras, & tenebras in lucem. Quām multis prædicit Christus interitum, & non credunt? monet, & non audiunt? quām flet super multos? & non sentiunt? Mundo autem vanissima promittenti, & vanissimè, omnia credunt; quasi nullum venturum sit tempus vindictæ. 2. Illis, qui Titum Christo præoptant, & præeligunt. Plurimi enim dominos sacerdotes æterno Deo anteponunt, & nesciunt, quām durum iugum sint passuri; sed serò oculos aperient, cùm repentina eis superueniet calamitas. 3. Quām multi ipsum tempus Paschale eligunt, pro occasione peccandi? Nam, ut riteam, diebus festis omnibus ludo, computationi, Veneri, per totum annum maximè litari; quot jam ipso Paschatis tempore, sacrilegè confitentur, & communiant instar Iudæ proditoris; Christumque crucifigunt denuo, & sacrosanctum sanguinē eius pedibus conculcant? 4. Quanti ad montem Oliueti in tenebris eunt, ut cum Iuda osculum captent, dum amasij suis in ipsis templis insidiantur; & alijs cum Christo sanctissimè orantibus, ipsis occasione querunt saltem oculis libidinandi? 5. Quanti Christum toto anno in SS. Eu-

T 2

charistia

charistia inclusum sinunt quasi in carcere
esse, neque eum visitare, aut sumere appre-
tunt, in pectoris sui hospitio collocandū?
6. Quām vili pretio aut labore eum emunt?
vix ad templum eunt, vix se ad confessio-
nem præparant: vix vnum dolorem, aut su-
sprium, aut emendationis propositum eli-
ciunt: multi ne vnam quidem lachrymu-
lam pro eo darent, ne vnum gemitum; quid
enim dicam, ne vnum iejunium, cilicum,
aut flagellum? 7. Immō ei, cum Iudeis,
illudunt mille modis. 8. Eum flagellant,
è domo educunt; eiiciunt è ciuitate; è pe-
ctoribus suis, è memoria, ex ipsis iconibus
eradunt. Quid enim aliud est, obliuisci mo-
nitorum Christi, eiusq; beneficia nolle me-
minisse? 9. Quid de magis & sagis dicam,
qui hostiam sacram, in conuentibus suis
concriminantur, & acubus, cultris, pugio-
nibus conuulnerant, neque se sinunt mira-
culo sanguinis inde emicantis commouerit?
Clarissimum prodigium cùm vident, rident;
cùm animaduertunt, contemnunt. An non
hoc est dicere: *sanguis eius super nos, & su-
per capita nostra?* Qui per cruenta bella ve-
nit super capita nostra: vt satis diu experti
sumus. Necdum tamen poenitentiam agi-
mus

mus, ut etiam in obduratione Iudæorum contumaciæ, tandemque etiam pœnæ assimilemur. Et sane gladius hostilis nondum est in vagina; Turcicus in cervices Christianorum acuitur. Sicut ergo Iudeis Christum occidentibus, & pœnitentiam non agentibus, ita nobis fieri potest. Nisi eum tandem aliquando conciliemus, paria reddentur.

§. XVII.

Vera pœnitentia opus esse, qui verè veniam consequi volunt.

At conciliamus, per pœnitentiam? per veram, non fictam. Verè recens quidam author scripsit: *Nullo modo exaudiuntur, qui à calamitatibus liberari cupiunt, nec inimicitia, quam cum Deo exercent, ponere vel afflicti cogitant. Ignorit Cæsar multis, qui impium contra Majestatem suam bellum gesserunt, cædibus, incendijs, stupris grassati sunt. Nullissilla oratio fuit: Veniam se cupere, reddi suis provincijs & opibus, restitui sibi honores & dignitates; interim odiisse se adhuc Cæsarem, inimicitiam profiteri, contra eius honorem, voluntatem, commoda, imperium, omnia moliturum, amicus infestum fore. Nemo sic insanit, ut sic ignorantiam flagitet, adeoq; precibus conuitia & execrationes in Cæsarem coniungat.* Quod in-

T 8

terrena

Cap. XIII. Christi patientie,
 terrena & creata fragiliq; Maiestate colenda
 ac deprecanda detestamur, multi cum ad incre-
 atam creatricem Maiestatem veniunt oratum,
 usurpant. Victoriam, opes, securitatem, pacem,
 incolumente precantur; clades, rapinas, exilia,
 carceres, servitutem, mortem deprecantur: nec
 impios tamen affectus, malamq; voluntatem de-
 linquendi, qua se Deo inimicos esse norunt, ani-
 mo excutiunt. Cetera mala fugiunt, summum
 malum, quod in Dei odio cernitur, contum-
 citer retentant; cetera bona concupiscunt, sum-
 mum bonum, quod in Dei amicitia consistit, ab-
 ominantur. Audiamus, obsecro, qualis sit in-
 auribus Dei Sabaoth oratio eorum, qui flagel-
 lantur, nec tamen pœnitentiam agunt, sed in de-
 lictis contabescunt, & obdurantur.

§. XVIII.

Impia impœnitentium oratio.

Magne Deus, Domine exercitum, trium-
 phator, immitte hostibus pauorem & fugam,
 nobis victoriam concede; hoc inimicis tuis pe-
 to, affectu, aut etiam facto in odio tui per-
 verans; victoria munus tuum, quod postulo, mi-
 inclytum & gloriosum faciat; ne tamen in al-
 ium elatus inferiores opprimere, arroganterq;
 calcare desinam; quin & nomen tuum blasphemare
 pergam. Nec enim haec mea facta dete-
 fieri;

stor; nec emendandi propositum habeo, etiam
Principi meo obstat conor, ne legibus criminis
ulciscatur. Vis aliud orationis paradigma?
Deus refugium meum & virtus, da securita-
tem, ne perpetuo in meu & trepidatione anxi-
am cogar animam habere. Securitatem ab ho-
ste; securitatem huius mundi: da hoc inimico
tuo, ut sine meu fruar deliciis, ne volupates,
quibus immersus hæreo, quas eripi mihi, etiam
te imbente, nolo, infaustis calamitatibus nuntiis
turbentur. Deus pacis amator & conciliator,
bella aufer de medio, cessent præda, inuen-
dia, cades; da inimico tuo, mihi, inquam, qui
tecum bellum gero, qui legem tuam rumpo,
qui iterum Filium tuum crucifigo, qui pacis
bonis, ad opes, ludos, libidines vici cogito; da
pacem cum hoste & mundo; tuam tibi pacem
habeo. Deus, quies vita nostra, da corpori
sanitatem, ut vires mihi sint ad deyciendos alios,
ad epularum aßiduitatem, ad luxuriandi po-
tentiam: illa haec tenus commisi; illa mihi in po-
sterum scopus sunt, & vita finis. Deus judec-
tus, Deus odio habens iniustitiam & dolum,
redde tribunalia & processus; ut legibus conter-
tis proximum eueriam, munera ut captare, sen-
tentias vendere liceat. Deus omnium largitor,
diu in omnes, redde veteres, da nouas opes.

ut aedes mihi splendeant, mensam dapes onerent,
 edendi, potandi, insbriandi, insultandi, luxuri-
 andi nullum adferatur obstaculum; inimicu-
 tuis dimitias dedisti multas, mihi quoque dona,
 quamvis ad tuam contumeliam usuro. Deu-
 cius templum est domus orationis, redde Eccle-
 sias, census integros represesta. Non ut in illi-
 te orem, tibi psallam, sed ut in illis sericatus in-
 ambulem, cultui tuo, & sacrificiis vana colle-
 quia, risus immodestos, verba obscena, tam-
 quam libamina admisceam & faciam, ut nomi-
 num blasphemetur, ut sacras opes, Ely tu pa-
 trimoniū pauperibus debitum in profanos usu,
 luxumq; conuertam, ut multa sacerdotia con-
 geram, nec uno ritè fungar. Ista me fecisse non
 paenitet, & infuturum promitto non omissu-
 rum. Mibi enim meam voluntatem reseruo;
 mihi, non tibi obtemperatus, mea non tua legi
 victurus. Nemo sic orat, & si quis sic orat, ma-
 le orat, ut in concupiscentiis insumat. Sibi veni-
 am petunt, ne bello vexentur, alijs ignorare
 nesciunt, quorum fortunis & vita insidiantur.
 Peruersa oratio, criminosa flagitatio, qua tam
 in nullo auditur templo, quam lingua profert
 trepidat; sonat tamen in auribus Dei scrutantis
 corda & renes. Quisquis enim fide orthodoxa
 instructus est, inimicū se Dei nonit, quam di-
 de pec-

de peccato praterito non conteritur, de futuro non concipit emendandi propositum. Inimicus Dei est, cui adharet vel in facto delicto complacentia, vel in presente voluptas, vel in futuro voluntas. Ille hunc in modum corde & cupiditatibus orat, inimicus Dei voluntarius, & bonitate Dei ad ipsius contumeliam abutens, non spoliatus, & exul, nec metu impendentium clodium mentem in scelera ardescentem mutat. Quid talis aliud speret, quid expectet, nisi talionem? Quare & iste, & omnes, qui conspirant cum isto, sciant sibi dictum: *In qua mensura mensi fueritis, remeteretur vobis.*

CAPUT XIV.

*Alijs etiam profanorum hominum dictis,
& exemplis, & quidem ob varia scelerum genera, demonstratur
pæna talionis.*

§. I.

*Qui corpore peccant, merito etiam corpore
lidunt.*

Pleraque, quæ modò attulimus, sacri scriptores de rebus sacratis, tradiderunt, superest nunc, ut eamdem talionis legem, etiam vel profano-

T 5 rum

erent,
sxuri,
imicu
dona,
Dewi,
Eccle-
in illu
twin-
i colle-
tam-
nomi
eui pa-
sus, a
a con-
se non
missu-
seruo;
a lege
t, ma-
veni-
oscere
ntur.
tamin
oferru
tantis
odoxa
m din
e pec-

rum authorum testimonijs confirmemus, vel, si qui authores non erunt profani, saltem exemplis profanis, ut patescat hanc diuinam Nemesin vbique gubernantem nulli, aut nusquam non esse mentuendam, seu in-

Panorm. aulis is degat, seu in templis. Regis Alfonsi
 A. de reb. ea sententia fuit, ut qua quisque re pecca-
 ab Alfon. ret, eadem etiam plecteretur. Hinc cum
 so rege equitem luxuriosum, & bonorum suorum
 gestis. decoctorem punire vellet, quibusdam ab
 eo enixè potentibus, ne in corpore luere
 debita, quæ ille plurima per luxum libidi-
 nemque contraxerat, respondit: Equitem
 hunc neque sui regis gratia, neque patriæ
 commodo, neque propinquorum & ami-
 corum, ære alieno suscepto, tam grande pa-
 trimonium profudisse; sed omnem suam
 substantiam corpori induluisse. In corpore
 igitur luere æquius esse, ut pœna malefa-
 ctiæ ex æquo responderet. Eiusdem senten-
 tiæ sunt omnes qui, dum potestate pollent,
 peccantes per illa ipsa puniunt, per quæ
 delinquunt. Sic in multis Religiosis Ord-
 nibus, curiosis oculi ad tempus obligantur,
 ne circumspicere possint; garrulis & lingu-
 acibus silentium indicitur, ut os refræne-
 tur; inquietis & gyrouagis, limites ponun-

tus,

tur, quos non licet transilire. Prudentes quoque Confessarij, gulosis & ebriosis ieiunia, abstinentiam, temperantiam; luxuriosis & libidinosis cilicia, humicubationes, flagella imperant. Quibus in rebus etsi contraria contrarijs curari videantur, tamen ea ipsa corporis membra castigantur, quæ sunt præuaricata. Cur non iustè sic iudicent homines? ita ipse quoque olim iudicabit Dei. Nulli enim in inferis locis sensus suo cruciatu carebunt, qui hīc fuerunt instrumenta flagitiorum.

§. II.

Auari, luxuriosi, sani talione puniti.

Ita Reges, & Duces, & Iudices iudicarunt: nec secus fecerunt subditi Iudicūm, Ducūm, Regūm. Rufinus, apud Arcadiūm præfectus prætorio, quia auarissimus fuit, & manus ad opes colligendas nimium extenderat, à militib⁹ exercituque Romano interfactus est. Capite verò Rufini resecto, & Niceph. lapide in os eius immisso, hastæ id infixerunt. Callist. & in sublime sustulerunt. Dextram quoq; eius l. 13. hist. abscissam, per urbem circa opificum officinas cap. 1. circumstulerunt, verbis his utentes: DATE STEPEM INEXPLEBILIS AVARITIA VIRO. Et ridicula ea mendicitas multum satis auri colle-

git.

git. Perlibenter enim in iucundo & grato specta-
culo homines aurum contulerunt. Ac Rufinū
quidem imperij affectatio ad eiusmodi vita-
zem perduxit. Sublimatus est, sed in hasta,
ut caput eius eminaret, qui caput omnium
esse voluit; & in ignominiam dextra eius
defuncti mendicauit, quæ ad nimiam po-
tentiam, viua pecunias collegit. si ὁ γα-
τις ἀμαρτάνει, si ὁ πτῶτος καὶ παρδεῖεν. Sic lu-
perbia, sic avaritia mercedem recepit, pœ-
nâ talionis. Quod & experta est libido Va-

Idem Ni- lentiniani Hesperiæ Imperatoris. Cùm enim
cephor. vultu venusto & rebus alijs ornatam maxime
L. 15. c. 11. in matrimonio haberet coniugem, iunioris

Theodosij filiam, Eudoxiam, alienas nuptias
turpiter fœdavit &c. tandem vitam fœdissimam
morte finiit. Maximus enim, quod Valen-
tinianus vxorem eius stuprasset, remotis
ijs, qui impedire poterant, Imperatoru-
giam ingressus illum interemit, & coniugem eius
Eudoxiam rapuit, eidemq; per stuprum vim
intulit. Per quæ enim quis peccat, per eadem
etiam castigatur, ait historicus. Hæc talio
debebatur luxuriæ. De ira, vel odio, vel
immatura vindicta, apud Zonaram legi-
mus, Leonem Armenum Græcum Impera-
torem impium, quadam ratione vitam cum
impe-

Zonaras
l. 3.

imperio amisisse. Ipso quippe Natali Christi die, de Michaële Balbo maiestatis reo sumpturus supplicium, deprecante Augusta, distulit pœnam, sine dubio consilio vindicis Dei: quandoquidem in ipsum verit. Etenim nocte in sequenti Balbus è carcere elapsus, contrahit veterum coniuratorum manum, cum quibus sub monachorum habitu sicas ferentibus, Imperatorem in Matth. in symphoniacorum choro canentem tol- lit è medio. *Eo modo, quo perimendus erat, clanculum perimit peremptorem.*

Ita Ale-
xander
Pellegrin.
in Matth.
Euang.
c. i. Paræ
doxo 12.

S. III.

Politici talione luculenta puniti exemplum.

Quoniam autem sæculum nostrum ferax est eiusmodi machinationum, quæ merito talionis secuturæ minis terrendæ sunt, accipe aliud politicum eiusmodi exemplum ex Hugone Falcando, de rege & regijs viris, qui etiam non nominati facile venire possunt in conjecturam. Rex quidam antè, quam fatis concederet, quia filium relicturus erat regni successorem, admodum iuuenem, cùm sciret, neminem sapere ante annos, viro ei adiunxit eruditione & prudentia claros, quorum sapientia dirigetur. Quos ille, per ætatem, & viuo pa-

tre,

tre, sustinuit patienter. Vbi autem paulo
adolescentior factus est, & pater e viuis ex-
cessit, libertatem nactus, sapientissimo pa-
rentis consilio insuper habitu, omnes a se
reiecit. Unicus erat in aula, homo vafer,
qui & ingenio, & eloquentia eminebat, a
puero ad omnem simulandi artem educa-
tus, itaque adulari doctus, ut nemo aliis
Proteum dixisses. Nam etsi probrofa volu-
ptate immersus tenebatur, poterat tamen,
facta quadam honestatis fronte, delicias suas
tam artificiosè cælare, ut Hyppolytus pu-
taretur. Neque Venus illum dumtaxat &
Cupido vincitum tenebat, sed etiam, quia
ingenio superbus erat, insuper incredibili
dominandi libido flagrabat. Quocirca
omnes ad iuuenem regem aditus obserua-
bat. Et ad votum cecidit conatus. Nam
regius iuuenis, ceteris omnibus posthabitis,
hunc probauit, prætulitque. Nullus enim
se indoli illius magis sciuerat accōmodare.
Quæcumque nouerat ei placere, laudabat;
quæ ingrata esse, damnabat, totus ad Ge-
nium illius factus. Hunc ergo rex, præ om-
nibus amavit æstimauitque, huic regni sui
gubernacula tradidit, commissa ei suprema
regij Præfecti dignitate, ratus se in Iosephū
aliquem incidisse.

Ad

Ad hunc iste honoris potestatisque gra-
dum ex humillima conditione euectus, bre-
ui eam sibi, apud regem, paravit authori-
tatem, ut non solùm à gratia principis, sed
etiam à rebus agendis reliquos omnes pede-
tentim amoliretur. Non satiat, sed inflam-
mat ambitiosos honor, semperque ulterius
grassatur. Itaque hoc quasi portu potitus
Præfectus, animum ad regnum occupan-
dum transtulit. Quod ne emanaret, varijs
artibus texit. Nam regem mendacijs maxi-
mis ludificauit, adulacionibus assiduis ita
deliniuit, ut omnia esse in tuto atque inte-
gra arbitraretur; cùm interea Præfectus ni-
hil omitteret eorum, quibus consilium suū
firmaret. Agebat tum in vrbe regia Archi-
episcopum Ecclesiæ cathedralis homo eius-
dem fermè ingenij. Erat enim vir indu-
strius, sed ipse quoque corporis voluptatē
deditus. Cum hoc, similitudine morum
amicos conciliante, Præfectus regius consi-
lium iniuit, de rege amouendo, quem dice-
bat inutilem esse sceptro, & procedente ul-
terius tempore facile in tyrannum degene-
raturum. Ut autem ambitionis suæ cogita-
tio, ne Archiepiscopo quidem in suspicio-
nem veniret, nascum regi iuueni filium, di-
cebat

pauld
ais ex-
no pa-
s à se
afel,
bat, à
duca-
alius:
volu-
amen,
s suas
is pu-
xat &
, quia
dibili
ocirca
serua-
Nam
bitics,
enim
dare.
abat;
d Ge.
e om.
ni sui
rema
ephū
Ad

cebat longè accuratiùs in spem regni posse
educari. Ad hoc consortium magis firmam-
dum Archiepiscopo ianuam ad regis fami-
liaritatem patefecit. Existimabat enim fu-
turum, vt, quidquid ipse regi suggesteret, id
accedente Archiepiscopi comprobatione,
maius pondus haberet.

Numquam malorum technæ ita felices
habent processus, vt nulla se illis obijciant
impedimenta. Igitur & in hac aula Comi-
tes aliquot erant boni publici amantes, at-
que intentum oculum ad regni incolumi-
tatem habentes. Quibus stimulum adde-
bant haud exiguum consiliarij veteres, qui
nondum concixerant dolorem conceptū
ob officij sui amissionem, quam nulli nisi
Præfecto regio tribuebant. Quod, ob eo-
rum frequenter conuentus, & claudestina
colloquia, non ignorauit Præfectorus, alioqui
gnarus, neque iniurias citò deleri ex animo
læsorum; neque carere inuidiâ, si quis è ple-
be oriundus, inter satrapas, ad summum
emersisset. Quare cauendum sibi ratus,
prædictos & Comites, & consiliarios, data
occasione, infamia rebellionis notauit, re-
gemque induxit, vt hunc exueret vita, il-
lum è regno exterminet, aliura oculis.

&

& lingua priuaret; vel alijs modis perderet.

Vnum è Comitibus, quia erat vacillantis fidei, mirabili modo sibi conciliare satagebat. Nam multis adductis rationibus regem impulit, vt illius oppidum quoddam occuparet, & quòd satis esset munitum, & quòd multis rebus opportunum. Quo factos sciebat Comitem vehementer irritatum iri. Ne verò dati consilij ipse author videretur, Comiti mentem regis aperuit, quam aiebat, se omnibus modis improbasse, iurauitque contrarium prorsus sualisse; atque vt regem in tyrannidis suspicionem vocaret, addidit, ab eodem verba iactata fuisse, quæ coniecturam faciant, breui fore, vt pauci nobiles in regno supersint: ita enim velle opes omnes ad se se potentiamque trahere. Hæc Præfectus, in summo secreto se Comiti concredere dicebat. Sed nolebat ea esse secreta Comes, qui culpam omnem in eum regerebat, dicitans, Si quidem talis sit rex, eius officio incumbere, vt id ceteris quoque indicaret, quorum periculum ageretur: omnes enim promptè Reip. in deterius labenti opem laturos. Atque hoc ipsum Præfectus, quamvis inuito vultu, sibi responderi cupiebat. Siquidem hinc occasiōnem

sionem arripuit, conſpirationem, quam in
pectore fouebat, contra regem propagandi.
Ergo repente à ſe ipſo aliis: Quando vi-
deo, inquit, te quoque cordi habere reſ
communes, non cælabo, plures eſſe, qui
idem & tecum, & mecum ſentiant, regem-
que judicent ſolio mouendum. Atque in-
primis huius ſententiæ eſt Archiepiscopus,
& alij multi præclarí viri; qui quidem me
ipſum in locum regis deſtinant. Verū ego,
non meo merito, ſed regis errore in Præ-
ſum regium aſſumptus, agnoſco meam im-
becillitatem, atque exiguas ingenij animi-
que vires, quæ tantæ dignitati nequaquam
ſunt pares. Magis igitur cenſeo, filio ſer-
uandam eſſe paternam ſedem; in quo eſt ius
ſucceſſionis; authoritas ſanguinis; & utiq;
etiam totius populi fauor.

Nouerat mores Palatinorum Comes,
cui Præfectus regius dudum erat ſpina in
oculis; itaque cum vulpe vulpinandum na-
tus ſimulauit, ſe omnia amicillimo animo
aſcepiffe; adiecitque, ſe minime paſſurum,
ut filius regis parenti ſuccedat, iniurias vi-
que paternas ſeuerè olim vindicaturus.
Enimuerò neminem ullum eſſe Præfecto
iſpo vel ingenio, vel uſu experientiaque
rerum

rerum ad regni negotia aptiorem. In hunc modum Comes Præfectum mulcebat, contra quem jam antè cum alijs nobilibus inuierat societatem, quorum votum erat, ut, interfecto rege, filius regis substitueretur, & à Præfecto prædictionis poena exigentur. Quamquam igitur antè jam satis, inter Proceres, constabat, Præfectum atque Archiepiscopum aliquid moliri, longè tamen certius, id per hunc Comitem innotuit: ut quem sceleris socium habere cupiebat, eum maximè aduersarium experiretur. Crescebat fama, & augebatur animus nobilitatis ad Præfectum vel vi, vel arte opprimendum: & ipsa quoque contra eum conspirantium multitudo siebat in dies maior. Eorum igitur aliqui munitissimum quoddam regis castrum occupant, in quod recepti, mittunt, qui protestentur, nullum se regi malum machinari; sed illud dumtaxat agere, ut contra Præfecti regij, atque etiam Archiepiscopi vim se rueantur; cùm palam sit, eos de rege interficiendo conspirasse, & Præfectum totis viribus ad regnum occupandum anhelare. Magna sæpe est, etiam in magnis Principibus cæcitas, ut nihil de eo mali credant, de quo semel bonam opinionem

nionem hauserunt. Quare neque rex ille fidem habuit denuntiationi; quin potius fidelitatem Præfecti putauit caussam esse, ut ab inuidentibus accusaretur. Vnde passionibus certis interpositis, castrum recepit, & motus publicos omnes compescuit, saluo Præfecto suo, omnia salua arbitratus. Quoniam autem audacia vires sumit à felicitate, animaduertens Præfectus, bonam existimationem de se, in regis animo esse stabilitam, tanto magis erectus, eò consilia sua direxit, ut regem in dies redderet magis odiosum: cumq; ipse omnium esset author, tamen apud obuios quoque regis consilia, jussa, amentiam & crudelitatem palam traduxit; ut & tot querelis oppresso, ipse altius emerget. Et quod omnium erat miserrimum, sic occupatus erat regis animus, ut nemo de Præfecto, apud eum, questionem mouere auderet. Præfectus innocentia, Præfectus oraculum, Præfectus tota curia, totus senatus, Præfectus omnia erat. Væ Principi, qui se subdito suo subdit, & regi potius, quam dirigi sinit, soloque nomine contentus, seruum sinit dominari! Cùm Præfectus videret, neminem esse, qui jam regem de hoc rerum statu auderet certiorum

tiorem facere, cœpit ipse amicitias emere, & benevolentiam sibi vbiique conciliare. In primis stipem largam pauperibusclar-
giebatur. Deinde confessionem crebrò re-
petebat, apud tribunal sacerdotis. Accede-
bat etiam frequenter ad sacram synaxin, idq; publicè & in omnium conspectu. Cle-
ricos honoribus demulcebat. Milites præ-
mijs affecit; alios largitionibus, laudibus
alios studuit sibi demereri. Inter suos deni-
que amicos & clientes præcipua officia ac
dignitates distribuit. Ita per omnium fauo-
res grassatus est ad coronam, quæ sola illi
deerat, ut rex vocaretur.

Vt sol, cùm in meridie ad summum ve-
nit, in declini est, arq; iterum descendit, ita
homines plerumque, quando ad altissimum
prouecti sunt felicitatis gradum, iterum de-
ficiunt, immò cadunt. Tali modo & Præfe-
ctus regius expertus est, se non tā in summo,
quām in præcipiti stetisse. Rumore, immò
famā in viciniam quoquo versus delatā, ni-
hil jam Præfecto, præter nomē regis, deesse,
tumultus exoritur. Neque enim amplius su-
specta erat illius potentia, sed palàm formi-
dabatur. Ea seditio, quām primùm illi
innotuit, videbatur haud segniter compe-

scenda. Ad quam rem nemo illi magis idoneus erat, quam nobilis quidam iuuenis, in omnem astum promptus; quem cum multis alijs sibi beneficijs deuinxerat, tum etiam filiae illi in matrimonium i-desponsæ vinculo obligatum tenebat; ut neque de dexteritate, neque de fide illius quidquam dubitandum arbitraretur. Hunc misit ad tumultuarem populum componendum. Qui quidem initio aggressus est innocentiam Praefecti, quibus poterat modis, tueri. Sed Deo tandem finem malitiæ atque ambitionis statuente; is ipse, quo tutore uti voluit, exitum eius fuit. Quippe a factiosis obrutus, & persuasus multis rationibus, cum ijsdem fœdus contra Praefectum inijt; eo quic conatus processit, ut filia Praefecti contempta, atque in locum eius filia Comitis promissa, ipse negotium susciperet Praefecti interficiendi, ad quem defendendum venerat. Callide tamē mentem hanc suam occultans ad Praefectum regreditur, omniaque fausta ei nuntiat, tantoque eum incautiorem facit, quanto securiorem. Nihil igitur metuens, sceptrum jam sibi in manu habere videbatur, si regem interfecisset; cui proinde rei patrandæ certam decreuerat diem: certam horam,

horam. Sed antè cum Archiepiscopo conueniendum erat, de tutela regij filij, deoque regij thesauri custodia. Ibi nouum ortum est dissidium, nam utroque illam sibi depo- scente, fœdus amicitiae, quod inter impro- bos non potest esse diuturnum, rumpitur, adeò, ut arctissimi conspiratores capitali re- pentè odio à se inuicem distraherentur; & alter alterius vitæ insidias strueret. Diuersis vijs itum est in mutuam necem. Præfectus veneno rem agere, & clam voluit; Archi- episcopus ferro, & palam. Præuenit Archiepiscopus, qui secutus erat in scelere Præfe- ctum, cædisq; ministrum habuit eum ipsum Iuuenem, cuius amicitia & fide Præfectus nitebatur. Nobilis enim ille juuenis, ut jam antè alijs quoque promiserat, magna militum manu armatus, redeuntem cum suis eum, nocturno tempore, intercepit, atque miserandum in modum, in ipsis plateis, contrucidavit. Hic sicut amicitiae, & simul- atæ virtutis, regniqe, per summum nefas, affectati fructus fuit: hæc tot cædium desi- gnatarū compensatio. Quamquam neq; ip- se etiam juuenis tam funestum & atrox faci- nus impunè tulit. Nam rege, ob patratum scelus, illi grauiter offenso, aliud maius fa-

Cap. XIV. Talionis exempla,
 cinus cogitauit: vt supplicium euaderet,
 Quippe, restaurata conſpiratione, id effecit,
 vt rex captus in vincula duceretur. Vnde ta-
 men populi impetu ereptus, juuenem in cu-
 stodiam abripi jussit; ex quo tota intelle-
 ctuſt conſpiratio. Iuuenis oculis orbatus,
 deinde incisis ſupra talos neruis gradiendi
 facultatem, demum etiam vitam miſerrime
 perdidit. Tandemque ceteris etiam rebelli-
 bus domitis, ac locis munitiſſimis recuper-
 tis, rex, per multos annos, regnum dein-
 ceps tranquillum tenuit.

§. IV.

*Aulica vita imaginem, in recenſita hiftoria,
 proponi.*

Hæc eſt vita aulicorum; quæ multa do-
 cet. Nam primò, cui ea placet, eam eli-
 gat. Mihi videtur tuciùs inter Scyllam &
 Charybdi nauigari. Deinde etiam atque
 etiam conſiderent Principes, quanti diſcri-
 minis ſit, veteres, & fideles consiliarios ab
 aulis remouere; atque eorum loco, obſcu-
 ros, nouos, adulatores, quadruplatores ſu-
 cipere, qui Sirenum more ſuaues potiùs,
 quam utiles occinant cantilenas; totamq;
 Reipublicæ nauim, non in portum, ſed in
 ſcopulum inferant. Videant etiam quam-
 peri-

periculoso sum sit, vni omnia committere; vnum audire dumtaxat; vni omnia credere; querelas contra eum delatas, tamquam ex inuidia ortas repudiare; plures oculi plura vident. Animaduertant quoq; , quām temerē se se exponant potentiae in alium à se translatæ; dum enim ipsi à se labores molestiamque in talem rei ciunt; rei ciunt vna etiam authoritatem. Nec raro cum authoritate regna ipsa amittuntur. Quæ, si diuina protectione, ad eiusmodi inuasores non transeunt; tamen satius est, nec sibi metuendi, neo alij facere sperandi occasio-
nem. *Vidisti aliquando canem missa frusta* Seneca.
panis aperto ore captantem? ait Seneca, *quid-* epist. 13.
quid accepit, protinus integrum deuorat, &
semper ad spem futuri hiat. *Idem euenit nobis,*
quidquid expectantibus fortuna proiecit, id sine
ulla voluptate demittimus, statim ad rapinam
alterius erecti & attoniti in Epicureum illud
chaos incidimus: inane sine termino est. Ambi-
tioso primum gratia placet, & sustentat
fauor Principis; postea potestas concessa eri-
git; mox titillat gloria; denique ut flamma
in incendium, ita delectatio honoris erum-
pit in libidinem dominandi. Quod adeo
commune est, ut etiam in ipsis Religiosis

Ordinibus, cui nimium fiditur, nimium in-
solefacit, coneturque tandem eum de gradu
ipsum deijsere, qui ei nimium se fecit fami-
liarem. Quod si Rex, si Princeps attendere
debet, ne cui nimium credat, quænam erit
inter ipsos aulicos amicitiae constantia?
quod confidentiæ fundamentum? Illiné
tu fidis, quem Principi suo vides non esse
fidelem? Illius fœdere niteris, qui, ut pla-
ceat, virtutem mentitur? Maximum indi-
cium malæ mentis est fluctuatio, & inter
simulationem virtutum, & amorem vitio-
rum assidua iactatio. Quid de illo tibi pro-
mittis, quem scis noctu ad lupanaria, vo-
luptatis caussa; interdiu, famæ gratiâ, ad
templa accedere? Politicorum nunc ista ars
esse dicitur. Hi tales maximè aulis idonei
putantur; qui in Machiauelli schola, aliud
promptum in ore, aliud clausum in pectore

Pro. 18.
8.

habere didicerunt. *Verba bilinguis, quasi sim-
plicia.* Nihil putas sincerius: & ipsa perueni-
unt usque ad interiora ventris; quia veneni
instar, tunc demum sentiuntur, quando ad-
mittuntur. Itaque nihil his in aula perni-
ciosius. Nocent domino, nocent seruis.

Pro. 19.
13.

Quia Princeps quilibenter audit verba menda-
cij, omnes ministros habet impios: vident enim,

se

se non libenter audiri, si non sciant mentiri. Atque hoc ipsum inter aulicos, quam dignit opinionem? quam fidem? *Ægyptijs* *Alex. lib. 6. cap. 1.* olim, quia nullus mentiendi modus, summaque eius vitij impunitas erat, nemo credidit; & Epænetus dicere solebat, *mendaces omnium scelerum & iniuriarum authores esse.* *Plutarch. in Lacon.* Qui enim semel à veritate deflexerit, hic non maiore religione ad perjurium, quam ad mendacium perduci consuevit. Hoc itaque fieri necesse, ut, vbi tales maximè idonei censentur, vel omnes tales sint, vel tales putentur. Si tales putantur, quid illis fuditur? Fortasse ille ipse est proditor tuus, qui fidissimum se fingit? Enim uero, esto bonus sit; esto sit verus amicus, quis id certò nouit? quis non timet? quis non suspicatur? præsertim in eo loco, in quo quotidianum est, vel fallere, vel falli? Et vel ideo quotidianum, quia *mendacia, si non habent, 5. Chrys. quem decipient, ipsa sibi mentiuntur.* *Sicut ait in c. 21. Matth.* *Psal. Mentita est iniquitas sibi.* Quid multa disputo? justissima talionis poenâ, maledicta à mendacijs, & ficti amici à fictis amicis puniuntur; insidiæque insidijs compensantur; & qui, ad modum *Præfecti regij, ut* occideret, mentitus est, merito ipse mendacijs decipitur, ut occidatur.

§. V.

§ V.

Luculenta talione punita adultera calumnia-
trix.

Albertus
Cranz. in
Saxon.
l. 4. c. 24.
Siffrid.
presbyt.
in Epito-
me Ba-
ron. tom.
30 Anno
998.

Ne quis autem existimet, Principes, aut Reges ista talia pati tantum, non etiam agere, Albertum Cranzium adeat, apud quem inueniet, An. Christi 998. Othonem III. Imp. Romam profectum, quo in initio, iuxta Mutinam in villa Amula dicta divertit. Ibi ea acciderunt, quae magna admiratione digna metro scripsit Gotefridus Viterbiensis. Augusta vxor illius, Maria nomine, Regis Aragonum filia eodem hospitio vfa, hospite quoq; abuti voluit. Nam loci dominus erat Comes, vir integerrimus, æquè formâ ac genere & opibus præstans. In hunc procax femina, Imperatrix oculos coniecit. Oculos secuta est cupiditas: hanc impudentia, qua præualesce, non verita est ab eo crimen petere. Horruit Comes inquam petitionem, & fortiter reiecit, nūus sæculi illius Iosephus. Sed & illa Putipharis vxori libidine par, eamdem contempta, furore, quoq; est imitata. Siquidem repulsam passa, atq; amore in odium verso atrocem calumniam vertit in innocentem, eumq; apud Imperatorem accusauit, quasi pudi-

pudicitiam suā pertentasset. Nimirum credulus est zelus maritalis, ea de cauſa & Otho vxoris calumniæ fidem adhibuit, atque subito calore abreptus Comitem extemplò capite plecti iussit. Quod vbi ad coniugem Comitis fuit perlatum, dolore amens currevit, & sublatum de terra mariti caput, ingenti audacia, (quam pudoris ac timoris nescius furor ministravit) ante Othonē pro tribunali sedentem in medium proiecit, incredibili vociferatione, viri sui innocentiam protestans, & immeritæ necis illatæ vindictam expetens: neque alium iudicem, neque reum in terris quærens, quam Imperatorem ipsum, tunc iura redditem, & iniuriā innocentissimo sanguini facientem. Et quia alij testes deerant, ad naturam atque elementum prouocauit, contrectationem ferri candentis in probationem, & veritatis indicem offerens. Non potuit Imperator contra eiusmodi testem excipere. Parantur omnia, ferrum ignitur. confluunt spectatores, sedet Otho, & vult in muliere Scæuolam spectare. Mulier innocentia mariti imperfecti conscia, metallum condens ambabus manibus arripit, atque illæsa non secus ac vernoſ flores contrectat, quo
ſolum

solum prodigio attoniti Imperatoris praecordia exurebantur. Exultat primum ipsa victrix. Miserant deinde, capitibus inter se collatis, qui ad spectandum confluxerant. Palam tandem ab omnibus mulieri tam heroicæ acclamatur: quæ tum miraculo, tum applausu animata, postulat à gladio Imperatoris, talionis vindictam in ipsum Imperatorem. O quam alia tunc fuerunt sæcula! nunc mille praetextus excogitarentur ad Principem, in huiuscemodi errore, excusandum. Otho clara veritate conuictus, & culpam agnouit, & reum se fassus poenam non detrectauit; iugulumque pro iugulo spopondit, solis inducijs, ad negotia quædam expedienda, postulatis. Mirus iustitiae amor. pro morte innocentii illata, vult mortem oppetere Imperator; & vidua Comitis audet eam vrgere! Sed non permittunt id aulæ Proceres; circumstant feminam, & pro vita Imperatoris rogant; neq; eam multis precibus exorant, fuitq; frustra diu laboratum; donec tandem iudicium ea est conditione transactum, vt, quæ prima sceleris causa fuerat, Maria Regis filia, Imperatoris vxor, Augusta illa, & adultera, & calumniatrix, rogo adiudicaretur. Fuit &

hoc

hoc arduum Orthoni, sed fecit. Arsit igitur infelibus flammis Imperatrix, quæ illicito atq; impuro igne accensa ita exarsit, vt quem ad facinus inducere non poterat, per calumniam, in interitum nefariè præcipitaret; sed exitio alterius in exitium ipsa incurrit, atque in fumum abiit libidinosa, & calumniosa maiestas. Quo facto suam vitam redemit Imperator, & viduam tribus castris donatam, vt contenta abiret, rogauit,

§. VI.

Iustitia quanta sit vis?

Talionem vides? immò vides æquitatem? Sed Viduæ audaciam miraris? Putas, neminem debere cogi ad iustitiam? cùm legas patrem familias dixisse seruus: *Quoscumq; inuenieritis, cogite intrare?* Miraris patientiam Imperatoris? *Iustitia verò sic amanda est, ut ab eius operibus etiam pœna corporis nos cohíbere non debeant, &c.* Hinc est, quod ille fortissimus iustitia dilector exclamat: *Quis nos separabit à charitate Christi?* Tribulatio, an angustia, an persecutio, an famæ, an nuditas, an periculum, an gladius? ait S. Augustinus. Et cogi igitur, appellatione illa, immò prodigo illo ad iustitiam potuit Imperator; & mor-

tem

tem velle pati. Quod sanè mirum videbitur sæculo nostro, Imperatorem voluisse mori; neque probaturo, ipsam Imperatricem morti adiudicatam. Nimirum sicut *palato non sano pœna est cibus, sano suavis est: oculis agris odiosa lux, qua incolumis gaudet ob-tutus: ita displiceret inquis iustitia Dei, cui si sub-iacerentur, non conturbarentur.* Hinc multi memoratam historiam fabulis ascribent; illi scilicet, qui putant, Principes debere suo commodo, non iustitiæ legibus, Rempubli-
 Plutarch. lib. de doc. Prin- cip. cam administrare; cùm vetus sit illud: *Sine iustitia, ne Iouem quidem posse Principem age-re.* Iustitia autem est clavis oculis, non aspi-cit pœnam; delictum expendit; nec parcit uxori; nec Principi iniuriarum licentiam concedit. Heu quām deploranda igitur iu-stitia est illis, qui non solum summis capitibus, & verticibus Rerum publicarum vo-lunt omnia impunita esse, verūm etiam lici-ta arbitrantur, neque in quæstionem vo-canda! quasi non aliquando vel illorum oscitantiâ, vel ignorantia, vel auaritiâ, vel crudelitate, vel iniustitiâ, mille homines, iterumque mille & mille in exitium trahi si-nerentur? Quasi non tot villæ, pagi, arces, & vrbes pessum darentur? Vbi talionis pœ-na?

na? Sæpe (quandoquidem talium cladium authores ipsi se non vocant ad tribunal) Deus eos afficit talionis pœnâ, cùm illis similia mala immittit: Sæpe illis maiora reseruat suppicia in Acheronte, quia non sufficit illis talionis pœna. *Audite ergo reges, Sap. 6. 26.*
 & intelligite, discite indices finium terra. Prebete aures vos, qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum: quoniam data est à Domino potestas vobis, & virtus ab Altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur: quoniam cùm essetis ministri regni illius, non recte indicastiis, nec custodistiis legem iustitia, neq; secundum voluntatem Dei ambulasti. Horrendè & citò apparebit vobis: quoniam iudicium durissimum his, qui praesunt, fieri. Exiguo enim conceditur misericordia potentes autem potenter tormenta patientur.

§. VII.

Malerum militum talio.

Quod si verò Principes, Duces, Reges, ac Imperatores, ob delicta sua, si non atrocius, saltem lege talionis puniuntur; quid expectandum erit militibus illis, quibus tota militia nihil est aliud, quam rapendi, cædendi, occidendi licentia? Putantne, si desunt tribunalia in terris, nullum in cælo su-

lo superesse judicem? Immò sentient aliquē
esse, qui omnia videt, & compensat. Hinc
enim experiuntur, quicumq; rapinis, alijsue
malis artibus ditescunt, se cribro aquā hau-
sisse, atq; opes perinde ut attractæ sunt ma-
lē, malē rursus diffluere: rarumque est, mi-
litum filios esse opulentos. Verè dixit Isaia:
*Cùm consummaueris de predationem, de preda-
beris.* Euane scunt enim spolia, & ingentes
gazæ, non aduertentibus illis, dissipantur,
vel per conuiuia & compotationes, vel per
ludos, quibus sæpe tota patrimonia impen-
dunt; vel per luxum vestium; vel per dona
in mulieres & meretrices effusa; vel per fur-
ta, rapinas, lites, fraudes, & mille technas,
ut ijsdē vijs abeant, quibus venerunt. Atq;
ut externa hæc fortunæ bona mittam, quid
aliud milites minitantur & spirant, quām
vulnera? nonnè & ipsi vulneribus notantur?
& quidem hoc ipso iustissimè, quia illi ad
hostes sauciandos conscripti, socios, ami-
cos, &c, si possint, Diuos non verentur pla-
gis temerare. Sed ita plectuntur, ut negati

Ferreol.
Locrius
in Maria
Augusta
L. 1. c. 25.

Anno 1580. 9. & 10. Iulij. Olinerius Tempelii,
ut post I. Lipsium scribit Ferreolus Locrius,
vir quamquam militia gnarm, & acer, rerum
et amicu

memor pessimorum satagens, pars a sum, pari
eventu terminauit, nisi quod hic à conuictis in
Virginem abstinenti duo reportarit documenta:
unum in Ioanne Zuykio comite, cui glans
plumbæ ex urbe dimissa, nasum ferit, & an-
fert, quod anteà palam iactasset: Se suis mani-
bus Hallensi mulierculæ (Dei parentem in-
telligebat) nasum abscissurum. Posterius in
Ioanne Rysselmanno, eiusdem perfidie scurra
immanissimo; cui quod sacratam se statuam
Bruxellam adducturum, atq; ibi igne subiecto
publicè crematurum, ore impudentissimo pro-
fudisset; ictu tormenti & os, & mentum, &
paulò post vita conciderunt. Ignem iste mi-
natus, ab igne laceratus est: ille meruit, ut
ex bove ipso lora sumerentur, quibus va-
pularet. Ita ergo in scurrantem olim libuic
iocari.

*Zuykius Hallensi nasum defringere Diu-
Dum voluit, nasum perdidit ipse suum.
Nam, cum Tempelio, venientem Virgo
Thraconem.*

*Audyt horribiles euomuisse minas.
Audyt, ac dicto citius vindicta cruentas
Militis impuri fecit in ore manus.
Extemplo scurra, conceptum fistula plumbū,
Indignata nefas, expuit in faciem.*

*Cur tetigit nasum, quem funditus abstulit
illi?*

Nasutus nimium Zwickius antè fuit.

§ VIII.

Duellantium talio.

Hæc talia militibus diligenter sunt inculcanda, quibus iocus est, in Diuos dicti iacere; quos qui contemnit, in cælo non videbit. Neque putent verba sua dumtaxat ad aures Iudicis venire; vulnera autem ignorari. Omnes ictus iniquos & spectat, & numerat diuinus oculus, & verò etiam, in tempore compensat. Memini virum fide dignum, in Principis mensa narrasse, Anno Christi 1633. Eluaci, se præsente, in festo S. Thomæ Apostoli, super mensam, dum alij alia glorianter jactarent, Capitaneum quemdam Suedicum, cum sarcasmo professum esse, *se octo animas habere in conscientia sua, à se occisorum.* Permissus est hoc dicere; vt constaret de iudicio Dei, quo, eo adhuc ipso die, ipse quoque cultro interfactus est; vtque à singulis cum animabus accusatum constaret, octo lethalia vulnera accepit. Hoc postquam ita vt dixi, relatum est, subiunxit alter, Parisijs aliquando duellatorem captum, atque ad gladium damnatum,

natum, cùm decem validissimos ictus cer-
uice excepisset, & carnifex obstupescens
exclamasset: Mirum, me, qui tot vno ictu
expediui, hunc vnum non posse capite ple-
tere, tot plagis saucium vicissim exclamas-
se: Duo adhuc ictus à te mihi inferendi sunt,
quia ego duodecim duellis, duodecim ho-
mines interremi. Quod & factum. Ne pu-
tate, ô milites, cum qui vno delicto vel hu-
ijs, vel alterius vitæ mortem commeruit,
de cetero impunè peccaturum. Omnia
peccata exactissimè numerantur. *In qua* Matthi 7^o
mensura mensi fueritis, remetietur vobis. ^{2.} *Marc. 4.*
Quod si autem militi vnius hominis iniusta
mors, vel complura duella ad mensuram ^{24.} *Luc. 6, 38.*
computantur; quid illi erit expectandum,
qui, per iniustum bellum, tot mortalium
millia in exitium trahit? nec iam homines,
sed ciuitates integras, integras prouincias,
integra regna & imperia mutilat, affigit,
extinguit? Sed quantum sit malum, aut cur
Deus hoc tantum belli malum iustissi-
mè permittat, propriam exigit
disputationem.

Collegii Societatis Jesu Paderborn:
Omnia ad maiorem DEI gloriam.

INDEX CAPITVM

★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ (★) ★ ★ ★ ★ ★ ★

INDEX CAPITVM, ET PA- RAGRAPHORVM.

CAPUT I.

Cur inimicis sit ignoscendum? & tamen ob
hoc eorum peccata non manere impuni-
ta. Fol. 1.

§. 1. Veri honoris lucem, umbra honoris longè
esse preferendam. Ibidem.

§. 2. Iniuriarum patientia in heroicō exem-
plo tradita. 3.

§. 3. Deum esse longè meliorem vindicem no-
strarum iniuriarum, quam nos ipsos. 5.

§. 4. Tertulliani decem rationes, ab quā nos
ipsos ulcisci non debemus. 6.

§. 5. S. Gregorij Nazianzeni in remittendis
iniurijs insignia duo exempla. 7.

§. 6. Deo iniuriarum certo Vindici ulationem
esse relinquendam. 10.

CAPUT II.

Quid sit lex, aut poena talionis, & quām
justa? Fol. 11.

§. 1. Quid sit propriè TALIO? quid latè? ib.

§. 2. Rationes & lepida historia contra pa-
nam talionis. 13.

§. 3. Sext. Cæcilius quid responderit ad ea.
qua

ET PARAGRAPHORVM.

- qua Fauorinus contra legem talionis obiecerat? 17.
§. 4. Lex talionis in diuinis litteris sapientia repetita, sed cum limitatione. 19.
§. 5. An Christus sustulerit legem Talionis, quando percutienti iusfit maxillam alteram praberit? 21.
§. 6. An recte S. Paulus percuti iussus, vicissim percussionem sit imprecatus? 24.
§. 7. Fructus Talionis. 26.

CAPUT III.

- Etiam virtutibus, & bonis operibus suam esse talionem. Fol. 28.
§. 1. Talio honorum à Christo promissa. Ibid.
§. 2. Historia mirabilis de bonorum operum retaliatione. 31.
§. 3. Misericordia apud Deum retributio. 35.
§. 4. Veniam dantes homini, veniam imperare apud Deum. 37.
§. 5. Misericordiam & liberalitatem misericordia & liberalitate compensari. 40.
§. 6. S. Catharina Senensis liberalitas liberalitate Christi compensata. 43.
§. 7. Misericordiam misericordiam etiam in aliis pluribus fuisse remunerata. 46.

CAPUT IV.

Ceciz, nubes in se trahenti, similes esse, qui

INDEX CAPITVM.

- malum, quod alijs parant, patiuntur, id.
que Poëtarū & fabularum exemplis de-
claratur. Fol. 50.
- §. 1. *Caccia vento similes esse peccatores.* Ibid.
- §. 2. *Circino, & circumforaneorum pyxidi*
similes, qui aliorum famam maculant. 51.
- §. 3. *Busiris & Phalaris Aenei Tauri opifices*
suosmet inuentis cruciati sunt. 52.
- §. 4. *Aruntius, Pygmalion, Sciron, ipsi ma-*
lum, quod alijs dederunt, passi. 54.
- §. 5. *Ab equis, & vinis mala in authores re-*
uersa. 55.
- §. 6. *Omnia vicia in seipsa retorqueri, & de*
superbia auaritiaq; lepidum exemplum. 56.
- §. 7. *Fur, quod alteri conabatur clepere, cle-*
pst sibi. 60.

CAPUT V.

Varijs S. Scripturæ locis ostenditur, pœ-
nam talionis fuisse indicatam, & incul-
catam. Fol. 63.

- §. 1. *Fouea alijs destinata, fodienti facta.* Ib.
- §. 2. *Lapis ad voluentem reuertens.* 65.
- §. 3. *Quid lapis in altum missus, & lapis of-*
fensionis? 67.
- §. 4. *Quid fuerit, aut sit lapis oneris?* 69.
- §. 5. *Quid lapis oneris, & laqueus abscondi-*
ens significet? 70.
- §. 6.

ET PARAGRAPHORVM.

- | | |
|---|-----|
| §. 6. <i>Hortorum custodia serpens.</i> | 72. |
| §. 7. <i>Serpentes hominum custodes.</i> | 74. |
| §. 8. <i>Sepem dissipare quam sit malum?</i> | 75. |
| §. 9. <i>Alia sacra Scriptura sententia de malis in caput authoris reuertentibus.</i> | 78. |

CAPVT VI.

- Iudicium temerarium talione punitum, & puniendum.* Fol. 80.

- §. 1. *Malè indicatus Deus bene judicat malè judicantes.* Ibid.

- §. 2. *Christus, & D. Paulus iudicium temerarium prohibentes.* 81.

- §. 3. *Quo iudicio uti vel non uti debeamus?* 83.

- §. 4. *Malum ex lege Christiana, malo non esse reddendum.* 87.

- §. 5. *Malè iudicati ob domos meretricias.* 88.

- §. 6. *Temerary Iudicij cohibendi miranda in Vitalio, & 10: Eleemosynario exempla.* 90.

- §. 7. *Quedam circa recitatam historiam, obseruatu digna.* 98.

- §. 8. *Ad malos bono fine intrari posse.* 99.

- §. 9. *Cautio in iudicij adhibenda.* 101.

- §. 10. *Quo modo iustum iudicium iudicandum?* 103.

CAPVT VII.

- Oris, & Maledicentia talio.* Fol. 104.

INDEX CAPITVM

- §. 1. *Connitiantes connitia passi, quibus rebus similes?* Ibid.
§. 2. *Dicteria dicteris reposita.* 106.
§. 3. *Lepida retractatio in gratiam rixosae mina facta.* 109.
§. 4. *Connitatores in ranas mutati.* 111.
§. 5. *Retorsiones in Adamum, demonem malum, & alios à Deo facta.* 112.
§. 6. *Maledicta Deus maledictorum metu impedit.* 115.

CVPVT VIII.

- Quām sint consilia mala consulenti ipsi perniciosa? Fol. 117.
§. 1. *Vnde ortum proverbiū, Consilium malum consultori pessimum?* Ibid.
§. 2. *Aruspex alius malum consilium luit.* 119.
§. 3. *Lupus calumnians à vulpe leonis abiectus.* 121.
§. 4. *Consilia mala Achisophelia, & Themistoclis.* 123.
§. 5. *Entropī lex Entropio perniciosa.* 126.
§. 6. *Ancilla proditio prodenti noxia.* 128.
§. 7. *Consiliariorum consilia consulentibus noxia.* 129.
§. 8. *Indeo imaginum sacrarum hosti consilium proprium quid pepereris?* 131.

CAPUT

ET PARAGRAPHORVM.

CAPUT IX.

Calumniæ in calumniatoris caput reuersæ.

Fol. 136.

§. 1. Calumniator cur sibi & alijs pernicioſus est
Ibid.

§. 2. Calumniator de mendacio infamis fidem
perdit. 137.

§. 3. Qui alterum, aut alterius famam mor-
det, ſeipſum mordet. 138.

§. 4. Mendacium occidit animam mentien-
tis. 140.

§. 5. Susanna calumniatores, lapides, quos pa-
rauerant, paſſi. 141.

§. 6. Calumnia à Iudeis Christo impacta &
vindicata. 142.

§. 7. Narcisci Epifcopi calumniatores ſuis im-
precationibus puniti. 146.

§. 8. Crifpi innocentis mors morte compensa-
ta. 148.

§. 9. Hildegardi calumnia facta, in calum-
niatorem refuſa. 149.

§. 10. Hildegardis historiam non temerè profa-
bula habendam, vel ſine utili doctrina pa-
rātā. 162.

§. 11. Qua è factis, & narratā Hildegardis
fortuna documenta capiāmenta 163.

§. 12.

INDEX CAPITVM

§. 12. Nottonis calumnia in authorem diuinitus relapsa. 165.

CAPUT X.

Aliud valde insignis calumniatoris exemplum & supplicium. Fol. 167.

§. 1. Etiam è fabulis vilissima trahi documenta. Ibid.

§. 2. Lucij mercatoris, & Nuti famuli eius calumniatoris funesta tragœdia. 169.

§. 3. Multa in narrata historia, sed præcipue patientiam in calumnijs doceri. 188.

§. 4. Ex eadēm historia, disci, qualis vindicta, & quale Dei judicium calumniatoribus sit metuendum? 191.

CAPUT XI.

Non mentis tantum & sermonis, sed etiam operis iniurias suam habere talionem, è sacris litteris ostenditur. Fol. 194.

§. 1. De operum talione dicta profanorum. Ibid.

§. 2. Dicta sacra, & è sacris prompta de operum talione. 197.

§. 3. Factorum talio exemplis sacris demonstrata. 199.

§. 4. Suo gladio percuntes, inter quos sunt, qui docent Scripturam esse luce meridiana clariores. 201.

§. 5.

ET PARAGRAPHORVM.

- §. 5. *Holofernes suo pugione ingulatus; & David adulter adulterys punitus.* 204.
§. 6. *Ioannis Baptista caput suo capite luit puella saltatrix.* 206.
§. 7. *S. Paulus an percutienti imprecatus sit, ut viciſſim percuteretur?* 208.
§. 8. *Parentem male tractans, à filio viciſſime male tractatur.* 210.
§. 9. *In uxorem crudelis crudeli morte mul- tatur.* 211.
§. 10. *Machetes tria ipſe passus, qua in alijs temere judicauit.* 214.

CAPUT XII.

Poenam talionis, in omnibus elementis, redditam fuisse, è varijs Scriptoribus sacris demonstratur. Fol. 216.

- §. 1. *Fulmina, seu alia Tela in anhores retor- ta, & ledere cupientes ledentia.* Ibid.
§. 2. *Gladius stringenti ipſi perniciosus.* 219.
§. 3. *Fur innocentem furti accusans bis sus- penditur.* 221.
§. 4. *Igne consumpti, qui tres pueros igne per- dere voluerunt.* 223.
§. 5. *Calumniator in calcariam mittitur, in quam alium mittere cogitabat.* 224.
§. 6. *Aliu similis calumniator similia passus.* 227.
§. 7.

INDEX CAPITVM

- §. 7. *S. Ignatio Loyole ignem impresantem, vel
minitantes, quali igne puniti?* 242.
- §. 8. *Cineres sacros ridens qui Bacchanalia
celebrarat, cineribus plectitur.* 245.
- §. 9. *Maxentius aquis machinatus malum
Constantino, aquis perit.* 248.
- §. 10. *S. Emmerano, in siti, non prabens po-
tum, sitiens insanit.* 249.
- §. 11. *S. VVilibrordus poena talionis afficiens
anarum.* 251.
- §. 12. *Sabinus Episcopus mistum venenum bi-
bit innoxium sibi, noxium miscenti.* 254.
- §. 13. *Euthymius eodem curru in exilium ve-
bitur, quo S. Ambrosium euhere volebat:
Vxor eodem mariti retro ad sepulchrum.*
255.
- §. 14. *Cladenti foros & aures, ne paupera
andiat, claudit & Christus suas foros & au-
res.* 257.

CAPUT XIII.

Cladem Ierosolymitanæ vrbis ac Iudeo-
rum, ob Dei Filium tam crudeliter tra-
ctatum, illatam, imaginem esse pœnæ
talionis, & eorum, quæ etiam imponen-
tentes Christiani merentur, dum per
quæ quis peccat, per eadem & punitur.

Fol. 260.

§. 15.

ET PARAGRAPHORVM.

- §. 1. *Iudeos fletu dignissimam, sed aquissimam quoq; cladem passos.* *Ibid.*
- §. 2. *Iudei Christum non agnoscentes, in pœna, nec cladi sua nuntios agnouerunt.* 262.
- §. 3. *Iudei viciissim excepti, sicut ipsi Christum exceperunt.* 266.
- §. 4. *Iudei in Paschate Christum crucifixerunt, in Paschate quoq; ob sideri cœperunt.* 267.
- §. 5. *Iudei eodem loco puniti, in quo peccaverunt.* 270.
- §. 6. *Iudei carcere conclusi, qui Christum in carcerem coniecerunt.* 274.
- §. 7. *Iudei, qui Christo emendo vilissimum pretium constituerunt, vilissimo pretio venditi sunt & ipsi.* 275.
- §. 8. *Iudei Christo illudentes, viciissim ludibrium facti.* 277.
- §. 9. *Iudei Christum ueste spoliantes spoliati quoq; ipsi fuerunt.* 279.
- §. 10. *Iudei clamantes: Crucifige, crucifixi.* 280.
- §. 11. *Iudei, pro felle & aceto Christo porreto, quam dira fame puniti?* 281.
- §. 12. *Iudei in uestem Christi sortem mittentes, quam graniter & ipsi sub sortem venientes castigatis* 284.

§. 13.

INDEX CAPITVM.

- §. 13. Iudei Christum expellentes expulsi. 285.
§. 14. Iudei Christum eradicantes, eradicati. 286.
§. 15. Iudei, qui sanguinem Christi emerunt, lachrymas suas emere coacti. 288.
§. 16. Christiani Iudeis paria qui perpetrant scelera, paria metuant supplicia. 290.
§. 17. Vera pœnitentia opus esse, qui verè veniam consequi volunt. 293.
§. 18. Impia impœnitentium oratio. 294.

CAPVT XIV.

Alijs etiam profanorum hominum dictis, & exemplis, & quidem ob varia scelerum genera, demonstratur pœna talionis.

Fol. 297.

- §. 1. Qui corpore peccant, merito etiam corpore puniunt. Ibid.
§. 2. Auari, luxuriosi, sani talione puniti. 299.
§. 3. Politici talione luculentia puniti exemplum. 301.
§. 4. Aulica vita imaginem, in recensita historia proponi. 312.
§. 5. Luculenta talione punita adultera calumniatrix. 316.
§. 6. Iustitia quanta sit vis? 319.
§. 7. Malorum militum talio. 321.
§. 8. Duellantium talio. 324.

INDEX

INDEX RERVM ET VERBORVM.

Prior numerus Caput, posterior Paragraphum significat.

- A**bbreniari dīs quā-
do, & cur? 13. 5. 4. 3. equus. 4. 4.
Abraham eremita quōmodo
meretricē conuerterit? 6. 8. Agathoclis arguta responsio
acetum Christo datum, quō
modo compensatum? 13. 11. obesse militi data. 7. 2.
Achab decipi ipse voluit. 8. 2. Alfonsi regis de taliose sen-
tia. 14. 16.
Achisopel proprio consilio
perit. 8. 4. Ambitio quo modo crescat?
Adam à Deo iōnicē illusus.
7. 5. Ambrose ex ilium destin-
sum destinanti euenit.
Adonibez ec passus, qua alijs
fecit. 11. 3. 12. 13. foros claudentis
Adulationis ex pīendo. 7. 2. clauduntur. 12. 14.
arres. 14. 3. Anacharsis patria obscuris-
tas an probrofa? 7. 2.
Adulterium Fausta quōmo-
do puniūt? 9. 8. item Anania quid pradixerit
Danīdis. 11. 5. quantām
secum ferat malitiam, &
pōtēam? 14. 5. Paulus? 11. 7.
Aēgrotus in cōdium exoris
surgit ē morbo. 12. 13. Ancilla non sine suo dāmno
prodit s. Athanasium 8. 6.
Aēgyptijs eur nihil sic ero-
ditum? 14. 4. Androsyda claudia melior
pugnator. 7. 2.
Aēmilius Censorinus inuen-
tores tormentorū quo
modo remunerari? 4. 4. Animam ponendi pro amico
pulcher modus. 1. 5.
Antagera responsio dārā de-
līcas obīcēnti. 7. 2.
Antigonus congrum oppro-
brans. 7. 2. drachmā
perēti respondens. 7. 6.

X

Aquila

INDEX RERUM

- A**quila confixa sagitta con-
 figit iaculatorum. 5. 3.
Aquin cur exsiccatus Pharaon
 6. 1.
Aras sanguine hostium, &
 suotinxit Pygmalio. 4. 4.
Arcus praeum quid? 12. 1.
Aristidius consilium Grise. sed
 in honestum. 8. 4.
Aristippus adulator quomo-
 do perstrictus? 7. 2.
Armatur esse, sape nocet. 11. 5.
Aruntes nosi tormentis in-
 uenior. Et puniuntur? 4. 4.
Arte sua pereuntres. 4. 3.
S. Athanasius ab ancilla non
 sine vindicta proditus. 8. 6.
Auareitia Rufini quo modo
 puniatur? 14. 2.
Auarus à pictore ingeniose
 vindicatus. 4. 6.
Angures falsi puniti. 8. 1.
 seq.
Aniditem canis in cibo ce-
 piendo. 14. 4.
Aulicorum malorum mores.
 14. 3.
Aurea orques est misericor-
 dia. 3. 3.
Aures pauperi elaudens,
 Christi aures clausae ex-
 peritur. 12. 14.
- B**Albus Imperatorem ca-
 nentem in templo occi-
 dit. 14. 2.
Benedictio olei non culpa-
 da. 11. 10.
Benefacere regem decet. 3. 7.
Bibere prohibens, bibere ipso
 nequit. 12. 11. bibere be-
 nenum sine damno. 12. 11.
Bilingues qui & quales?
 14. 4.
Blaſphemia punita. 14. 7.
Bonorum ralo. 2. 1.
Brossidas telo, quo percuſſum,
 percuſſit. 11. 16.
Busiris crudelitas punita
 talione. 4. 3.
- C**Adauerum aſpediū quo
 modo mortuus Tiru? 13. 11.
Caccia ventis mirabilis natu-
 ra. 4. 16.
Cacily pro lege talionis re-
 sponsio. 2. 3.
Calcaria immisso calum-
 nator. 12. 5.
Calceis cur luna addita à
 Romanis? 1. 1.
Calumnia quantum sit ma-
 lum? 9. 3. in Christum
 Iudais eniſiſime iacti
 9. 6. retorta. 8. 3. qua pax
 vindicata? 10. 4. & 14. 5.
Calumnata

ET VERBORVM.

- Calumniator sibi \mathfrak{E} alijs
pernicioſus. 9. 1. seq. per-
dit fidem. ib. miraculoſe
puñitur. 9. 7. item. 9. 12.
 \mathfrak{E} 10. 2. bis ſuſpenditur.
12. 3. pañam ignis, alijs
leonum, quam alteri pra-
parauorat, ipſe patitur.
15. seq.
- Cannus in Gorando auſditus.
14. 4.
- Cantharides ſaiueni rē-
medium. 2. 7.
- Captiuorum liberandorum
Ordo. 3. 7. numerus Soly-
ma obſeffa. 13. 13.
- Caput inclinat Christi ima-
go Ioanni Gualberto. 3. 4.
Io. Baptista. 11. 6. crescit
cum alijs membris, & ſem-
per emineat. 3. 7. quid
ſignificet, cum in id ma-
lum aliquod reuerſi dici-
tur? 5. 9. capite penſatur.
11. 6.
- Cancer Christi, \mathfrak{E} cancer
Iudaorum. 13. 6.
- Carnifex cur 12. illius reo
intruleret? 14. 7.
- Caroli Magni cum Hiligar-
de caſus. 9. 9.
- Caſus memorabilis ebr̄ym-
bico. 2. 2.
- Castitatis teſtimoniū ignis.
14. 5.
- S. Catharina Senensis erga
pauperes liberalitas, quā
Christo grata? 3. 6.
- Caro cur conuic̄is abſtine-
rit? 7. 6.
- Charitas erga proximū quid
efficiat? 3. 2. remuera-
ta contra ſurem. 4. 7.
quomodo malum non cogi-
ret? 6. 3.
- Chorea complures punita.
11. 6.
- Christiani, tempore cladi
Hierosolymitana ſibi fue-
rint? 13. 5. quis pañam
mereantur Iudaorū? 13. 16.
- Christus an legem talionio
abrogaret? 2. 6. cur alte-
ram maxillā percutienti
ipſe non prebuerit? 2. 5.
ſibi factum censet quod fit
pauperibus. 3. 6. S. Ca-
tharina liberalitate erga
pauperes quomodo appro-
barit? 3. 6. retorsit dictio
in diamonem \mathfrak{E} alios. 7. 5.
aures clausit immiſeris-
cordi. 12. 14. vendicata vi-
le preſſo & ſe vindicari? 13. 7.

INDEX RERUM

- G**ireino cur similes peccator? *Corpore luendum, sc corpore peccatum.* 14.1.
 4. 2.
Citharædo quæsio ingratus *Cosma Medicus in pauperes*
Dionysius? 3. 5. *liberalitas.* 3. 7.
Claudius Hierosolymitana qua *Crispi innocentis calumnia*
causat 13. 1. *qui nuntiavit* 9. 8.
non agnitus? 13. 2. *Crucifigentes Iudai crucifi-*
Claranæ sit S. Scriptura? 11. 4. *xi sunt.* 13. 10.
Claudius miles cur melior? *Crucifixi imago caput incli-*
7. 2. *nat* 10. *Gualberto.* 3. 4.
Clerici immisericordes pa- *Crux argentea à S. Catha-*
niti. 12. 10. *rina pauperi data, Chri-*
Coluber mordens quid signi- *sto data.* 3. 6.
ficit? 5. 6. *Culter ledere volentem la-*
Comitis castitas. *Et iniqua* *diti.* 12. 1.
mors. 14. 5. *Carra illo in exilium vehi-*
Conspirationes aulica. 14. 30. *tur, quo alium vehere vo-*
Consumatores in ranae ver- *luit calumniator.* 12. 13.
si. 7. 4. *Custodes horrorum serpen-*
Compensatio liberalitatis. 3.
7. mali varjus modis in S. 10. 5. 6. seq.
Scriptura expressa. 5. 9.
Consiliarii bonus praefat bo- *Cyrus mendacij osor.* 9. 2.
nno Imp. 8. 7. *qui de-*
beat deponere? ib. Et 14. 4. *D*anciis malum machi-
Consilium quid? 8. 1. *consul-*
tori pessimum unde? ibid. *nantes malum passi.*
malum quibus pernicio-
sum? 8. 4. à magis non pe-
rendum. 12. 9. *11. 3.*
Conuersus connitio dignum. *Dari parum vel multum cur*
7. 1. *posse, vel non posse? 7. 6.*
Dare, Et Dabitur, duo fra-
tres. 3. 5.
David gigantem suo gladio
occidit. 11. 4. adulteriis
punitur. 11. 5.
Decoپores decepti, 8. 1. seq
Demi

ET VERBORVM.

- Deus de liberalitate certas Eleemosyna fructus. 3. 5.
cum loan. Eleemosyne. 3. 7. Elsa Zetus. 11. 7.
- Diabolus à Deo sapius illus. 8. Eumeniano haustus nega-
sus. 7. 5. suo, siccus punitus. 12. 10.
- Didymus serpentes tractas. Epanemus quid de mendaci-
bus senserit? 14. 4.
- Diem perdit, qui nihil boni agit. 3. 7. Ephebus puto à calumnialim-
beratu. 12. 5.
- Delectio proximi, proximi ini-
suras sentit. 2. 7. quam Gregorius Naz. 1. 5.
- habeat regulam? 3. 1. Equus aeneus in tormentum.
- Dimittere alijs peccata, 4. 4. Diomedis 4. 5, con-
quid mereatur? 3. 4 seq. scenam per dorsum Imper-
Diogenes olera obijcenti, ratoris. 11. 2.
- quid obicerit? 7. 2. Eradicari cur funditus in-
Diomedis equi quo modo datus? 13. 14.
- compensaret 4. 5. Eucharistia inhonorata,
- Dionysij ingratitudo. 3. 5. Vindicata. 11. 6.
- Doctorem inter Ego stultum, Euchymius curru alijs para-
quod disserit? 7. 2. so, exi in exilium 12. 13.
- Domitianus malus Imp. ha- Entropius legem malam con-
buit bonos amicos. 8. 7. ex trasse statuit. 8. 5.
- ratione moritur. 11. 2. Exceptis Iudas, sicut ipse
- Dorsum, ascensuro in equum, Christum excepserunt. 13. 2.
- qui prabuerit? 11. 2. Excludentes Christum, à Chris-
- Draco mansuetus. 5. 7. sto exclusiuntur. 13. 3.
- Duodecim homicidiorum reu Extra ciuitatem Christus
duodecies puniri. 14. 7.
- E** Brieratis dama. 5. 5. possus quo modo id vindicari? 13. 13.
- Ebray mirabilis Ego lepo- dm casus. 2. 2. **F** Aber suas compedes gen-
echo conuictus in image. 7. 1. Fabula lupi Ego vulpis cal-
miantinus

INDEX RERUM

- niantium. 8. 3. an sit cede, qua? 3. 7.
 Hildegardis casus? 9. 10. Fridericus Imp. quales voluntate
 sape prodest, & adhibe- erit habere consiliarios.
 tur. ib. & ilster. 10. 1. 8. 7.
Fames Iudaorum Ierusalem. Faga tempore cladi Hierosolymitana. 13. 5. claudius
 13. 10. seq. non prodest. 7. 2.
Fauores inconsiderati prin- Fulminatrix legio. 12. 1.
 cipū quam nox? 14. 4.
Fausta calumniatrix Crispi Fur Dei iudicio furatur si-
 quo modi punica? 9. 8. bi. 4. 7. in horro deprehen-
Fel Christo datum, quo mo- sus. 5. 6. innocentem fur-
 do compensatum? 13. 11. ri accusans bis suspendi-
Femina furiosa lepidè refu- tur. 17. 3.
 rata. 7. 3.
Fides malorum aulicorum. Furca liberatio ingratu-
 12. 3.
 14. 4.
Figulus Agarboles quid re- G Lacie punica impia
 sponderet malis? 7. 2.
Filius in parentem impia- Saltatrix. 11. 6.
 scissim à filio male tra- Gladio suo qui perierint? 11.
 Etatus. 11. 8. à maere pra- 1. seq. an qui gladium ac-
 fame absunpsus. 13. 11. ciper, gladio pereat? 11. 2.
Flere Deū qui monsantur? seq.
 6. 1. Iudas quid coegerit? Gladius stringenti pernici-
 13. 15. quid alios impellat? sus. 12. 2.
 13. 1.
Fores claudentis, forec clau- Gloria humana tunc, calestis
 duntur. 12. 14. sole similis. 1. 1. aeterna
Formicarum agmen an in- quantum excedat? 3. 1.
 spnentes venenet? 7. 1.
Fouca fodientis noxia. 5. 1.
Fraternitas Marsa de mer- Goliath suo gladio perit. 11. 4
 gloria, humilitate, patien- S. Gregorius Naz. episcopan-
 tia, pacis causa, sponte ce-
 die. 1. 5. qua fuerit mode-
 ria, humilitate, patien-
 tia.

ET VERBORVM.

- eia, charitate ib. quo modo
 populum vindicta cupi-
 dum sedarit? ib. Holofernes suopugione inge-
latum. 11. 5.
Hæredipera deceptus. Homulius maluit Ennum man-
lum Imperatorē qui habeat
rer bonos consulores. 8. 7.
 Hereticorum insania de Lu-
 cifero & Pbaraone. 6. 1. Horatij Cochlearis statua per-
niciose montata. 8. 1.
 blasphemia in B. V. puni-
 ra. 14. 7. Hortorum custos serpens. 5. 6.
 Hannibal suis artibus peti-
 tus. 11. 1. Hortulanus serpente rapen-
tat. 5. 6.
 Haruspices male consulentes
 male perserunt. 8. 1. seq. Hospitibus qui crudelis? 4.
3. seqq. idem puniri. 12. 1.
 Haustus negat' si i punitus.
 12. 10. Hosti agnoscens 10. Gualber-
tus, quid meritus? 3. 4.
 Heraclides draconem man-
 suefactum ait. 5. 7. Hyems S. Catharina cur non
molesta? 3. 6. cur patien-
ter possit tolerari? 7. 6.
 Hercules cur Diomedem e-
 quis obsecerit? 4. 5. Iacobus Aragonum rex in-
firior Congreg. Mæ-
ria de mercede 3. 7.
 Hermodio connitum retor-
 rum. 7. 2. Ianna clausa claudens. 12.
 Herodes se ipsum petit, cum
 Christum pesteret. 5. 1. Icaro ob & sum vini inductū
cessui ob ebrys. 4. 5.
 Hesiodus in humana sententia
 corrigitur. 3. 5. Idolorhytis fescens cur non
iudicandus? 6. 2.
 Hesperidum hortum quo modo
 custodiret 5. 6. Ieremias Zelus 11. 7.
 Hildegardis quia? quām san-
 da? quānra possit quo modo
 defensa? 9. 9 quo modo
 etiā calumnias erat pu-
 nitus? ib. Ierusalem quantum Gastan-
us? 13. 14.
S. Ignatij Loyola Zelus ani-
marum. 6. 5.
Ignis tribus pueris accen-
sus occidit.

INDEX RERUM

- occidit occidentes. 12. 4. innocens in Qno, non innocens
 probat innocentem 12. 5. in alio. 11. 9. ab igne im-
 dicat eum, à quo statua B. munis. 4. 51
 V. intentatus fuerat. 14. 7. Instrumentis proprijs quila-
 Illudentes Christo ludat, quo dantur? 12. 2.
 modo illusi? 13. 8. Inuentores tormentorum sua
 Imaginū emerſor Iudaei ma- arte puniti. 4. 3. seq.
 le perit. 3. 8. aulicarum
 exempla. 14. 3. seq.
 Immisere cordi immisere cors
 Christi. 12. 14.
 Impatientia insana. 2. 6.
 Imperatores malis bonis consi-
 liarijs 6. 8. 7. quo Zelo,
 scelere, Virtute et 14. 5.
 Impunitas peccati mater. 2. 7.
 Infamans infamatur. 4. 2.
 Infantrum occisor Pharao in
 infantibus punitur. 11. 3.
 Ingratitudo Diowysij in Mu-
 sicum. 3. 5. sumus a erga
 liberatorem. 17. 3.
 Inuitarum patientia hero-
 ica. 1. 2. pauc à Deo. 3. 3.
 qui est melior Vindex,
 quam homo. ib. quare ob-
 liquies debemus? 1. 4. re-
 missarum exempla 1. 5. Glu-
 tio dimina. 1. 6. cur sen-
 sio sit maior, nostrarum,
 quam alienarum? 2. 7.
 innocens in Qno, non innocens
 in alio. 11. 9. ab igne im-
 munis. 4. 51
 Instrumentis proprijs quila-
 dantur? 12. 2.
 Inuentores tormentorum sua
 arte puniti. 4. 3. seq.
 Io. Baptista caput capitellum
 puella. 11. 6.
 Io. Eleemosynarius cum Dei
 liberalitate quasi certati-
 3. 7 molens iudicare teme-
 re. 6. 8.
 Io. Gualberti inimica igno-
 scens meritum. 3. 4.
 Josephi Paetarcha fratres
 carceris talionē paſſi 11. 3.
 Iphicrati coniunctū non gra-
 cis factum. 7. 2.
 Iudaei malus consiliarius in
 suum exitum. 8. 8. cur
 cum omni gente sua flen-
 dus? 13. 1. aquila a passu
 ijs, que Christo fecit. ib.
 seq. expulsi suis sedib,.
 cur i 13. 13. est imago mali
 Christians. 13. 16.
 Iudicium mirabile de rusti-
 co ebrio. 2. 2. pro iudicio à
 Deo reponitur. 6. 1. Et si
 mille reponitur. 6. 2. quan-
 do de proximo ferre vel non
 ferri

ET VERBORVM.

- ferri possit? 6. 3. temerariū
 niatorem reuersas. 9. 50
 quām grāne? 6. 9. quan-
 do temerariū? ib. Laqueum alij ponens, sibi po-
 nit. 5. 50
- iudicāns temerē Machētes
 facere cogitūr, quod in a-
 lijs censuit. 11. 10. iudica-
 tur. 14. 6. Laus humana vana, muta-
 bilis. 1. 1.
- iudicēt Holofernem suo telo
 necat. 11. 50 Leo Imp. ab eo occisus, quem
 Lex talionis quid? 2. 1. quo-
 tuplex, ib. etiam in sacris
 litteris reperitur. 2. 4.
- iumentum à S. Michaelē de-
 fenditūr. 12. 1. Liberalitas liberalitate cō-
 pensata. 3. 6. Et seq.
- ius alteri statutū, statuen-
 ti quoque statutum. 3. 1. Lingua est arcu prauum 4. 2.
- iustitia Imperatoris, in sua
 cauſa. 14. 5. Locū idem pāna, qui culpas
- lauenalit in fide constans à
 Deo defenditūr. 12. 1. 13. 50
- K** vniuersitātē ob ſepem
 deſperatam, deuinus
 ſic puniāt? 5. 8. Lucy mercatoris innocens
- L** Achrymāndi occasio-
 nē ementes Iudei. 13. 15. parientia. 10. 2.
- Lacum leonum alij procu-
 rantes, ipſi ſubierunt. 11. 3.
- Lamprini iuuenis insignis
 periculum, Et auxilium
 diuinum. 12. 6.
- Lapis ad ſoluētēm reuē-
 tens, quid? 5. 2. in altum
 miſſas, quid? 5. 3. offen-
 ſionis, quid? ib. quid o-
 neris? 5. 4. seq. in calum-
 niatorem reuersas. 9. 50
 Laqueum alij ponens, sibi po-
 nit. 5. 50
- iudicāns temerē Machētes
 facere cogitūr, quod in a-
 lijs censuit. 11. 10. iudica-
 tur. 14. 6. Laus humana vana, muta-
 bilis. 1. 1.
- iudicēt Holofernem suo telo
 necat. 11. 50 Leo Imp. ab eo occisus, quem
 Lex talionis quid? 2. 1. quo-
 tuplex, ib. etiam in sacris
 litteris reperitur. 2. 4.
- iumentum à S. Michaelē de-
 fenditūr. 12. 1. Liberalitas liberalitate cō-
 pensata. 3. 6. Et seq.
- ius alteri statutū, statuen-
 ti quoque statutum. 3. 1. Lingua est arcu prauum 4. 2.
- iustitia Imperatoris, in sua
 cauſa. 14. 5. Locū idem pāna, qui culpas
- lauenalit in fide constans à
 Deo defenditūr. 12. 1. 13. 50
- K** vniuersitātē ob ſepem
 deſperatam, deuinus
 ſic puniāt? 5. 8. Lucy mercatoris innocens
- L** Achrymāndi occasio-
 nē ementes Iudei. 13. 15. parientia. 10. 2.
- Lacum leonum alij procu-
 rantes, ipſi ſubierunt. 11. 3.
- Lamprini iuuenis insignis
 periculum, Et auxilium
 diuinum. 12. 6.
- Lapis ad ſoluētēm reuē-
 tens, quid? 5. 2. in altum
 miſſas, quid? 5. 3. offen-
 ſionis, quid? ib. quid o-
 neris? 5. 4. seq. in calum-
 niatorem reuersas. 9. 50
 Laqueum alij ponens, sibi po-
 nit. 5. 50
- iudicāns temerē Machētes
 facere cogitūr, quod in a-
 lijs censuit. 11. 10. iudica-
 tur. 14. 6. Laus humana vana, muta-
 bilis. 1. 1.
- iudicēt Holofernem suo telo
 necat. 11. 50 Leo Imp. ab eo occisus, quem
 Lex talionis quid? 2. 1. quo-
 tuplex, ib. etiam in sacris
 litteris reperitur. 2. 4.
- iumentum à S. Michaelē de-
 fenditūr. 12. 1. Liberalitas liberalitate cō-
 pensata. 3. 6. Et seq.
- ius alteri statutū, statuen-
 ti quoque statutum. 3. 1. Lingua est arcu prauum 4. 2.
- iustitia Imperatoris, in sua
 cauſa. 14. 5. Locū idem pāna, qui culpas
- lauenalit in fide constans à
 Deo defenditūr. 12. 1. 13. 50
- M** Acedonius S. Ambro-
 sum excludens ex-
 cluditūr. 12. 14.
- Machētes qua temerē iudi-
 cauit, ipſe poſtea fecit.
 11. 10.

INDEX RERUM

- Machianelli quales discipu-
li?* 14. 4. *bi fererum ab Exore pa-
ratum, relinquit.* 11. 13.
- Maculans famam alterius* 8. *Martini liberalitas com-
se ipsum maculat.* 4. 2. *pensata.* 3. 6.
- Magistratus innocentem ad-
indicat morei.* 11. 9. *Matres pra fame filios suos
edunt.* 9. 6. \mathfrak{E} 13. 11.
- Maius primum non officie-
tationis.* 3. 1. *Maxilla altera an prabenda
percurritur?* 2. 5.
- Maledicta maledictis cur si-
nar Deus compensari?* 7. 6. *Medica artis quam perita
Hildegardis?* 9. 9.
- Malum promulo non esset red-
endum.* 6. 4. *Medicina brevis non temere
iudicandus.* 11. 10.
- Manus auara Rusini cur cir-
cumdata?* 14. 2. *Mendacium Cyro quantum
displeuerit?* 9. 4. *occidit
animam mentienti.* 9. 4.
- Manuū summitates in vio-
lentiam abscissa.* 11. 3. *quos alios fructus parati*
*Manna porta Hierosolyme-
tana custos cur fugerit?* 14. 4. *Mensura quomodo eadem re-
metiatur Deus?* 3. 1. *quo
modo ostendit erga pro-
ximum?* 3. 2.
- Marcionista Pharaonis pa-
tronis.* 6. 1. *Meretricium domos, qui ca-
stè pieq; adierunt?* 6. 5.
- B. Maria Despara ope victo-
ria obtentia.* 12. 1. *patro-
cinium.* 3. 2. *de mercede
fraternitatis.* 3. 7. *Vindi-
ctatio in blasphemum.* 14. 7. *S. Michael pecudem defendit
ad se configentem.* 12. 1.
- imperatrix ingenium.* 14. 5. *S. Michael prophetam non impre-
necipit.* 8. 2.
- Marius gladio, quem ipse fe-
cerat, peremptus.* 11. 1. *Migremus hinc, Vox Angelo-
rum.* 13. 1. \mathfrak{E} 13. 5.
- Maritus Exore crudeliteru-
deliter occiditur.* 11. 9. *Militum peccata \mathfrak{E} pena.*
14. 7.

Miseris

ET VERBORVM.

- Misericordia opera quam
vestras? 3. 2. quam Deo
gratas? 3. 3. erga paupe-
res. 3. 5.
- Monitiones non admissa. 13. 2.
- Murus angens triduo adfin-
catus. 13. 6.
- N**arcissus Episcopus à
calumnis miraculose
liberatus. 9. 7.
- Nasum sibi abscindit, digitū
alterius petens. 12. 2. per-
dit in B. V. blasphemus. 14. 7.
- Natuitatis Domini noctem
violantes puniri. 11. 6
- Nero malus Imp. malos ha-
buit consiliarios. 8. 7. ex
talsoe infelicitate inter-
it. 11. 2.
- Nobilitatis signum torques.
3. 3. lato in Iphicrate. 7. 2.
- Nocte natuitatis saltantes
puniri. 11. 2. occidens
euadit. 14. 2.
- Norronis calumnia in auto-
rem reuersa. 9. 12.
- Nubes cur Cacias attrahat?
4. 1.
- Nudus in frigore cur non
frigescat? 7. 6.
- Nuntij clavis fusura non ag-
dit. 13. 2.
- O**bscuritas generis cum
connexio obiecta. 7. 2.
- Octo homicidorum reu, octo
vulneribus perire. 14. 7.
- Odium depoendum diebus
festis. 3. 4.
- Olera Diogeni male obiecta.
7. 2.
- Oleum benediscere, non est
malum. 11. 10.
- Olsds Iudai cur appellari?
13. 13.
- Oliuercimons Christo Passio-
nis, Iudais iussum clavis.
13. 5.
- Oneris lapis quid? 5. 4. seq.
- Opibue alsenis iubans pro-
prias perdit. 11. 1.
- Oratio impia impenitentia.
13. 18.
- Offa Scironis crudelis in sco-
pulos versa. 4. 4.
- Othonis ill. zelus, easmo, iu-
stitia. 14. 5.
- P**oenia remedium peccati.
2. 7.
- Penitenti pena prodigiosè
remissa. 12. 11.
- Penitentia fifta, & Deum
erridens qua? 13. 17.
- Papyrus Cursor, quo omnia
pugnarit? 8. 2.
- Per

INDEX RERUM

- P**ar pari reddendum etiam *nista.* 6. 1. *ratio* 6. 1. **E**
 in malis, quis docuerit? 11. 3.
 6. 4.
Parentis percussor & cibim à *Pharisaes male iudicant*
 filio percutitur. *Magdalena.* 6. 3.
Partes dealbas cur Ana- *Phinees ingressus ad scortum*
 nias? 11. 7. *bonus.* 6. 8.
Paschatis tempore cur Chri- *Peccati remedium pena.* 2.
 stus, cur Iudei passus? 13. 3.
Patientia mira instaurari. 7. *similitudo Cactus.* 4. 1.
 1. 2. *quatenus apud Deum* *opera manum nostram.*
 non semper manere im- 5. 5.
 putata. 1. 3. *Pecunia in ventribus quasi-*
 memoria talionis iuua- *ra.* 13. 9.
 tur. 2. 7. miserrimè exem- *Pelagius spe in B. V. contra*
 plo 10. 2. seq. **E** 9. 9. *hostes Galidoss.* 12. 1.
Patria obscuritas Anachar- *Pellibus Grecos non iudi-*
 si male obiecta. 7. 2. *candi remere.* 11. 10.
Patrocinium Despara. 3. 2.
Patrons Luciferi & Phara- *Per quaque peccat, puni-*
 onis heresici. 6. 1. *tur.* 14. 2.
S. Paulus percussus penam *Perillus suorum cruciarum.*
 pradicit Anania. 11. 7.
Pauperib' misericordia ex- 4. 3.
 bibenda 3. 5. quia Chri- *Persecutores Ecclesia seipso-*
 sto exhibetur, quod pa- *persequuntur.* 5. 1.
 peribus exhibetur. 3. 6. *S. Petri Malebum percus-*
Pauperes audire nolens, non *entes animas.* 13. 5.
 exauditur à Christo 12. 14.
Phalaridis tauris compen- *Pidor de auaro ingeniose se-*
 satus. 4. 2. *sepletiscens.* 4. 6.
Pharaonis patrons Marcg- *Pieras ephebum liberat de*
 14. 3. *calcarea.* 12. 6. **E** *alium*
 3. 4. *à leonisibus.* 11. 3.
 Poliescorū artes sibi noxia-
 ponit.

ET VERBORVM.

- Ponimus quantus nequam? **Q**uadriga male parata,
10. 2. bene & surpata. 12. 3.
- Porticus heptaphonos quid? **Q**uerela de columnis quo
7. 1. modo compescantur? 1. 3.
- Potentissim pericula. 14. 6. **Q**uis est animi iniurijs unde
Prado sit prada. 11. 2. punitur. habere possit? 1. 4.
- Profectus aula Gafferremus, **R**ancor & conuictoribus
male perit. 14. 3. natus. 7. 4.
- Pretium Christi vendit quo **R**egnare est beneficia facere.
modopunitum? 13. 7. 3. 7. insidias pati. 14. 3.
- Proditio ancillaroxia. 8. 6. Reliqua 38. à Pontifice pen-
tita per Imperatorem. 9. 9.
- Propheta S. Pauli de An- **R**oxosa femina lepidè sedan-
tia percutiendo. 11. 7. ta. 7. 3.
- Pronerbia de Taliene. 11. 10. Robur corporis lapide proba-
Proximi amandi mensura sum. 5. 4. seq.
- amor sui. 3. 2. Romanis mobiles cur calceis
Pseudopropheta Iudeos fal- lunulam addiderint? 1. 1.
- lentes. 13. 8. Rotare volvicio Sesostris sa-
Puer draconem fidem alens. perefacit. 5. 2.
5. 7. Rufini anaritia punta.
- Pugione suo pergit Holofer- **R**ysselmannus blasphemus
nes. 11. 5. punitus. 14. 7.
- Pugnare, licet contra dicen- **S**abinus venenum in-
sibus Maruspicibus, tri- noxiè bibit. 12. 12.
- le. 8. 2. Sacrares consilium. 8. 2.
- Purco demersus mirabilis **S**agitta in altum missa in
Desprudentia. 3. 2. authorem relapsa. 5. 3.
- Pygmalion aras, hospitum **S**altatrix pro capite S. Ie-
suo sanguine imbiuit. 9. 4. Bap. punica. 11. 6.
- Sanguinis quantum fusum
Heres

INDEX RERUM

- H**ierosolymis? 13. 12. **S**olonis dictum de puniendū
Scandalozati male in Chre- **i**njurys. 2. 7.
sto Pharisai. 6. 8. **S**ortes vestem Christi quam
Scriptura sacra vuntur ba- **s**ortem passi? 13. 12.
recet, sibi contraria. 11. 4. **S**pelunca cur in honorem B.
Schola & artes Machianellis. **V.** sacrata? 12. 1.
 14. 4. **S**pneum in formicas iactum
Sesron cur in mare praci- **quid efficiat?** 7. 1.
ptarum? 4. 4. **S**tatua Horaty male trans-
Scorpus sui veneni remedi- **lata. 8. 1.**
um habet. 2. 7. **S**teriles cur beata dicta? 13.
Selini Imp. aulica fortuna. **11.**
 12. 6. **S**ospendia militi quo modo
Sennacherib prado prada fa- **pauper dux Agathocles**
cta. 11. 2. **s**oluere cogitaret? 7. 2.
Sepem qui dissipent? 5. 6. **s**culptus omago lepide facta.
quam id grave? 5. 8. 4. 6.
Serpens horrortum custos. 5. **S**trultus per iocum vocatus
 6. & hominum. 5. 7. **quid reor serie?** 7. 2.
Sertorius genti opere vincere ho- **S**uperbia cum anaritia cer-
steui 4. 1. **rat. 4. 6.**
Sestri rotæ revolutiones sa- **Superiores quid humiliet?**
pit. 5. 2. **5. 2. non ladeados. 5. 3. in-**
Simulatio abesse debet à con- **clementes quid facit? 5. 5.**
stilario. 8. 7. **P**olitica 14. 3. **S**usanna calumnatores tan-
Sisyphus saxum quid sit? 5. 2. **lione punies. 9. 5.**
Sicci in tormento. 12. 10. &c. **S**uspicione cauimus facien-
succurrendum. ib. **tes. 14. 30.**
Socratis calumnatori non **T**alundus quantus ca-
fide rдум docet. 9. 1. **lumnator? 9. 9.**
Solicie ad temporalium nec **T**alio quid propriè sit, quid
habenda, nec temere in- **late? 2. 1. per eam sacerdos**
dicenda. 6. 2. **9. 15.**

ET VERBORVM.

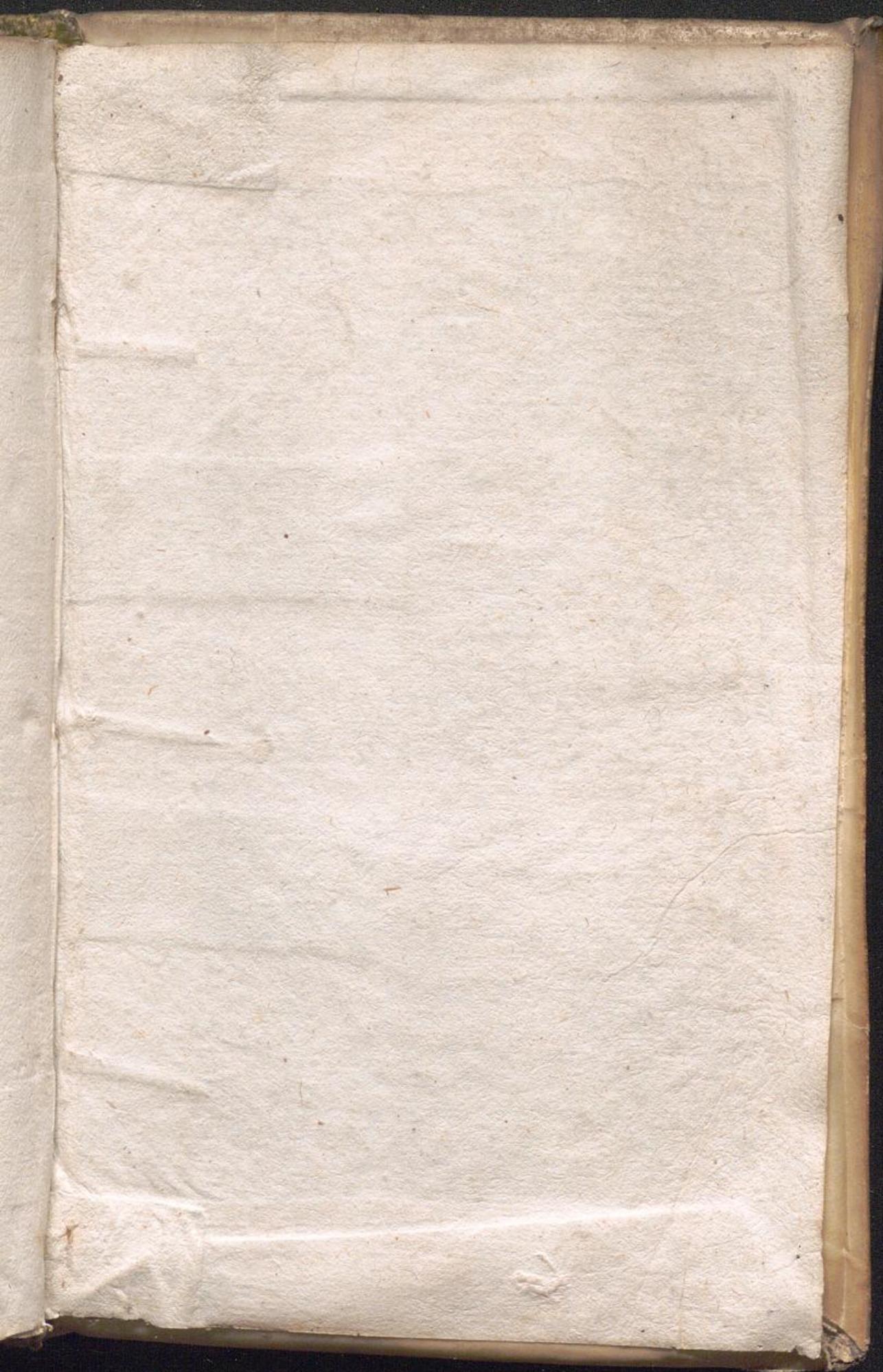
- Vindictam invellexerunt. Themistoclis consilium Grilei
ibid. rationes & lepidas sed in honestum. 8. 40
hostiosa contra pœna ta- Theophani liberalitas ergo
tionis. 2. 2. eadem pœna de- pauperes quam Deo gran-
fenditur. 2. 3. lex talionis- tar. 3. 6.
in sacris esse litteris re- Thoas puer draconem gratu-
perit. 2. 4. sed cum li- aluit. 5. 7.
mitacione. ibid. non pote- Thrasillo cur drachma peti-
rat interrogari, nisi peteres ta, negata? 7. 6.
laetus. ibid. eam legem non Thrasius sua arte perire. 4. 3.
abrogavit Christus. 2. 5.
ecus fructus. 2. 7. Talio o- Tolumnius augur cadit pro-
peris variè expressa. 11. 1. missus. 8. 2.
Iudeis interrogata ob ea, qua Torques anrea, misericordia.
Christo intulerunt. 13. 1. 3. 3.
seqq. ab Alfonso rege de- Trebellius suo Marinum gla-
creta. 14. 1. dio interfecit. 11. 1.
Taurum Perilli aneus. 4. 3.
Telo percussus, quo percussis
quidam. 11. 1. se hostem. 12. 1.
Temerarij iudicij iudicium. 6.
1. prohibicio à Christo &
Paulo. 6. 2. exemplum
mirum. 6. 5. Valerianus talionem passus.
Templi aditu prohibita cur
Kunigundis? 5. 8. cur Eu- Vallo cur, & quomodo cir-
tropius? 8. 5. cum data Ierusalem? 13. 6.
Testis castitatis ignis. 14. 5. Vanitas ingratii Dionysij. 3. 5.
mendax punitus. 9. 4. fal- Veneficus Hebraus deprehen-
sus infamis ipso iure. 9. 2. sis perire. 8. 8.
Thalmundiarum insanida- Veterana, in medicinâ. 2. 7.
Deo flentia. 6. 1. famelicum in cibum. 13. 11.

INDEX RERUM ET VERBORVM.

- non nocent bibent. 12. 12. *Vulpes calumniant lupam*
 Veniam dans veniam mere- *lumnam reddit.* 8. 2.
 sur. 3. 4. *Vxor male tractata, vindica-*
Venti attrahentis nubes na-
tura. 4. 1. *puluere hostes*
obruentois causa. ib.
Ventre desciisse ob pecuniam.
 13. 9.
Veste spoliantes spoliati. 13. 9.
Victoria ope B. V. obtenta. 12.
 1. ope venti. 4. 1.
Vini S. sum docens ab ebrijs
 occiditur. 5. 5.
Vita longa Vanè à Iuda pro-
 missa. 8. 8.
S. Vitalij mirus zelus ani-
 marum. 6. 5.
Vlorinuriarum Deus. 1. 3.
 seqq. subinde etiam San-
 ti. 2. 6.
Umbra corpori ad barescens
 cui pars? 3. 7.
Vni non omnia committen-
 das. 14. 4.
Vocationem non sine pæna
 neglegit. 11. 3.
Voluptas voluptate compen-
 sata. 3. 1.
- S. VV** *librordus*
in hospita-
liter tractatus, vindica-
tus. 12. 11.
- X** *Enophom* quid de Cyro
 mendacijs osore scri-
 psit? 9. 2.
Z *Achaum* *visitans* male
 indicans Christus.
 6. 8.
- Zelimi* calumniatoris pæna
 12. 6.
Zelota quid egerint tempore
 cladis Solymea? 13. 5.
Zelotypia Caroli Magni. 9. 9.
Orthonis Imp. 14. 5.
Zelus animarum mirificus.
 6. 5. seqq. *Elia, Ieremia,*
S. Pauli. 11. 7.
Zwickylbarerici blasphemia
 punta. 14. 7.

F I N I S.

8. 2.
dica-
itur
spa-
l. 134
rdus
ita-
is a-
l. II
Cyr
scri-
9. 2.
valè
fus.
enda
bore
se
o. 9.
-5.
ns.
sia
7.
nja
7.



Talio
Phoenix
ster
Plan
Orbital

Th
3089